LOCUS

NAROČNIK

Občina Brda

Trg 25. maja 2 | 5212 Dobrovo

STROKOVNA PODLAGA

Krajinska zasnova občine Brda

IZVAJALEC

LOCUS prostorske informacijske rešitve d.o.o.

Ljubljanska cesta 76 | 1230 Domžale

Nova Gorica, julij 2024

NAZIV PROJEKTA	**Strokovna podlaga: Krajinska zasnova občine Brda**
NAROČNIK	Občina Brda, Trg 25. maja 2, 5212 Dobrovo
IZDELOVALEC	Locus d.o.o., Ljubljanska cesta 76, 1230 Domžale
VODJA PROJEKTA	Nuša Britovšek, univ. dipl.inž.kraj.arh.ZAPS 1731 PKA PPN

NUŠA
BRITOVŠEK

UNIV.DIPL.INŽ.KRAJ.ARH.
POOBLAŠČENA KRAJINSKA
ARHITEKTKA, POOBLAŠČENA
PROSTORSKA NAČRTOVALKA

PKA PPN ZAPS 1731

STROKOVNA SKUPINA	Nina Lipušček, univ.dipl.inž.kraj.arh. Staša Brecelj, dipl.inž.kraj.arh. (UN) Nina Uršič, dipl.inž.kraj.arh. (UN) Metka Jug, univ.dipl.inž.kraj.arh. Maja Šinigoj, univ.dipl.inž.arh. Leon Kobetič, univ.dipl.inž.grad. Tosja Vidmar, univ.dipl.geog. dr. Miha Konjar, univ.dipl.inž.geod.
DATUM	Nova Gorica, julij 2024

Kazalo

1 Uvod ... 7
Območje obravnave ... 8
Lega v širšem prostoru ... 9
2 Izhodišča ... 10
Mednarodni in državni strateški okvir ... 11
Zakonodajni okvir ... 13
Smernice nosilcev urejanja prostora ... 14
Strokovne podlage in povezani strateški dokumenti ... 14
Želeno stanje krajine ... 17
3 Značilnosti v krajini ... 18
Zgodovinski pregled ... 20
Splošne značilnosti območja ... 21
Geomorfološke značilnosti ... 21
Hidrografske značilnosti ... 21
Klimatske značilnosti ... 21
Vegetacijske značilnosti ... 21
Značilnosti in stanje krajine ... 22
Prepoznavna krajinska območja ... 23
Izjemne krajine ... 24
4.3 Krajinski vzorci ... 25
Relief ... 26
Značilnosti tal in prsti ... 28
Kakovost tal ... 29
Dejanska raba tal ... 30
Kmetijska gospodarstva ... 31
Strateška območja za kmetijstvo in pridelavo hrane ... 32
Spremembe dejanske rabe med leti 2012 in 2021 ... 33
Prometna infrastruktura ... 35
Javni potniški promet ... 35
Elektroenergetsko omrežje in telekomunikacijski objekti ... 36
Ravnanje z odpadki ... 38
Ravnanje z odpadki ... 38
Pridobivanje mineralnih surovin ... 39
Vodno okolje in raba vode ... 40
Ogrožena območja zaradi škodljivega delovanja voda in vodovarstvena območja ... 41
Naravovarstveno pomembna območja ... 43
Kulturna dediščina ... 44
Gozd ... 45
Funkcije gozdov in požarna ogroženost ... 46
Parcelacija ... 47
Razvoj in rast objektov za bivanje ... 48
Razvoj in rast kmetijskih objektov ... 49
Turizem in rekreacija ... 50
Varstvo pred naravnimi nesrečami ... 51
4 Vrednotenje prepoznavnosti in kakovosti krajine ... 53
Vrednostna analiza ... 54
5 Usmeritve ... 56
Razvojno varstveni koncept ... 57
Kmetijstvo in kmetijska zemljišča ... 58
Gozdarstvo in gozdovi ... 60
Turizem, šport in rekreacija ... 62
Zeleni sistem in ohranjanje krajinske pestrosti ... 64
Območja prepoznavnosti ... 65
Usmeritve za urbanistično, arhitekturno in krajinsko oblikovanje prostorskih ureditev ... 69
6 Krajinske enote ... 72
6.1 Zgornja Brda ... 73
6.2 Pobočje Sabotina do Kojskega in Huma ... 77
6.3. Vinogradniška krajina Brd ... 80
7 VIRI IN LITERATURA ... 84

1 UVOD

V skladu s cilji in usmeritvami Evropske konvencije o krajini je »Krajinska zasnova v občini Brda« korak k zagotavljanju celovitega varstva, načrtovanja in upravljanja krajine, ki skuša v čim večji meri preseči parcialni oziroma enostranski pogled na prostor, ki je že sam po sebi celovit in predstavlja osnovo za izvajanje raznovrstnih dejavnosti in izražanje različnih potreb ter interesov.

Razvoj krajine je optimalen, kadar z umeščanjem dejavnosti dosežemo, da je krajina funkcionalen, ekološko in oblikovno uravnotežen sistem prostorskih struktur, ki omogoča zdravo, varno in prijetno bivalno okolje, kadar razvoj v največji možni meri ohranja naravno zgradbo, kulturne plasti ter zagotavlja prostor za odvijanje naravnih procesov, in kadar razvoj krajine omogoča, da je ta nosilka nacionalne in lokalne identitete (SPRS, 2004).

Krajinska zasnova je v skladu s 67. členom ZUreP-3 namenjena usmerjanju in podrobnejši določitvi prostorskega razvoja in varstva na posameznih območjih v krajini.

Namen naloge

Naloga je narejena z namenom izdelave sprememb in dopolnitev OPN Brda, ki bo med drugim obravnavala regulacijo posegov v krajini.

Predmet naloge

Predmet naloge je priprava krajinske zasnove za celoten prostor občine Brda, kjer gre za preplet kmetijskih, gozdnih površin in poselitve. V nalogi območja naselij niso podrobno obravnavana, so pa obravnavani robovi naselij in prehodi v krajino. Prostor se obravnava na različnih nivojih, od strateškega do usmeritvenega nivoja, ki služi določitvi podrobnejših območij obdelave in izdelavi podrobnejših umeritev.

Vsebina naloge

Naloga vsebuje izhodišča, analizo in vrednotenje obstoječega stanja v krajini, koncept in zasnovo razvoja, varstva ter usmeritve za urejanje in podrobnejše načrtovanje in pripravo prostorskih aktov na različnih nivojih. V nalogi so določene krajinske enote, posebna krajinska območja ter druge vsebine in ukrepi za upravljanje krajine. Naloga obsega celovite ukrepe za večjo kakovost bivanja, konkurenčen gospodarski razvoj in krepitev identitete na območju občine Brda.

Območje obravnave

Strokovna podlaga za krajinsko zasnovo je izdelana za celotno območje občine Brda, ki zajema krajino goriških brd ob meji z Italijo. Občina meji na dve sosednji občini: Nova Gorica in Kanal.

Občina Brda je del goriške statistične regije. Njeno središče je naselje Dobrovo. Občina meri 72 km^2. Po površini se med slovenskimi občinami uvršča na 97. mesto. Občina ima 5.590 prebivalcev (1. januar 2023). Od tega je bilo 2.796 moških in 2.794 žensk. Po številu prebivalcev se med slovenskimi občinami uvršča na 96. mesto. Na kvadratnem kilometru površine občine živi povprečno 78 prebivalcev, torej je gostota naseljenosti tu manjša kot v celotni državi (104 prebivalci na km^2).

Občina Brda obsega območja 45 naselij, ki se povezujejo v eno krajevno skupnost in 14 vaških skupnosti.

Velikost občine – površina v ha:	72 km^2
Število prebivalcev (januar 2023):	5.590
Število mestnih, krajevnih in vaških skupnosti:	1 krajevna, 14 vaških skupnosti
Število naselij:	45
Število objektov po HŠ:	
Število kmetij:	
Nadmorska višina (od do v m)	56 m do 632 m
Najnižja točka:	Podgrad (56 m.n.m)
Najvišja točka:	Nad robom (632 m.n.m.)

(Vir: SD OPN 04)

Lega v širšem prostoru

Občina Brda se razprostira na skrajnem zahodu Slovenije. Del čudovite, zanimive in opojne deželice Brda sega tudi preko državne meje od smaragdna Soče na jugovzhodu do reke Idrije na severozahodu. Ponosno jo zaključujeta stara očaka hrib Sabotin na vzhodu in Korada na severu.

Nova Gorica je kot središče nacionalnega pomena pomembna za območje občine Brda z vidika gospodarske razvitosti, oskrbnih, storitvenih in upravni h ter drugih dejavnosti. V manjši meri občina Brda gravitira še na občinsk o središče Deskle-Anhovo.
Na vsakodnevne delovne migracije pa zelo vpliva tudi bližina čezmejnih sre dišč Vidma in Gorice (Italija).

Za Brda je značilna tipična grebenska poselitev, kjer potekajo tudi glavne povezovalne ceste. V občini so najpomembnejše tri cestne povezave in sic er regionalna cesta Solkan-Gonjače-Dobrovo-Neblo, Plave-Gonjače-Dobrovo-Neblo in Neblo-Miščeg-Lig-Kanal.

Najpomembenjša cestna povezava z republiko Italijo regionalna cesta Dobrovo-Neblo-Italija.

V občini Brda ni železniškega omrežja, tako da občina ni neposredno vključena v železniško omrežje. Najbližje železniške postaje so v Kanalu, Solkanu in Novi Gorici.

2 IZHODIŠČA

Mednarodni in državni strateški okvir

Zakonodajni okvir

Smernice nosilcev urejanja prostora

Strokovne podlage in povezani strateški dokumenti

Občinski prostorski načrt -strateški in izvedbeni del

Predvidene prostorske ureditve

Želeno stanje krajine

Mednarodni in državni strateški okvir

Poleg splošnih načel prostorskega razvoja, obširne prostorske in sektorske zakonodaje so na tem mestu omenjena predvsem mednarodna in državna strateška izhodišča v obliki zavezujočih konvencij, resolucij, strategij, agend, protokolov kot tudi manj formalnih politik oziroma publikacij, ki se nanašajo predvsem na načrtovanje, varstvo in deloma tudi upravljanje krajine.

Poglavje je delno povzeto iz Analize obstoječega sistema načrtovanja, varstva in upravljanja krajine v Sloveniji (Acer, 2018), Presoje vplivov na kulturno dediščino (Locus, 2017) ter mednarodnih in državnih strateških dokumentov.

Evropska konvencija o krajini

Evropska konvencija o krajini je temeljni mednarodni sporazum o varstvu, upravljanju in o načrtovanju krajin ter ozaveščanju javnosti o pomenu krajin. Slovenija je EKK podpisala marca 2001 in ratificirala med prvimi v Evropi, julija 2003. EKK je prvi mednarodni dokument, ki obravnava vse (evropske) krajine, in se ne osredotoča le na izjemne ali dediščinske krajine, pač pa obravnava tudi t. i. vsakdanje in celo razvrednotene krajine. S podpisom in ratifikacijo je Slovenija prevzela odgovornost, da bo krajine zakonsko priznala kot bistveno sestavino človekovega okolja, da bo oblikovala in izvajala krajinsko politiko v katero bo aktivno vključevala tudi javnost ter da bo krajino vključila v svojo politiko regionalnega in urbanističnega načrtovanja ter v svojo kulturno, okoljevarstveno, kmetijsko, socialno in gospodarsko politiko in tudi v vse druge politike, ki lahko neposredno ali posredno vplivajo na krajino.

Mednarodne konvencije, resolucije in priporočila Sveta Evrope, Odbora ministrov

Krajina je pomembna vsebina številnih Mednarodnih konvencij, resolucij in priporočila Sveta Evrope, Odbora ministrov. V nadaljevanju so povzeti glavni poudarki iz nekaterih ključnih dokumentov (Presoja vplivov na kulturno dediščino, Locus 2017).

Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo (konvencija iz Fara)opredeli prispevek kulturne dediščine k družbi in človekovemu razvoju. Pogodbenice se zavezujejo, da »spodbujajo skupen pristop k politikam o kulturni, biotski, geološki in krajinski raznovrstnosti za doseganje ravnotežja med njimi«.

3. evropska konferenca ministrov, pristojnih za kulturno dediščino (Valetta, 1992): Resolucija št. 3 o prednostnih nalogah projekta Panevropska kulturna dediščina: » vzpostaviti je treba celostno ohranjanje dediščine v sistemu medsektorskih politik, ki opredeljujejo naravno in človekovo okolje. Zlasti si je treba prizadevati za usklajevanje razvoja zgodovinskih mest in usmerjanje razvoja območij kulturne dediščine in kulturnih krajin, ki so povsod resno ogrožena«.

5. evropska konferenca ministrov, pristojnih za kulturno dediščino (Portorož, 2001): Resolucija št. 1 o vlogi kulturne dediščine in izzivih globalizacije: načelo »Medsebojno razumevanje in povezovanje« opredeljuje, da so kulturne krajine Evrope nosilke kulturne razsežnosti okolja. Varstvo in vzdrževanje kulturne raznolikosti pa je temelj, na podlagi katerega se razvija identiteta posameznika in družbe.

Resolucija (76) 28 o potrebnosti prilagoditve zakonodaje in drugih regulativ na zahteve celostnega ohranjanja stavbne dediščine (1976): se nanaša predvsem na prilagoditev državne zakonodaje in drugih predpisov, ki bi morali preprečiti nadaljnje izgubljanje vrednosti stavbne dediščine, zmanjševati škodo, ki nastaja zaradi razmer, ki so jim izpostavljene, ter popraviti nesorazmerje med grozečimi nevarnostmi in nujnimi ukrepi za njihovo preprečevanje.

Priporočilo (95) 9 o celostnem ohranjanju kulturnih krajin kot delu krajinskih politik (1995): Ključna cilja priporočila sta; izdelati smernice za krajinske politike, ki spoštujejo in razvijajo evropsko kulturno identiteto in predlagati merila za varstvo in upravljanje območij kulturnih krajin. Politike varstva in razvoja morajo tvoriti sestavni del politike prostorskega načrtovanja, kmetijske in gozdarske politike.

Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030

Agenda je zavezujoča za vse narode in spodbuja ukrepe na petih ključnih področjih, ki so: ljudje, planet, napredek, mir ter partnerstvo. Njen cilj je zgraditi svet, v katerem vsi ljudje živijo v blaginji ob upoštevanju planetarnih omejitev. Temelji na vladavini prava in človekovih pravicah ter uvaja načelo, da nikogar ne pustimo ob strani. Slovenija je v celoti zavezana vsem 17 ciljem trajnostnega razvoja Agende 2030, ki je najobsežnejši razvojni akcijski načrt doslej. Cilji trajnostnega razvoja so celoviti in neločljivi ter uravnovešajo tri razsežnosti trajnostnega razvoja (socialno, ekonomsko in okoljsko). V veljavo so stopili 1. januarja 2016, kot rok za njihovo uresničitev je določeno leto 2030.

Konvencija o biotski raznovrstnosti

Konvencija opredeljuje biotsko raznovrstnost zelo široko: od molekularne, genske ravni vse do ekosistemov. Podatki kažejo na močno siromašenje biotske raznovrstnosti na svetovni ravni, kar je posledica predvsem človekovih dejavnosti, posebno vedno intenzivnejšega ekonomskega razvoja zlasti manjšega dela svetovne populacije.

Izhajajoč iz obveznosti 6. člena Konvencije o biološki raznovrstnosti (Rio de Janeiro, 1992), ratificirane leta 1996, je Ministrstvo za okolje in prostor Slovenije vodilo in usklajevalo pripravo državne **strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti Slovenije.**

Konvencija o varstvu evropskega rastlinstva in živalstva ter njihovih habitatov

Cilji te konvencije (Bernska konvencija, Uradni list RS – MP, št. 17/99) so ohranitev prostoživečega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih habitatov, še posebej tistih, katerih varstvo zahteva sodelovanje med državami.

Evropska Direktiva o habitatih

Namen Direktive o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (Habitatna direktiva, 1992) je prispevati k zagotavljanju biotske raznovrstnosti z ohranjanjem naravnih habitatov prostoživečega živalstva in rastlinstva v Evropi.

Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 »Vrnimo naravo v naša življenja« in Strategija »Od vil do vilic«

Obe strategiji se medsebojno dopolnjujeta z namenom združiti naravo, kmetovalce, podjetja in potrošnike v skupnem prizadevanju za trajnostno prihodnost.

Nova Strategija EU za biotsko raznovrstnost sprejeta v času pandemije COVID-19 je osrednji element načrta za oživitev EU, ki je ključnega pomena za krepitev odpornosti na prihodnje izbruhe ter zagotavljanje priložnosti za obnovo gospodarstva. Obravnava ključne dejavnike izgube biotske raznovrstnosti, kot so netrajnostna raba tal in morja, čezmerno izkoriščanje naravnih virov, onesnaževanje in invazivne tujerodne vrste. Njen namen je upoštevanje biotske raznovrstnosti kot sestavnega dela celotne strategije gospodarske rasti EU.

Strategija med drugim predlaga zavezujoče cilje za obnovo poškodovanih ekosistemov in rek, izboljšanje stanja zavarovanih habitatov in vrst ter opraševalcev na kmetijskih zemljiščih, zmanjšanje onesnaževanja, ozelenitev mest, spodbujanje ekološkega kmetijstva in drugih naravi prijaznejših kmetijskih praks ter izboljšanje stanja evropskih gozdov. Strategija ponuja konkretne ukrepe, s katerimi naj bi najmanj 30 % evropskega kopnega in morij vključili v zavarovana območja z učinkovitim upravljanjem ter preoblikovali vsaj 10 % kmetijskih površin v krajine z visoko biotsko raznovrstnostjo. Za obnovo porušenih ekosistemov je namen povečati obseg ekološkega kmetovanja in značilnosti biotske raznovrstnosti na kmetijskih zemljiščih, zaustaviti in obrniti trend upadanja števila opraševalcev, zmanjšati uporabo in škodljivost pesticidov za 50 % do leta 2030, povrniti najmanj 25 tisoč kilometrov rek v naravno stanje ter posaditi 3 milijarde dreves do leta 2030.

Cilje na področju biotske raznovrstnosti želi EU uresničevati tudi s **strategijo »Od vil do vilic«,** ki naj bi omogočila prehod na trajnostni prehranski sistem EU za zagotavljanje prehranske varnosti iz zdravih virov. Kmetijstvo ima velik vpliv na biotsko raznovrstnost je tudi ključna panoga za njeno ohranjanje. Z uresničevanjem Strategije »Od vil do vilic« bo omogočen prehod na trajnostni prehranski sistem EU za zagotavljanje prehranske varnosti iz zdravih virov.

Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030

Državni zbor RS je 5. marca 2020 sprejel Resolucijo o nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030 (ReNPVO20-30). Ta z ukrepi za doseganje ciljev Strategije razvoja Slovenije 2030 postavlja ohranjeno naravo in kakovostno okolje kot vrednoti slovenske družbe. ReNPVO20-30 opredeljuje dolgoročne usmeritve in cilje z ukrepi za izpolnjevanje mednarodnih zavez, predvsem Agende za trajnostni razvoj do leta 2030 ter globalnih ciljev za biotsko raznovrstnost (Aichijski ciji), skupaj z usmeritvami za načrtovanje in izvajanje politik drugih sektorjev, ki vplivajo na naravo in okolje.

Skupna kmetijska politika za obdobje 2021-2027

Skupna kmetijska politika (SKP) po letu 2020 bo temeljila na **treh splošnih** (spodbujanje prehranske varnosti, krepitev skrbi za okolje in podnebnih ukrepov, krepitev podeželskih območij) **in devetih specifičnih ciljih**:

- podpora za vzdržne dohodke in odpornost kmetij po vsem ozemlju EU za večjo prehransko varnost;
- krepitev tržne usmerjenosti in povečanje konkurenčnosti, tudi z večjim poudarkom na raziskavah, tehnologiji in digitalizaciji;
- izboljšanje položaja kmetov v vrednostni verigi;
- prispevanje k blažitvi podnebnih sprememb in prilagajanju nanje ter k trajnostni energiji;
- spodbujanje trajnostnega upravljanja naravnih virov, kot so voda, tla in zrak;
- prispevanje k varstvu biotske raznovrstnosti;

- privabljanje mladih kmetov in spodbujanje razvoja podjetij na podeželskih območjih;
- spodbujanje zaposlovanja, rasti, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželskih območjih, vključno z biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom;
- izboljšanje odziva kmetijstva EU na potrebe družbe po hrani in zdravju, vključno z zdravo hrano, ter dobrobiti živali.

Evropska strategija kulturne dediščine za 21. stoletje (Strategija 21)

Strategija 21 prvenstveno izpostavlja celostno upravljanje dediščine: njena priporočila predstavljajo različne poti za soočenje z izzivi multidisciplinarnega, sodelovalnega in ambicioznega pristopa k vsaki od njenih treh sestavin: družbe, prostorskega in gospodarskega razvoja ter znanja in izobraževanja.

Strategija kulturne dediščine 2020–2023

Izhodišče strategije je načelo celostnega ohranjanja dediščine kot temelja nacionalne identitete, kulturne raznolikosti Slovenije, ki se prepleta z izjemno krajinsko in biotsko raznovrstnostjo, privlačnosti države za življenje državljanov, izobraževanje, razvoj, umetniško ustvarjanje, turizem in druge gospodarske dejavnosti. Je temelj sodobne ustvarjalnosti in prepoznavnosti Slovenije v mednarodni skupnosti. Cilj strategije je s pomočjo dediščine prispevati h kakovosti življenja in k bolj povezani družbi, pospešiti trajnostni razvoj Slovenije in izboljšati odnos družbe do dediščine.

Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji

Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti poudarja ohranjanje ekosistemov skozi ohranjanje ugodnega stanja pripadajočih združb rastlinskih in živalskih vrst (habitatnih tipov), zlasti najbolj ogroženih tipov – obalnih, morskih in celinskih voda, barij in močvirij, suhih in vlažnih travišč, podzemeljskih habitatnih tipov in zaradi velikosti populacij evropsko ogroženih vrst zelo pomembnih gozdov.

Politika urejanja prostora RS (2002)

Politika urejanja prostora Republike Slovenije (2002) je bila sprejeta kot temeljno vodilo za dolgoročno, stalno in usklajeno usmerjanje prostorskega razvoja. Na krajino se neposredno nanašajo naslednji poudarki:

- ohranjanje kmetijskega prostora in dejavno varstvo kulturne krajine,
- varovanje prostora ob upoštevanju zmogljivosti za bivanje na podeželju,
- razvijanje gozdov v smislu večnamenskosti,
- povezovanje naravno ohranjenih območij v omrežje naravnih koridorjev,
- varovanje vodnih virov in renaturacija vodotokov,
- prednostno upoštevanje javnega interesa pri ravnanju z morjem in morsko obalo.

Strategija prostorskega razvoja Slovenije (SPRS)

Strategija prostorskega razvoja Slovenije je izhodišče za pripravo vseh strateških in izvedbenih prostorskih aktov. Strateške usmeritve so opredeljene v treh sklopih, ki obravnavajo poselitev, gospodarsko infrastrukturo in krajino. V SPRS so opredeljeni cilji na področju upravljanja in načrtovanja razvoja krajine ter varstva okolja, ohranjanje narave in varstva kulturne dediščine. Izmed vsebin, ki obravnavajo krajino, so pomembna predvsem določila glede prepoznavnosti z vidika kulturnega in simbolnega pomena krajine ter naravnih kakovosti krajine in glede rabe naravnih virov. V SPRS so opredeljeni nekateri ključni pojmi v povezavi s krajino, in sicer: razvoj krajine, izjemna krajina, krajinski vzorec, kulturna krajina, arhitekturna krajina, naravna krajina, prepoznavnost.

Prostorski red Slovenije

Prepoznavnost krajine je opredeljena v 57., 58. in 59. členu in ga povezuje s pestro kulturno krajino, arheološko, stavbno in naselbinsko dediščino ter naravnimi vrednotami z izrazitimi in prepoznavnimi lastnostmi, ki tvorijo kulturni in simbolni pomen ter doživljajsko vrednost krajine. Določa, da se morajo prostorske značilnosti, ki tvorijo kulturno in simbolno prepoznavnost določenega območja, ohranjati in na novo vzpostavljati s prostorskim načrtovanjem. Omenjene prostorske značilnosti se določajo na osnovi analiz, pripravljenih v okviru strokovnih podlag pri pripravi prostorskih aktov lokalnih skupnosti, v katerih se natančneje prikažejo nacionalno pomembna krajinsko prepoznavna območja, lahko pa tudi lokalno pomembna krajinsko prepoznavna območja.

Kultura prostora in graditve zdaj!

S publikacijo Kultura prostora in graditve zdaj! (2016) stroka nagovarja odločevalce in jih opozarja, da so razmere v prostoru kritične in da je skrajni čas za odločne ukrepe. Publikacija je unikaten rezultat sodelovanja strokovnjakov z različnih strokovnih področij, ki se ukvarjajo s prostorom in graditvijo.

Publikacija spodbuja k ambicioznemu snovanju nove prostorske politike, se zavzema za dvig splošne kulture urejanja prostora in graditve in celovitega modela upravljanja s prostorom ter povzema večletna prizadevanja in stroke, da se probleme v prostoru in gradnji poveže s pravimi vzroki in razširi splošno razumevanje urejanja prostora in graditve v Sloveniji čez formalne zakonske okvire.

Koncept Krajinske politike Slovenije

Krajinska politika Slovenije predstavlja širok sistemski okvir za delovanje družbe na področju urejanja krajine, ki temelji na družbenem sporazumu in dogovoru o sistemu vrednot in ciljih razvoja ter o načinih delovanja na področju varstva, načrtovanja in upravljanja krajine. Krajinska politika naj bo izraz politične volje za spoštovanje vrednot prebivalcev, mednarodnih zavez in predvsem za uresničevanje širokega spektra potreb slovenske družbe po učinkovitem varstvu, načrtovanju in upravljanju krajine.

Ob pripravi projekta Varstvo in razvoj slovenske krajine: Izhodišča za oblikovanje krajinske politike je dozorel predlog, da se na ravni države pripravi in sprejme »Krajinska politika Slovenije« kot splošen družbeni dogovor o varstvu, načrtovanju in upravljanju krajin, ki vsebuje temeljna izhodišča in zaveze:

- za dvig pomena krajine v družbi in za pravico uživati kakovostno krajino;
- za vzpostavitev celovitega sistema varstva, načrtovanja in upravljanja krajine;
- za odgovorno ravnanje s krajino, ki upošteva njen pomen za družbo;
- za ohranjanje in dvig kakovosti slovenske krajine;
- za sistemsko urejeno, povezano in koordinirano delovanje vseh deležnikov v zvezi z varstvom, načrtovanjem in upravljanjem krajine, ki bo vodilo v povečano učinkovitost tega delovanja;
- za promocijo in ozaveščanje o krajini.

Arhitekturna politika Slovenije »Arhitektura za ljudi«

Vlada RS je 31. 8. 2017 sprejela arhitekturno politiko Slovenije »Arhitektura za ljudi«, ki v ospredje postavlja posameznika, ki ima pravico do urejenega, ekonomičnega, zdravega, varnega in do okolja prijaznega grajenega prostora. Cilji arhitekturne politike so skladni z aktualnimi evropskimi razvojnimi politikami: kakovostna arhitektura, pametna rast, trajnostna razvoj in vključujoča arhitektura.

Javni interes na področju arhitekture obsega dvig kakovosti življenja in življenjskega okolja ter uveljavljanje trajnostnega razvoja, socialne kohezije in kulturne identitete. Zagotavlja se ga z arhitekturnim, krajinsko arhitekturnim, urbanističnim in prostorskim načrtovanjem ter z oblikovanjem interierjev ob upoštevanju prostora kot omejene dobrine, vključno z ohranjanjem okolja in kulturne dediščine.

Zakonodajni okvir

Krovni zakon za področje urejanja prostora je Zakon o urejanju prostora (ZureP-2), ki je bil sprejet 17. novembra 2017, uporabljati pa se je začel 1. junija 2018.

Z 9- decembrom 2021 je bil sprejet nov **Zakon o urejanju prostora (ZUrepP– 3)** , ki se začne uporabljati 1. junija 2022.

Številni sektorji ob svojem delovanju posegajo v krajino, se v njej realizirajo in nanjo vplivajo. Pomembna vsebina delovanja sektorjev, ki delujejo oz. se realizirajo v krajini, so mehanizmi oz. ukrepi za upravljanje prostora. Sektorji svoja pričakovanja in potrebe prenašajo v procese prostorskega načrtovanja, podajajo smernice in mnenja in s svojimi ukrepi in delovanjem prispevajo k urejanju in vplivajo na urejanje krajine (Analize obstoječega sistema načrtovanja, ..., 2018).

Najpomembnejši pri urejanju krajine je kmetijski sektor, v preteklosti je skupaj s poselitvijo ustvaril največji delež slovenskih kulturnih krajin. Gozdarstvo se omejuje na gozdni prostor, vodno gospodarstvo se z urejanjem in varstvom voda uveljavlja v celotnem slovenskem prostoru. Za pridobivanje mineralnih surovin je značilna točkovna razporeditev kopov mineralnih surovin, ki obsegajo razmeroma majhne površine, a imajo velik gospodarski pomen in hkrati pomembno zmanjšujejo vrednosti slovenskih krajin. Prostočasne dejavnosti se razporejajo po celotne prostoru in se pogosto navezujejo na območja vrednot. Posebno mesto ima v sistemu urejanja krajine varstvo naravnih in kulturnih vrednot, ki izpostavlja območja največje krajinske vrednosti in v odnosu do razvojnih naravnanih dejavnosti nastopa kot omejitveni dejavnik. (Krajina in prostorski razvoj Slovenije – zasnova. 2001).

V zadnjih dveh desetletjih so sektorski zakoni vzpostavili zelo avtonomno vlogo sektorjev pri načrtovanju njihovega prostorskega razvoja in se, če to ni posebej zahtevano, ne ozirajo na druge rabe in dejavnosti in plane. Posledica je medsebojna neusklajenost dokumentov in, kar je za krajino še posebej pomembno, v sektorskih programih se ne realizirajo nekatere vsebine, zapisane v prostorskih planskih aktih, ki so bistveno pogojene z mehanizmi sektorjev (npr. vzdrževanje kulturne krajine, vzdrževanje gozdnega roba, prepoved umeščanja nekaterih pomožnih kmetijskih objektov v izjemne krajine ipd.). Iz vidika ciljev in nalog prostorskega načrtovanja je ta pristop nevzdržen, omejuje možnosti za celovito načrtovanje razvoja v prostoru, za preverjanje sprejemljivosti razvojnih možnosti in za učinkovito usklajevanje razvojnih interesov ter tako zmanjšuje razvojni potencial prostora (Analize obstoječega sistema načrtovanja, ..., 2018).

Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2), Uradni list RS, št. 61/17

in Zakon o urejanju prostora (ZUreP – 3), Uradni list RS, št. 199/2021

V skladu z Zakonom o urejanju prostora (ZUreP-2) je krajinska zasnova obvezna strokovna podlaga, enako bo veljalo s pričetkom uporabe novega Zakona o urejanju prostora (ZUreP – 3). Izdela se za regionalne prostorske plane in občinske prostorske plane, za posamezna krajinsko zaokrožena območja, če so na območju predvidene prostorske ureditve, ki bi lahko pomembno vplivale na krajino, zeleni sistem, kulturno dediščino, ohranjanje narave, varstvo kmetijskih zemljišč, trajnostno rabo naravnih virov ali na prepoznavne značilnosti prostora, ali če gre za sanacijo razvrednotenega območja in če se na območju pojavljajo nasprotujoči si interesi v zvezi z rabo prostora.

ZureP-2 podaja definicijo za krajino: »Krajina je območje, kot ga zaznavajo ljudje in ima prepoznavne naravne, kulturne ali poselitvene značilnosti, ki so rezultat delovanja in medsebojnega vplivanja narave in človeka. Krajino se prepozna kot naravno, kulturno in krajino v urbanem prostoru.«

64.člen ZureP-2 »krajinska zasnova« določa:

Krajinska zasnova je namenjena usmerjanju in podrobnejši določitvi prostorskega razvoja in varstva na posameznih območjih v krajini.

Krajinska zasnova za posamezno območje opredeli:

- razvojni in varstveni koncept območja;
- usmeritve za razporeditev dejavnosti v prostoru z morebitnimi vplivi na sosednja območja;
- zeleni sistem območja;
- usmeritve za urbanistično, arhitekturno in krajinsko oblikovanje predvidenih prostorskih ureditev;
- usmeritve za varstvo krajine, okolja, ohranjanje narave, varstvo kmetijskih zemljišč, varovanje gozdov, varstvo kulturne dediščine in trajnostno rabo naravnih virov;
- usmeritve v zvezi z varstvom pred naravnimi nesrečami;
- program ukrepov z usmeritvami za njihovo izvajanje.

Krajinska zasnova se glede vsebine in stopnje podrobnosti obdelave rešitev ustrezno prilagodi vrsti, vsebini in namenu prostorskega akta, za katerega se pripravlja.

Sektorska zakonodaja:

Ohranjanje narave

- Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg in 31/18 in 82/20)
- Uredba o zvrsteh naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 52/02 in 67/03)
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10, 23/15 in 7/19)
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16in 47/18)

Varstvo kulturne dediščine

- Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16 in 21/18 – ZNOrg)

Kmetijstvo

- Zakon o kmetijskih zemljiščih (Uradni list RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D in 79/17 (ZKZ-E))

Upravljanje voda

- Zakon o vodah (Uradni list RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdrI-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15 in 65/20)

Gozdarstvo

- Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16)

Turizem

- Zakon o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT-1), (Uradni list RS, št 13/2018)
- Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih in o obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti (Ur. l. RS, št. 35/2017)

Pridobivanje mineralnih surovin

- Zakon o rudarstvu (Uradni list RS, št. 14/14 – uradno prečiščeno besedilo in 61/17 – GZ)

Promet

- Zakon o cestah (Uradni list RS, št. 109/10, 48/12, 36/14 – odl. US, 46/15 in 10/18)
- Zakon o varnosti v železniškem prometu (Uradni list RS, št. 56/13 – uradno prečiščeno besedilo, 91/13, 82/15, 84/15 – ZZelP-J, 85/16, 41/17 in 30/18 – ZVZelP-1)

Energetika

- Energetski zakon (EZ-1) (Uradni list RS, št.60/19 – uradno prečiščeno besedilo, 65/20 in 158/20 – ZURE)

Smernice nosilcev urejanja prostora

V strokovni podlagi, predvsem pri oblikovanji ciljev razvoja in varstva ter usmeritev za urejanje in podrobnejše načrtovanje, so upoštevane splošne smernice pristojnih nosilcev urejanja prostora za pripravo občinskih prostorskih aktov, ki se nanašajo na krajino in posege v odprti prostor.

Večja pozornost je namenjena smernicam oziroma posameznim poglavjem, ki podrobneje oziroma v večji meri naslavljajo krajino, in sicer

Splošne smernice s področja razvoja poselitve

- usmeritve za razvoj naselij in razpršene poselitve, kjer je pomemben predvsem razdelek »2.2.3 Razpršena poselitev« in »2.2.4 Gradnja objektov zunaj območij naselij«,
- »2.3.3 Usmeritve za načrtovanje v krajini« v okviru poglavja Ohranjanje prepoznavnih značilnosti prostora,
- »2.4.3 Usmeritve po posameznih dejavnostih« s poudarkom na usmeritvah za javne in zelen površine in turistične dejavnosti.

Splošne smernice za področje varstva nepremične kulturne dediščine

- »4.2.2.6 Smernice k razvoju v krajini z vidika varstva kulturne dediščine«, ki se nanašajo na strateški del občinskega prostorskega načrta
- PIP glede namembnosti in vrste posegov v prostor za nezahtevne in enostavne objekte ter agrarne operacije, ki se nanašajo na izvedbeni del občinskega prostorskega načrta
- pogoji za varstvene režime, predvsem za registrirano kulturno krajino in zgodovinsko krajino.

Splošne naravovarstvene smernice

- »Priloga 1 - podrobnejše varstvene usmeritve glede na področja načrtovanja«, in sicer poselitev, gospodarska javna infrastruktura, prostorske ureditve v krajini, kmetijske dejavnosti, območja gozdov, območja voda, samooskrba z mineralnimi surovinami, območja za turizem in rekreacijo, območja za potrebe obrambe.

Splošne smernice s področja upravljanja z vodami

Predvsem obvezna izhodišča, ki temeljijo na Odloku o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/04 in 33/07-ZPNačrt in 61/17–ZureP-2) in smernice ki se nanašajo na ogrožena in varstvena območja.

Splošne smernice za področje kmetijskih zemljišč

Predvsem usmeritve, ki se nanašajo na določanje namenske rabe med kmetijskimi in gozdnimi zemljišči, objekte in posege v prostor na območjih kmetijskih zemljišč, razvoj naselij, ki se prednostno usmerja na nepozidana stavbna zemljišča ali če ni mogoče vsaj na kmetijska zemljišča nižjih bonitet, umeščanje objektov na kmetijska zemljišča zunaj območij naselij, dostope do kmetijskih zemljišč in poljske poti, agromelioracije in območja varovanj in omejitev.

Splošne smernice s področja rudarstva

Predvsem obveznost upoštevanja Zakona o rudarstvu (Uradni list RS, št. 14/14 – uradno prečiščeno besedilo in 61/17 – GZ), Strategije prostorskega razvoja Slovenije -SPRS, Prostorskega reda Slovenije in Državne rudarske strategije kot temeljnega dokumenta za določanje ciljev, usmeritev in pogojev za raziskovanje in izkoriščanje mineralnih surovin.

Splošne smernice za pripravo OPN se nanašajo predvsem na določanje namenske rabe in prostorsko izvedbenih pogojev za izkoriščanje in zahteva po izdelavi rudarsko-geološke študije na podlagi katere lokalna skupnost načrtuje potrebe po mineralnih surovinah, način oskrbe in jih vključuje v prostorske akte. Upoštevati je treba perspektivna nahajališča in nelegalne kope za katere se predvidi nadaljnje izkoriščanje ali sanacija. V prostorskem aktu se navede velikost območja in vrsta mineralne surovine, ki se bo na določenem območju pridobivala.

Splošne smernice za področje gozdarstva

Predvsem obveznost prikaza in upoštevanja ter določitve namenske rabe »gozd« za območja varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom. Zasnova območij gozdov se prikaže v okviru razmestitve dejavnosti v prostoru, kjer se prikažejo tudi območja, pomembna za ohranjanje naravnih kakovosti krajine (sklenjena območja gozdov, gozdovi s 1. stopnjo poudarjenosti katerekoli ekološke funkcije) in upoštevanje preostalih funkcij gozdov v skladu z gozdnogospodarskim načrtom gozdnogospodarske enote.

Splošne smernice s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter varstva pred požarom

Opredelijo se vsebine glede varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in varstva pred požarom. Pri določanju usmeritev za urejanje in podrobnejše načrtovanje krajine se upoštevata predvsem 15. in 16. točka splošnih smernic, ki opredeljujeta, da se na ogrožena območja, ne umešča dejavnosti, ki lahko povzročajo nesreče, da se razvoj v krajini usmerja na območja, kjer so razpoložljivi vodni viri je brez večjih prostorskih posegov mogoče zagotoviti ustrezno oskrbo s pitno vodo ter ustrezno varstvo pred škodljivim delovanjem voda. Nadalje je opredeljeno, da se vodotok praviloma prepusti naravnim procesom, na ogroženih območjih pa se glede na stopnjo nevarnosti urejanje voda izvaja z ustreznimi tehničnimi ukrepi.

Strokovne podlage in povezani strateški dokumenti

Za potrebe izdelave strokovne podlage za prostorski razvoj in ohranjanje krajine za območje občine Ravne na Koroškem so bile pregledani in smiselno upoštevani predvsem naslednji strateški dokumenti in ključne predhodne strokovne podlage:

I. I. Odlok o občinskem prostorskem načrtu Brda (Uradno glasilo slovenskih občin, št 37/2012)

II. Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o Občinskem prostorskem načrtu Občine Brda (Uradno glasilo slovenskih občin, št. 21/2022)

III. Regionalni razvojni program za Goriško razvojno regijo 2014 - 2020

IV. Regionalni razvojni program za Goriško razvojno regijo 2021-2027

V. Regijska celostna prometna strategija JULIJSKE ALPE (februar 2022)

VI. Osnutek gozdnogospodarska načrta gozdnogospodarske enote Brda - Kolovrat (2022 - 2031)

VII. Občinski načrt zaščite in reševanja v primeru poplav v občini Brda (april 2016)

VIII. Strategija razvoja in trženja turizma v občini Brda 2023 – 2028 (marec 2023)

Ob pregledu izdelanih strokovnih podlag je ugotovljeno, da bi za področje prostorskega razvoja in ohranjanje krajine dobrodošla priprava strokovne podlage za določitev območij gozdov s posebnim pomenom oz. strategija razvoja mestnih gozdov. Iz vidika ohranjanja za območje značilnih samotnih kmetij in načina kmetovanja bi bilo smiselno pripraviti strokovno podlago na nivoju celotne občine, ki bi nadgradila publikacijo »Na hribovski vasi Strojna«.

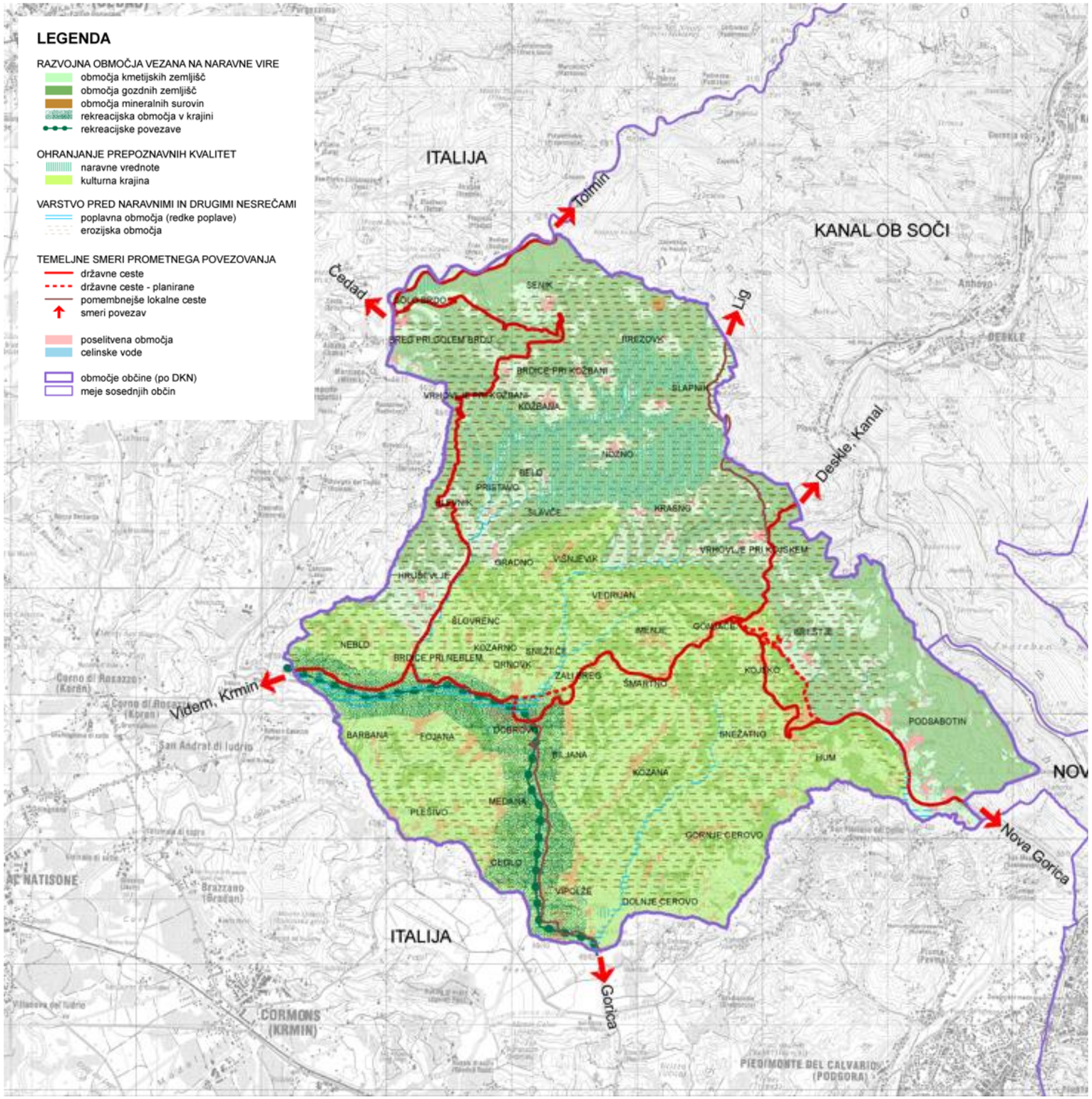

Občinski prostorski načrt – strateški del

V veljavnem Občinskem prostorskem načrtu občine Brda so opredeljena razvojna območja vezana na naravne vire in sicer kot območja kmetijskih zemljišč, območja gozdnih zemljišč, območja mineralnih surovin ter rekreacijska območji v krajini in rekreacijska povezava.

Opredeljena so območja ohranjanja prepoznavnih kvalitet: naravnih vrednot in kulturne krajine. Ter območja z varstvom pred naravnimi in drugimi nesrečami: poplavna območje (redke poplave) in erozijska območja (velik del občine).

Temeljne smeri prometnega povezovanja se razvijajo čez mejo, proti Italiji na zahod in jug (Čedad, Krmin, Videm, Gorica). Na drugi strani občine pa proti Sloveniji (Nova Gorica, Deskle, Kanal, Lig, Tolmin)

Poselitvena območja so prepoznana predvsem na slemenih gričevnatega reliefa. V spodnjem delu občine so ta območja gostejša.

(Vir grafičnega podatka: strateške karte OPN – Usmeritve za razvoj v krajini)

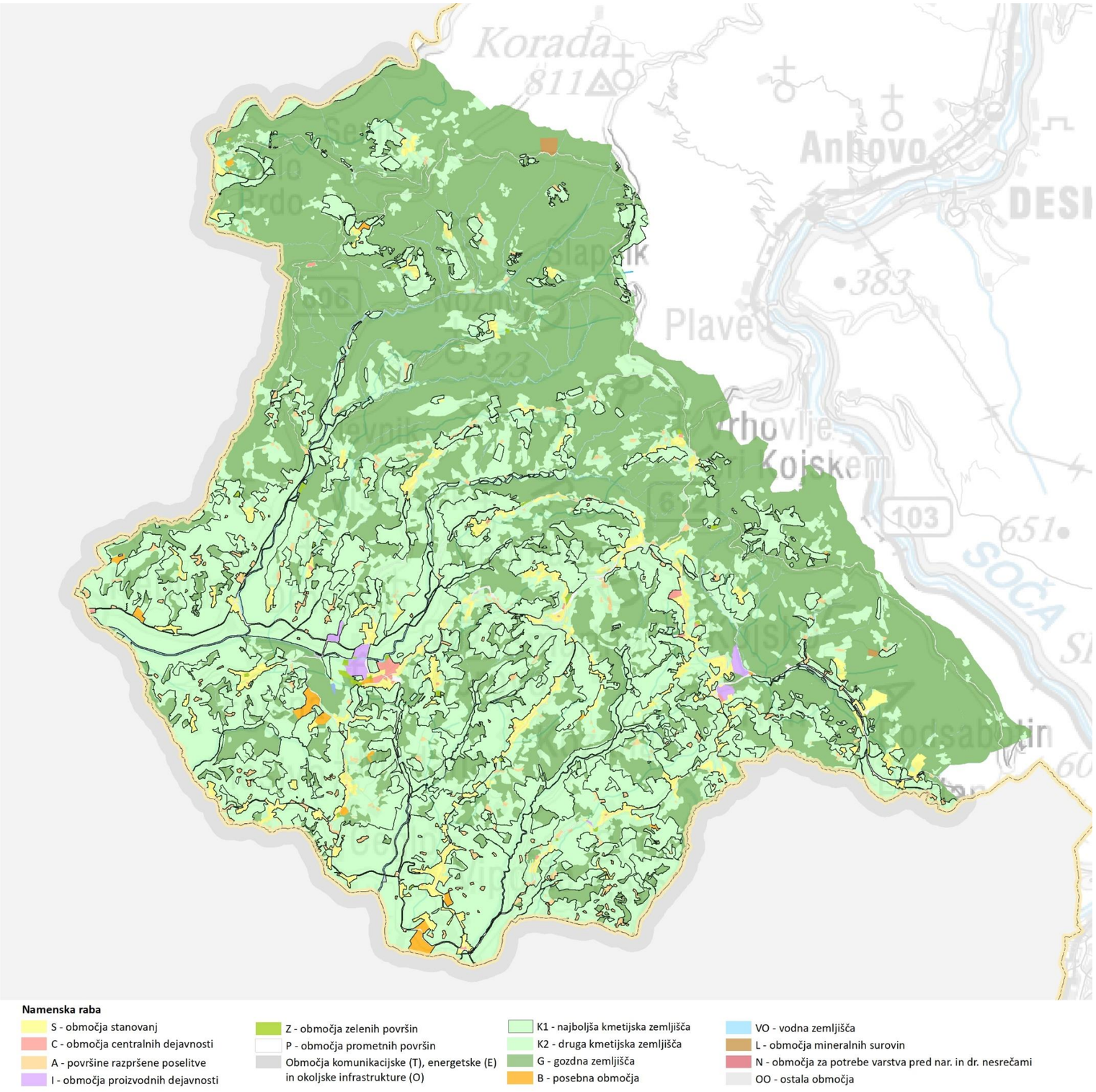

Občinski prostorski načrt – izvedbeni del

Občina Brda je leta 2011 sprejela Odlok o občinskem prostorskem načrtu občine Brda (Uradno glasilo slovenskih občin, št. 9/2011), Odlok o spremembah in dopolnitvah Občinskega prostorskega načrta Občine Brda (Uradno glasilo slovenskih občin, št. 44/2017), Odlok o spremembah in dopolnitvah Občinskega prostorskega načrta Občine Brda 03 (Uradno glasilo slovenskih občin, št. 25/2018), Odlok o spremembah in dopolnitvah Občinskega prostorskega načrta Občine Brda 02 (Uradno glasilo Slovenskih občin, št. 21/2019) in Odlok o spremembah in dopolnitvah Občinskega prostorskega načrta Občine Brda 04 (Uradno glasilo slovenskih občin, št. 21/2022).

Največji del občine, kar 46,0 %, pokriva gozd.

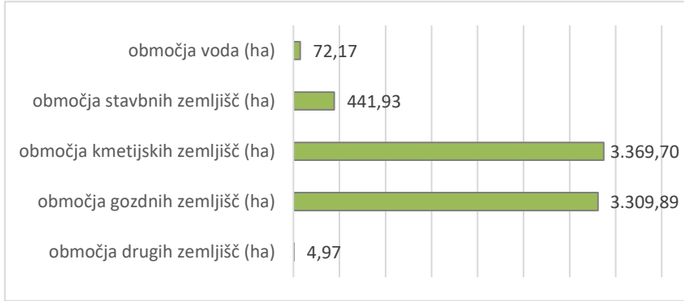

Graf 1: Namenska raba prostora na obravnavanem območju in na območju celotne občine (ha)

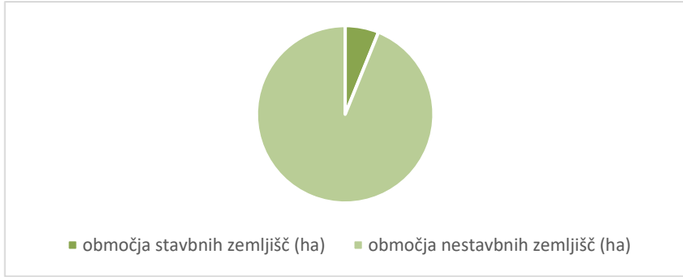

Graf 2: Deleži stavbnih in nestavbnih zemljišč na obravnavanem območju

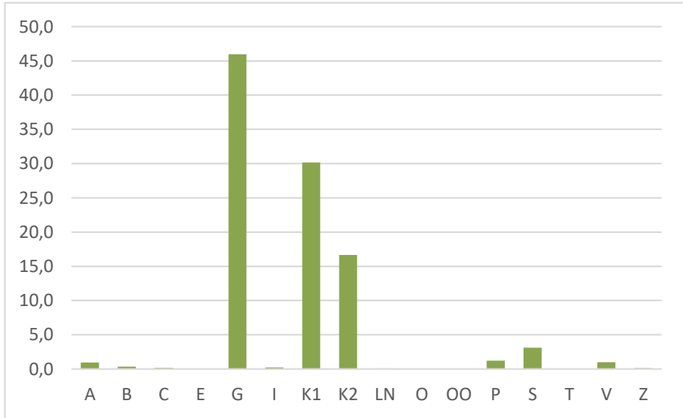

Želeno stanje krajine

Z opredelitvijo "želenega stanja krajine" odgovarjamo na temeljno vprašanje: "Kakšno krajino želimo imeti?". Želeno stanje krajine je izraženo kot splošen cilj (izhodišče, zahteva, osnovno načelo, vizija) in se dosega z ohranjanjem, načrtovanjem, rabo in upravljanjem krajine. Želeno stanje je v nadaljevanju dopolnjeno z opredelitvijo konkretnejših ciljev razvoja in varstva, ki so osnova za opredelitev posameznih usmeritev in ukrepov.

Želeno stanje krajine v občini Brda se nanaša predvsem na ohranitev razmerij med rabami prostora, značilnih krajinskih vzorcev, ohranjanje krajinske pestrosti in členjenosti prostora. Prav tako pa na spoštovanje in izboljšanje naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti, kulturne dediščine in kulturne krajine. Krajina v občini Brda bo:

- zagotavljala možnosti za vzdržen, ekonomsko uspešen in zdrav način življenja, skrbno rabo naravnih virov in skladnost med različnimi funkcijami in rabami v krajini;
- ohranjala obstoječa prostorska razmerja in mozaičen preplet, kmetijske, gozdne in vodne krajine, ter tipičnih oblik poselitve
- pomembno vplivala na izboljšanje kulturne in socialne ravni življenja, spoštovala preteklost in varstvena izhodišča;
- raznolika, prostorsko strukturirana, krajinsko in biotsko pestra ter ekološko povezljiva in stabilna;
- ohranjala in krepila posebnosti, prednosti in vrednote;
- kakovostna naravna območja bodo omogočala ohranitev prvobitnosti in nemoten potek naravnih procesov,
- ohranjala sposobnost prilagajanja prostorski preobrazbi (nove tehnologije, izzivi, podnebne spremembe ipd.) brez izgube ključnih značilnosti in identitete.

3 ZNAČILNOSTI V KRAJINI

Zgodovinski pregled

Splošne značilnosti

Značilnosti in stanje krajine

Prepoznavna krajinska območja

Izjemne krajine

Krajinski vzorci

Relief

Hidrogeološke značilnosti tal

Značilnosti tal in prsti in kakovost tal

Raba tal

Kmetijska gospodarstva

Strateška območja za kmetijstvo in pridelavo hrane

Spremembe dejanske rabe med leti 2009 in 2019

Prometna infrastruktura

Elektroenergetsko omrežje in telekomunikacijski objekti

Druga gospodarska javna infrastruktura

Ravnanje z odpadki

Pridobivanje mineralnih surovin

Vodno okolje in raba vode

Ogrožena območja zaradi škodljivega delovanja voda

Varstvena območja

Naravovarstveno pomembna območja

Krajinska pestrost

Kulturna dediščina

Gozd

Funkcije gozdov

Parcelacija

Poselitev

Turizem in rekreacija

Varstvo pred naravnimi nesrečami

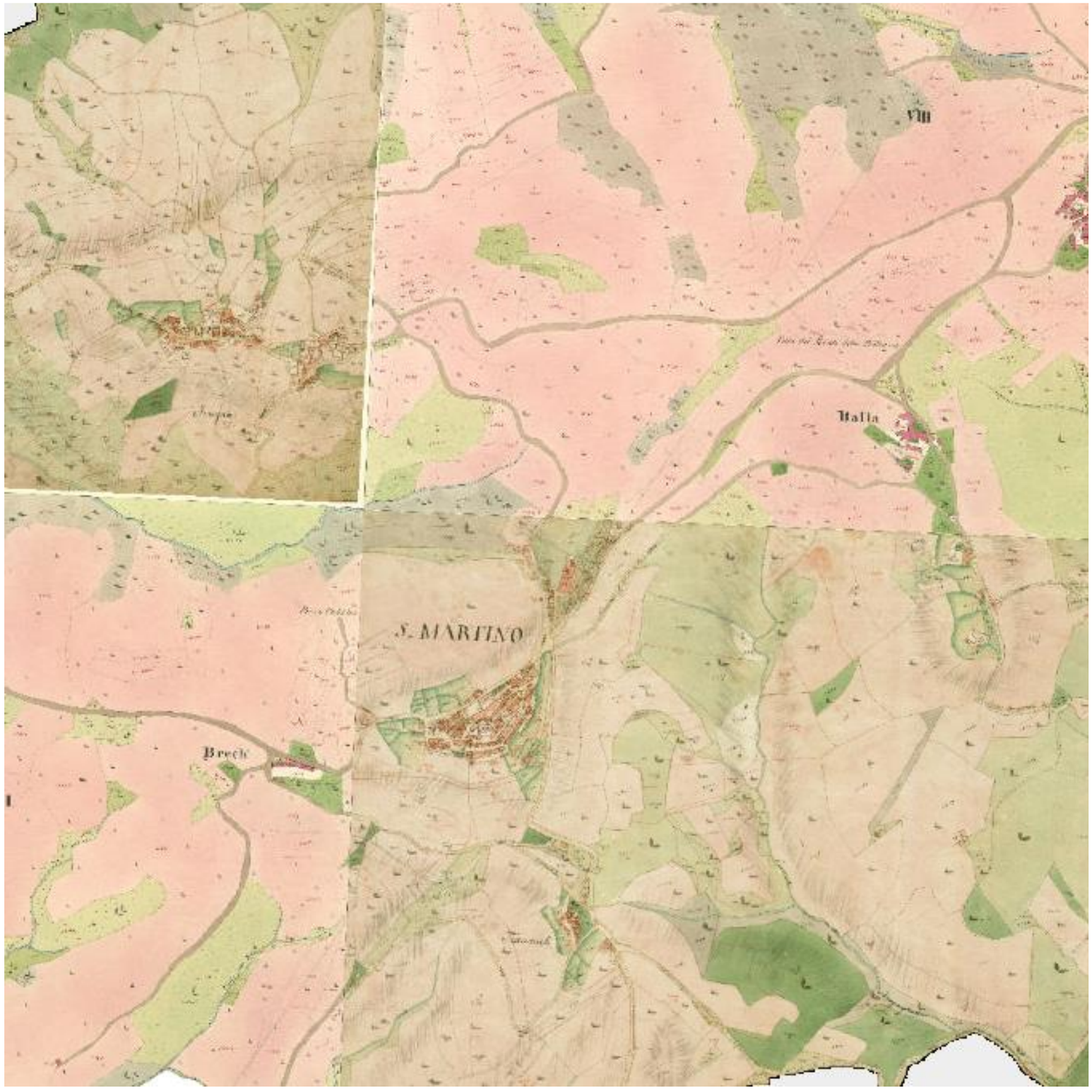

Zgodovinski pregled

Brda so dežela prepojena z burno preteklostjo in zanimivimi dogajanji v sedanjosti. Na poti od vasi do vasi se srečamo z bogato naravno in kulturno dediščino. Brda so dežela gradov in belih cerkvic večinoma na vrhu gričev; ohranjenih je skoraj 30.

Brda so bila poseljena že v rimski dobi, kar kažejo številne arheološke najdbe (Ceglo, Neblo, Gonjače, Golo Brdo,..). Poselitev se je večala v srednjem veku. V začetku 8. stoletja se je vzdolž zahodnih Brd ustalila slovensko – romanska jezikovna meja, k čemur je pripomogel langobardski limes. Ta fortifikacijski sistem je Langobarde v Furlanski nižini branil pred preseljevanjem slovanskih plemen z vzhoda. Etnična meja med Italijani in Slovenci, izoblikovana v tistem obdobju, je ostala nespremenjena do danes. Po letu 1500 je zadnji goriški grof, čigar družina je Brda prevzela leta 1277 od oglejskih patriarhov, prepustil posestva Habsburški monarhiji. Do začetka 16. stoletja so na ozemlju Brd potekale bitke med Habsburžani in Benečani ter vdori Turkov. Tako so bila v visokem in poznem srednjem veku Brda ločnica med avstrijskimi deželami in Benečani. Iz tega časa so razvidne številne utrdbe, gradovi,… Iz časov turških vpadov so se ohranili tabori.

Brda so bila med prvo svetovno vojno zaledje Soške fronte s številnimi vojaškimi bolnišnicami in pokopališči padlih vojakov. Prebivalci so bili prisiljeni v begunstvo. Po vojni so od 1920 dalje, tako kot ostala Primorska, Brda dvajset let izpostavljena fašistični raznarodovalni politiki Italije. Po kapitulaciji Italije leta 1943, ustanovijo Brici Briško – beneški odred partizanske vojske. Po drugi svetovni vojni so bila Brda razmejena med Italijo in Slovenijo tako, da je južni in skrajni zahodni del pod italijansko oblastjo, tako je ostalo do danes. Občina Brda je bila ustanovljena 4. aprila 1994.

(Grafični vir: MK Arhiv RS, 2021)

Splošne značilnosti območja

Geomorfološke značilnosti

Območje občine Brda je najbolj sredozemski del Posočja. Gre za gričevnat svet poznan po vinogradništvu in sadjarstvu. Občina se nahaja na zahodni državni meji in meji na Italijo, brda kot pokrajina, pa segajo tudi čez državno mejo na jug.

Občina je naravno omejena iz treh strani. Po državni meji na zahodu teče reka Idrija, ki ločuje Brda od Furlanske nižine. Na severu občino zamejuje sleme Korade, ki pa se nadaljuje proti Sabotinu na vzhodu in ločuje Brda od spodnje Soške doline. Na jugu omejitev ni tako izrazita, griči in slemena pojenjajo in se spuščajo v Soško raven oz. Furlansko nižino.

Prevladuje fliš, ki so ga manjši vodotoki razrezali v gričevnat svet. Na severu in jugovzhodu se pojavljajo karbonatne kamnine. Fliša je kar dve tretjini, v manjšem delu se pojavlja apnenec, še manj pa je gline in melja, ki se pojavlja predvsem v razširjenih dolinah vodotokov.

Gričevnat svet sestavljajo tri glavna slemena v smeri od juga proti severu. Od njih se odceplja mnogo manjši, kar ustvarja prepleteno mrežo slemen, ločenih z dolinami. Relief se postopno vzpenja od juga proti severu. Prvo sleme poteka vzdolž reke Idrije na zahodu. Pri naselju Vrhovlje se odcepi drugo sleme (razcepi se pri Gonjačah), zahodni krak pa se nadaljuje do Medane, pri Dobrovem ima odrastek proti zahodu oz. jugu. Vzhodno sleme poteka od italijanskega Števerjana čez Kalvarijo in nato čez Soško dolino v Kostanjevico in naprej v Brda, ta krak je bolj poznan kot sleme med Korado in Sabotinom.

Geološko so Goriška brda nadaljevanje vipavske eocenske sinklinale. Sicer fliš dokaj na debelo pokriva apnence, le v severnem delu se njegova debelina stanjša. To je moč videti pri Golem Brdu, kjer na površje pridejo apnenci. Podobno se zgodi tudi na jugozahodu okrog Sabotina.

Fliš je sestavljen iz plasti laporja in peščenjaka. V osnovi je neprepusten ter nagnjen k eroziji in plazovitosti. V Goriških brdih njegova sestava ni enotna. Razlikuje se med bolj finim južnim flišem (brez primesi grobega materiala) – tj. medanske plasti ter severnim flišom – tj. kožbanske plasti. Pri drugemu se s pomikanjem proti severu vse bolj mešajo grobe primesi apnenih konglomeratov in breč. Plasti peščenjaka in laporja tako postanejo debelejše.

Hidrografske značilnosti

Vodna mreža je močno povezana s kamninsko zgradb. Na nepropustni flišnati podlagi je rečna mreža zelo gosta (1,9 km na km^2). Vodotoki so po večini kratki in brez večjega, obsežnejšega zaledja, tako da je njihova vodnatost odvisna od količine padavin. Zato v sušnih poletnih ali celo zimskih mesecih mnogi presahnejo. V spodnjem toku tečejo po ilovnati podlagi. Ponekod je celo preveč mokrotno za kmetijsko obdelavo.

Razporeditev hribov in dolin je posledica tektonike, ki usmerja hidrografsko omrežje. Lahko je razbrati vzporednost dolin in slemen, ter vodotokov, ki so usmerjeni proti jugozahodu. Izstopa dolina Kožbanjščka. Slikovita ozka korita, naravni most, naravni bazeni in drugi pojavi so posledica zajedanja vode v apnenčasto plast pod flišem. Kožbanjšček je sicer pritok Reke, ki je poleg Birše s pritokom Oblečnem in Pevmice s pritokom Grojnico eden izmed treh glavnih vodotokov v Goriških brdih.

Klimatske značilnosti

Goriška Brda do zaradi odprtosti proti morju in njegove bližine (20km) precej izpostavljena tudi njegovim podnebnim vplivom. Zaradi izpostavljenosti proti jugu in zahodu prevladuje toplo in sončno podnebje. Višje hribovje na severu in vzhodu pa ščiti pred vdori mrzlega zraka in severnega vetra. Najbolj pogosti so jugozahodni vetrovi, ki dovajajo topel in vlažen zrak. Pojavlja se tudi burja, ki pa je šibkejša kot v Vipavski dolini. Goriška Brda sicer ležijo v bližini podnebne ločnice s celinskim podnebjem, kar se kaže v občasnih pomladanskih pozebah, ko pride do obsežnejšega vdora hladnega zraka. Količina padavin narašča od morja proti notranjosti in z nadmorsko višino . Višek padavin je v jesenskem času. Spomladi količina narašča, kar je pomembno za sadni pridelek. Lastnosti prsti so odvisne od podnebnih razmer in kamninske podlage.

Vegetacijske značilnosti

Fliš se s hitrim preperevanjem spreminja v rodovitno prst primerno za gojenje vinske trte in sadnega drevja. Predvsem zaradi neprimernih posegov pride do erozije prsti, kot protiukrep se pojavljajo kulturne terase (vinogradi sadovnjaki).

Skozi zgodovino je prišlo do močnega izsekavanja gozda. Po vsej verjetnosti je bila prvotna rastlinska odeja v Goriških brdih kraški gozd. S stalnim izsekavanjem so v južnem delu ostale le zaplate gozda, ki pa so slabe kakovosti. V zgornjih brdih je gozd ostal tam, kjer zemljišče ni bilo dovolj kakovostno za obdelavo. Danes prevladuje hrast puhavec, ki na severu prehaja v primorski gozd hrasta gradna, bukve in jesenske vilovine. Pomemben je tudi kostanj. Borovi gozdovi, ki jih je malo so večinsko umetno zasajen. V 19. stoletju je bila uvožena rastlinska vrsta robinja, katere les so kmetije uporabljali za kolje pri trta in jo zato še posebej razširjali. Kljub izsekavanju, je s svojo agresivno rastjo dušila vse bližnje rastje.

(vir: Slovenija, pokrajine in ljudje, 2001)

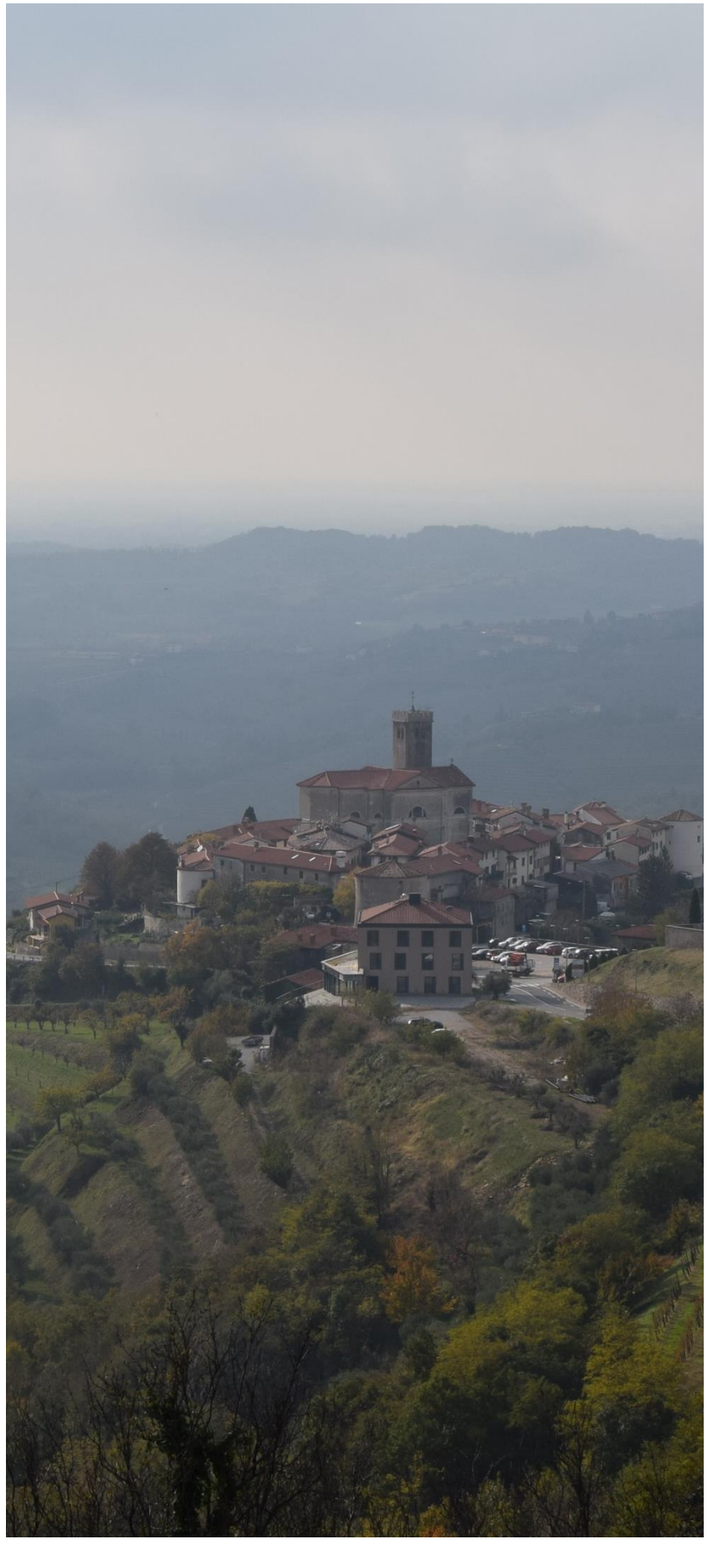

Značilnosti in stanje krajine

Krajina ima pomembno vlogo za kakovost bivanja posameznika in celotne družbe. Kakovostna krajina je nosilka prepoznavnosti in identitete prostora. **Morfološke značilnosti krajinske zgradbe so povzete po Regionalni razdelitvi krajinskih tipov v Sloveniji** (RS, MOP – UPP in BF Univerze v Ljubljani, 1998) za območje občine Brda.

Celotna občina spada v primorsko regijo. Pretežni del območja spada v enoto Goriška Brda, del občine na zahodu pa v enoto Kanalsko. Znotraj Goriških Brda se občina deli na podenoto Zgornja Brda na severu, ter Spodnji del Goriških Brd na jugu in osrednjem delu.

Ključne značilnosti krajinske enote Goriška Brda so:

- Gričevje, brda, vinogradi
- Grebenska postavitev, graščine, kmetije
- Preglednost
- Pahljačasto usmerjena slemena

V podenoto **Zgornja Brda** spada severni del občine Brda. V primerjavi z južnim delom občine je tu stopnja zaraščenosti višja. Manj je intenzivne kmetijske rabe, predvsem manj vinogradov in sadnega drevja. Več je gozda in travinj. Gostota poselitve je manjša.

Spodnji del Goriških Brd obsega osrednji, prepoznavnejši del občine. Velja za eno najprivlačnejših vinogradniških kraji. Ima sredozemski značaj. Zaraščenost je manjša, gozd se pojavlja le v obliki omejkov. Veliko je intenzivnih nasadov.

Ključne značilnosti krajinske enote Kanalsko so:

- Greben, ozka dolina, reka Soča
- Zaprtost doline
- Gručasta poselitev

V krajinsko enoto Kanalsko spada le manjši del občine na zahodu, natančneje pobočje doline reke Soče in sicer na desnem bregu. Pobočja so zaraščena, zaselki in hiše so tako težko opazni.

Krajina ima pomembno vlogo za kakovost bivanja posameznika in celotne družbe. Kakovostna krajina je nosilka prepoznavnosti in identitete prostora.

Obravnavano območje leži na zahodu Slovenije, kjer ga omejuje meja z Italijo.

(vir: Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji, Krajine predalpske regije, 1998)

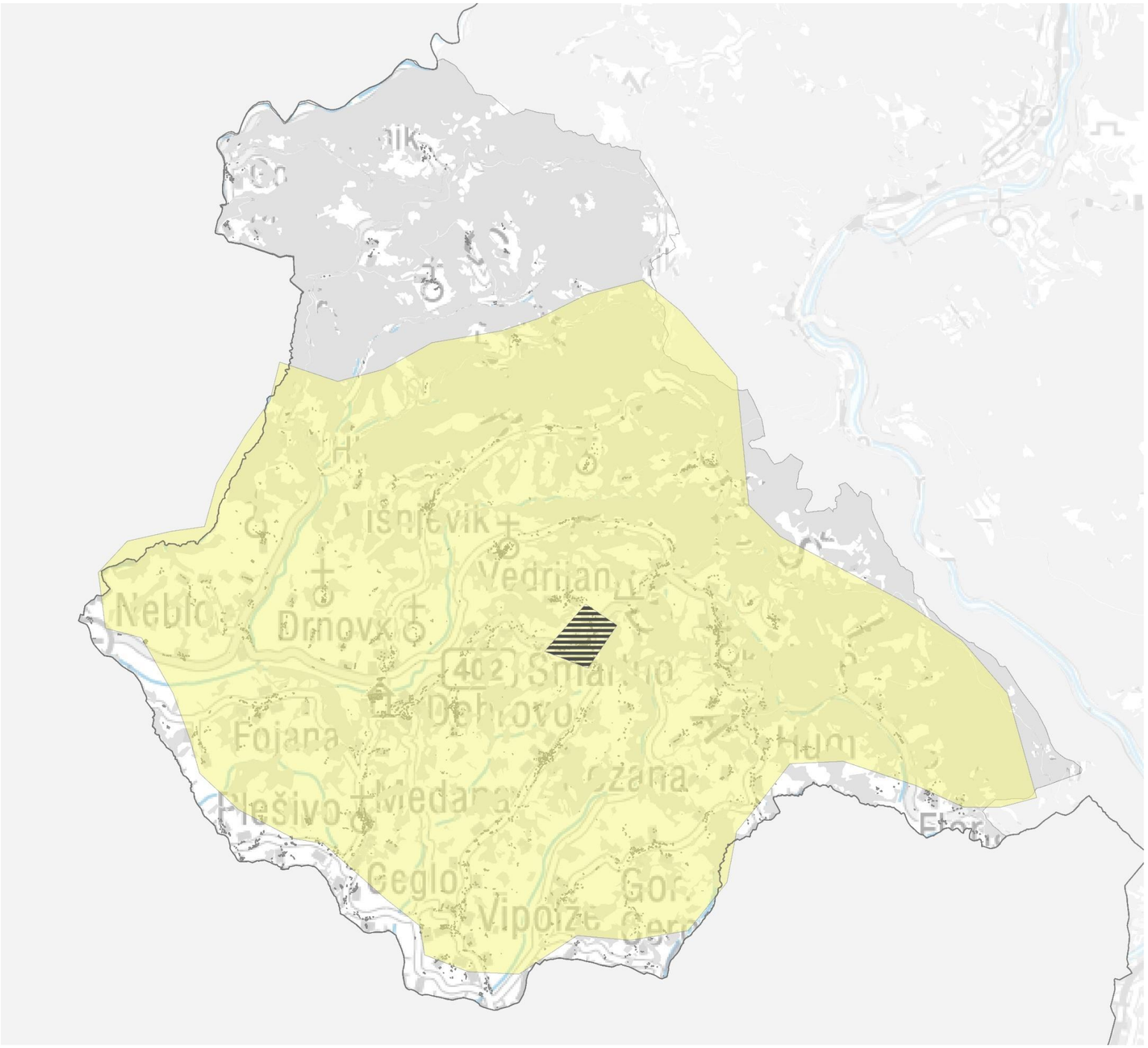

Prepoznavna krajinska območja

Izjemna krajina je naravna ali kulturna krajina, ki izkazuje visoko prizoriščno vrednost kot odraz ene ali več edinstvenih oziroma neponovljivih lastnosti: svojevrstne zgradbe, edinstvene rabe tal, posebnega naselbinskega vzorca ali izjemnih naravnih prvin in je kot taka prepoznavna na ravni Slovenije. (SPRS, 2050).

V občini Brda leži izjemna krajina Šmartno.

Krajinski park je območje s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost. V občini ni krajinskih parkov.

Kulturna krajina je nepremična dediščina, ki je odprt prostor z naravnimi in ustvarjenimi sestavinami, katerega strukturo, razvoj in uporabo pretežno določajo človekovi posegi in dejavnost. V občini ni evidentiranih območij kulturne krajine.

Krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi so na državni ravni pomembna krajinska območja, ki tvorijo območja, ki vključujejo prepoznavne in reprezentativne dele slovenske krajine z dobro ohranjenimi krajinskimi sestavinami, zlasti pa so to območja izjemnih krajin z redkimi ali enkratnimi vzorci krajinske zgradbe in prostorsko poudarjena kulturna dediščina z visoko pričevalno oziroma spomeniško vrednostjo, pogosto v kombinaciji z izjemnimi oblikami naravnih prvin oziroma naravnimi vrednotami.

V občini Brda leži krajinsko prepoznavno območje Goriška brda, ki zajema velik del občine.

- območje prepoznavnih značilnosti na nacionalnem nivoju - Goriška brda
- izjemna krajina - Šmartno

(Vir grafičnega podatka: Izjemne krajine Slovenije, 1999)

Na območju občine Brda se nahaja en primer izjemne krajine in sicer Šmartno.

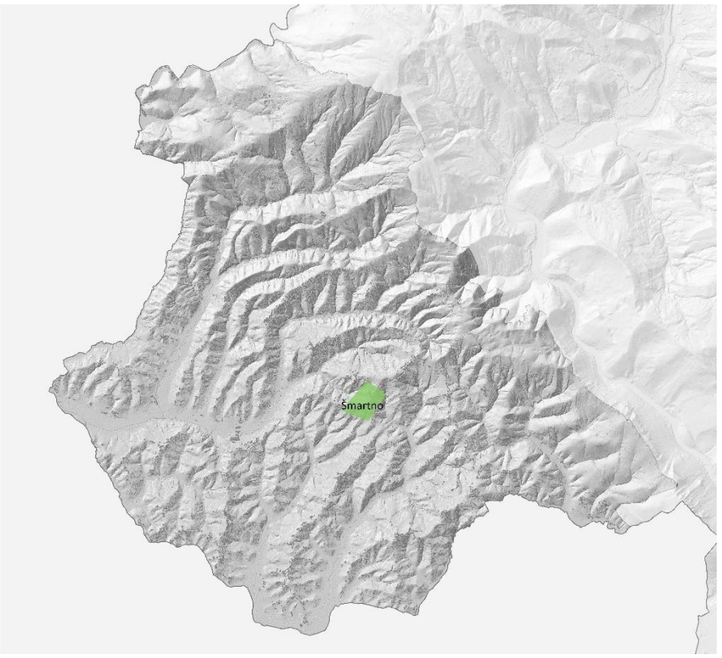

Območje sodi v krajinsko regijo primorske regije. Območje po svojih prepoznavnih lastnostih sodi med **krajine trajnih nasadov.** V to tipološko skupino se uvrščajo vinogradniške in sadjarske krajine. Goriška Brda po omenjeni razdelitvi sodijo med **sadjarske krajine**. Za te krajine sta značilni prilagojenost parcel in tehnologije pridelave naravnemu reliefu in visoka stopnja urejenosti prostora.

Sadjarske krajine v Goriških Brdih sestavljajo stari sadovnjaki zasajeni praviloma na terasah, ki sledijo plastnicam. Ter novejši sadovnjaki z vrstami, prilagojenimi smerem neba (sever – jug). Prepletajo pa se z gozdovi in travinjem.

Prostorska problematika krajin trajnih nasadov je povezana predvsem z opuščanjem rabe, pozidavo območji (širi se razpršena gradnja) ter spreminjanje tehnologije pridelave grozdja in sadja s sodobno tehnologijo obdelovanja.

Želeno stanje trajnih nasadov v slovenskem prostoru je ohranjanje sedanje parcelne strukture, razmerja med poseljenimi in obdelovalnimi površinami ter regionalno uveljavljene oz. tradicionalne načine pridelovanja grozdja in drugega sadja. Zaželeno je obnavljanje sadovnjakov, ki na mnogih sadjarskih predelih Slovenije že poteka.

Zaradi naštetega so glavne usmeritve za ohranjanje krajin travnatega sveta usmerjene predvsem v ohranjanje in ponovno vzpostavitvijo tradicije in pestrosti prostora:

- uveljavljanje tradicionalnih sort grozdja, jabolk, sliv, češpelj idr., tudi z obnovo travniških sadovnjakov.
- ohranjanje načina obdelave z vrstami po padnicah ali po plastnicah, v skladu s tradicijo prostora.
- ohranjanje značilnosti zatečene parcelne strukture ter preprečevanje združevanja in povečevanja parcel,
- ohranjanje arhitekture tipologije pri novogradnjah in prenovah
- omejevanje umeščanja infrastrukturnih koridorjev po teh območjih, predvsem pa predvideti poteke zračnih vodov po območjih, kjer ti vodi ne b sklenjenih trajnih nasadov)

(vir: Ohranjanje prepoznavnosti Slovenskih krajin, 2005)

Izjemne krajine

Izjemna krajina je naravna ali kulturna krajina, ki izkazuje visoko prizoriščno vrednost kot odraz svojevrstne zgradbe, praviloma z navzočnostjo ene ali več naslednjih sestavin: edinstvene rabe tal, ustreznega deleža naravnih prvin in/ali posebnega naselbinskega vzorca (SPRS, 2004).

Izjemne krajine predstavljajo izbor krajin, ki izkazujejo in izstopajo z eno ali več posebej vrednimi značilnostmi (edinstven vzorec rabe tal, ustrezen delež naravnih prvin, poseben naselbinski vzorec).Večinoma kulturne krajine, ki so nastale kot rezultat različnih oblik tradicionalne rabe prostora. Zanje je značilna visoka stopnja prilagojenosti načina pridelovanja naravni zgradbi in naravnim procesom. Ohranjanje najvrednejših kulturnih krajin, ki jih je oblikovala tradicionalna raba, zahteva nujno ohranitev temeljnih značilnosti krajinskih vzorcev. Kot izjemne kulturne krajine so običajno opredeljeni redki, enkratni ali izredno značilni in ogroženi vzorci krajinske zgradbe. Največje vrednosti so skladna prostorska razmerja med obdelovalnimi in poselitvenimi območji. Vidne so jasne razmejitve med naselji in obdelovalnimi površinami, visoka stopnja prostorskega reda, drobna členjenost prostorskih prvin in ponavljajoče se prvine krajinske zgradbe, kot so na primer obdelovalne terase, parcelna struktura, raster zasaditve dreves ali značilni poudarkih v krajini (cerkve na vrhovih, gradovi na izpostavljenih legah, stanovanjske vile ali druge zgradbe, stolpi, svetilniki in podobno).

Podatkovna zbirka Izjemne krajine je nastala kot rezultat raziskovalne naloge Strategija varstva krajine v Sloveniji, ki jo je razpisal Urad RS za prostorsko planiranje in izvedel Dušan Ogrin, Biotehniška fakulteta, Inštitut za krajinsko arhitekturo, 1996.

Vinogradniško gričevje

Vinogradniško gričevje

Vinogradi

Vinogradi

Ravninski deli Brd

Vzorec prehoda v višje lege

4.3 Krajinski vzorci

Na območju občine Brda najdemo različne krajinske vzorce, ki so značilno za enoto Goriška Brda ter nekaj tistih, ki so značilni za enoto Kanalsko. Vzorci so povzeti po Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji, Krajine predalpske regije, 1998 in so:

Vinogradniško gričevje: Vzorec vinogradniškega gričevja Goriških Brd označujejo svojevrstno oblikovane enote vinogradov. Te so sorazmerno majhne, deloma jih prekinjajo pasovi višjega rastlinja. Tako je ustvarjen razgiban vzorec.

Vinogradi: Terasirane enote z vrstami vinske trte so večinoma kratke in potekajo vzporedno, od enote do enote značilno spreminjajo smer.

Ravninski deli Brd: v višjih legah Zgornjih Brd ali proti nižinskemu delu Furlanije se ustvarjajo mokre doline. Posebnost vzorca je, da so tu poleg vinogradov tudi nasadi sadnega drevja. Ob vodotokih se pojavlja spontano skromno rastje. Pobočja nad dolino so poraščena s spontanim rastjem.

Vzorec prehoda v višje lege: Povečan je obseg spontanega rastja, terasirani vinogradi, posamezna sadna drevesa in povečan obseg travinja, ki postopno postane edina oblika kmetijske rabe. Nakazuje se vzorec travinje s posameznimi drevesi, kostanji ali hrasti.

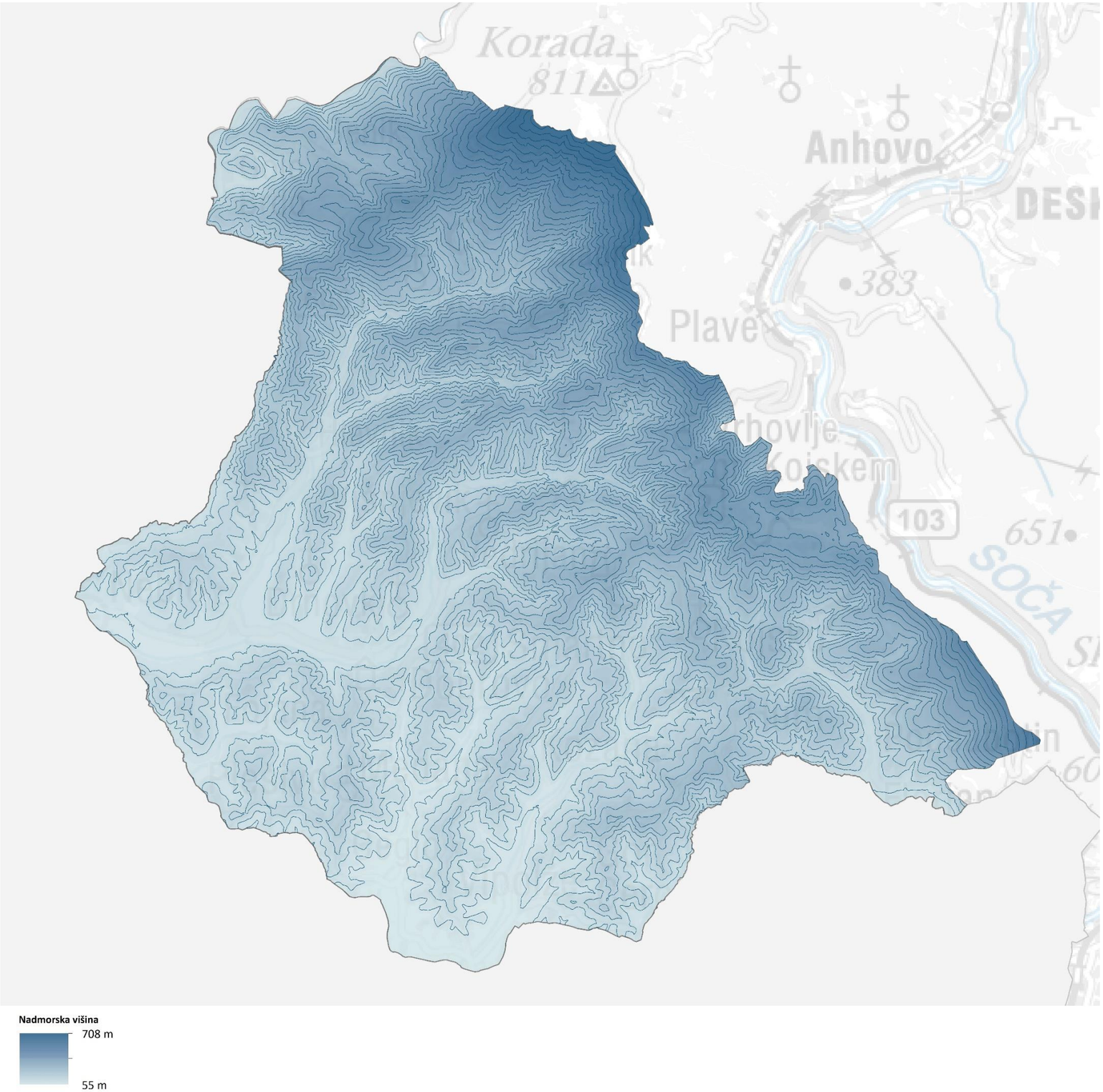

Relief

Občina Brda imajo značilno gričevnat relief. Območje lahko razdelimo na ravninski del dolin vodotokov, gričevnat - slemenski osrednji del, z manjšimi vmesnimi dolinami ter na severu in vzhodu že bolj hribovit svet na slemenu Korade in Sabotina. Čez občino potekajo tri glavna slemena, iz katerih se odcepi več manjših krakov.

Najvišja točka občine je Nad robom, ki se nahaja na nadmorski višini 632 m. n. m. in sicer na slemenu Korada – Sabotin. Najnižja točka pa je Podgrad, ki se nahaja na višini 56 m. n. m., na zahodnem ravninskem delu. Nadmorska višina se postopno dviga od juga proti severu.

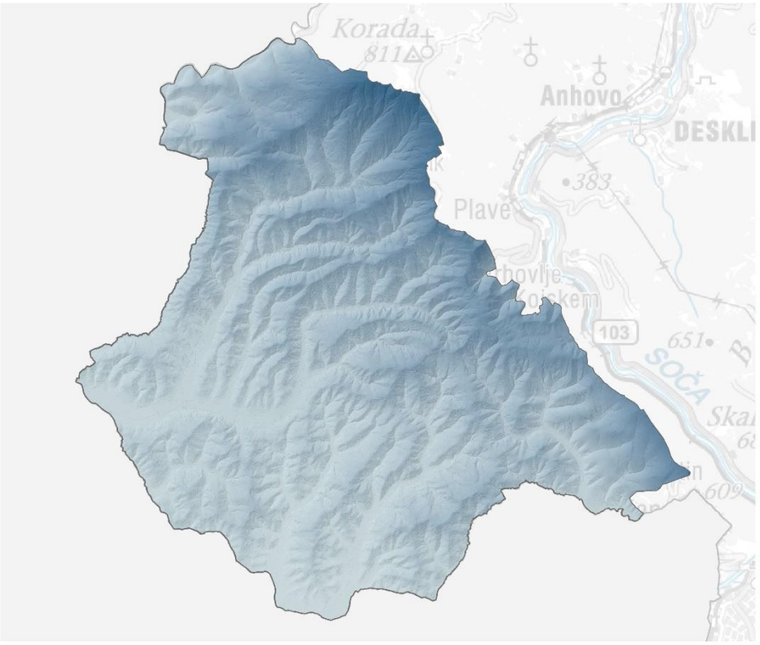

Nadmorska višina

708 m

55 m

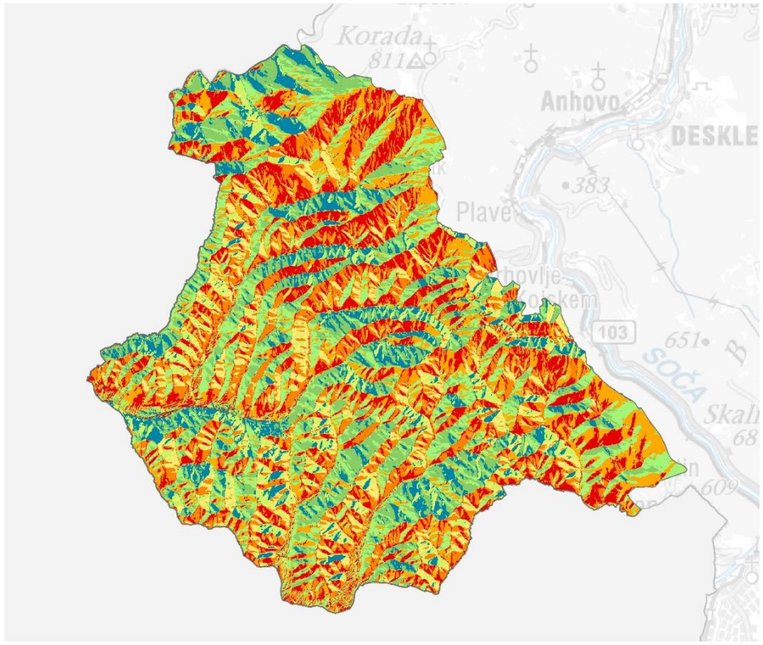

Ekspozicija površin

- sever (0-22.5, 337.5-360)
- severovzhod (22.5-67.5)
- vzhod (67.5-112.5)
- jugovzhod (112.5-157.5)
- jug (157.5-202.5)
- jugozahod (202.5-247.5)
- zahod (247.5-292.5)
- severozahod (292.5-337.5)

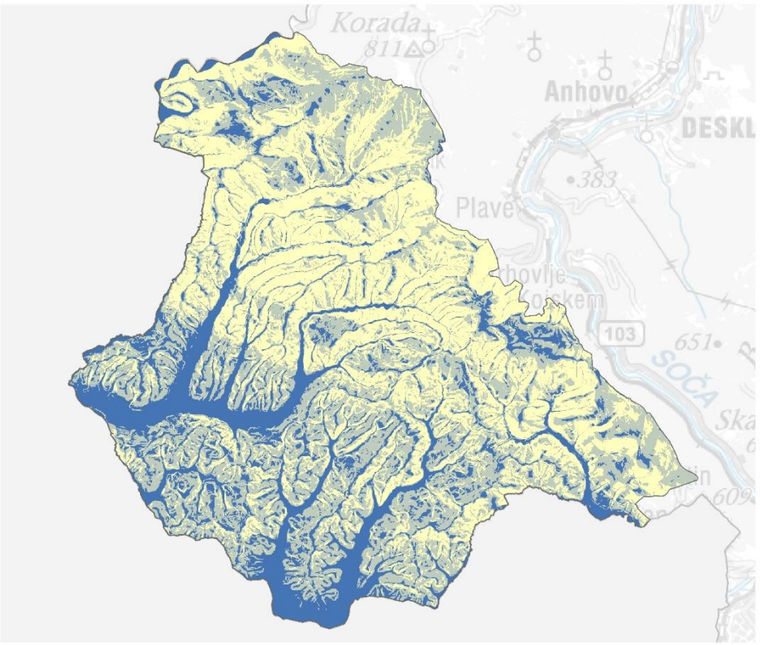

Naklon terena v povezavi z erozijo

- do 10%
- 10% do 20%
- 20% do 62%
- nad 62%

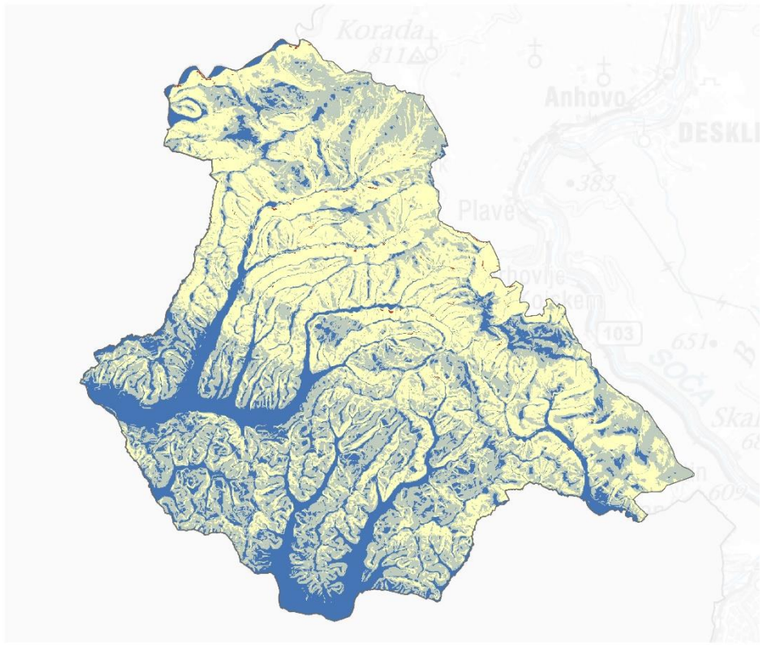

Naklon terena v povezavi s primernostjo za kmetijstvo

- do 10%
- 10% do 20%
- 20% do 45%
- 45% do 65%

Nadmorska višina: Povprečna nadmorska višina Goriških Brda je 233m. Najvišja točka občine je Podgrad z nadmorsko višino 56m. Najvišja točka pa Nad robom z nadmorsko višino 632 m.

Naklon terena v povezavi s primernostjo za posamezne kmetijske panoge: Naklon površja pomembno vpliva na izbor kmetijske kulture. Nakloni na območju obravnave v povezavi s primernostjo za različne kmetijske panoge so naslednji:

- **Do 10 %:**možne vse kmetijske panoge;
- **Od 10% do 20%:** primerno za poljedelstvo, živinorejo, plantažne sadovnjake in vinograde;
- **Od 20% do 45%:** možno sadjarstvo, vinogradništvo, travništvo in živinoreja;
- **Od 45% do 65%:**možen pašno-košni sistem;
- **Nad 65%:** možno le pašništvo

Naklon terena v povezavi z erozijskimi procesi:

Z večanjem naklona se stopnja erozije pobočij povečuje, saj se na strmejših pobočjih povečata količina in hitrost površinskega odtoka. Značilni geomorfni procesi po naklonskih razredih so povzeti po Dameku in ostalih 1971 in Natku 1983 in so razdeljeni v naslednje razrede:

- **Do 5,9°(10%):** razmeroma šibko do zmerno odnašanje gradiva; večinoma ploskovno odnašanje gradiva, krajevno nastajajo erozijski žlebiči. Na naklonih do 2° je pogosto zastajanje vode, nad 2° polzenje preperine v gozdu in na njivah možna erozija prsti.
- **Od 6°(10%) do 11,9(20%)°:** močno odnašanje gradiva, erozija prsti na njivah in travnikih; naklon 12° je kritičen nagib, nad katerim se prst ne more razviti v celoti; možnost proženja manjših zemeljskih plazov
- **Od 12°(20%) do 31,9°(62%):** zelo močno ploskovno do zelo močno odnašanje, ki prehaja v linijsko erozijo. Nad naklonom 20° je večinoma prisotna linijska erozija (erozijski jarki). Značilni so zemeljski plazovi.
- **Od 32°(62%) do 66°(224%):** 32°je naravni posipni kot; nesprijeti ali odtrgani delci kamnine so v labilnem položaju in se pod vplivom gravitacije valijo navzdol; ni več sklenjene odeje prsti, na površju je pogosto živa skala; padajoče kamenje, sklani podori. Nad 55° se nahajajo stene, živa skala; vsak odluščen delec kamnine pade navzdol, padajoče kamenje, skalni podori, pod steno se tvorijo melišča.

Ekspozicija površin: Ekspozicija pobočij pomembno vpliva predvsem na privlačnost za poselitev in primernost za kmetijstvo oziroma rastje. Tako za poselitev kot za razporeditev trajnih nasadov in ostalih kmetijskih kultur so najprimernejša zemljišča, ki so obrnjena proti JV, J ali JZ. Sledijo jim V in Z orientirana zemljišča, nato pa SZ in SV orientirana zemljišča. Najslabša so na S obrnjena zemljišča.

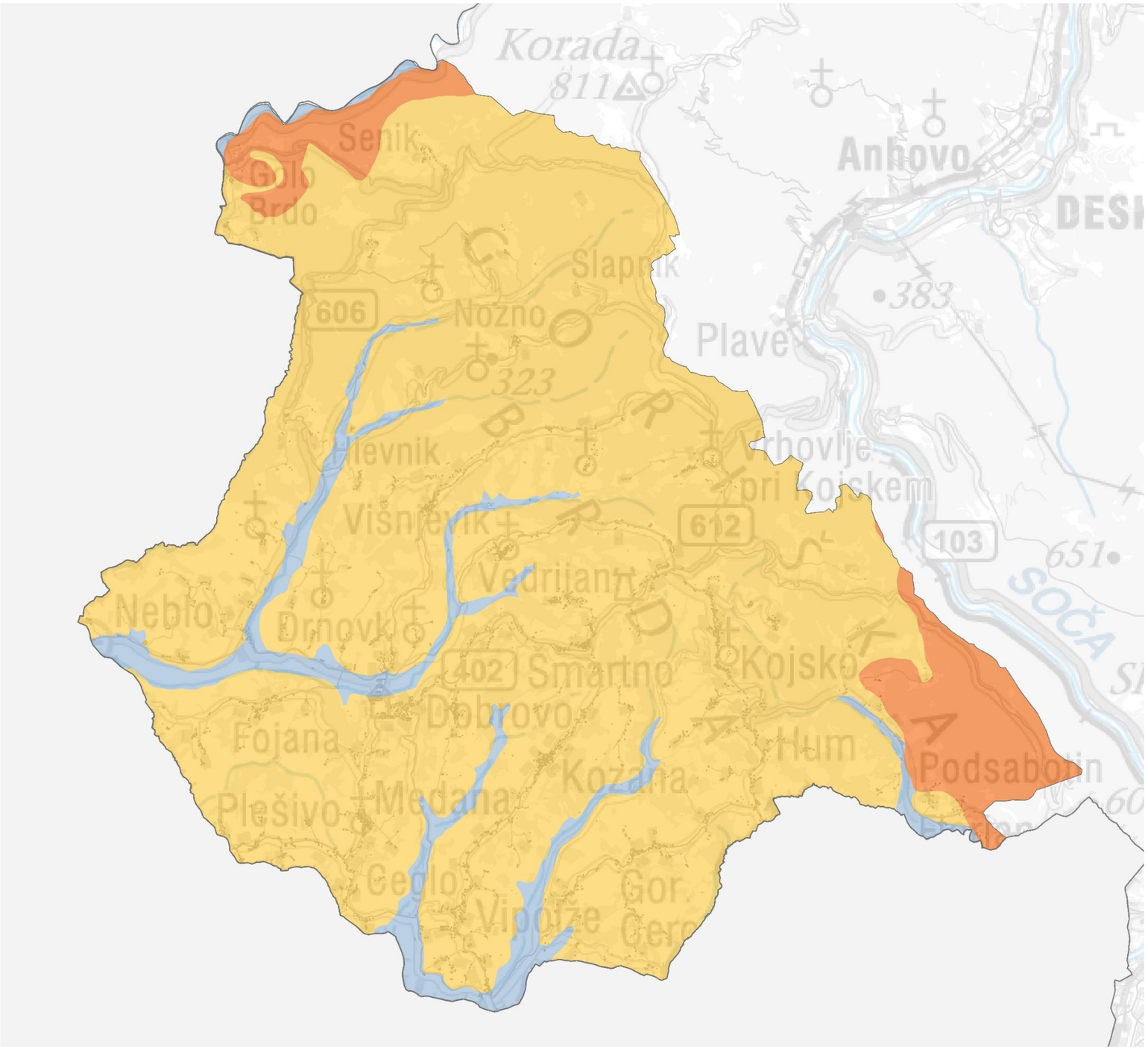

Značilnosti tal

- evtrična rjava tla
- obrečna tla
- rendzina

Značilnosti tal in prsti

Stanje tal je odraz naravnih procesov, predvsem preperevanja kamninske osnove in antropogenih vplivov. Človek je predvsem v preteklosti v pedosfero posegal s krčenjem naravne vegetacije, urejanjem obdelovalnih površin, z agrotehničnimi ukrepi, kot so rigolanje, terasiranje, namakanje…, s pozidavo in danes v veliki meri z onesnaževanjem (industrija, promet, kmetijstvo, odlaganje odpadkov).

V občini prevladujejo evtrična rjava tla, ki jih pokrivajo večji del (82,2 %) površine občine. Sledijo rendzine (12,9 %), ki so se razvile na karbonatni matični osnovi, ter v manjši meri še obrečna tla (4,9 %).

(vir grafičnega podatka: Pedološka karta, MKGP, 2019)

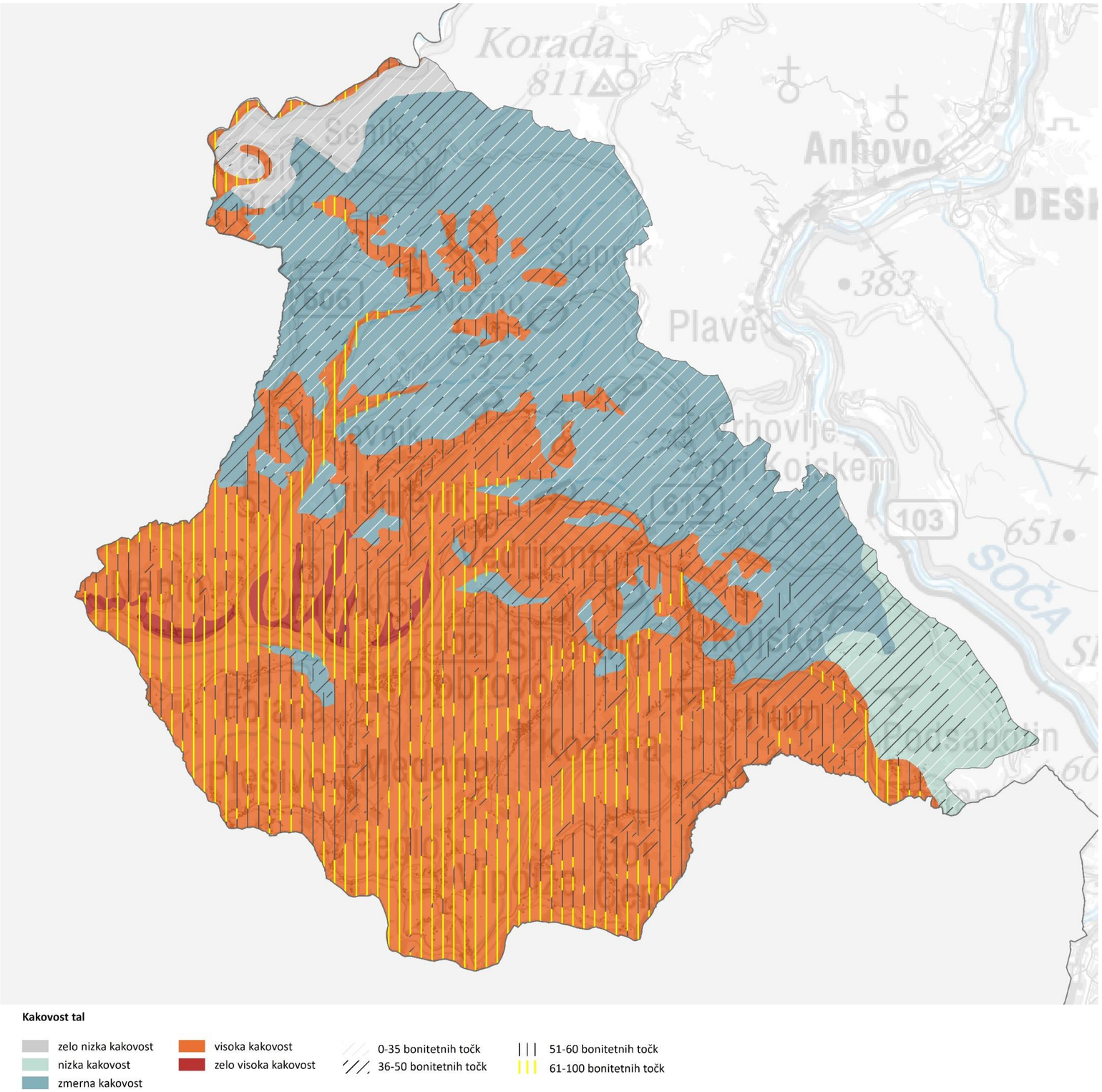

Kakovost tal

Oba kazalnika, talno število in bonitetna ocena, podajata informacije o kakovosti tal. Karta talnega števila se v veliki meri prostorsko ujema s karto bonitetnih točk zemljišč.

Talno število

Talna števila predstavljajo lastnosti tal ter služijo kot parametri pri vrednotenju tal. Parametri za določanje talnega števila so tekstura tal, razvojna stopnja tal, matična podlaga in vodne razmere. Talno število je izraženo v točkah med 1 (najslabša) in 100 (najboljša tla), pri čemer večje talno število pomeni tla z boljšimi talnimi lastnostmi. Talna števila so razvrščena v pet skupin (zelo majhna, majhna, srednja, velika, zelo velika kakovost).

Prva dva razreda, oziroma razpon talnega števila do 40 – zelo nizka in nizka kakovost, sodijo tla, ki so pogojno primerna za kmetijstvo. Pogojno primerna zemljišča za kmetijstvo obsegajo 531,3 ha (7,4 %) vseh zemljišč v občini in prevladujejo na območju Sabotina na zahodnem delu občine ter na skrajnem severu občine (območje med naseljema Senik in Golo Brdo). Zmerna kakovost tal je večinoma v zgornjem delu občine (34,7%), zajema tla s talnim številom od 41 do 58. V občini pa prevladujejo (56,4 %) tla visoke kakovosti, ki zajemajo južni ter osrednjem del občine. Med tem območjem se pojavljajo tudi manjša območja (1,5 %) zelo visoke kakovosti tal (talno število 77-100).

Boniteta

Na podlagi lastnosti tal, klime, reliefa in posebnih vplivov (skalovitost, poplavnost, sušnost, ekspozicija, odprtost in zaprtost, zasenčenost in vetrovnost, za gozdna zemljišča pa skalovitost, poplavnost in sušnost) se izračuna boniteta. Izračun točk tal v okviru bonitete je torej podoben izračunu talnega števila, bistvena razlika je posledica upoštevanja klime in reliefa pri izračunu bonitete.

Boniteta zemljišča je podatek o proizvodni sposobnosti kmetijskih in gozdnih zemljišč, ki se določi v obliki bonitetnih točk.

Bonitetne točke se določijo se v razponu od 0 do 100 točk. Zemljišče, ki ima 100 bonitetnih točk, je najbolj proizvodno sposobno zemljišče. Parceli oziroma delom parcele, ki so po dejanski rabi uvrščena med pozidana, vodna ali neplodna zemljišča, in zemljiščem pod stavbo se določijo bonitetne točke v vrednosti nič. Boniteta kmetijskih zemljišč višja od 35 je osnova za oblikovanje območij trajno varovanih zemljišč. Bonitete višje od 35 že omogočajo primerne pridelovalne pogoje za klasično intenzivno kmetijstvo.

Zemljišč vseh vrst rabe z boniteto večjo od 35 je v občini Ravne na Koroškem 5369,2 ha oziroma 74,49 %. Povprečna vrednost bonitetnih točk v celotni občini znaša 47. Površine razredov bonitetnih točk so vse približno enake (okrog 25 %, oz ¼ občine). Največje je območje z bonitetnimi točkami med 35 in 50 in sicer 1840,9 ha. Najmanjše pa območje razreda 51-60 bonitetnih točk, katerega površina je 1749,07 ha oz. 24,3%.

Tla z bonitetami nad 61, veljajo za zemljišča z najvišjim pridelovalnim potencialom, teh je v občini 1779,4 ha oz. 24,7%.

(Vir grafičnih podatkov: Talno število, MKGP in Bonitetne točke, GURS)

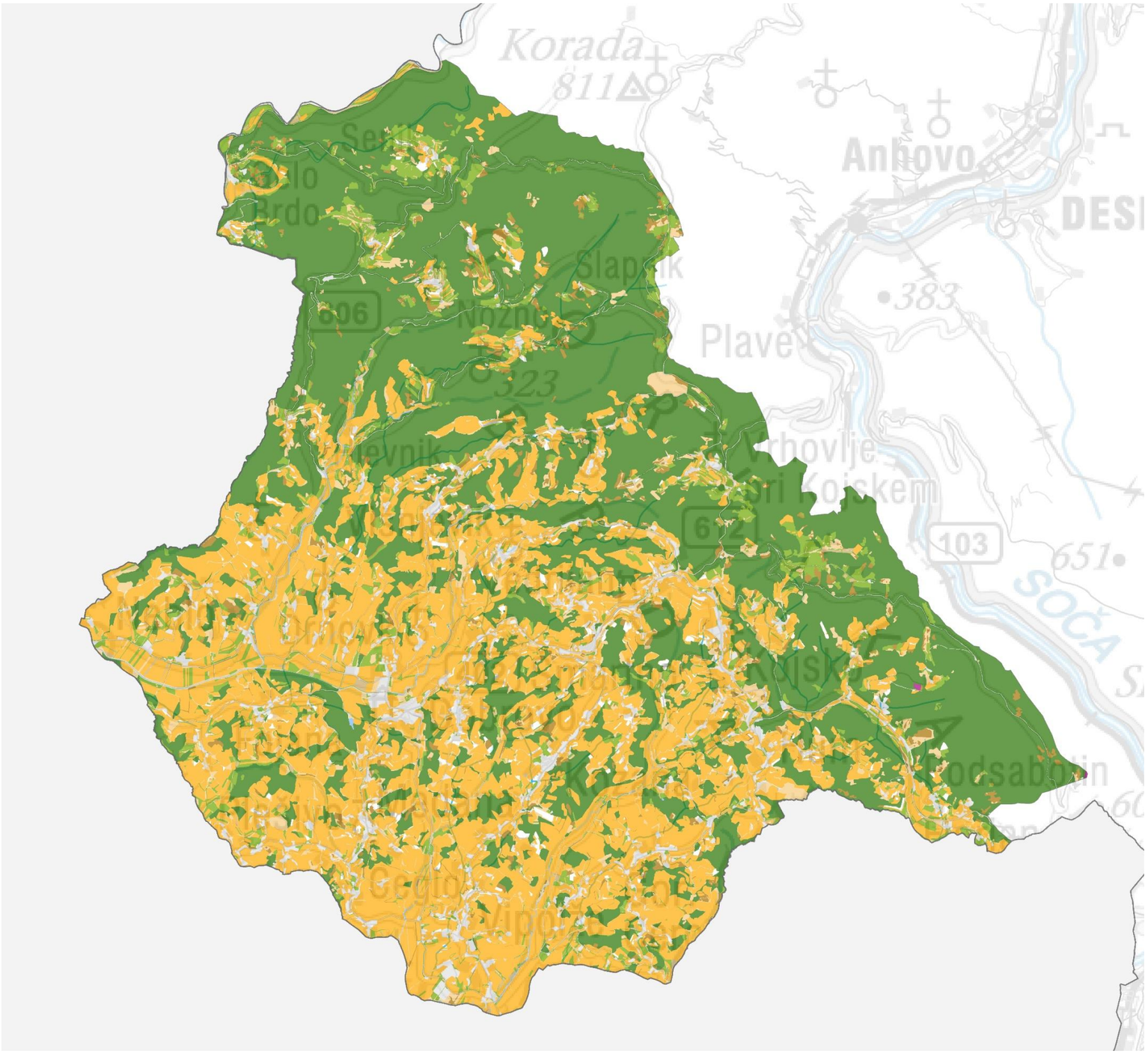

Dejanska raba

- Njive in vrtovi
- Trajni nasadi
- Trajni travnik
- Kmetijsko zemljišče v zaraščanju
- Druge kmetijske površine
- Gozd
- Pozidano
- Ostala nekmetijska zemljišča
- Voda

Dejanska raba tal

Največji delež občine Brda pokriva gozd, in sicer 46,9 %, kar je manj od slovenskega povprečje (58 %). Ostale površine se pojavljajo v znatno manjših deležih. 35,0 % je še trajnih nasadov, 5,9 % trajnih travnikov, 4,9 % pa pozidanih in sorodnih zemljišč.

Ostale rabe skupaj predstavljajo manj kot 10 % (7 %) površine občine: 4,2 % pokrivajo druge kmetijske površine, 2,3 % kmetijska zemljišča v zaraščanju, 0,5 % njive in vrtovi, voda 0,2 % ter ostala nekmetijska zemljišče 0,1 %.

Deleži prevladujočih rab v občini:

Gozd: 46,9 %

Trajni nasadi: 35,0 %

Trajni travnik: 5,9 %

Pozidano: 4,9 %

Druge kmetijske površine: 4,2 %

Deleži primarnih kategorij dejanske rabe:

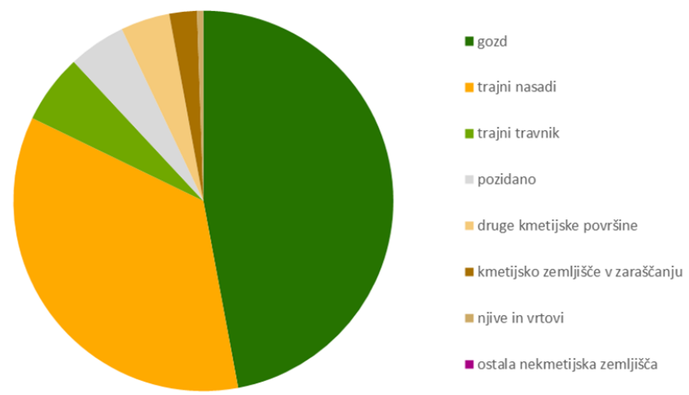

(Vir podatka: MKGP z dne 11. 5. 2023)

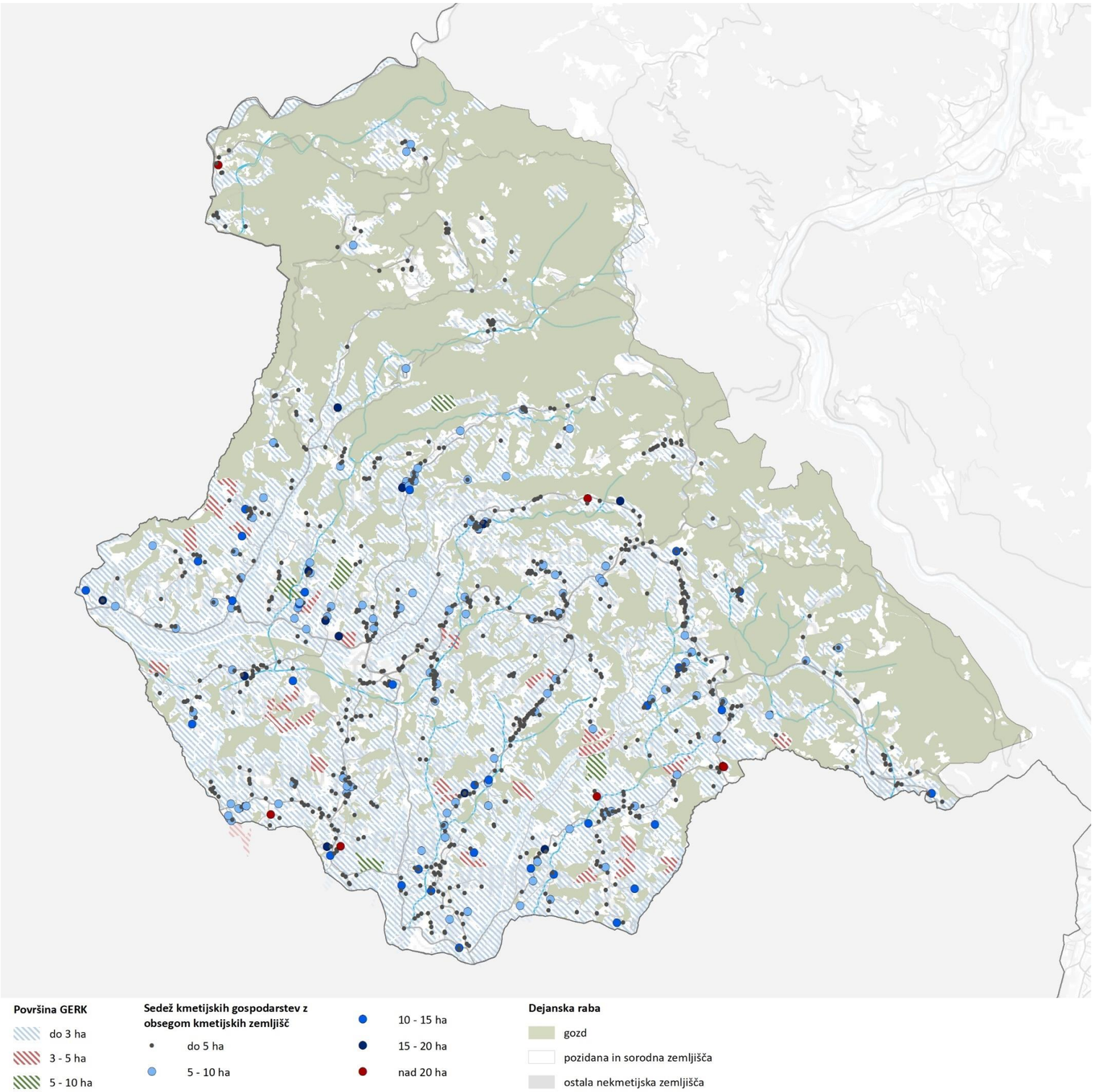

Kmetijska gospodarstva

Medtem, ko so kmetje, ki obdelujejo velike obsege kmetijskih zemljišč, redkejši, vendar je vpliv na krajinsko pestrost z vidika intenzifikacije njihove proizvodnje, lahko ključen.

Na podlagi podatkov o dejanski rabi in kmetijskih zemljiščih, ki pripadajo določenemu kmetijskemu gospodarstvu se je vsako posamezno kmetijsko gospodarstvo v občini opredelila t. i. primerljiva kmetijska površina pri čemer 1ha primerljive kmetijske površine predstavlja:

- 1 ha njiv ali vrtov ali
- 2 ha travnikov ali ekstenzivnih sadovnjakov ali
- 4 ha pašnikov ali
- 0,25 ha plantažnih sadovnjakov ali vinogradov ali hmeljišč ali
- 8 ha gozdov ali
- 5 ha gozdnih plantaž ali
- 6 ha barjanskih travnikov ali drugih površin.

Na podlagi pridobljenih točk primerljivih kmetijskih površin so se nato v razrede razvrstila kmetijska zemljišča vsakega kmetijskega gospodarstva posebej.

Glavne ločnice pri delitvi na razrede so nam predstavljale že opredeljene meje, ki so opredeljene v različnih kmetijskih programih (Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev, Zakon o kmetijskih zemljiščih...) in z vidika kmetijstva pomenijo pomembno ločnico za kmetijsko gospodarstvo z vidika njegove ekonomske vrednosti. Za vhodni podatek je uporabljena evidenca GERK Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano.

Na podlagi zgoraj opisanih primerljivih kmetijskih površin so bili podatki razvrščeni v 6 razredov:

- od 0 do 3 ha primerljive kmetijske površine;
- od 3 do 5 ha primerljive kmetijske površine;
- od 5 do 10 ha primerljive kmetijske površine;
- od 10 do 15 ha primerljive kmetijske površine;
- od 15 do 20 ha primerljive kmetijske površine;
- več kot 20 ha primerljive kmetijske površine.

V občini so večja kmetijska gospodarstva povezana z vinogradništvom. Večina kmetijskih gospodarstev je, kot v ostalih delih Slovenije, velikih do 5ha, je pa v občini delež kmetijskih gospodarstev z večjim obsegom kmetijskih zemljišč velik. V primerjavi s podobnimi občinami, imajo Brda tudi velik delež števila prebivalcev, zaposlenih v kmetijstvu.

Kmetijska gospodarstva z večjim obsegom kmetijskih zemljišč najdemo zlasti v osrednjem delu občine. Za Zgornja Brda je značilna večja pokritost z gozdom in manjša količina intenzivnejših kmetijskih površin, ki se značilno pojavljajo v osrednjem in južnem delu občine.

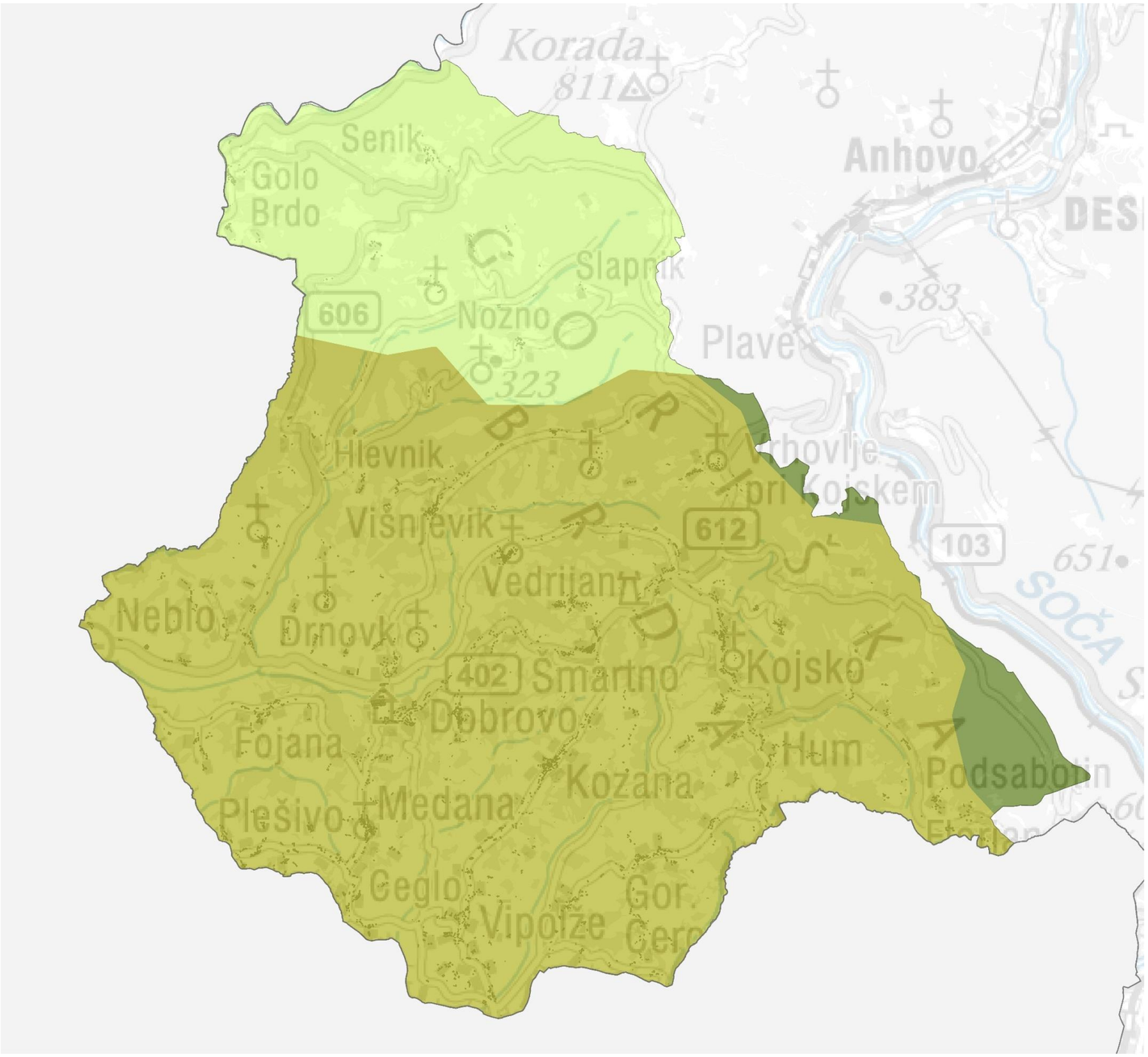

Območja za kmetijstvo in pridelavo hrane

izmenjava ožjih izravnav in zaplat

gozd in območja nad gozdno mejo

manjše zaplate

Strateška območja za kmetijstvo in pridelavo hrane

Na podlagi Uredbe o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo (Uradni list RS, št. 71/16) so prikazana strateška območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so pomembna zaradi pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč, njihovega obsega, zaokroženosti, zagotavljanja pridelave hrane ali celovitega razvoja podeželja in krajine. Območja so generalizirana na raven Republike Slovenije.

Na območju občine Brda se nahajajo:

Izmenjava ožjih izravnav in zaplat

Območja izmenjav ožjih izravnav in zaplat, so tista, za katera je značilen gričevnat svet s kmetijskimi zemljišči v dnu dolin, na pobočjih in grebenskih izravnavah ter drobna parcelna struktura, prilagojena oblikovanosti reliefa. Gre za krajinsko pestra območja ohranjene kulturne krajine, ki so v delih degradirana zaradi razpršene gradnje. Poselitev na teh območjih je raznolika, na kraškem svetu predvsem gručasta, v goricah severozahodne Slovenije tudi razpršena. Gre za območja, ki pokrivajo 75,4% celotne površine občine – osrednji del, brez severnega (naselja Kojsko, Hum, Kozana, Hlevnik, Vipolže,…).

Manjše zaplate

Območja manjših zaplat, so tista, za katera so značilna manjša območja kmetijskih površin, ki jih obkroža gozd. Gre za hribovita območja in strmejše lege, kjer prevladuje gozdnata krajina. Posebna oblika manjših zaplat so nekatera vinogradniška območja (gorice). Območja so praviloma naravno ohranjena in redkeje poseljena, značilne so samotne oziroma hribovske kmetije. To so predvsem območja na severu občine, pokrivajo 21,4% celotne površine. Območje ni poseljeno, oz. je zelo redko, ni večjih naselji.

Gozd in območja nad gozdno mejo

Območja gozdov in območij nad gozdno mejo, ki so prikazana v prilogi 2 te uredbe, so tista, za katera so značilna velika sklenjena gozdna območja, večja območja ostankov nižinskih gozdov, visokogorski pašniki in ostala gorska območja nad gozdno mejo. Na območjih prevladujejo naravne krajinske prvine, vzdržujejo se tudi varovalni gozdovi. Gre za območja, ki pokrivajo 3,2% celotne površine občine – vzhodni rob občine, greben Sabotina nad reko Sočo. (naselja Kojsko, Hum, Kozana, Hlevnik, Vipolže,…).

Na območju občine ni izjemno pomembnih območij za kmetijstvo in pridelavo hrane, kot so območja širših izravnav in večjih zaplat.

(Vir grafičnega podatka: Strateška območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, MKGP, 2016)

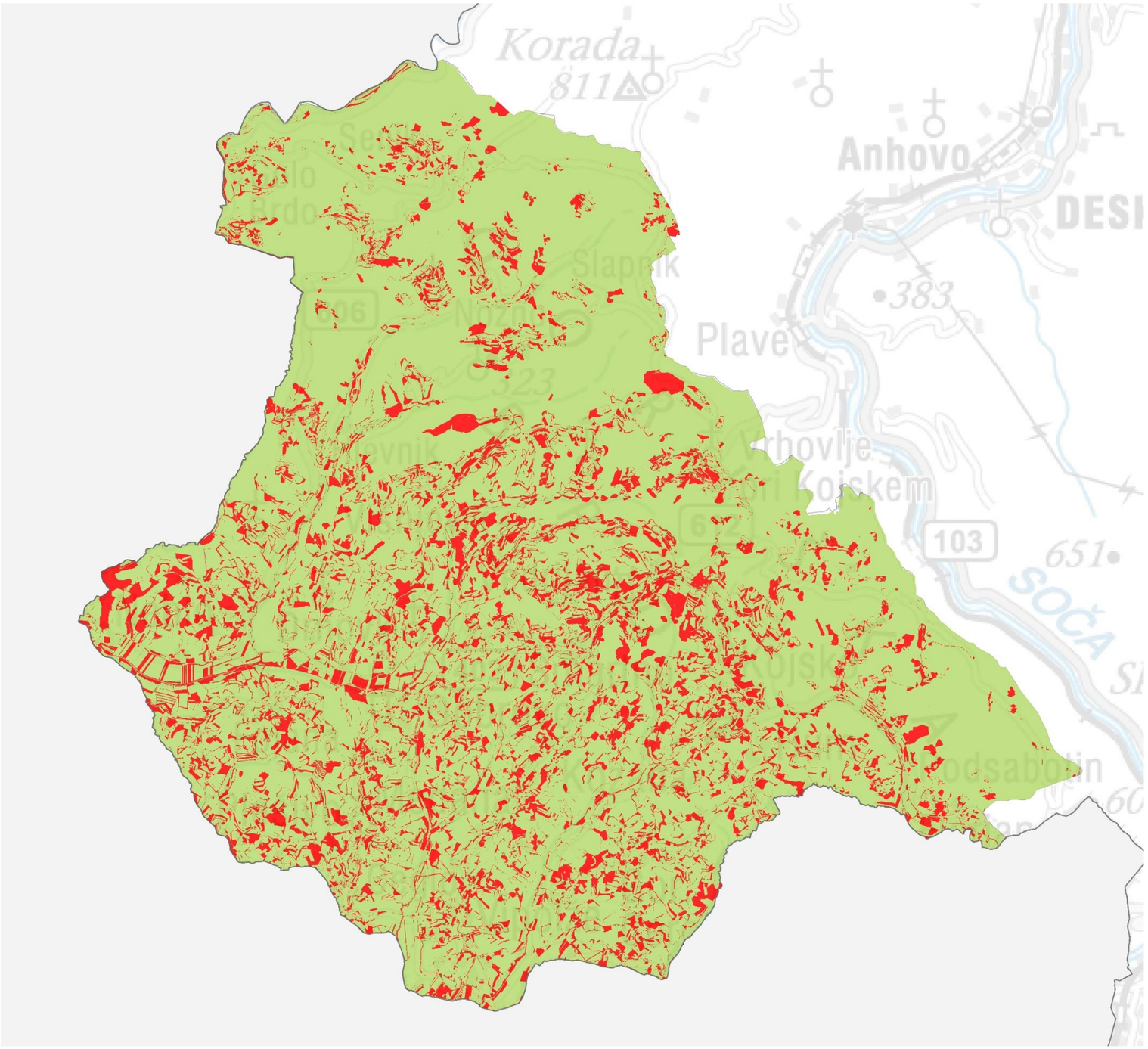

Dejanska raba

Raba se med leti 2012 in 2021 ni spreminjala
Raba se je med leti 2012 in 2021 spreminjala

Spremembe dejanske rabe med leti 2012 in 2021

Kot eden pomembnejših pokazateljev spreminjanja kulturne krajine je tudi analiza sprememb dejanske rabe prostora na območju občine. Glede na razpoložljive in dostopne podatke, ki jih nudi Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) in glede na metodološke omejitve pri uporabi podatkov smo za analizo spreminjanja in ugotavljanja trendov spreminjanja rabe prostora izbrali podatke za leto 2012 in 2021. Za analizo je bila uporabljena generalizirana kategorizacij dejanske rabe prostora (MKGP), kjer so posamezne kategorije združene v sledeče kategorije:

- **Intenzivna kmetijska raba** (njive in vrtovi, trajne rastline na njivskih površinah in rastlinjaki),
- **trajni nasadi** (vinogradi, matičnjak, intenzivni in ekstenzivni oziroma travniški sadovnjaki, oljčniki in ostali trajni nasadi),
- **travniške površine** (trajni travniki in pašniki, barjanski travniki,
- **ostale kmetijske površine** (kmetijska zemljišča v zaraščanju, plantaže gozdnega drevja, drevesa in grmičevje, neobdelana kmetijska zemljišča, kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem),
- **gozd,**
- **pozidano zemljišče,**
- **druge nekmetijske površine** (barje, trstičje, ostala zamočvirjena zemljišča, suha, odprta zemljišča s posebnim rastlinskim pokrovom, odprta zemljišča brez ali z nepomembnim rastlinskim pokrovom),
- **vode.**

DEJANSKA RABA	2012 (HA)	2021 (HA)	DELEŽ SPREMEMBE KATEGORIJE (%)	DELEŽ SPREMEMBE POVRŠINE OBČINE (%)
Intenzivna kmetijska raba	25,8	36,4	41	0,1
Trajni nasadi	2.445,2	2.515,5	2,7	0,9
Travniške površine	429,2	430,4	0,28	0,01
Ostale kmetijske površine	136,24	309,44	127,1	2,4
Gozd	3.596,63	3.380,39	- 6,0	- 3,0
Pozidano zemljišče	333,76	350,69	5,1	0,4
Druge nekmetijske površine	0,86	0,65	- 24,3	0,0
Vode	12	15.94	32.8	0.1

Pomembnejši pokazatelj spreminjanja krajine je negativen pojav zaraščanja, ki je prisoten na večjem delu Slovenije ter ga povezujemo z opuščanjem kmetijskih dejavnosti. Na območju občine Brda je pojav prisoten preko celotne občine, kar je razvidno iz spodnjega prikaza sprememb med letoma 2012 in 2021. Pri tem so kot zaraščanje upoštevane in prikazane vse spremembe kategorij v gozdna zemljišča ter v zemljišča v zaraščanju, kot tudi celotne površine kategorije zemljišče v zaraščanju. Kot reaktivacijo kmetijskih površin pa štejemo spremembo iz gozda ali iz zemljišč v zaraščanju v kategorije intenzivne kmetijske rabe, trajni nasadi ali travniške površine.

Spremembe zaraščanja in reaktivacije kmetijskih zemljišč med letoma 2012 in 2021

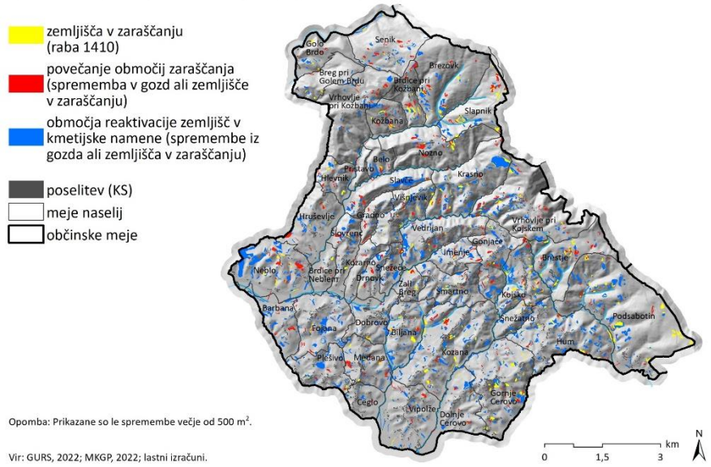

Opomba: Prikazane so le spremembe večje od 500 m^2.

Vir: GURS, 2022; MKGP, 2022; lastni izračuni.

Prikazane so spremembe intenzivno obdelanih kmetijskih površin – gre za kategorije njiv in vrtov, začasne travnike za košnjo ali pašo, trajne rastline na njivskih površinah in rastlinjake. Obseg intenzivne kmetijske rabe je v letu 2021 znašal 36,4 ha, kar predstavlja 0,5 % občine. Med letoma 2012 in 2021 se je obseg površin intenzivne kmetijske rabe skupaj povečal za 10,6 ha. Neto sprememba je v občini majhna, saj beležimo tudi novo zmanjšanje površin intenzivne kmetijske rabe (modre površine na sliki 35). Nove površine so bile vzpostavljene na 0,4 % ozemlja občine, kar predstavlja 27,9 ha novih površin intenzivne kmetijske rabe. Obseg površin, ki se je spremenil v druge rabe pa je 17,3 ha. Iz prikaza lokacij sprememb površin intenzivne kmetijske rabe vidimo, da so se večje spremembe povečanja (intenzifikacije) površin dogajale v bližini vodotokov. Zmanjševanje površin intenzivne kmetijske rabe pa je značilno predvsem na območjih z višjo nadmorsko višino (hribovita območja), kjer so navadno manj primerna zemljišča za kmetovanje. Večja zmanjšanja površin intenzivne kmetijske rabe so bila prisotna na zahodu občine.

Spremembe površin intenzivne kmetijske rabe med letoma 2012 in 2021

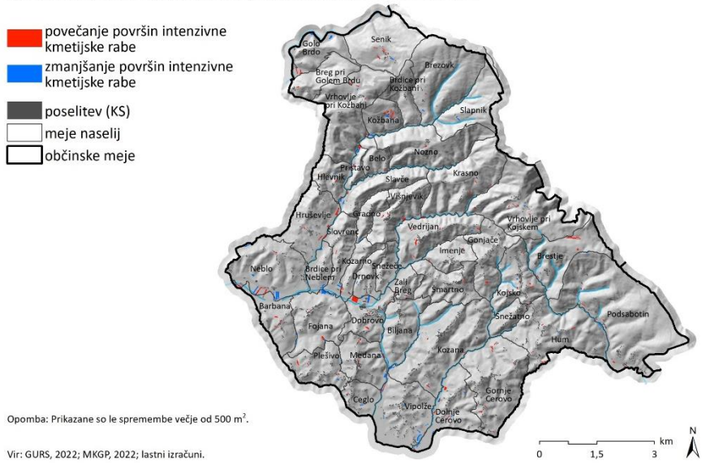

Opomba: Prikazane so le spremembe večje od 500 m^2.

Vir: GURS, 2022; MKGP, 2022; lastni izračuni.

Pri opazovani kategoriji tajnih nasadov, kamor smo uvrstili kategorije vinogradi, intenzivni sadovnjaki, ekstenzivni sadovnjaki, ostali trajni nasadi, lahko opazimo znatno povečanje, predvsem na hribovitih območjih v občini. Vzpostavljenih je bilo 304,9 ha novih površin trajnih nasadov (4,2 % občine), 237,6 ha oz. 3,3 % ozemlja občine pa se je iz trajnih nasadov spremenilo v druge rabe. Leta 2021 so trajni nasadi prekrivali 34,9 % površine občine, kar predstavlja 2512,5 ha površin. V primerjavi z letom 2012 se je njihov obseg povečal za 67,3 ha.

Obseg trajnih travnikov je v letu 2021 znašal 430,4 ha. Med letoma 2012 in 2021 se je obseg trajnih travnikov povečal za 1,2 ha. Realnejšo sliko o intenziteti spreminjanja pokaže prikaz vseh sprememb travniških površin pa tudi podatek o povečanju in zmanjšanju travniških površin. Med letoma 2012 in 2021 se je v druge rabe spremenilo 172,6 ha trajnih travnikov, novi pa so bili vzpostavljeni na 173,8 ha zemljišč. Spremembe površin so razporejene po celotni občini.

Spremembe površin trajnih nasadov med letoma 2012 in 2021

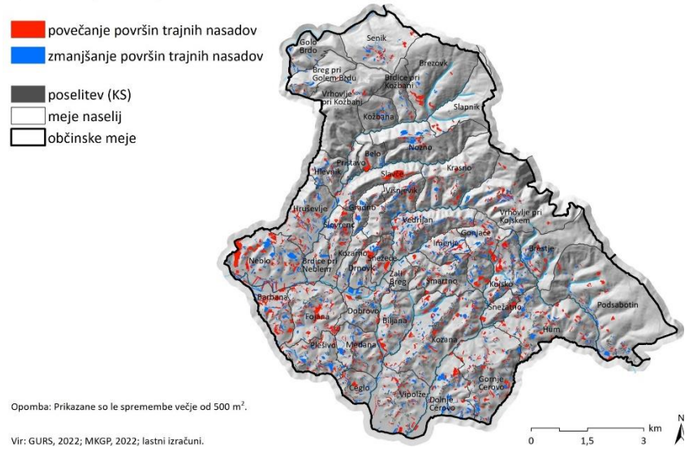

Opomba: Prikazane so le spremembe večje od 500 m^2.

Vir: GURS, 2022; MKGP, 2022; lastni izračuni.

(vir podatka: Podatki so povzeti po Poročilu o prostorskem razvoju občine Brda)

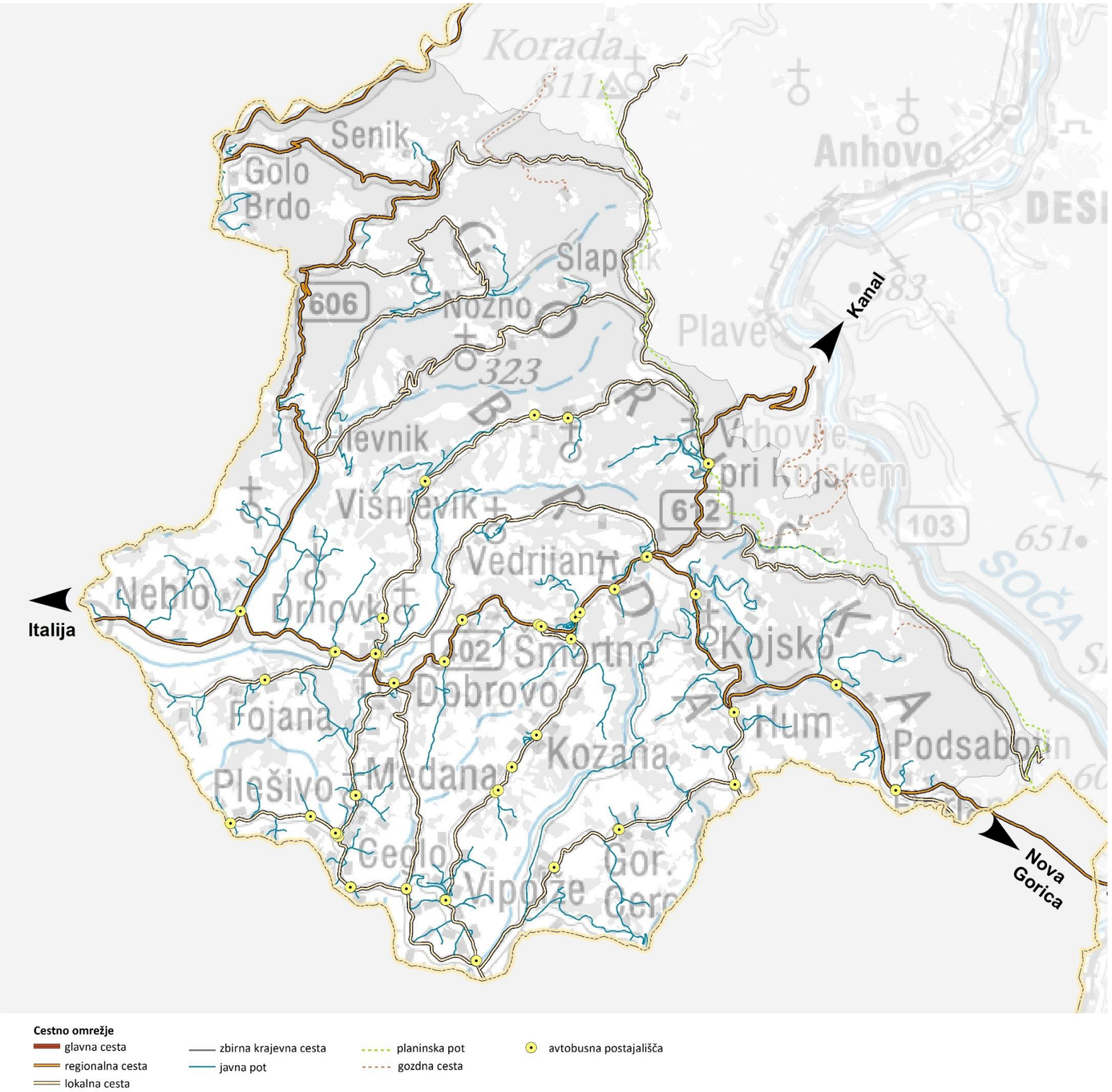

Prometna infrastruktura

Cestni promet

Obstoječe prometno omrežje v občini Brda je dobro razvito in večinoma ustrezno urejeno, vendar pogosto omejeno z razgibanostjo reliefa in ožinami v strnjenih jedrih naselij. Dograjevalo se bo z novimi povezavami. Načrtovani sta obvozni cesti za naselji Kojsko in Dobrovo. Prometno omrežje se izboljšuje z rekonstrukcijami posameznih problematičnih odsekov. Skupna dolžina občinskih cest je Načrtovana je tudi kolesarska povezava med naselji Neblo-Dobrovo-Vipolže, ki bi povezovala osrednja turistična območja občine z navezavo na sosednjo Italijo. Državni in regionalni interes na območju občine Brda je zagotavljanje prometne povezanosti s sosednjimi občinami Novo Gorico in Kanalom on Soči ter sosednjo državo Italijo. Brda so kot obmejna pokrajina stoletja dolgo predstavljala del zahodne etnične meje s sosednjimi Furlani. Enotno pokrajino je po 2. svetovni vojni prizadela politična razdelitev na dve državi in šele leta 1985 zgrajena »Osimska cesta« čez Sabotin in Italijansko ozemlje je odpravila prometno odrezanost Brd od bližnje Nove Gorice. S to cestno povezavo je bila odpravljena največja ovira hitrejšemu gospodarskemu razvoju Goriških Brd (SD OPN 04, 2022).

Opis	Kategorija	Dolžine (km)
Regionalne ceste II. reda	R2	19,93
Regionalne ceste III. reda	R3	22,75
Lokalne ceste	LC	67,80
Javne poti	JP	89,09
Skupaj:		199,57

Železniški promet

V občini ni neposredne povezave na železniško omrežje, poteka pa železnica tik ob jugovzhodnem delu občinske meje.

Za potrebe vojaške uporabe v začetku prejšnjega stoletja je bilo zgrajene nekaj železniške infrastrukture (italijanske ozkotirne železnice), katere ostanke še danes najdemo v bližini domačij oz. gospodarskih poslopij in so današnjim prebivalcem dragocen spomin na čas, ki so ga doživeli njihovi predniki.

Javni potniški promet

Javni potniški promet poteka po glavnih, regionalnih in lokalnih cestah. Gre za linije medkrajevnega in primestnega prometa, namenjene direktnemu povezovanju s sosednjimi občinami in regijo, ter Furlanijo v sosednji državi Italiji. Avtobusnih postajališč je kar 70, v 35 krajih v občini. Urejene so tudi linije šolskega prevoza otrok. V mesecih junij, julij, avgust in september pa obratuje krožni avtobus, ki povezuje Posočje ter alpsko Slovenijo z briško destinacijo (krožna avantura po Briških vaseh).

Omrežje kolesarskih poti in pešpoti

Načrtovana je kolesarska povezava med naselji Neblo-Dobrovo-Vipolže, ki bi povezovala osrednja turistična območja občine z navezavo na sosednjo Italijo. Kolesarski promet na drugih območjih občine se odvija na površinah državnih in lokalnih cest. S strnjenimi vasicami posejana občina, po kateri vodijo številne vijugaste poti, so prometno odmaknjen raj za vse kolesarske navdušence. Brda nudijo tudi možnost pohodništva čez celo leto (8 pešpoti poimenovanih po starih briških sortah češenj).

(Vir grafičnega podatka: GURS, 2021)

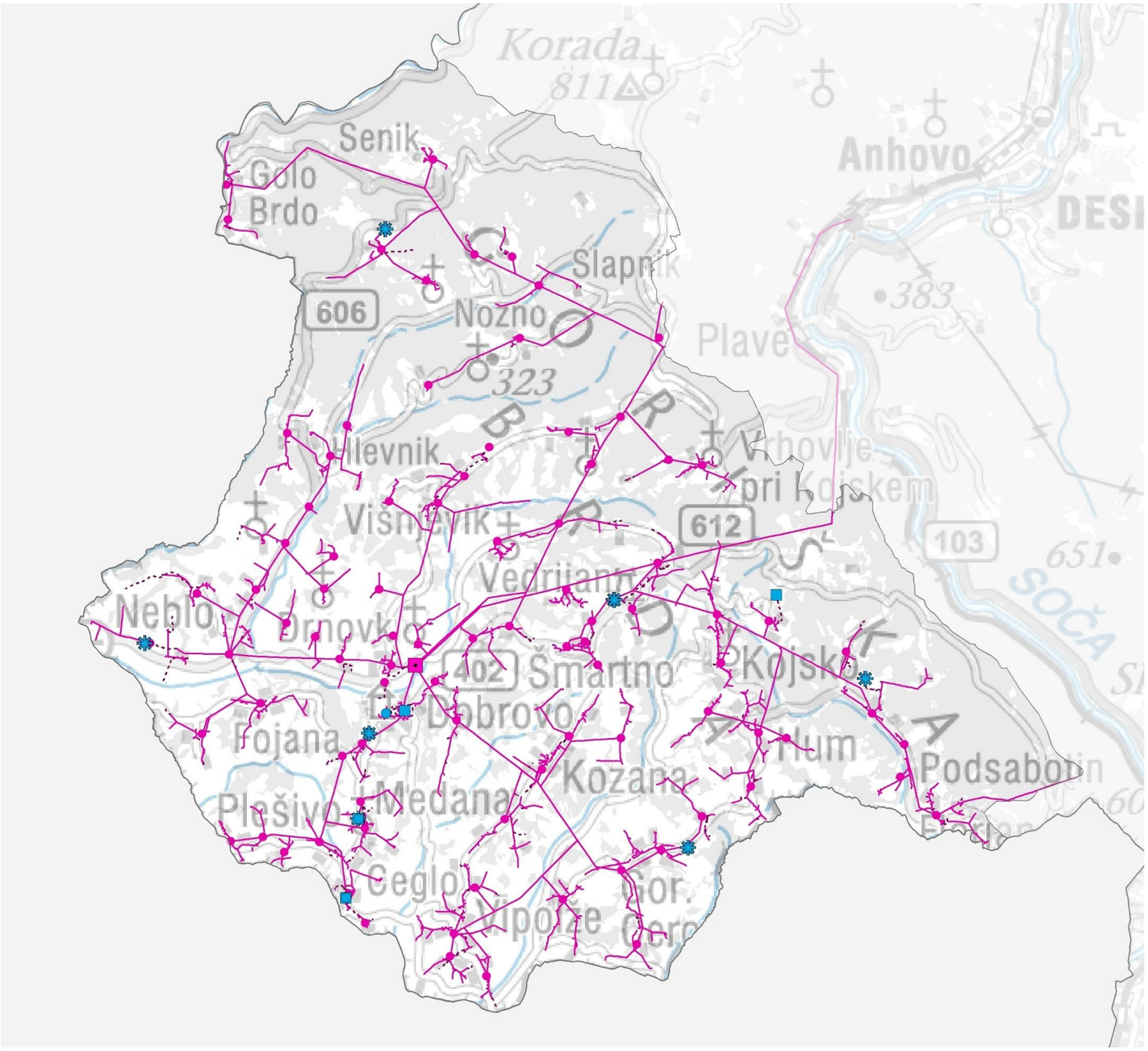

Elektroenergetsko omrežje

- daljnovod
- kablovod
- razdelilna postaja
- transformatorska postaja

Objekti telekomunikacijskega omrežja

- antena
- antenski stolp
- radijska postaja

Elektroenergetsko omrežje in telekomunikacijski objekti

Za potrebe analiz prostora pri pripravi strokovnih podlag za krajino je obravnavana vsa gospodarska javna infrastruktura, vendar je za samo vizualno podobo prostora različno pomembna. Kanalizacijsko in plinovodno omrežje na krajinsko sliko nimata neposrednega vpliva. **Z daljnovodi** in tudi nekaterimi **transformatorskimi postajami** pa je ključni nosilec degradacij krajinske slike elektroenergetsko omrežje. Poleg slednjega imajo na vizualno podobo prostora velik vpliv še **objekti telekomunikacijskega omrežja**, posebno tisti večjega obsega. Slika levo prikazuje elemente gospodarske javne infrastrukture, ki imajo največji vpliv.

Nadzemni elektroenergetski vodi so skupek vseh delov, ki se uporabljajo za nadzemno napeljavo vodnikov, s katerimi se prenaša in razdeljuje električna energija.

Nadzemni elektroenergetski vodi so skupek vseh delov, ki se uporabljajo za nadzemno napeljavo vodnikov, s katerimi se prenaša in razdeljuje električna energija. Visokonapetostni daljnovodi so v upravljanju Elektro Slovenija. Medtem ko je upravljavec srednje napetostnega in nizkonapetostnega električnega omrežja na območju občine Brda ELEKTRO PRIMORSKA podjetje za distribucijo električne energije d. d., ki omrežje vzdržuje ter ga tudi gradi glede na trenutne potrebe v prostoru. Vsa naselja v občini so opremljena z elektroenergetskim omrežjem.

Telekomunikacijsko omrežje sestavlja 7 antenskih stolpov, 22 anten in 4 radijske postaje.

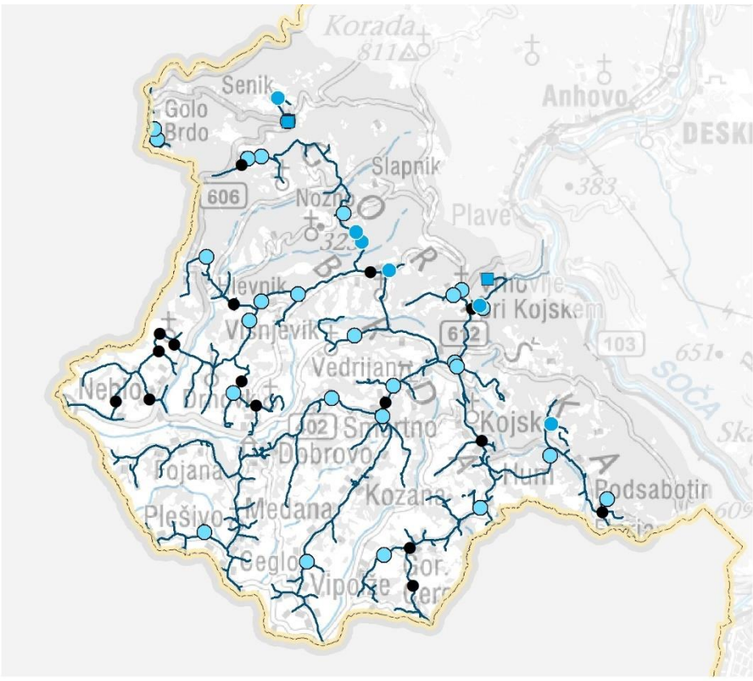

Vodovodno omrežje

- omrežje pitne vode
- razbremenilnik
- vodohran
- zajetje
- črpališče

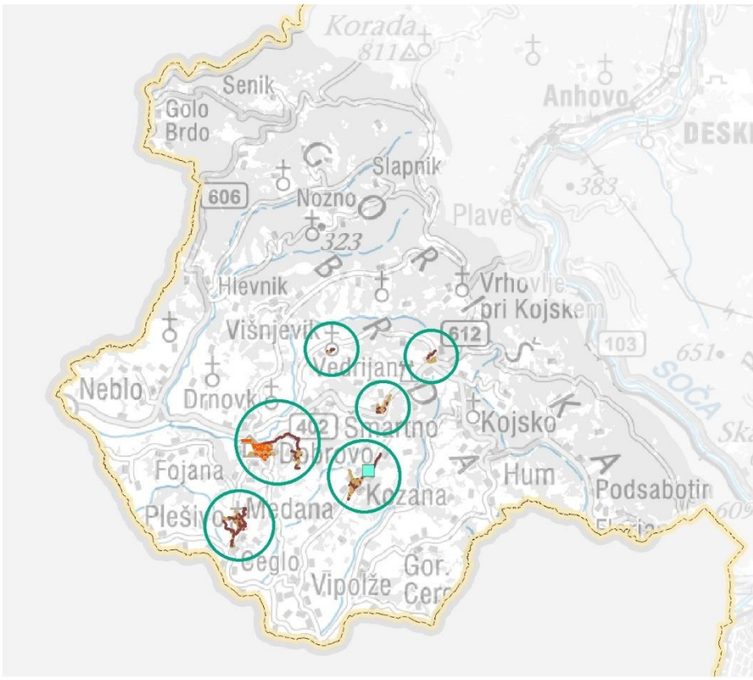

Kanalizacijsko omrežje

- fekalni vod
- meteorni vod
- mešani vod
- črpališče
- prisotnost kanalizacijskega omrežja

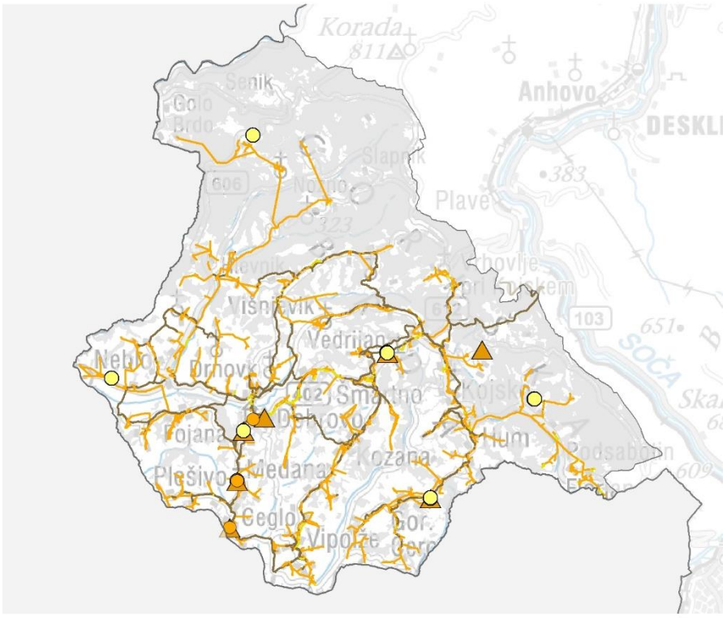

Telekomunikacijsko omrežje

- prosto/vidno
- v kabelski kanalizaciji
- v zemlji
- antena
- radijska postaja
- antenski stolp

Vodovodno omrežje

Podjetje Vodovodi in kanalizacija Nova Gorica d. d. izvaja javno službo oskrbe s pitno vodo v petih občinah. Med njimi tudi v občini Brda preko vodnega zajetja Mrzlek. Dolžina vodovodnega omrežja v občini je 111,2 km.

Lastna oskrba s pitno vodo in samooskrba objektov se na območju Občine Brda izvaja na območjih poselitve, kjer se oskrba s pitno vodo ne zagotavlja v okviru storitev javne službe.

Vodovodno omrežje zaradi reliefnih razmer in razpršene gradnje ni zgrajeno po celotnem ozemlju občine.

Kanalizacijsko omrežje

Dolžina kanalizacijskega omrežja skupno znaša 1,94 km. Od tega je 1,15 km fekalne kanalizacije in 788 metrov meteorne kanalizacije. Kanalizacijsko omrežje je zgrajena samo v občinskem središču Dobrovo.

V območjih razpršene poselitve, kjer v glavnem ni možnosti priključevanja na kanalizacijsko omrežje, se odvodnjavanje in čiščenje odpadnih voda rešuje z večjimi čistilnimi napravami (Dobrovo, Šmartno, Medana, Kozana gonjače) in individualno z manjšimi tipskimi čistilnimi napravami.

Telekomunikacijsko omrežje

Telekomunikacijsko omrežje sestavljajo telekomunikacijsko omrežje ponudnikov telekomunikacijskih storitev, omrežje baznih postaj mobilne telefonije, omrežje oddajnikov.

Skupna dolžina telekomunikacijskega omrežja na ozemlju občine po zadnjih podatkih (2023) znaša 229,8 km. Na območju občine je 7 antenskih stolpov, 5 radijskih postaj in 23 anten.

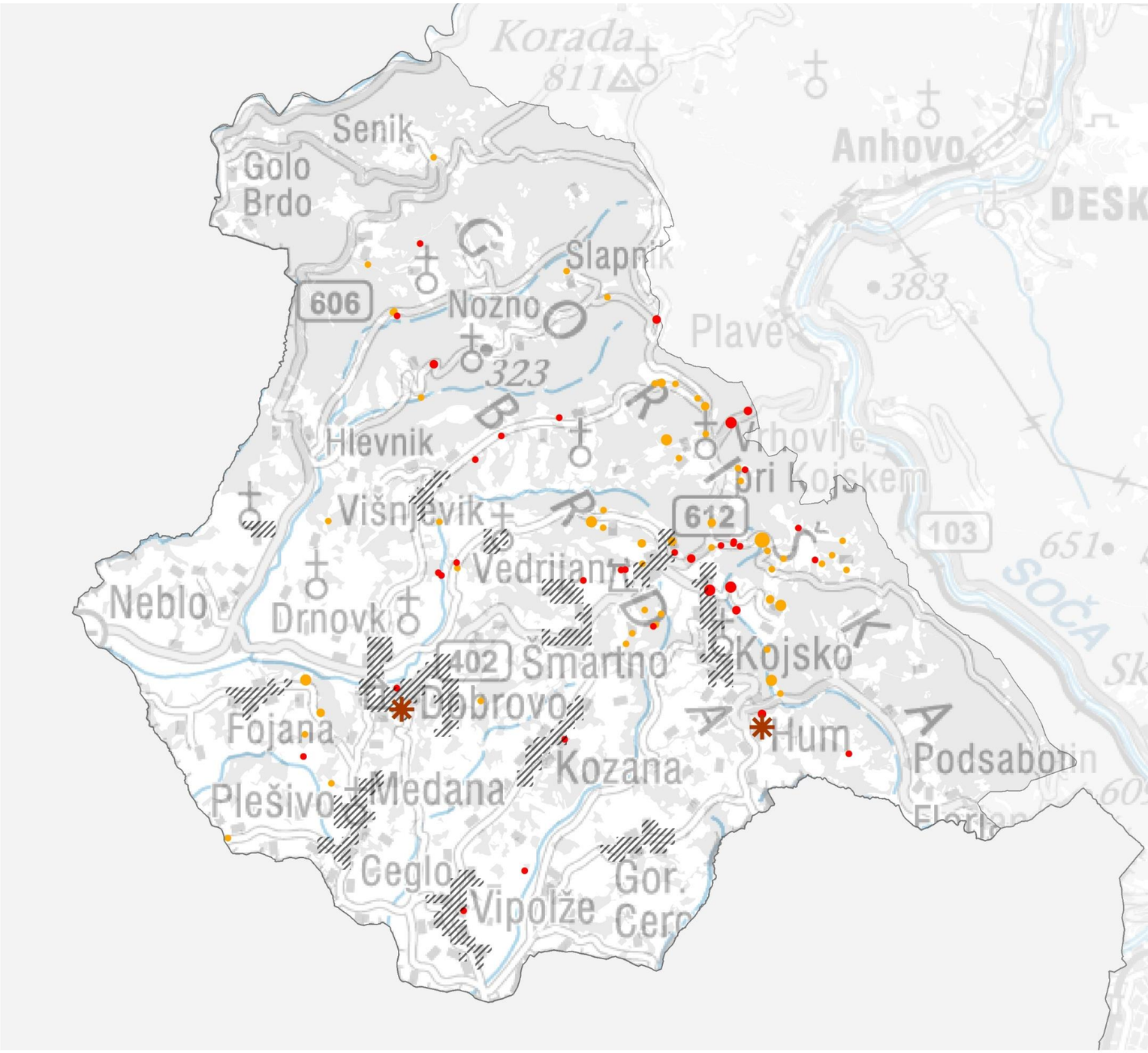

Ravnanje z odpadki

aglomeracije

zbirni center

Divja odlagališča

Divje odlagališče

- do 50 m2
- 50 - 200 m2
- 200 - 1000 m2
- 1000 - 5000 m2
- nad 5000 m2

Divje odlagališče z nevarnimi odpadki

- do 50 m2
- 50 - 200 m2
- 200 - 1000 m2
- 1000 - 5000 m2
- nad 5000 m2

Ravnanje z odpadki

Ravnanje z odpadki

Na območju občine deluje podjetje KOMUNALA Nova Gorica d. d., ki je skupni nosilec dejavnosti zbiranja in ravnanja s komunalnimi odpadki za 6 občin Goriške regije.

Na območju občine se nahajata dve zbirni mesti. Zbirni center Hum ter zbirni center za odpadke iz gospodinjstev na Dobrovem.

Aglomeracija je območje poselitve, kjer sta poseljenost ali izvajanje gospodarske ali druge dejavnosti zgoščena tako, da je mogoče zbiranje komunalne odpadne vode v kanalizaciji in njeno odvajanje po kanalizaciji v komunalno čistilno napravo ali na končno mesto izpusta.

Divja odlagališča odpadkov

Kljub urejenemu sistemu zbiranja odpadkov je v Registru divjih odlagališč na območju občine Brda evidentiranih 87 neočiščenih divjih odlagališč. Največ jih je vzhodnem delu občine. Povprečna površina vseh divjih odlagališč v občini znaša 78,5 m^2. Skupno je evidentiranih 87 divjih odlagališč s skupno površino 4855,5 m^2.

Divja odlagališča se ločijo glede na odpadke. Na 52 odlagališčih se nahajajo organski, gradbeni, komunalni in kosovni odpadki. Na 35 lociranih divjih odlagališč pa so odvrženi tudi nevarni odpadki. Največje evidentirano divje odlagališče obsega 2000 m^2 in se nahaja v naselju Brestje. Največje divje odlagališče z zabeleženimi nevarnimi odpadki pa meri 350 m^2 in se nahaja v naselju Vrhovlje pri Kojskem.

(Vir grafičnega podatka: Register divjih odlagališč, www.ocistimo.si, 2021)

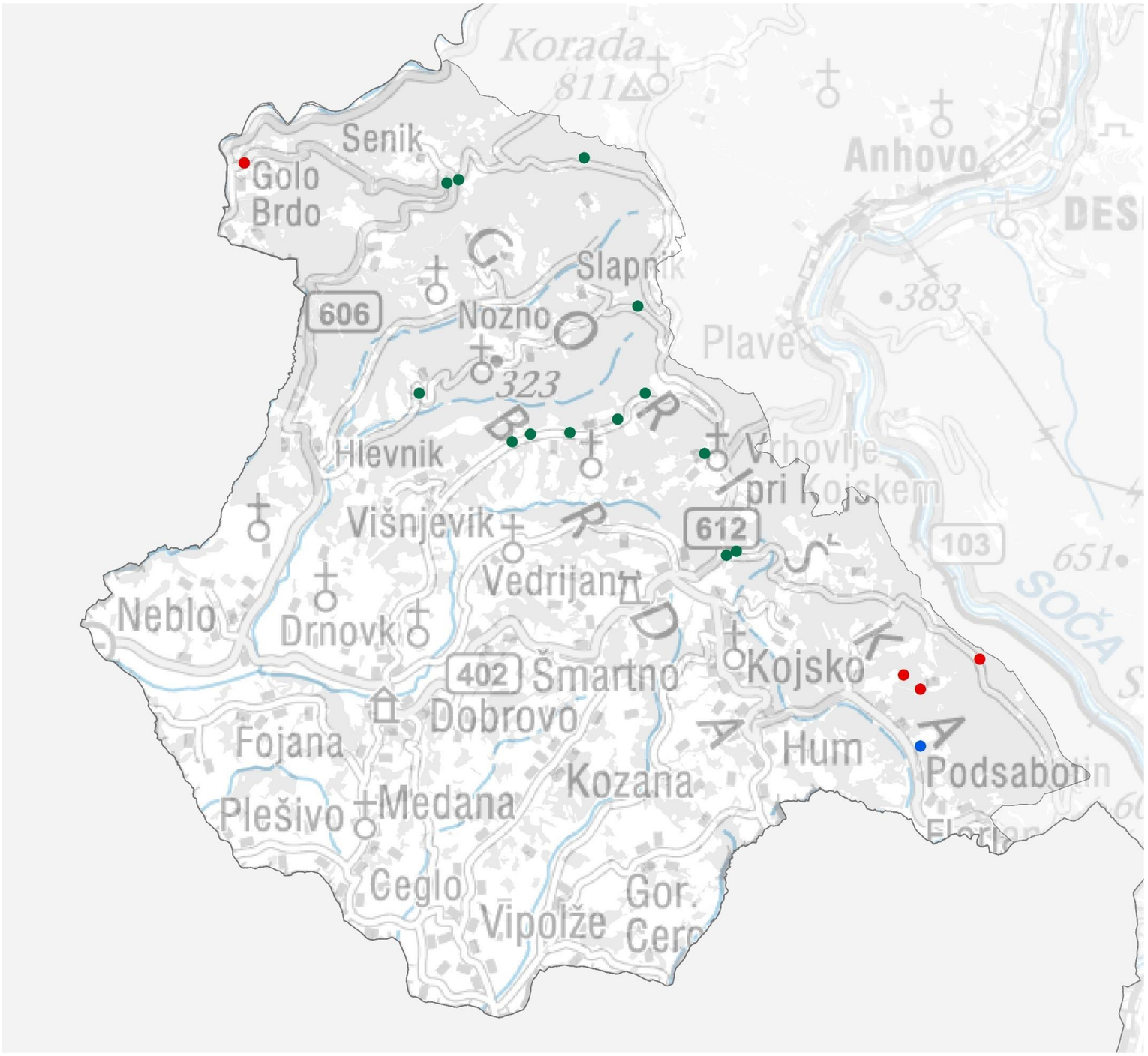

Nelegalni kopi

- apnenec
- grušč apnenčev
- laporovec, peščenjak - fliš

Pridobivanje mineralnih surovin

Na območju občine Brda ni podeljenih rudarskih pravic za gospodarsko izkoriščanje ali raziskovanje mineralnih surovin, v namenski rabi prostora sta določeni dve enoti površin nadzemnega pridobivalnega prostora (SD OPN 04 Brda).

Nelegalni kopi

Težava nezakonitega pridobivanja mineralnih surovin je povezana z resnimi gospodarskimi, družbenimi in okoljskimi posledicami ožjega in širšega območja izvajanja. Obseg nezakonitega pridobivanja zajema vse od manjših občasnih izkopov posameznikov za njihove lastne potrebe do kopov večjih razsežnosti za tržne namene, kjer se izvaja pridobivanje ob koncih tedna in med prazniki, tako da je nadzor otežen.

Na območju občine je po podatkih Rudarske knjige (2022) 18 nelegalnih kopov. Pretežno (18) gre za laprovec, peščenjak - fliš. Pri štirih kopih gre za apnenec, pri enem pa grušč apnenčev. Kopi so locirani na območju grebena Korada – Sabotin.

V občini ni nobenega aktivnega ali perspektivnega kopa. Večinoma so opuščenih, so že naravno sanirani in deloma zaraščeni.

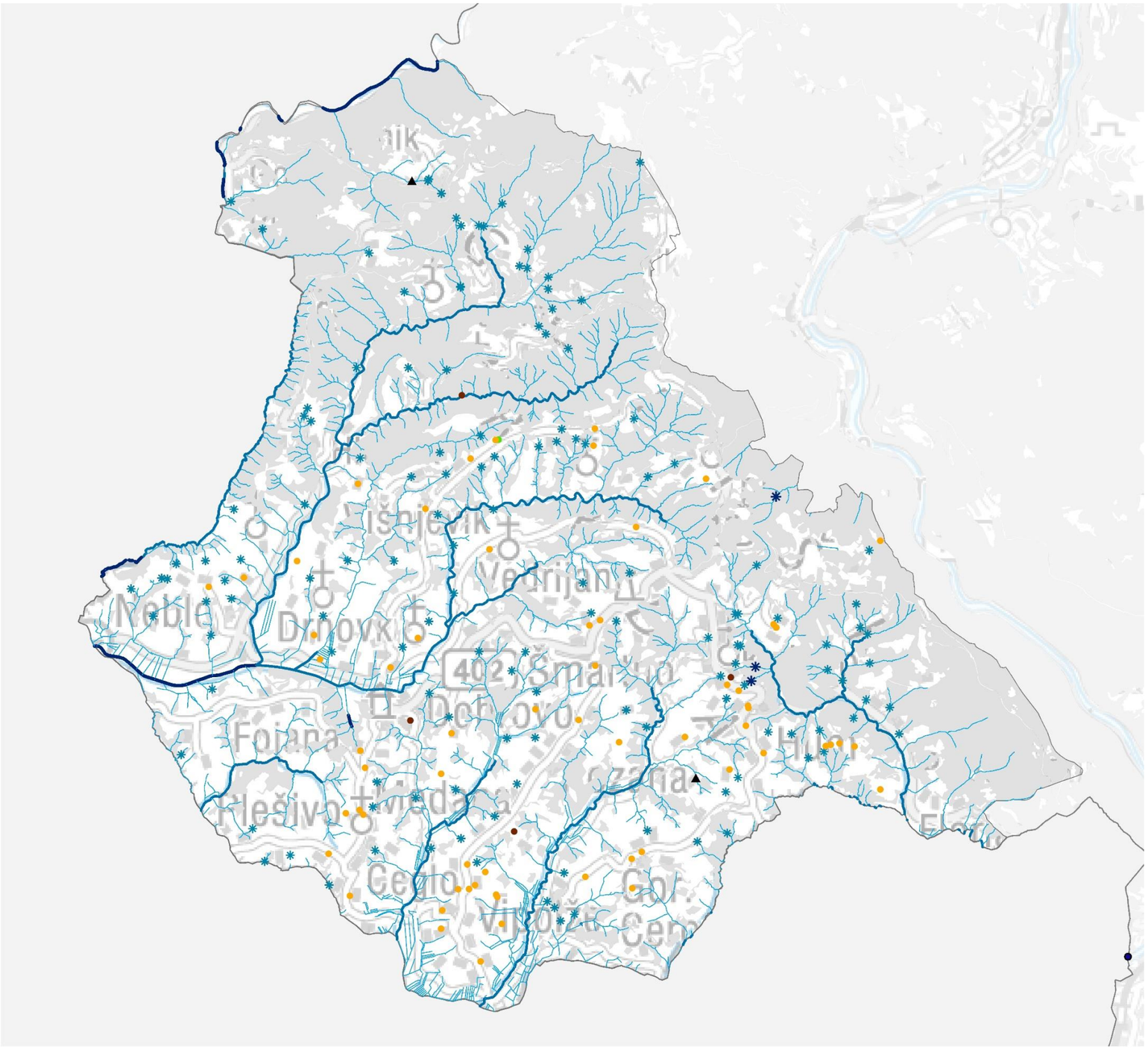

Vodotoki

- 1 do 2 m
- 2 do 5 m
- 5 do 10 m
- 10 do 20 m

Naravni vodni objekt

- slap
- izvir

Grajeni vodni objekt

- jez

Vodna dovoljenja

- Namakanje drugih površin
- Namakanje kmetijskih površin
- Voda za namakanje kmetijskih površin – odvzem iz javnega vodovoda

Vodno okolje in raba vode

Občina Brda je bogata z manjšimi površinskimi vodotoki, ki izvirajo v gričevnatem svetu in tečejo predvsem v jugozahodno smer. Zaradi nepropustne flišnate podlage je rečna mreža gosta. Vodotoki so kratki in brez večjega padavinskega zaledja, njihova vodnatost je tako odvisna od količine padavin. V poletnih mesecih jih tako veliko presahne, napolnijo pa se ponovno ob obilnejših padavinah. Večji in bolj vodnati potoki v občini so Reka s pritokom Kožbanjšček, Birša s pritokom Oblenč ter Pevmica s pritokom Grojnica. Ob meji z Italijo, na italijanski strani, teče vodotok Idrija, ki izvira višje, v Občini Kanal, vanj se zlivajo potoki iz Brd. Občina Brda sodi v povodje reke Soče ter območje Donave in Jadranskega morja. V občini je evidentiranih 140 izvirov, dva jeza in trije slapovi.

Vodna dovoljenja

Na območju občine je izdanih 67 vodnih dovoljenj. Od tega le eno dovoljenje presega 9000 m^3/leto, pri tem gre za zajem z namenom namakanja kmetijskih površin. Pri ostalih dovoljenjih gre za odvzem vode manjši kot 3000 m^3/leto, kar 48 jih je manjših d 1000 m^3/leto.

Vsa dovoljenja so izdana za namene namakanja površin, v večini kmetijskih, pri enem dovoljenju gre za namakanje drugih površin. Le 4 dovoljenja ne odvzemajo vode iz javnega vodovoda, eno iz vodotoka, tri pa iz vodnjaka oz. vrtine.

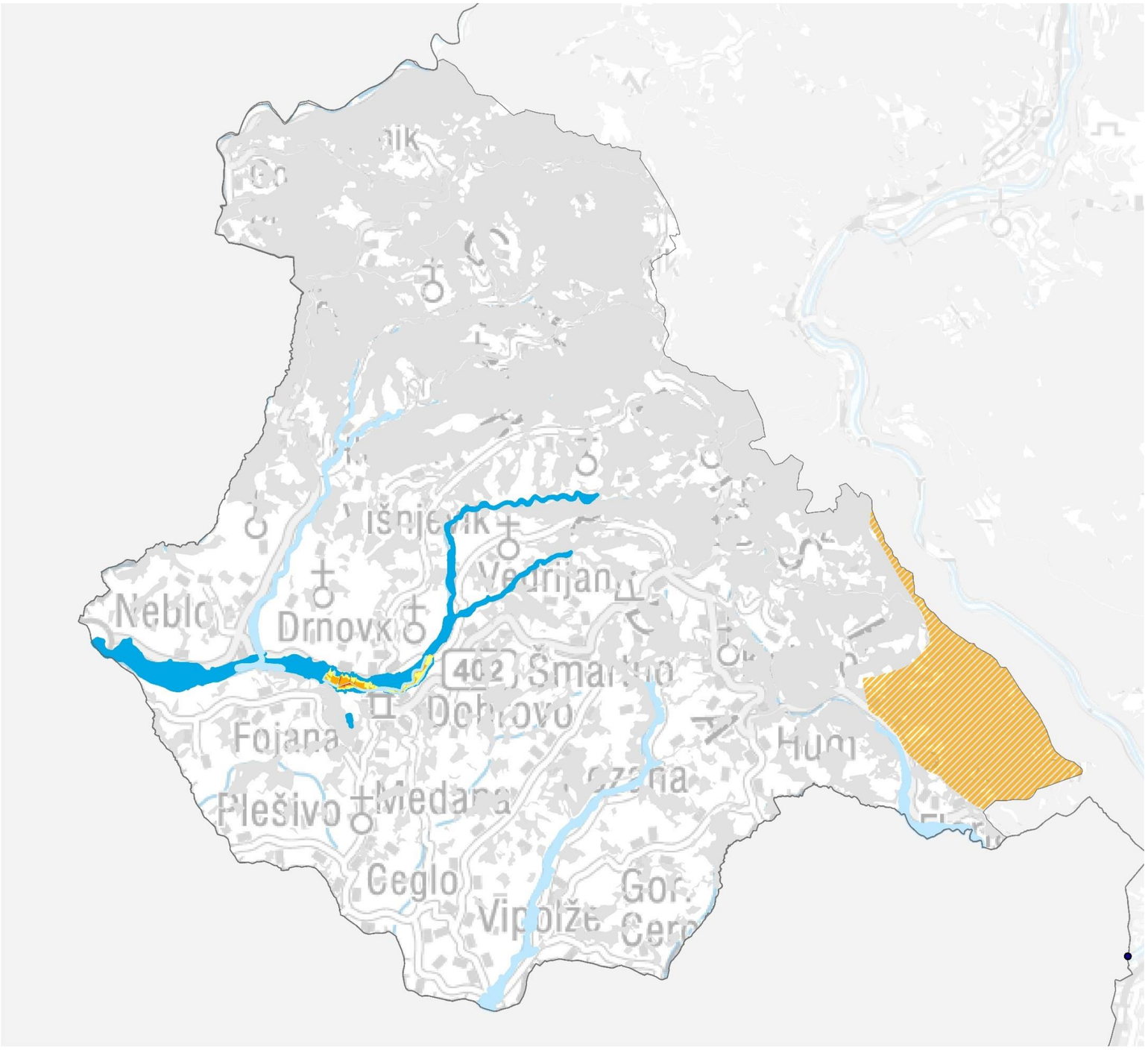

Poplavna nevarnost

- razred majhne poplavne nevarnosti
- razred srednje poplavne nevarnosti
- razred velike poplavne nevarnosti

Poplavna območja

- redke poplave
- zelo redke poplave

Vodovarstveno območje

- II. varstveni režim

Ogrožena območja zaradi škodljivega delovanja voda in vodovarstvena območja

Skladno z Zakonom o vodah (ZV-1) so določena območja, ki so ogrožena zaradi poplav, erozije celinskih voda in morja, zemeljskih ali hribinskih plazov (plazljivo območje) in snežnih plazov (plazovito območje). Na območju občine ni kopalnih voda.

Poplavna območja

Karta poplavne in erozijske ogroženosti je detajlna karta v merilu 1:5.000 ali večjem in prikazuje stopnjo ogroženosti za skupine elementov ogroženosti glede na moč naravnega pojava. Izdelana je na podlagi meril za določanje razre dov poplavne in erozijske ogroženosti in analize ranljivosti na območjih po sameznih razredov nevarnosti.

Razredi nevarnosti so: velika, srednja, majhna in preostala.

Na območju občine je skupaj 144,2 ha poplavnih območij, kar predstavlja 2,0 % občine. Večja poplavna območja so predvsem ob reki Reka, Birša, Pevmica in Kožbanjšček. Poplave ogrožajo dele naselij Nebla in Dobrovega na ravninskem zahodu občine.

Vodovarstvena območja

Vodovarstvena območja so določena skladno z Zakonom o vodah (ZV-1). Varstvo vodnih virov za javno oskrbo s pitno vodo opredeljuje Zakon o vodah (Ur. l. 67/2002).

Vodovarstvena območja se določijo, da se vodno telo zavaruje pred onesnaževanjem ali drugimi vrstami obremenjevanja, ki bi lahko vplivalo na zdravstveno ustreznost voda ali na njeno količino.

Zaradi različne stopnje varovanja se v vodovarstvenem območju lahko oblikujejo notranja območja z različnimi stopnjami varovanja. Na vodovarstvenem območju se lahko omejijo ali prepovejo dejavnosti, ki bi lahko ogrozile količinsko ali kakovostno stanje vodnih virov.

Na območju občine Brda se nahaja 1 vodovarstveno območje (Mrzlek - na območju Sabotina), določeno na podlagi občinskega odloka, ki spada pod sektor območja Soče. Skupno predstavlja 4,4 % celotne površine občine. Vodovarstveno območje v celoti spada pod II. varstveni režim.

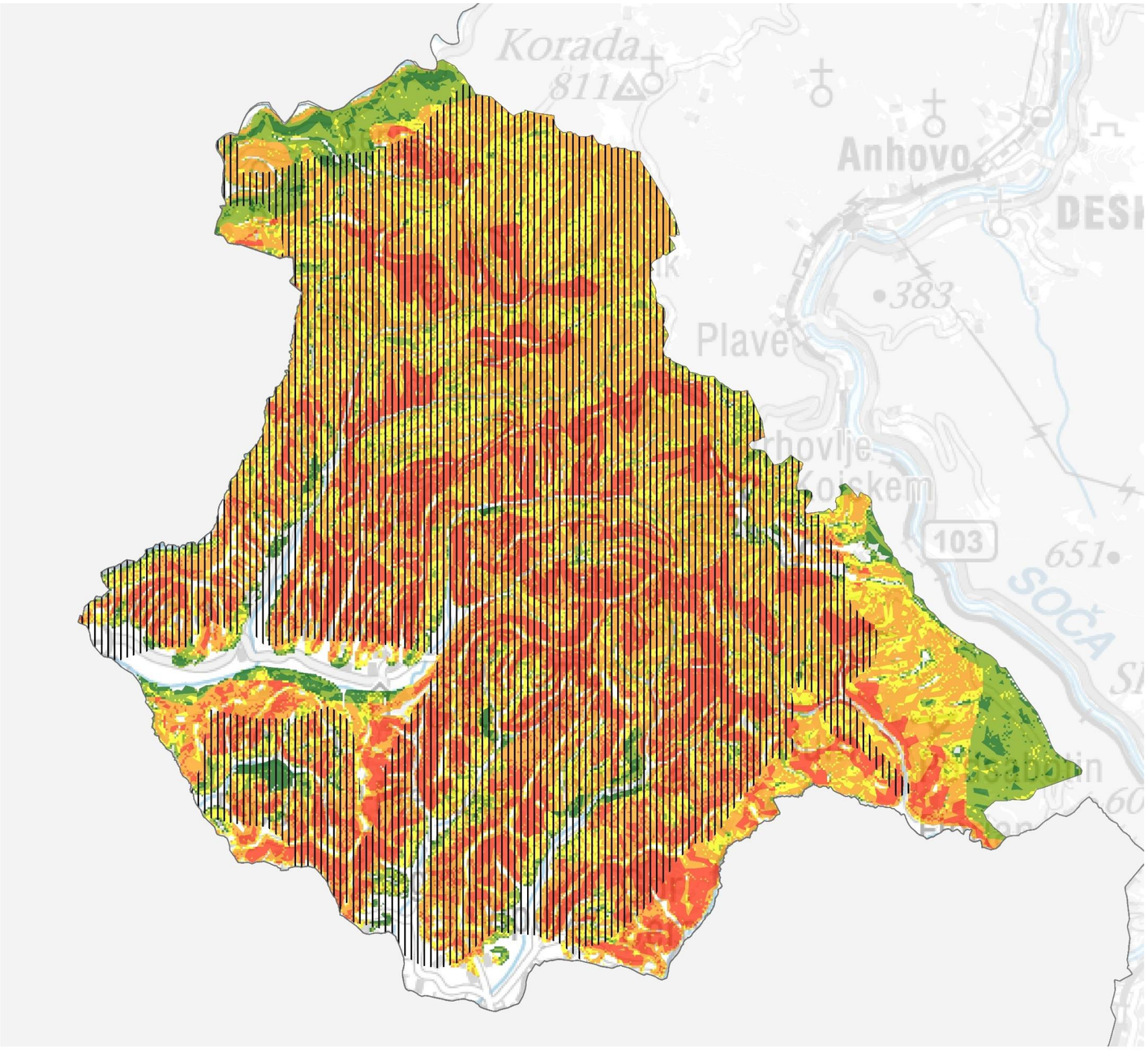

Plazljiva območja

- zelo majhna verjetnost pojavljanja plazov
- majhna verjetnost pojavljanja plazov
- srednja verjetnost pojavljanja plazov
- zelo velika verjetnost pojavljanja plazov
- velika verjetnost pojavljanja plazov

Erozijska območja

- opozorilno območje - zahtevni zaščitni ukrepi

Erozijska območja

Za erozijsko območje se določijo zemljišča, ki so stalno ali občasno pod vplivom površinske, globinske ali bočne erozije vode. Glede na stopnjo erozijske ogroženosti se erozijska območja ločijo na tri kategorije in sicer na območja strogega varovanja, območja zahtevnih zaščitnih ukrepov in običajnih zaščitnih ukrepov. Za vsa erozijska območja v občini veljajo običajni erozijski ukrepi. Opozorilno območje erozije, za katerega so potrebni zahtevni zaščitni ukrepi je določeno na večinskem delu občine. Izvzeti so le deli okrog Sabotina, skrajni sever občine ter ravninski del na zahodu.

Plazljiva območja

Kot plazljivo območje se opredeli zemljišča, kjer je zaradi pojava vode in geološke sestave tal ogrožena stabilnost zemeljskih ali hribinskih sestojev. Na plaziljivem območju lastnik zemljišča ne sme posegati v zemljišče na način, da bi se zaradi tega sproščalo gibanje hribin ali se na kak drug način ogrozila stabilnost zemljišča, zaradi česar je prepovedano:

- zadrževanje voda, predvsem z gradnjo teras, in drugi posegi, ki bi lahko pospešili zamakanje zemljišč,
- poseganje, ki bi lahko povzročilo dodatno zamakanje zemljišča in dvig podzemne vode,
- izvajati zemeljska dela, ki dodatno obremenjujejo zemljišče ali razbremenjujejo podnožje zemljišča,
- krčenje in večja obnova gozdnih sestojev ter grmovne vegetacije, ki pospešuje plazenje zemljišč.

Občina Brda so precej reliefno razgibanosti, s tem je tudi več labilnejšega terena. Tako, da je verjetno za plazove visoka; 18,2 % občine je ogrožene z območji srednje verjetnosti, 37,2 % velike verjetnosti ter 22,6 % zelo velike verjetnosti pojavljanja plazov.

V občini pa je 11,1% površin ogroženih vsaj z območji zelo majhne (2,8 %) oziroma majhne verjetnosti pojavljanja plazov (8,3 %). Le 10,9 % površin, ki imajo zanemarljivo verjetnost pojavljanja plazov.

Plazovita območja

Za plazovita območja se določijo območja, kjer zaradi klimatskih in topografskih razlogov redno prihaja do pojava snežnih plazov ali pa obstoja velika verjetnost, da se pojavijo. V občini takšnih območij ni.

Erozijska, plazljiva in plazovita območja sodijo v del zbirke podatkov ogroženih območij iz evidence vodnega katastra, ki predstavlja uradno evidenco s področja upravljanja voda.

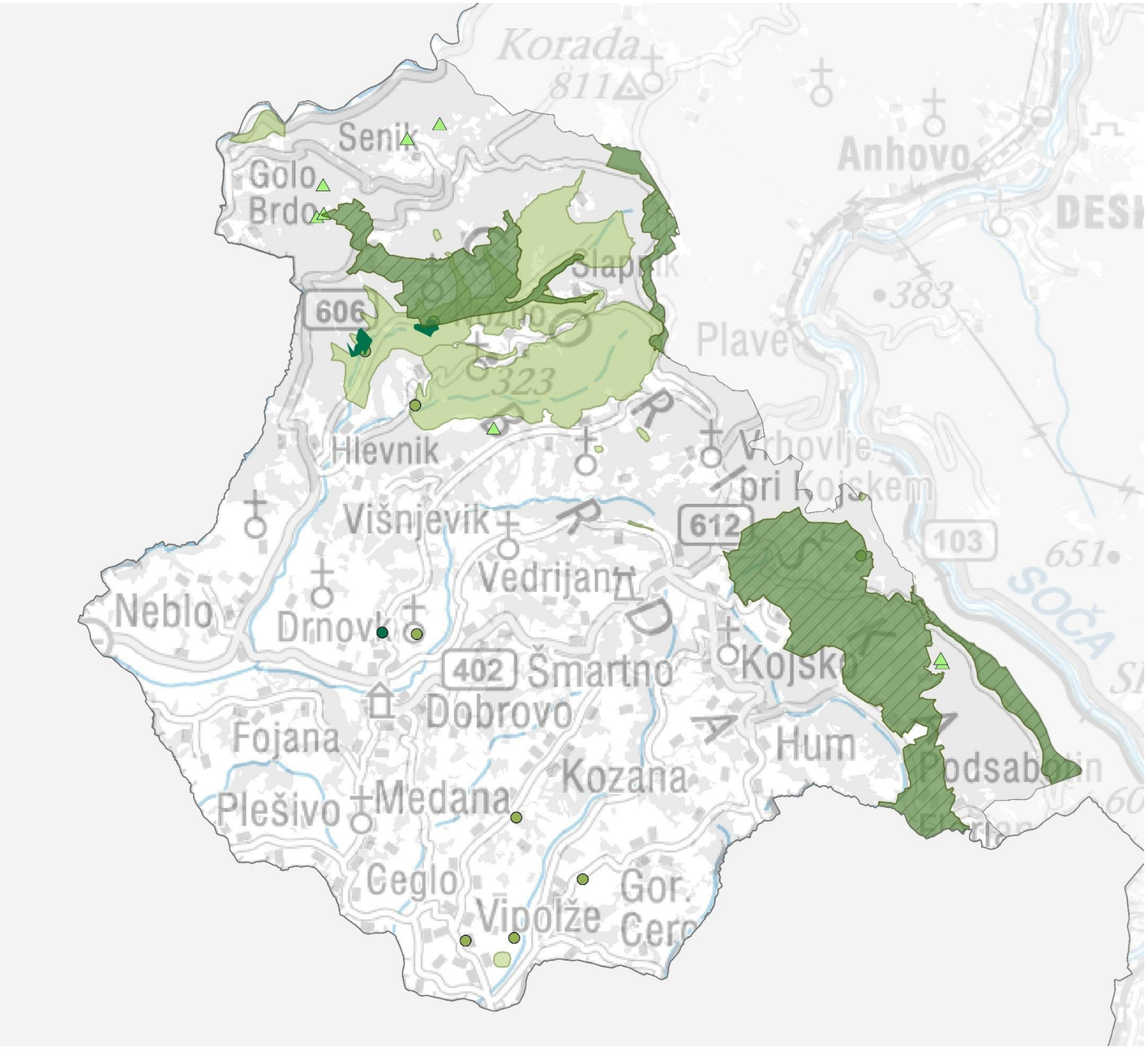

Varstvo narave

- naravne vrednote - objekti
- naravne vrednote - jame
- naravne vrednote - spomenik
- naravne vrednote - območje
- naravne vrednote - spomenik
- Natura 2000
- ekološko pomembna območja

Naravovarstveno pomembna območja

Največjo površino zajema ekološko pomembnih območij ter območij Nature 2000. Večina območij Natura 2000 se pojavlja znotraj ekološko pomembnih območij.

Zavarovana območja narave

Zavarovana območja, ki so eden izmed ukrepov varstva narave, ločimo na ožja in širša zavarovana območja. Takšnih območij na območju občine Brda ni.

Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembno območje je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Na območju občine se nahajajo 4 ekološko pomembna območja, ki skupno pokrivajo 9,2 % občine. To so: Sabotin, Korada – Kolovrat, Korbana in Goriška Brda.

Območja Natura 2000

Območja Natura 2000 so posebna varstvena območja. Gre za ekološko pomembna območja, ki so na ozemlju EU pomembna za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov. Posebna varstvena območja so torej namenjena ohranjanju živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov, ki so redki ali na evropski ravni ogroženi zaradi dejavnosti človeka. Gre predvsem za vzdrževanje ugodnega stanja z različnimi ukrepi, bodisi zgolj nadaljevati z obstoječimi dejavnostmi, na primer s pašo ali košnjo suhih in vlažnih travnikov po cvetenju in gnezdenju, bodisi nekatere dejavnosti opuščati ali njihovo uvajanje preprečiti, npr. agromelioracije mokrišč dobrin.

V občini so 4 območja Natura 2000, in sicer Kožbana, Vrhoveljska planina, Goriška Brda in Vipavski rob.

Vsa našteta območja razen Vipavskega roba (SPA) sodijo v skupino SAC. Območja Nature skupno pokrivajo 9,1 % občine.

Naravne vrednote

Naravna vrednota je redek, dragocen ali znamenit naravni pojav ali drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. S sistemom varstva naravnih vrednot se zagotavljajo pogoji za ohranitev lastnosti naravnih vrednot oziroma naravnih procesov ter pogoji za ponovno vzpostavitev naravnih vrednot.

Na območju občine je evidentiranih 10 širših območij naravnih vrednot, od tega so 3 območja naravnih vrednot državnega pomena, 7 vrednot lokalnega pomena, ter 8 jam, 9 točkovnih naravnih vrednot (več hrastov, cipres, slapišča, naravni most) in en spomenik.

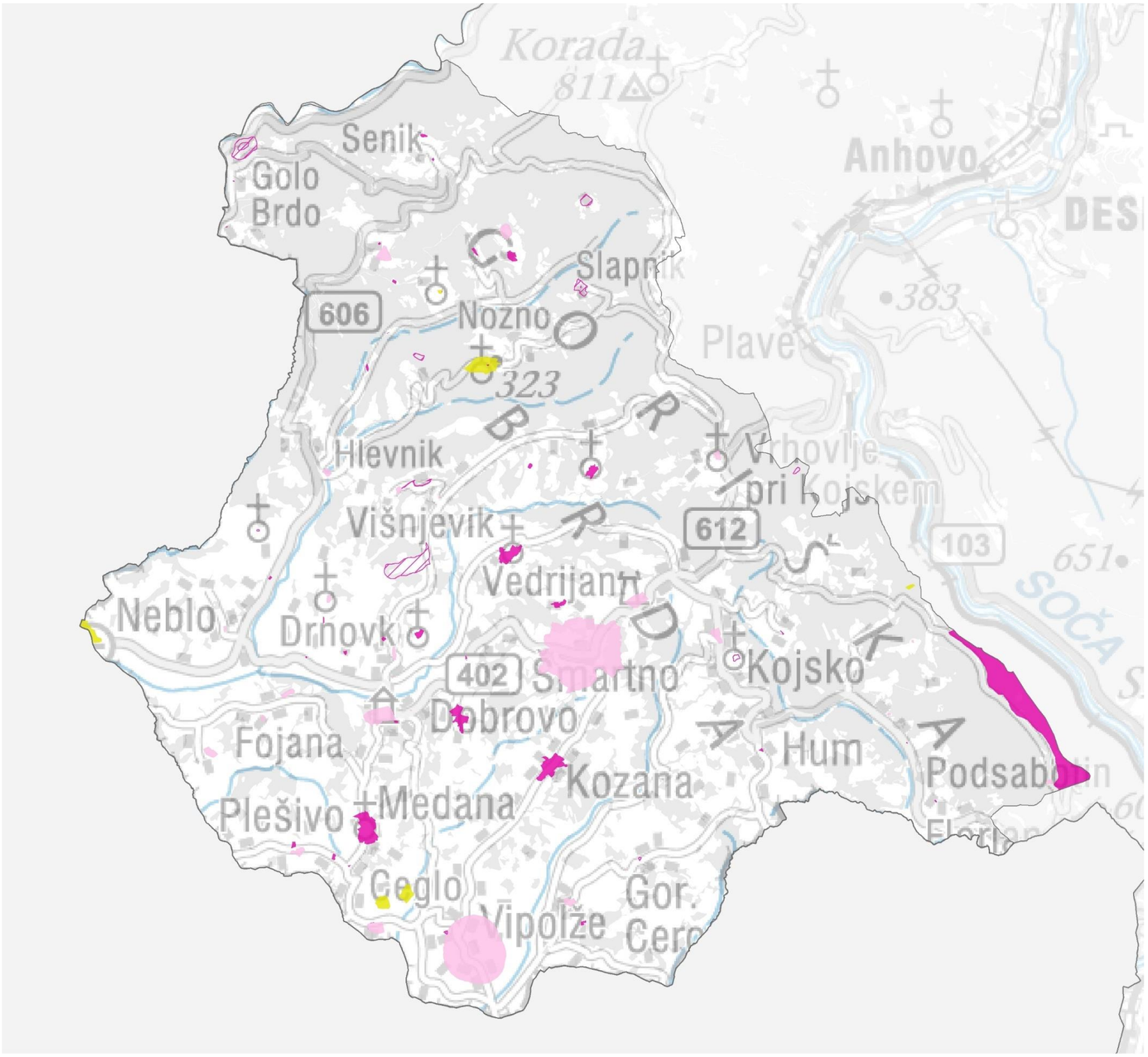

Varstvo kulturne dediščine

- spomenik
- vplivno območje
- vplivno območje spomenika
- dediščina
- arheološko najdišče
- dediščina priporočilno

Kulturna dediščina

Javni interes varstva kulturne dediščine zagotavljajo država in občine tako, da v sodelovanju z lastniki izvajajo ukrepe varstva na podlagi Zakona o varstvu kulturne dediščine.

Varstvo kulturne dediščine se v postopkih priprave in sprejemanja prostorskih aktov zagotavlja:

- z upoštevanjem aktov o razglasitvi spomenikov, registriranih arheoloških najdišč in dediščine iz Strokovnih zasnov varstva kulturne dediščine,
- s presojo vplivov na dediščino in arheološke ostaline ter
- z upoštevanjem smernic in mnenj.

Kulturna dediščina so po Zakonu o varstvu kulturne dediščine območja in kompleksi, grajeni in drugače oblikovani objekti, predmeti ali skupine predmetov oziroma ohranjena materializirana dela kot rezultat ustvarjalnosti človeka in njegovih različnih dejavnosti, družbenega razvoja in dogajanj, značilnih za posamezna obdobja v slovenskem in širšem prostoru, katerih varstvo je zaradi njihovega zgodovinskega, kulturnega in civilizacijskega pomena v javnem interesu.

Na območju občine Brda se nahaja:

- 168 območij kulturne dediščine, od tega 40 spomenikov z 2 vplivnima območjema;
- 6 območij arheoloških najdišč;
- 37 vplivnih območij kulturne dediščine in
- 13 priporočilna območja dediščine.

Vsa območja, skupaj z vplivnimi, obsegajo 134,5 ha oz. 1,9 % površine občine.

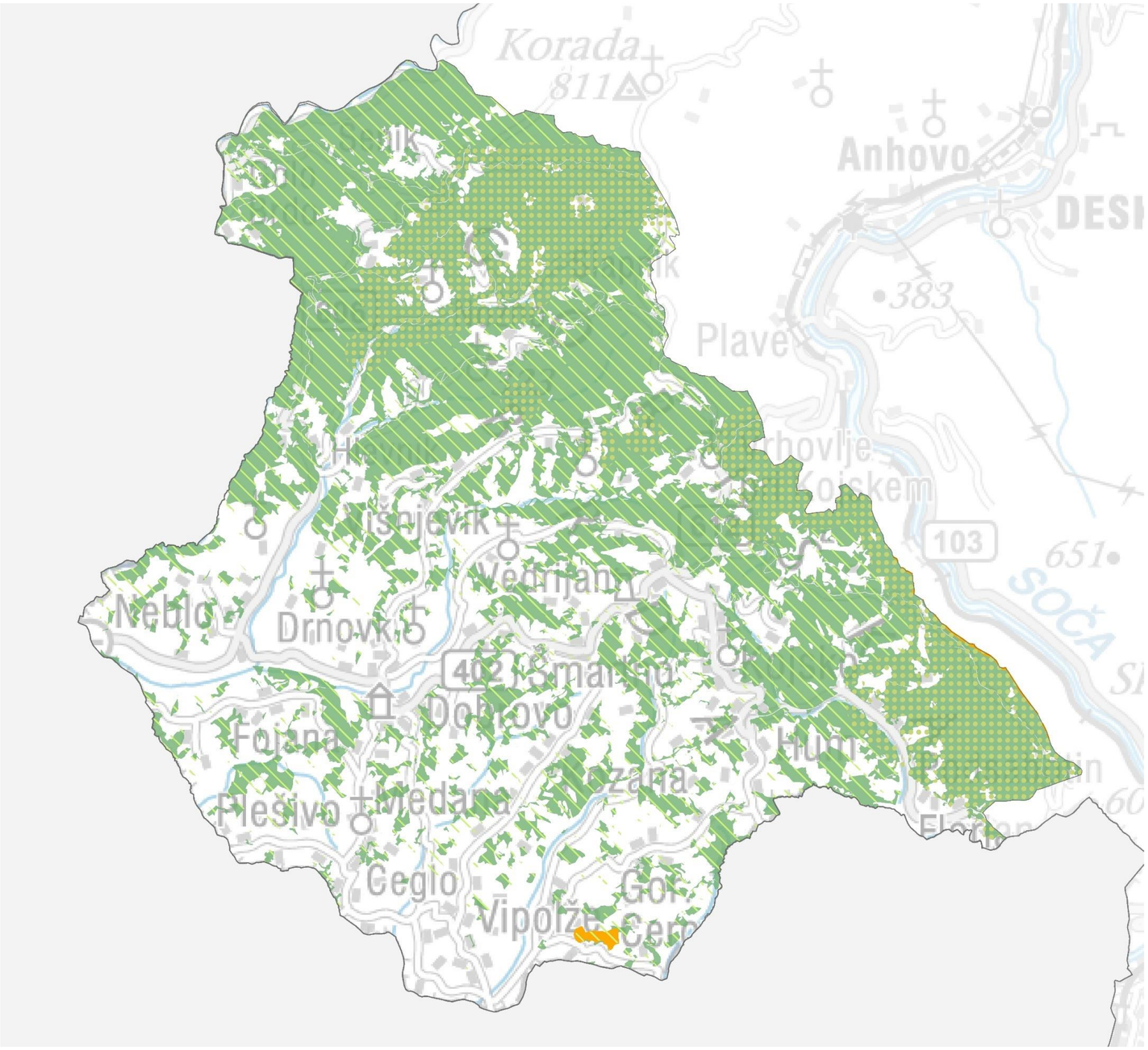

Gozd

V občini je po namenski rabi kot gozd opredeljenega 45,9 % ozemlja občine. Po dejanski rabi pa gozd predstavlja 49,9 % območja občine. Obseg gozda se v zadnjih desetih letih (2012 – 2021) zmanjšal za 6,1 %

V občini Ravne na Koroškem je 8,6 ha varovalnega gozda, kar predstavlja 0,25 % vsega gozda po dejanska rabi in 0,1 % celotne površine občine. Gozdnih rezervatov v občini ni.

Večje gozdne posesti se povečini nahajajo v severnem predelu občine ter vzhodnem, na grebenu med Korado in Sabotinom. Na tem delu lahko najdemo sklenjene gozdne površine, medtem ko je v južnem delu občine gozd večinoma prepleten s kmetijskimi površinami in ohranjen le v obliki manjših zaplat, obmejkov.

Z Zakonom o gozdovih so gozdne površine lahko zavarovane kot varovalni gozdovi ali kot gozdovi s posebnim namenom. Gozdovi, ki v zaostrenih ekoloških razmerah varujejo sebe, svoje zemljišče in nižje ležeča zemljišča, in gozdovi, v katerih je izjemno poudarjena katera koli druga ekološka funkcija, se razglasijo za varovalne gozdove.

Na območju občine Brda je 3.379 ha gozdov. Od tega je 114,2 ha varovalnih gozdov, torej 4,0 % vseh gozdov.

Glede na členitev gozdnega prostora, se gozdove uvrščena v različne cone, in sicer z namenom opredelitve gozdnega prostora glede primernosti za različne oblike turizma in rekreacije ter različne intenzivnosti, povezane z navedenima dejavnostnima:

Cona B: hoja, izjemoma ježa in kolesarjenje po označenih vlakah, zapora cest za vožnjo z motornimi vozili;

Cona D: območja, kjer se izvaja poljubna raba gozda, skladno z zakonodajo, v dogovoru z lastniki in lokalnimi skupnostmi.

V cono B je uvrščenega 30 % vsega gozda v občini Brda. V cono D se uvršča kar 70 % celotnega gozda.

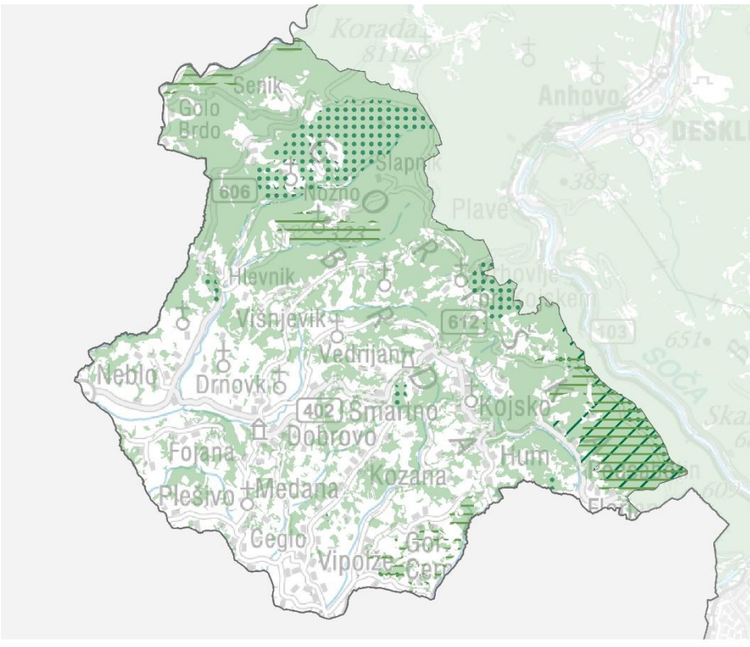

Ekološke funkcije

- funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti
- funkcija varovanja gozdnih zemljišč in sestojev
- hidrološka funkcija
- klimatska funkcija

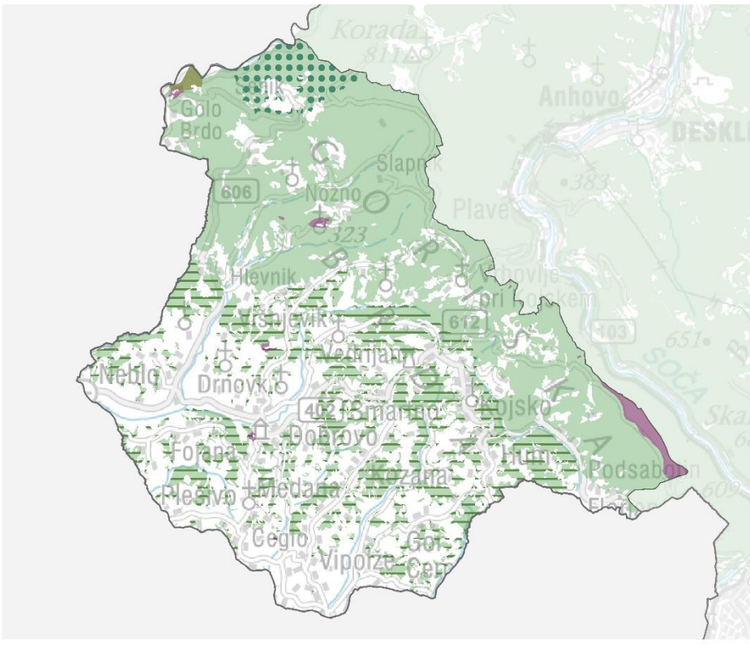

Socialne funkcije

- estetska funkcija
- rekreacijska funkcija
- funkcija varovanja naravnih vrednot
- funkcija varovanja kulturne dediščine
- higiensko-zdravstvena funkcija

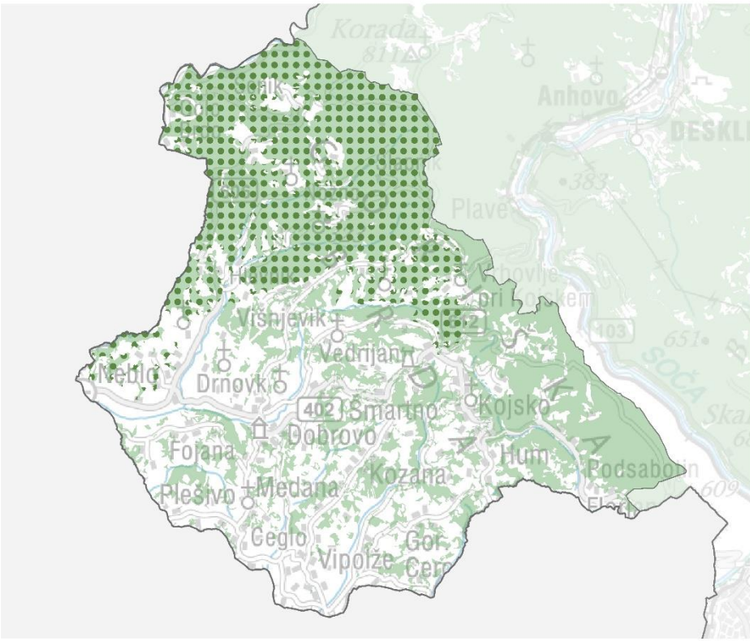

Proizvodne funkcije

- lesnoproizvodna funkcija
- funkcija pridobivanja drugih gozdnih dobrin

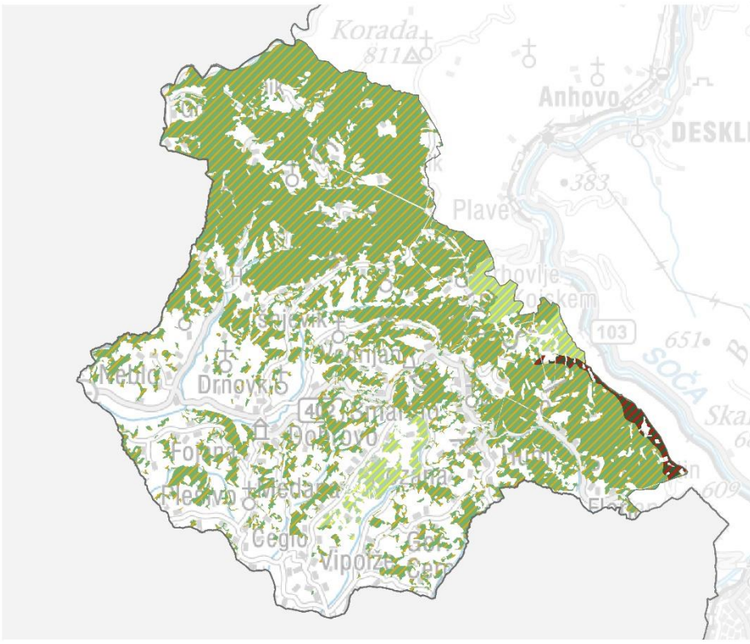

Požarna ogroženost gozdov

- srednja
- velika
- zelo velika

Funkcije gozdov in požarna ogroženost

Funkcije gozda opredeljujejo njegov pomen. Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16) deli funkcije gozdov na:

Ekološke funkcije: varovanje gozdnih zemljišč in sestojev, hidrološka, funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti ter klimatska funkcija;

Območij gozda z vsaj eno ekološko funkcijo obsega 334,7 ha. Največjo površino zajema hidrološka funkcija (301,5 ha), najmanjšo površino pa funkcija varovanj gozdnih zemljišč in sestojev (4,6 ha).

Socialne funkcije: zaščitna funkcija, rekreacijska, turistična, poučna, raziskovalna, higiensko-zdravstvena funkcija, funkcija varovanja naravnih vrednot, funkcija varovanja kulturne dediščine, obrambna ter estetska funkcija;

Pri socialnih funkcijah prevladujejo estetska funkcija in higiensko-zdravstvena funkcija.

Proizvodne funkcije: lesnoproizvodna funkcija, pridobivanje drugih gozdnih dobrin in lovnogospodarska funkcija.

Pri proizvodnih funkcijah prevladuje v celoti lesnoproizvodna funkcija, ki je prisotna na 1.353,7 ha oz. je prisotna na 18,8 % ozemlja občine.

Na karti so prikazane funkcije prve stopnje.

Območja gozdov opazujemo tudi v zvezi z njihovo požarno ogroženostjo. Zanimajo nas predvsem območja, kjer je požarna ogroženost zelo velika ali velika. V občini Brda so območja zelo velike požarne nevarnosti, ki se pojavlja na 54,1 ha gozda, kar predstavlja 0,8 % ozemlja občine. Velika požarna ogroženost se pojavlja na 3261,4 ha gozda, kar predstavlja 45,3 % ozemlja občine. Zelo velika požarna ogroženost gozdov je prisotna ob vzhodni meji občine, velika požarna ogroženost pa prevladuje na severnem in vzhodnem delu občine.

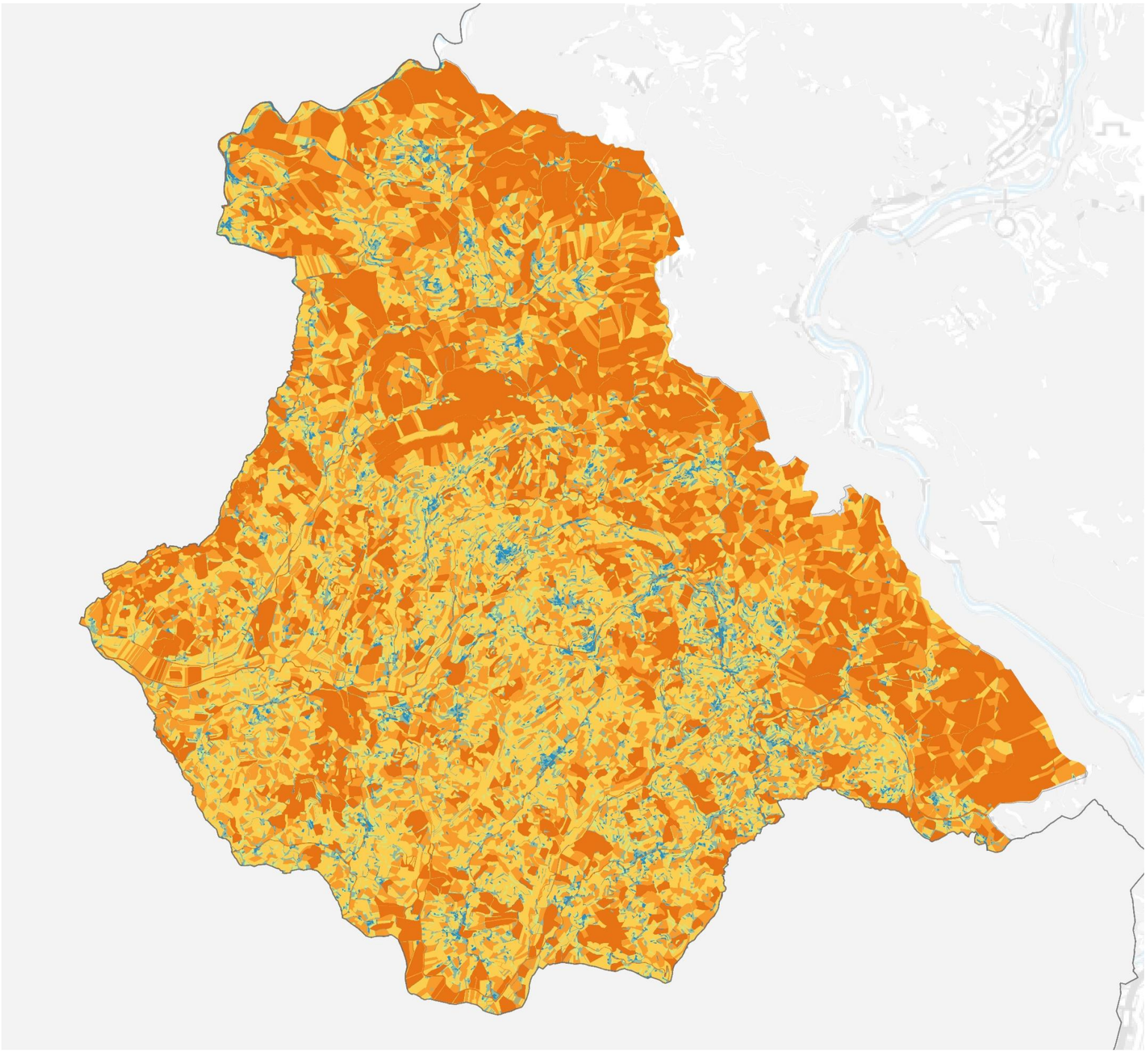

Velikost parcel

- do 500 m²
- 500 - 1000 m²
- 1000 - 1500 m²
- 1500 - 5000 m²
- 5000 - 10000 m²
- nad 10000 m²

Parcelacija

Parcelna struktura je očitna prostorska prvina in je posledica predvsem reliefa, lastniških razmer ter pravnih določil v preteklosti. Za območje občine Brda je značilna drobna parcelna struktura znotraj poseljenih delov naselij ter večja parcelacija kmetijskih zemljišč. Vseh parcel v občini Brda je 29.641.

Znotraj mej občine je 32,7 % parcel (2351,4 ha) v velikosti 1500 do 5000 m^2. Parcele, ki so večje od 10.000 m^2 predstavljajo 30,9 % (2227,6 ha) površine. Od tega je pet parcel, ki presegajo 100.000 m^2, to je1,2% površine (83, 2 ha). Več kot pol, natančneje 17.587, je parcel manjših od 1.500 m^2, ki pa predstavljajo le 13,7% skupne površine.

Parcele manjše od 500 m^2 pokrivajo najmanjši delež občine in jih je številčno največ, in sicer jih 8974 predstavlja 30,2 % vseh parcel v občini. Podobno število je tudi parcel velikostnega razreda med 1.500 in 5.000 m^2, teh je 8489 oz. 28,6 %.

Če gledamo na število parcel glede na velikost, je največjih parcel, torej takih, ki obsegajo več kot 10.000 m^2 površine in pokrivajo kar 30,9 % občine, le 4 % (skupno 1197 parcel).

Slika 3: objekti za bivanje zgrajeni do leta 1914

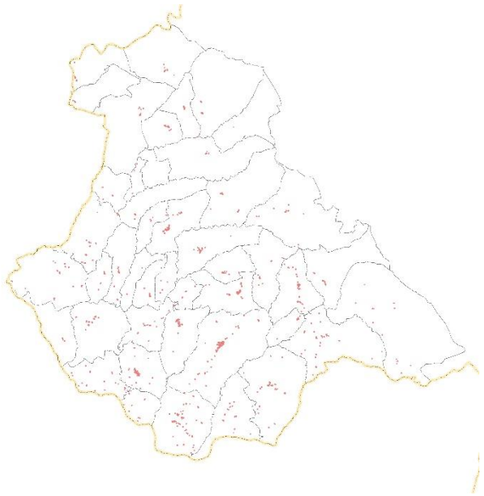

Slika 1: objekti za bivanje zgrajeni do leta 1945

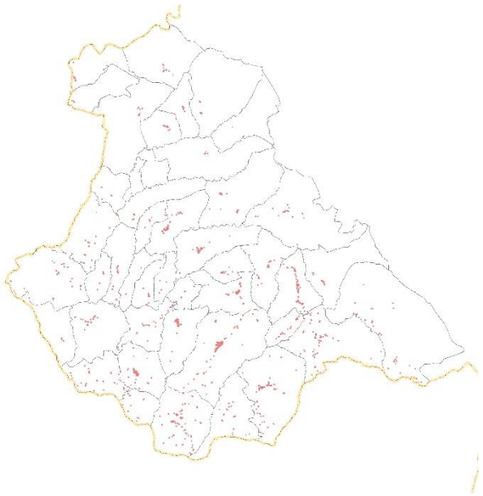

Slika 2: objekti za bivanje zgrajeni do leta 1968

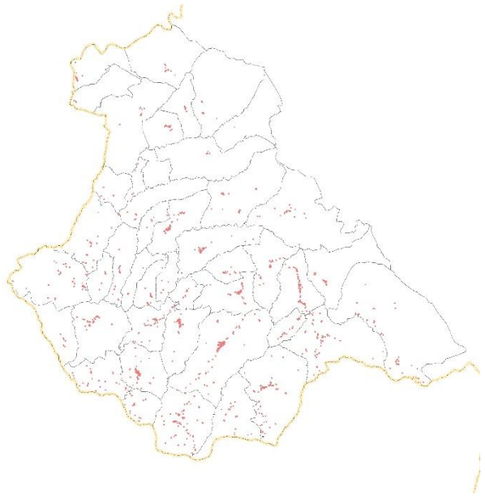

Slika 4: objekti za bivanje zgrajeni do leta 1991

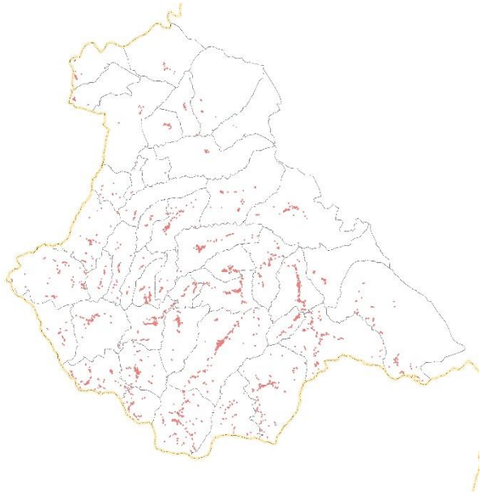

Slika 5: objekti za bivanje zgrajeni do leta 2008

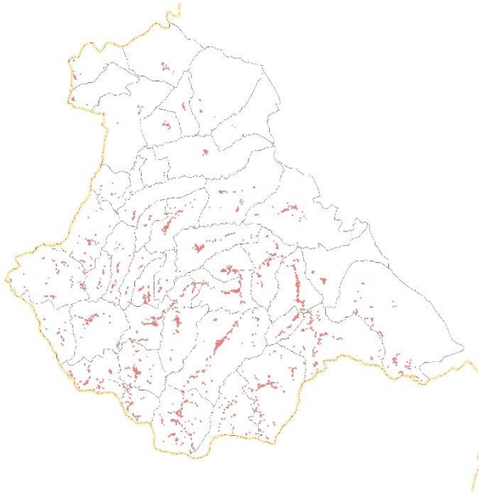

Slika 6: objekti za bivanje zgrajeni do leta 2022

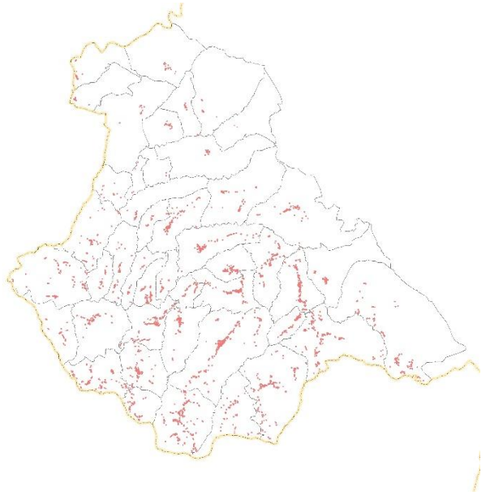

Razvoj in rast objektov za bivanje

Razvoj objektov za bivanje je tekom različnih časovnih obdobij potekal bolj ali manj intenzivno. Za začetno stanje so obravnavani objekti z letnico izgradnje pred letom 1914, torej pred prvo svetovno vojno.

Z razvojem in rastjo objektov za bivanje je moč razbrati, da se je skozi zgodovino širila slemenska poselitev, torej gradnja na vrhu gričev oz. pobočji. V zadnjih letih pa se na območju celotne občina pojavlja razpršena gradnja. Od leta 1991 naprej so se močno povečala naselja v osrednjem in južnem delu. V naselja na severu pa ni zaznati tako izrazite širitve.

Največja gostota poselitve je v naselju Dobrovo, sledi Drnovk in Vipolže. Na severu občine je gostota poselitve manjša . Naselje Slapnik se že nekaj let ni širilo in je danes zapuščeno.

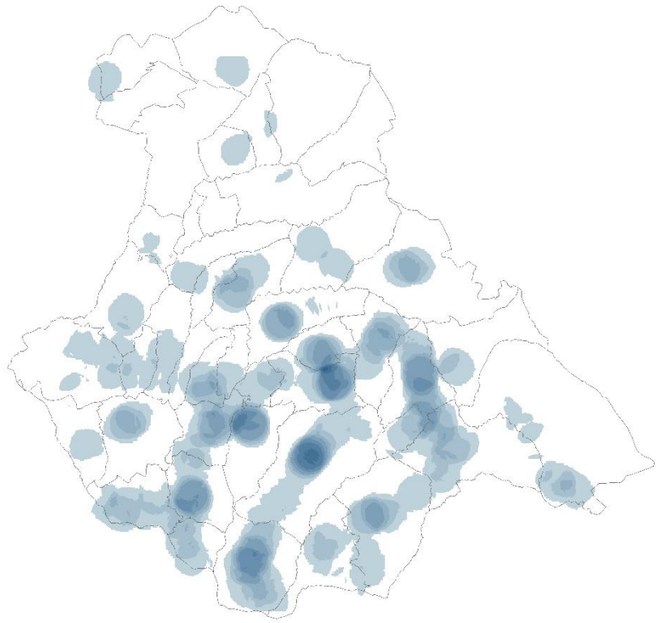

Slika 7: Izrazito poseljeno z objekti za bivanje

Slika 8: kmetijski objekti zgrajeni do leta 1914

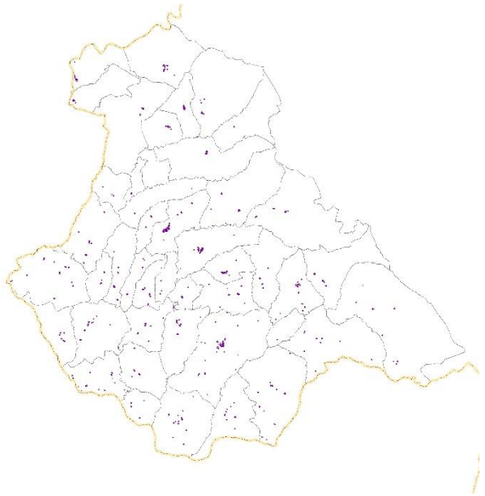

Slika 9: kmetijski objekti zgrajeni do leta 1945

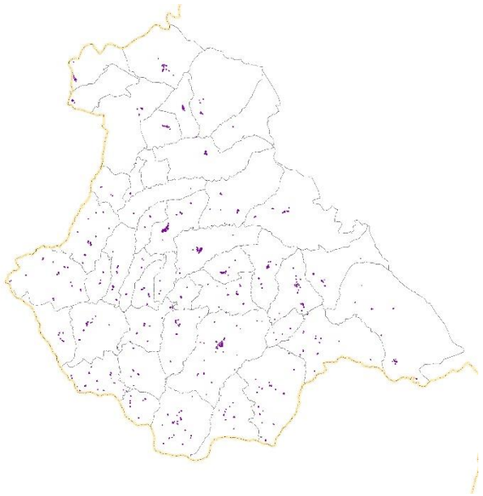

Slika 10: kmetijski objekti zgrajeni do leta 1968

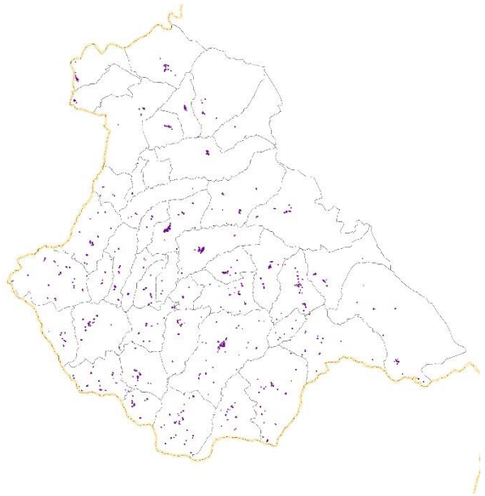

Slika 11: kmetijski objekti zgrajeni do leta 1991

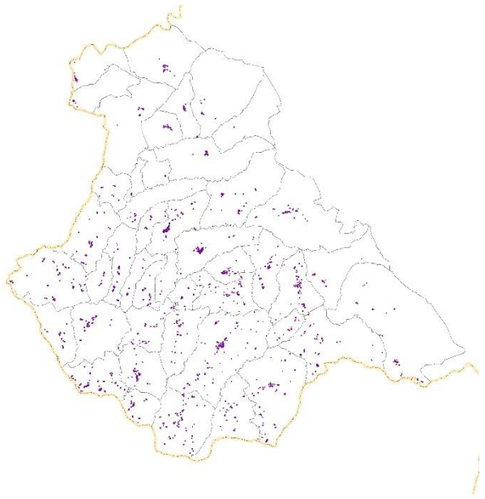

Slika 12: kmetijski objekti zgrajeni do leta 2008

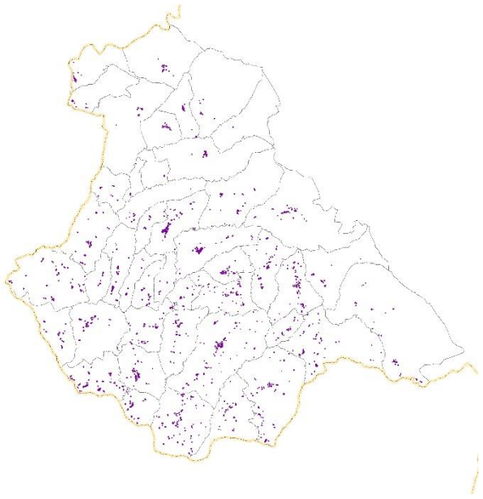

Slika 13: kmetijski objekti zgrajeni do leta 2019

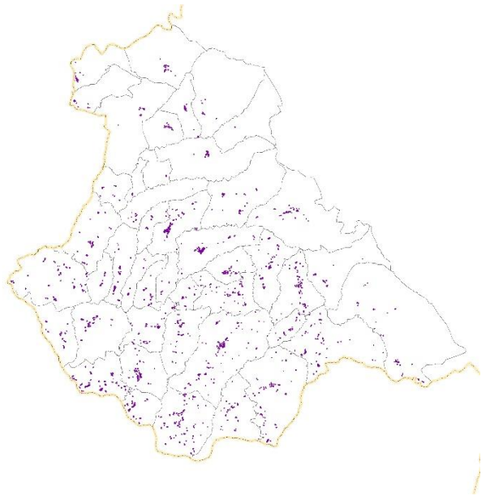

Razvoj in rast kmetijskih objektov

Razvoj kmetijskih objektov je potekal vzporedno z razvojem objektov za bivanje. S širjenjem kmetijskih površin in kulturnih teras se je večalo tudi število kmetijskih objektov. Slemensko razvrščenost je sicer ohranjena, ampak je manj izrazita, objekti so bolj razpršeni po prostoru.

Tudi širjenje kmetijskih objektov je bilo bolj intenzivno v naseljih v južnem delu občine. V severnem delu, kjer je več gozda in manj kmetijskih površin je rast kmetijskih objektov v zadnjih 100 letih na karti komaj zaznavna.

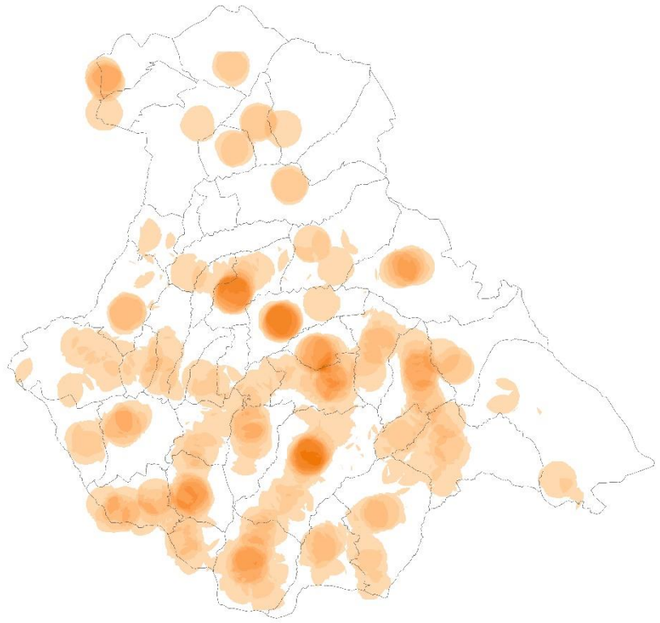

Slika 14: Izrazito pozidano (objekti za bivanje in kmetijski objekti)

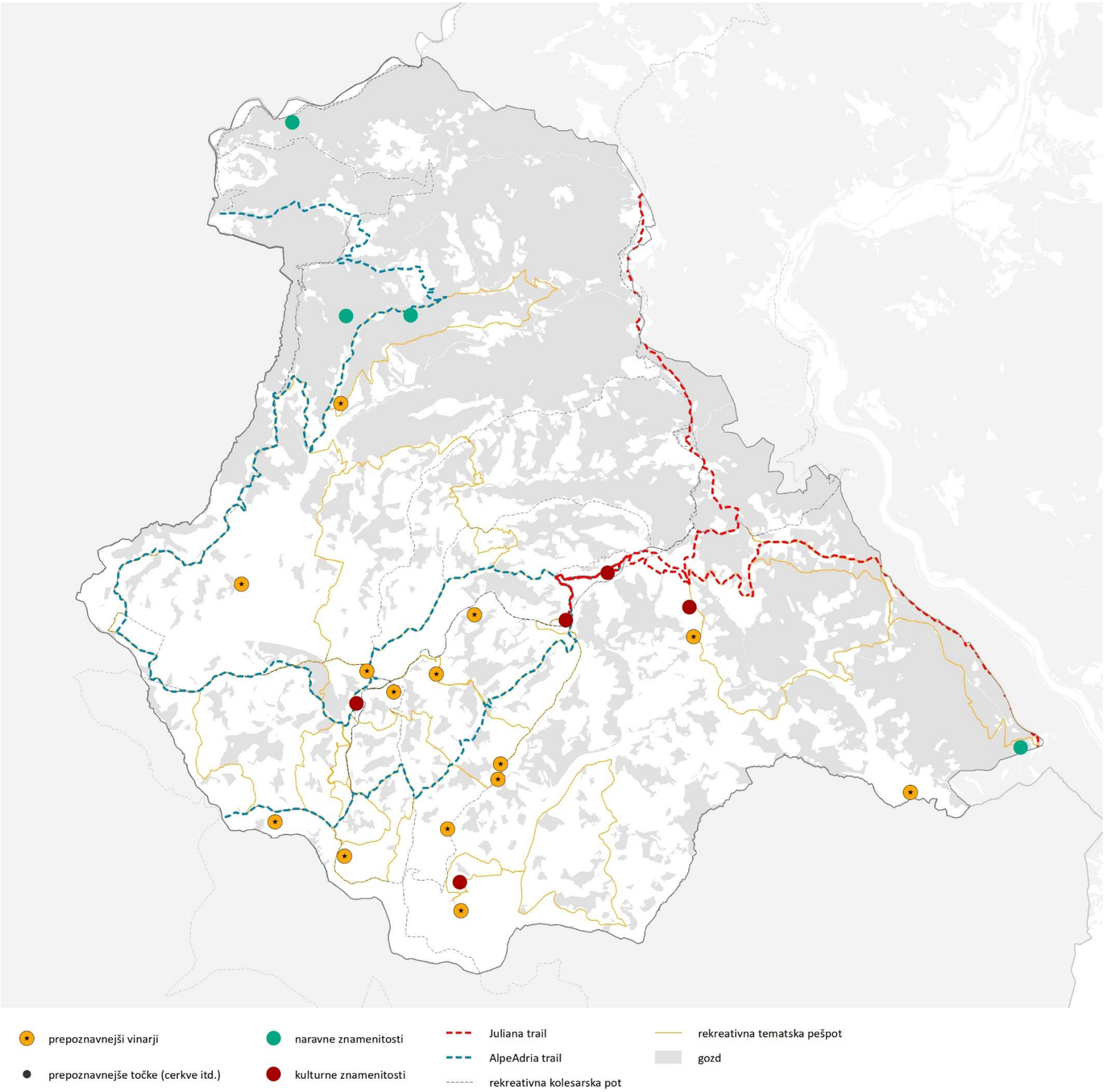

Turizem in rekreacija

Ključna naravna značilnost in »atrakcija« Brd je značilna terasirana mozaična kulturna krajina – terasasto oblikovana gričevnata pobočja, ki so rezultat iskanja čim boljših vinogradniških in sadjarskih leg. Občina ima več svetovno znanih vinarjev, ki veliko pripomorejo k prepoznavnosti občine. Občina je prepoznavna tudi po kakovostnih in prepoznavnih lokalnih pridelkih (sadje – briška češnja, oljčno olje).

Med posameznimi naravnimi vrednotami (status naravni spomenik) izstopa Naravni spomenik Krčnik (soteska potoka Kožbanjšček), ki pa ni ustrezno urejen za obisk. Druge naravne vrednote so Sabotin, Golo brdo – rastišče avriklja, Brdice pri Kožbani – hudourniške grape.

Na področju kulturne dediščine izstopa naselbinska dediščina (Šmartno, Medana, Vedrijan, Biljana, Slapnik …), ohranjena so nekatera vaška jedra. Šmartno predstavlja edino utrjeno naselje v Brdih, izjemne zgodovinske in kulturne vrednosti, in od leta 1985 razglašeno za kulturni spomenik lokalnega pomena. Naselje je po celostni prenovi leta 2017 prejelo mednarodno nagrado za celovito obnovo vasi (celovito je prezentirana utrdbena arhitektura in saniranih je večina stanovanjskih objektov).

Močno je izražena potreba po podobnih celostnih prenovah (npr. Slapnik, ki nima več stalnih prebivalcev in objekti v vasi propadajo). Vse večji izziv je urejenost in arhitekturna skladnost naselij in propadajočih objektov (javnih in zasebnih).

V občini so številne pohodniške in tematske poti, razvito in v razmahu je tudi kolesarstvo. Na vzhodnem robu občino v smeri S- J prečka Juliana trail, na zahodnem pa Alpe Adria trail. V osrčju občine so številne rekreativne poti, nekatere izmed njih tudi tematske, na primer: Briška vinska cesta, Pot po Bricah, Pote dediščine, Češnjeva pot, Pot med oljčniki… Tematske poti dobro odražajo ključne prepoznavne elemente prostora.

Turistična ponudba se koncentrira v turističnih jedrih (npr. Šmartno), poleg Šmartnega ima več namestitvenih zmogljivosti tudi Šmartno. Kot oblika turistične ponudbe so v občini razvije tudi turistične kmetije.

Velik del turizma je vezan na vinarsko ponudbo, prepoznavnejši vinarji so zgoščeni v osrednjem delu občine.

Prepoznavna točka v Brdih je tudi Vila Vipolže.

Varstvo pred naravnimi nesrečami

Potresna ogroženost

Slovenija je država s srednjo potresno nevarnostjo. Čeprav magnitude potresov na ozemlju ne dosegajo zelo velikih vrednosti, os zaradi razmeroma plitvih žarišč učinki lahko dokaj veliki. Žarišča nastajajo na vsem ozemlju, pas večje potresne nevarnosti pa poteka po osrednjem delu Slovenije od severozahoda proti jugu in jugozahodu države.

Spodnja karta prikazuje potresne intenzitete s povratno dobo 475 let. Vrednosti za državo pa se gibljejo med intenzitetami od VI do VIII, 53% vseh prebivalcev biva na območju intenzitete VIII.

EMS potresna lestvica ima 12 stopenj in sicer: I – neobčuten potres, kategorije med II in V predstavljajo čuten potres, vendar brez poškodb, VI pomeni neznatne poškodbe, VII zmerne poškodbe (manjše razpoke v stenah, odpadanje ometa…), VIII močne poškodbe (večje razpoke, slabo grajene in starejše stavbe se lahko porušijo). Višje vrednosti lestvic pomenijo kategorije med IX – rušenje do XII popolno uničenje (skoraj vse stavbe so uničene).

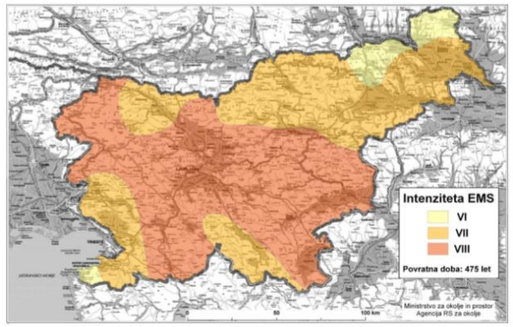

Občina Brda sodi med tiste občine, ki so v pasu večje potresne nevarnosti, na območju intenzitete do VIII.

Za Slovenijo je bila na državni ravni pripravljena ocena potresne ogroženosti. Občine so razvrščene v pet razredov, pri čemer prvi predstavlja najmanjšo, peti pa največjo ogroženost. Pri uvrščanju se poleg karte potresne intenzitete upošteva še število prebivalcev na posameznih potresnih območjih. Občina Brda spada v 4. razred ogroženosti, kar pomeni, da so vsi prebivalci občine na območju VIII po EMS.

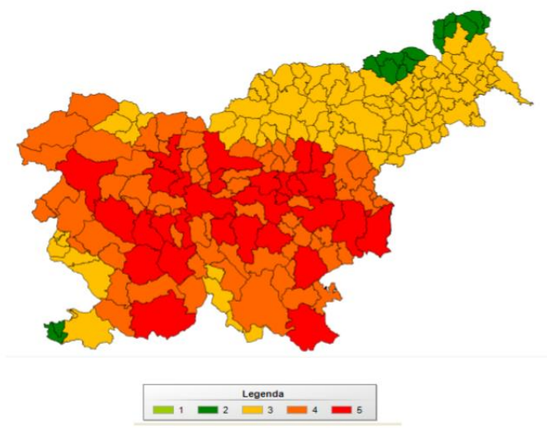

1- zelo majhna, 2- majhna, 3- srednja. 4- velika, 5- zelo velika

Prostorski ukrepi za preprečitev, ublažitev in zmanjšanje posledic potresa

- Protipotresna gradnja novih stavb in objektov ob upoštevanju veljavnih predpisov
- Spodbujanje prenove javnih objektov s ciljem izboljšanja potresne odpornosti (šole, visokošolske ustanove, športne dvorane, domovi za starejše občane…)
- Spodbujanje in izvajanje protipotresne prenove starejših oz. potresno neustreznih stanovanjskih stavb, zlasti tistih, v katerih biva večje število ljudi
- Povečanje potresne odpornosti objektov kulturne dediščine
- Pregled stanja kritične infrastrukture in ostalih pomembnih infrastrukturnih objektov (ceste, železnice) – zagotavljanje potresne odpornosti objektov (mostovi, podvozi, nadvozi, predori)
- Pregled stanja večjih industrijskih objektov, zlasti tistih, v katerih skladiščijo, shranjujejo ali izdelujejo nevarne snovi, ter objektov virov večjega in manjšega tveganja za okolje. Spodbujanje izboljšave potresne odpornosti teh objektov.

Veliki požari v naravnem okolju

Glede nevarnosti za nastanek požara v Občini Brda je potrebno izpostaviti predvsem nevarnosti požara v naravnem okolju. Z vidika požarne varnosti so najbolj ogroženi tisti gozdovi, ki poraščajo sušna pobočja. Do požara v naravi lahko vodi tudi predhoden požar v bližnjem objektu.

Požarna ogroženost naravnega okolja je odvisna od podnebnih in vremenskih značilnosti posameznega območja, vrste tal, vrste in strukture gozda ter ostalega rastja, količine vlažnosti goriv ter bližine potencialnih povzročiteljev požarov. Stopnje požarne ogroženosti naravnega okolja je po Uredbi o varstvu pred požarom v naravnem okolju pet in si sledijo od zelo velike požarne ogroženosti do zelo majhne požarne ogroženosti. V naravnem okolju požare povzročijo naravni pojavi (strela, samovžig…) ali človek in tehnične naprave (iskrenje – vlaki, odprta kurišča, požigi,..).

Občina Brda sodi v četrti razred požarne ogroženosti – torej je ogroženost velika. To pomeni, da so požari pogosti, včasih v hribovitih območjih nastanejo tudi obsežni ali težko dostopni požari. Občina je vključena v *Načrt zaščite in reševanja ob velikem požaru v naravnem okolju za severno primorsko (2019).*

Ukrepi za varstvo pred požarom

- redno odstranjevanje suhih organskih materialov
- vzdrževanje prehodnosti prevoznih poti
- vzdrževanje požarno varnostnih pasov med objekti in gozdov
- čiščenje požarnih pasov ob daljnovodih…
- pravilno kurjenje v naravnem okolju

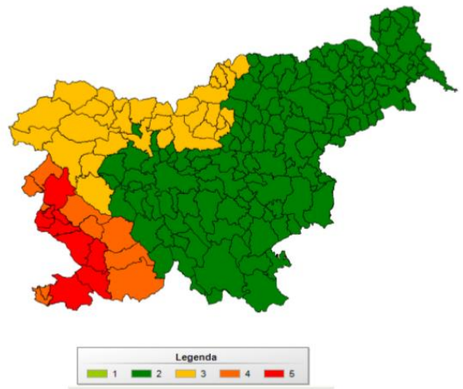

1 – zelo majhna, 2 – majhna, 3 – srednja, 4 – velika, 5 – zelo velika

Ogroženost zaradi poplav

Na nacionalni ravni so poplave pogost pojav, ki nemalokrat povzroča veliko škodo. V Sloveniji predstavljajo najpogostejšo naravno nesrečo. Na nacionalni ravni površina poplavnih območij znaša okoli 6% vseh površin države. Zaradi podnebnih sprememb pa se intenzivnost in zlasti pogostost poplav povečujeta.

Občine so tudi tu pri pripravi ocene ogroženosti razporejene v 5 razredov od zelo majhne ogroženosti pa do zelo velike ogroženosti.

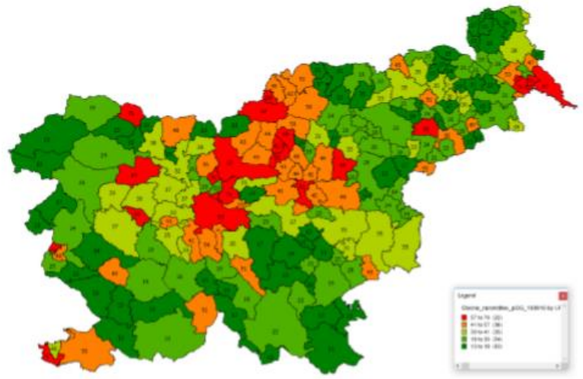

Občina Brda sodi v 1. razred poplavne ogroženosti, torej med občine z zelo majhno poplavno ogroženostjo. Občina ima izdelan *Načrt zaščite in reševanja v primeru poplav* (2016).

Ogroženost ob jedrski in radiološki nesreči

V Sloveniji imamo 4 jedrske objekte : NEK (I. kategorija), Raziskovalni reaktor TRIGA MARK II v Podgorici (III. Kategorija) in Centralno skladišče radioaktivnih odpadkov Brinje (III. Kategorija). Občina Brda, kot večina Slovenije, sodi v 2. razred ogroženosti.

Nalezljive bolezni

Pri pripravi razvrstitve občin v razrede ogroženosti zaradi pojava nalezljivih bolezni pri ljudeh sta bila prvotno uporabljena kriterija število prebivalcev in gostota poselitve, kar pani zadosten podatek. Ker vsi pogoji niso enako pomembni pri vseh nalezljivih boleznih, nekateri pogoji pa se pri nekaterih nalezljivih boleznih niti ne pojavijo, to pomeni, da je vsak pojav nalezljive bolezni specifičen, taka pa je tudi ogroženost. Razvrščanje v razrede je bilo zato neposredno, na podlagi predloga strokovno pristojne strokovne ustanove. Vse občine so uvrščene v 3. razred ogroženosti, torej je v tem razredu tudi Občina Brda.

Nesreča zrakoplova

Analize nesreč zrakoplovov kažejo, da se večina nesreč zrakoplovov, kar 85%, zgodi na letališčih oz. v njihovi neposredni bližini (predvsem pri pristajanju in vzletanju). Bolj ogroženi so torej tisti prebivalci, ki živijo na območju mednarodnih letališč.

Zaradi lege je Občina Brda v območju 3 – srednja ogroženost, kot pretežni del ostalih občin v Sloveniji, ki niso v neposredni bližini letališč.

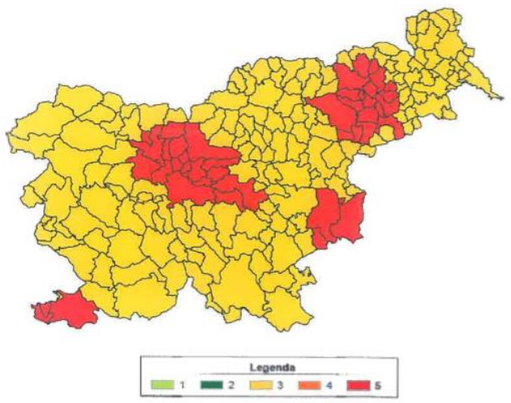

1- zelo majhna, 2- majhna, 3- srednja, 4- velika, 5- zelo velika

Žled

Žled je led, ki se nabere na delih rastlin, predmetih in zgradbah ter tleh. Nastane, ko pri tleh dežuje ali rosi pri temperaturah pod lediščem oz. takrat, ko padavine v tekoči obliki padajo na podhlajeno podlago.

Intenzivnost žleda se največkrat določa glede na posledice. V Sloveniji je v uporabi žledna lestvica, ki ima V stopenj pri čemer I. pomeni, da poškodb skoraj ni ali so redke (debelina žleda do 5mm), V. pa zelo velike in množične poškodbe, polomljene gozdove in sadovnjake, poškodovani žlebovi, podrti daljnovodi in daljnovodni stebri, splošne veliko površinske poškodbe in škoda v gozdovih (debelina več kot 100mm). Največ škode žled pusti na drevesih, v gozdovih in na električnih daljnovodih. Na višino škode precej vpliva drevesna sestava, vrsta dreves in velikost krošenj. Z izjemo borov so proti poškodbam iglavci odpornejši od listavcev.

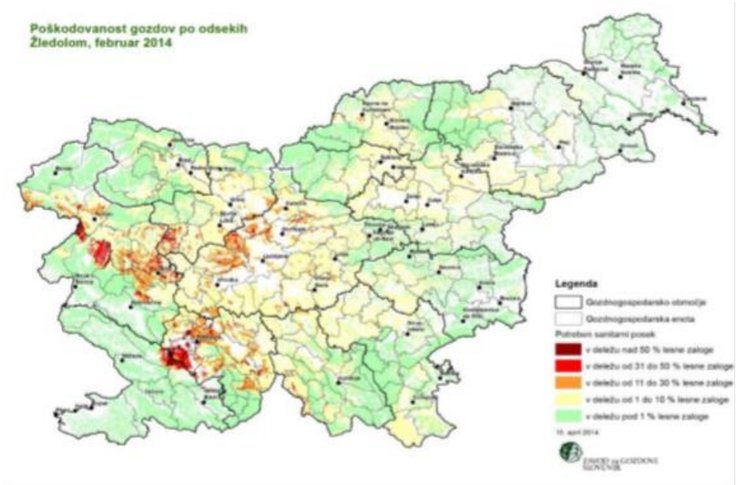

Karta prikazuje poškodovanost gozdov po žledu leta 2014. Ocenjen je bil potreben sanitarni posek, ki je v Brdih znašal manj kot 1 %.

Občine so razdeljene v razrede ogroženosti za določitev katerih je bila glavna podlaga karta možnosti pojavljanja žleda v Sloveniji iz leta 2015. Občina Brda se uvršča v 3. razred ogroženosti torej v srednje ogrožena območja. V ta razred je poleg Občine Brda uvrščena več kot polovica Slovenskih občin. Na teh območjih je žled manj pogost, kot v občinah, ki so se uvrstile v višje kategorije, vendar ni neznaten pojav in lahko občasno povzroča škodo predvsem v gozdovih in elektroenergetski infrastrukturi.

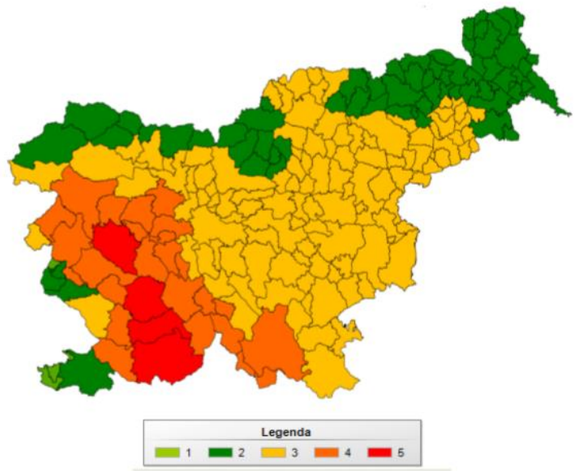

Razred ogroženosti: 1- zelo majhna, 2- majhna, 3 - srednja, 4 - velika, 5 - zelo velika

Ukrepi za preprečitev, ublažitev in zmanjšanje posledic žleda

- pregled odpornosti pomembnih infrastrukturnih objektov zlasti elektroenergetskega sistema
- ustrezno gospodarjenje z gozdovi

4 VREDNOTENJE PREPOZNAVNOSTI IN KAKOVOSTI KRAJINE

Problemska analiza

Vrednostna analiza

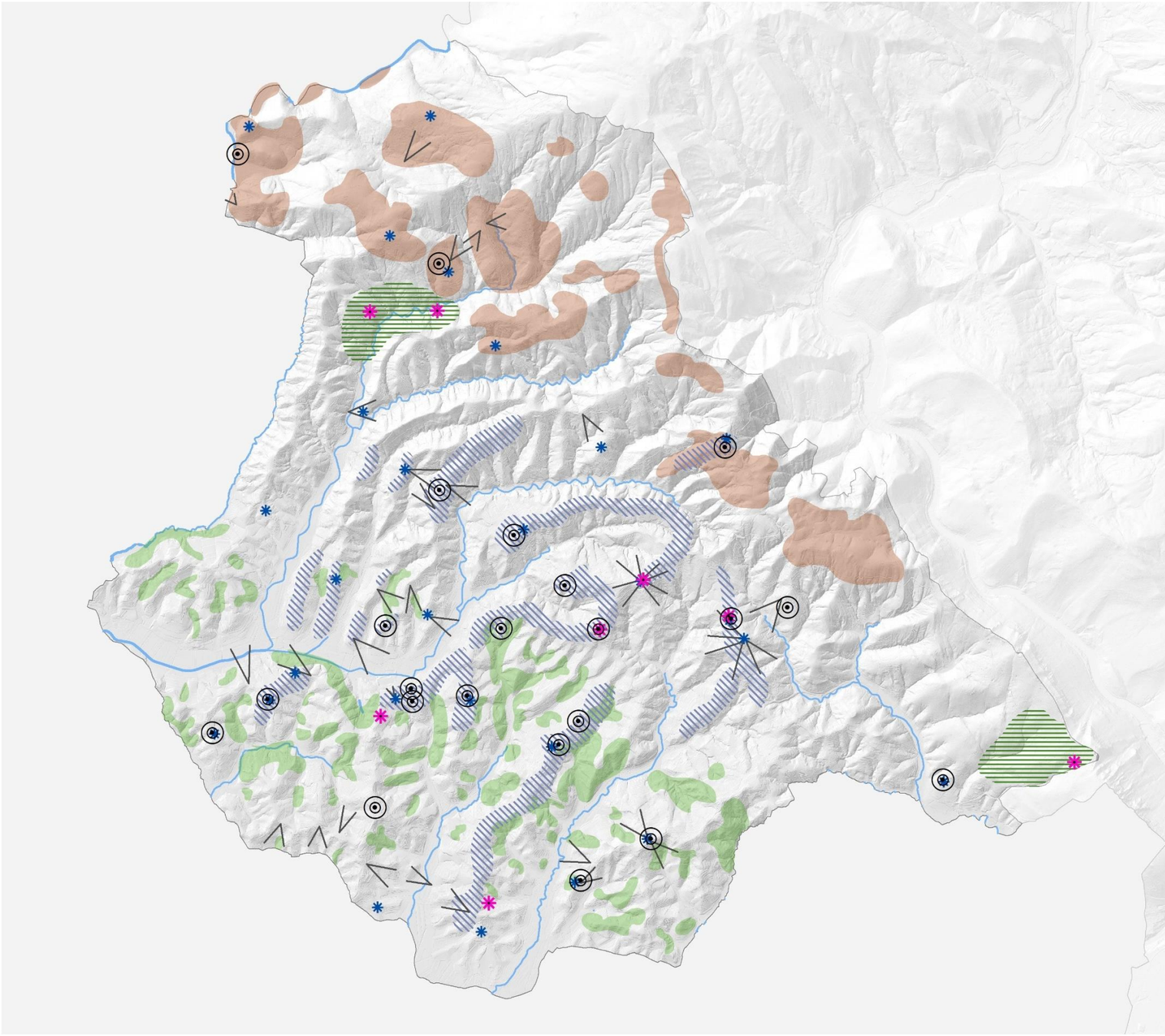

naravne znamenitosti
ohranjeno staro vaško jedro
dominante
veduta
naravne vrednote
ohranjena slemenska poselitev
mejice, omejki, gozdne zaplate med intenzivnimi nasadi
prepet več kmetijskih rab
vodotok

Vrednostna analiza

Analiza vrednotenja poselitve in krajine poleg obstoječe podobe naselja predstavlja izhodišče za izboljšanje podobe naselij, saj so tekom analize identificirani pozitivni in negativni elementi prostora.

Ob tem je treba poudariti, da je vrednotenje območij relativno in se ocena prilagaja območju oziroma posamezni krajinski enoti. Izrazito kakovostna so predvsem območja varstva narave (naravni vrednoti Krčnik in kotline, ter Sabotin) in gozda ter kulturne krajine in druge krajine, ki ohranjajo tradicionalno rabo prostora in so posebnega pomena z vidika ohranjanje krajinske in biotske pestrosti. Na severu je prepoznanih več območji, kjer se pojavlja prepletih več kmetijskih rab. Na jugu pa imajo pri ohranjanju biotske pestrosti in krajine veliko vlogo manjše zaplate gozda, mejice itd.

Pomembno funkcijo pri zaznavanju prostora imajo pomembne prostorske dominante. Ustvarjene dominante v občini predstavljajo sakralni objekti (cerkve) v posameznih naseljih, ki prevzemajo funkcijo najvišjega objekta ter vplivajo na oblikovanje silhuete naselja. S tem pa cerkve dajejo poseben pečat tudi podeželski kulturni krajini. Z vidika poselitve so obravnavana tudi prepoznana jedra poselitve, ki s svojo pozicijo v krajini in s svojo značilno strukturo in robovi poselitve predstavljajo ključno identiteto prostora. Tako kot cerkve, tudi izvorna jedra podeželski kulturni krajini dajejo poseben pečat s svojo tradicionalno arhitekturo. So pa le-ta ogrožena zaradi vedno močnejših pritiskov sodobne gradnje, zato jim je treba nameniti več pozornosti pri ohranjanju prepoznavne strukture.

Zaradi močne vloge reliefa, se je v občini izoblikovala raznolika poselitev. Jug občine je na splošno bolj poseljen kot sever. Večino naselji je ustvarjenih na pobočjih razgibanega terena. Večje zgostitve poselitve so se ustvarile na slemenih gričev. Predvsem zaradi širjenja pozidave in razlivanja naselji danes poselitev slemen sicer ni več tako izrazita. Ravno zaradi gričevnatega sveta se na več delih občine odpirajo pozitivni pogledi, vedute na krajino.

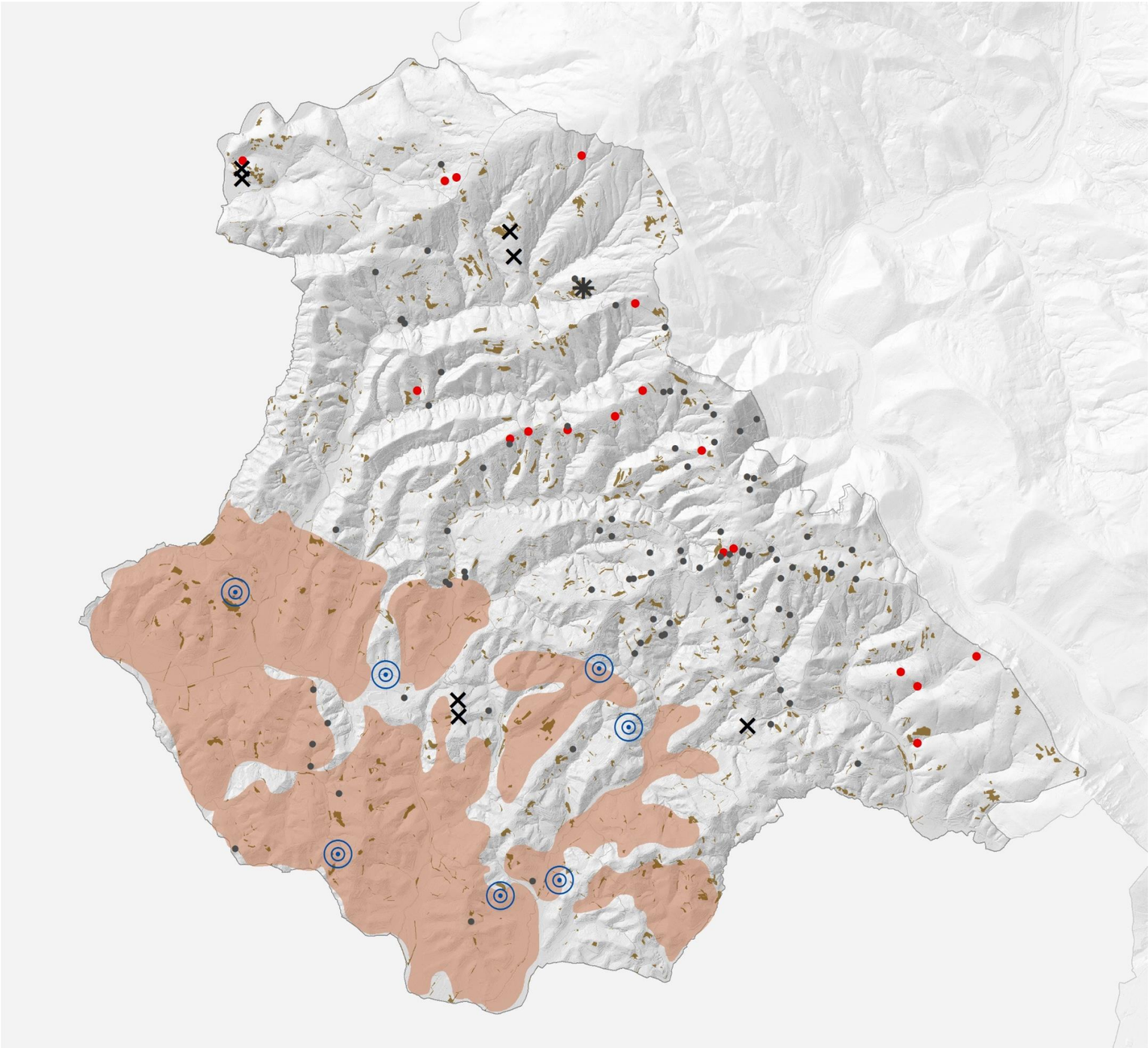

konflikti v prostoru
divja odlagalisca
nelegalni kopi
opušečeno naselje
neustrezna širitev naselja
kmetijsko zemljišče v zaraščanju
intenzivacija rabe, nove večje monokulturne površine, izgubljanje vegetacije, gozdnih zaplat

Problemska analiza in ogroženost območij

Občino iz vidika problemov in ogroženosti v grobem lahko razdelimo na dva dela. Prvi je osrednja ravnina, kjer se večajo pritiski tako iz vidika intenzifikacije kmetijske rabe, kot iz vidika potreb po širitvi poselitve. Potrebe po pozidavi oz. umestitvi infrastrukture se v južnem delu občine srečajo z vse bolj intenzivno kmetijsko krajino. Problem ugodnih pogojev za kmetijstvo rezultira v večjih monokulturnih nasadih ter kulturnih terasah. Na območju intenzivnih kmetijskih zemljišč so se opuščale in odstranjevale mejice, posamezna drevesa in drevesna gruče, kar zmanjšuje ekološko pestrost, in prekinja ekološke koridorje živalskih vrst.

Poleg tega pa se na pobočjih veča nevarnost erozije. Zaradi pritiska po širjenju poselitve se pojavlja Robovi naselij niso enoviti, mestoma je težko določiti jasen rob. Z nadaljnjim razvojem v to smer se lahko pojavlja pretirano zlivanje posameznih naselij oz. poselitvenih območij. Z razpršitvijo in izgubo tradicionalne strukture se izgublja identiteta prostora

Zgornji del občine je iz vidika obstoječih in potencialnih problemov drugačen. Tu gre za območje večjega razprševanja posameznih rab. Poselitev je redkejša.. Na tem območju lažje najdemo mozaični preplet kmetijskih površin in gozda. Tu so kmetijska zemljišča manjša in bolje strukturirana. Več je živic. Ranljivost zaradi majhnih parcel in bolj ekstenzivne rabe lahko predstavlja postopno opuščanje dejavnosti in zaraščanje kmetijskih površin.

Iz vidika ranljivosti je pomembno omeniti še eno območje. To je območje naselja Slapnik, ki je zaradi odmaknjenosti, slabega dostopa in postopnega odseljevanja je naselje brez prebivalcev in prazno, opuščeno.

Na območju občine, kjer je precej prisotna nevarnost erozije ima poseganje v relief, ki se dogaja predvsem pri umeščanju kmetijskih objektov in nove poselitve na pobočja. Kaže se v obliki obsežnejših utrditev, podpornih zidov, škarp in izkopov. Poleg negativnega vpliva na krajinsko podobo lahko imajo taki posegi tudi negativen vpliv na samo stabilnost tal.

V občini najdemo posamezne točkovne degradacije in nekatera nekoliko večja negativna območja ter konflikte v prostoru. Taka območja so zlasti nelegalni kopi, (pre)veliki kmetijski objekti umeščeni v odprto krajino, drugi neustrezni objekti in posegi v odprti krajini, odlagališča materiala, divja odlagališča, velika območja izsekavanja pobočja za potrebe umeščanja obsežnejših kmetijskih površin ipd.

Tudi v prihodnosti je kulturna krajina in z njo povezana skladna krajinska slika, doživljajska vrednost prostora in prepoznavnost ogrožena predvsem zaradi pritiskov po umeščanju nove poselitve in drugih neustreznih posegov, predvsem v kakovostna in vizualno izpostavljena območja.

Za krajinsko podobo so pomembni predvsem robovi naselij oz. stik poselitve z odprto krajino. Zaradi razpršenosti poselitve nemalokrat ni jasnih robov, poselitev se razrašča v odprti prostor.

5 USMERITVE

Razvojno varstveni koncept

Kmetijstvo in kmetijska zemljišča

Gozdarstvo in gozdovi

Turizem šport in rekreacija

Zeleni sistem in ohranjanje biotske pestrosti

Krajinske prvine

Prepoznavna območja in krajinsko prepoznavni tipi poselitve

Ohranjanje prepoznavnosti

Urbanistično, arhitekturno in krajinsko oblikovanje prostorskih ureditev

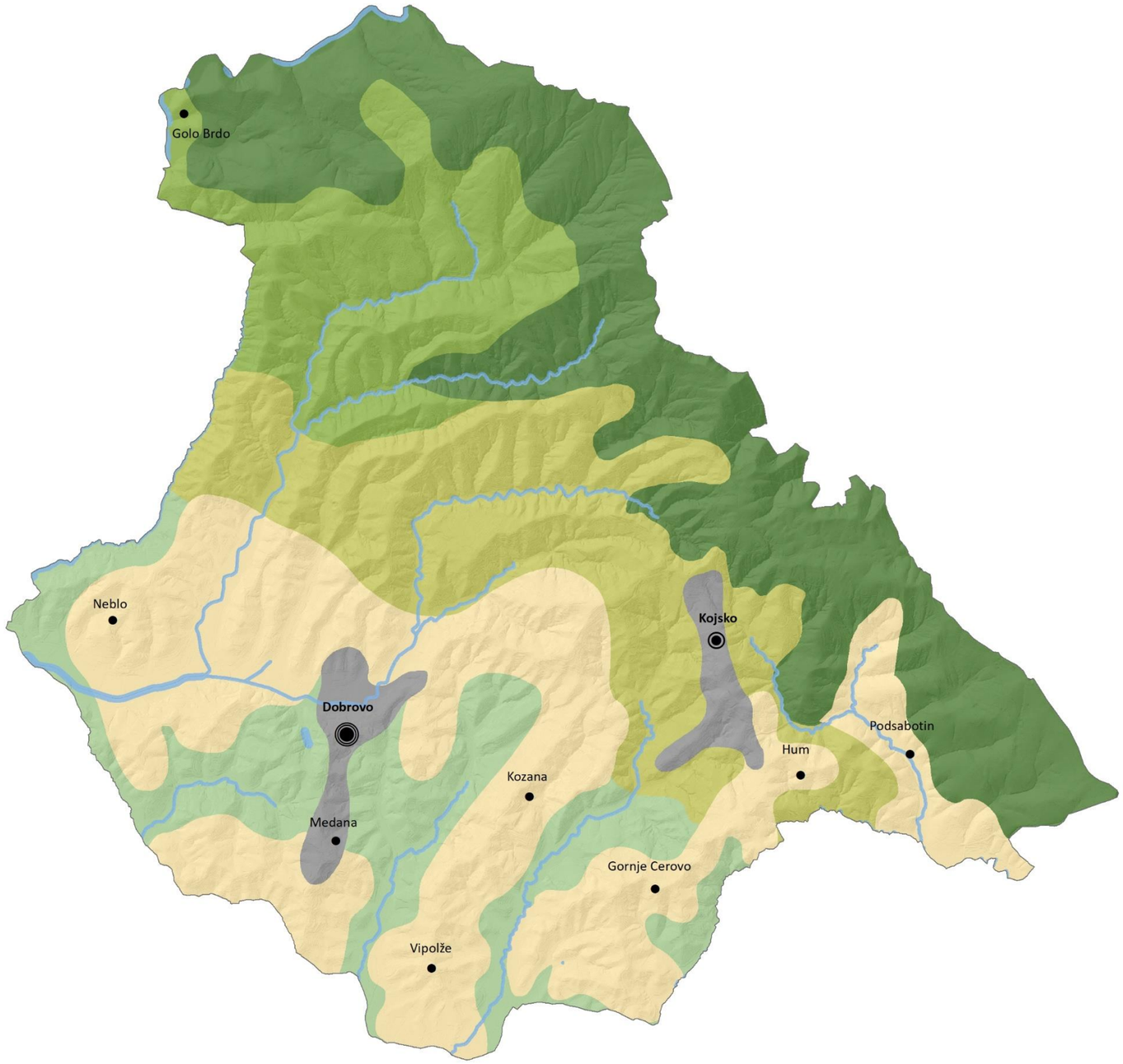

občinsko središče
pomembnejše lokalno središče
lokalno središče

urbano območje
območje slemenske poselitve obdano z obsežnejšimi kmetijskimi površinami
gozdne pvršine - ohranjanje naravne krajine

obsežnejše površine intenzivnih trajnih nasadov
redko poseljeno območje z manjšimi kmetijskimi površinami
preplet kmetijskih površin, gozdnih zaplat in manjših naselij

Razvojno varstveni koncept

Dve urbani območji – naselje Dobrovo in Kojsko. Tu se poselitev zgošča, ob tem se ohranja jasen poselitveni rob. Prav tako se spodbuja razvoj jasnih vstopov v naselje, s čimer se izboljšuje orientacija v prostoru. Vzpostavljajo se programska jedra, v naselja se umešča posamezne potrebne centralne dejavnosti. Preprečuje se neustrezno širjenje poselitve.

Za severni in vzhodni del občine je značilna ohranjena naravna krajina. Gre za **gozdne površine**, območje je neposeljeno. Območje je ponekod varovano tudi z režimi varstva narave, katerih usmeritve se upoštevajo pri nadaljnjem razvoju. Na tem območju se ohranjajo naravne kakovosti gozda ter krajinsko in biotsko pestrost.

Na osrednjem in južnem delu občine so prisotne **obsežnejše površine intenzivnih trajnih nasadov**, predvsem vinogradov, prisotne so kulturne terase. Območje se razvija v smeri ohranjanja takega tipa kmetijske rabe, pri čemer se spodbuja obnova in ohranjanje mejic. Intenzivnih vinogradov se ne razpršuje po celotnih površinah občine, temveč jih je smiselno usmerjati v to območje.

Na severnem osrednjem delu občine je **redko poseljeno območje z manjšimi kmetijskimi površinami**, ostali prostor predstavlja **pretežno gozdna krajina**. Na območju se ohranja krajinsko in biotsko pestrost ter obstoječe rabe. Spodbuja se razvoj trajnostnih oblik turizma in rekreacije, razvoja se mreža pešpoti. Naravne kakovosti in prvine se ohranjajo. Preprečuje se zaraščanje kmetijskih površin, ohranja se krajinsko in biotsko pestrost.

Za osrednji del občine je značilen preplet kmetijskih površin, gozdnih zaplat in manjših naselij, ki so razpršena po prostoru. Razvoj prostora je tu posledica valovitega reliefa. Na teh območjih je pomembno vzpostavljati kvalitetne poselitvene robe in zamejevati nadaljnje stihijsko širjenje poselitve in zlivanje naselij. Spodbuja se razvoj sonaravnih oblik kmetijstva in razvoj trajnostnih oblik rekreacije ob tem pa ohranjanje mozaičnega prepleta kmetijskih zemljišč (kultur, različnih kmetijskih kultur, zaplate, živice in drugih krajinskih prvin). Razvija se mreža peš in sprehajalnih poti v naravi.

Območje slemenske poselitve obdano z obsežnejšimi kmetijskimi površinami se nahaja v južnem delu, kjer je ponekod še vedno ohranjena slemenska poselitev oz. ostanek le te, v tem območju je skoncentrirane večina poselitve. Poselitev se razvija znotraj obstoječih naselij v smeri zgostitev in zaokrožitev naselij. Pomembno je preprečevanje razrasti naselij v smeri zlivanja naselij. Poselitev v večini meji na intenzivna kmetijska zemljišča večjega obsega. Vzpostavlja se kvalitetne prehode med pozidavo in kmetijsko krajino.

Prostor ob vodotokih se ureja sonaravno, ohranja se obvodna vegetacija.

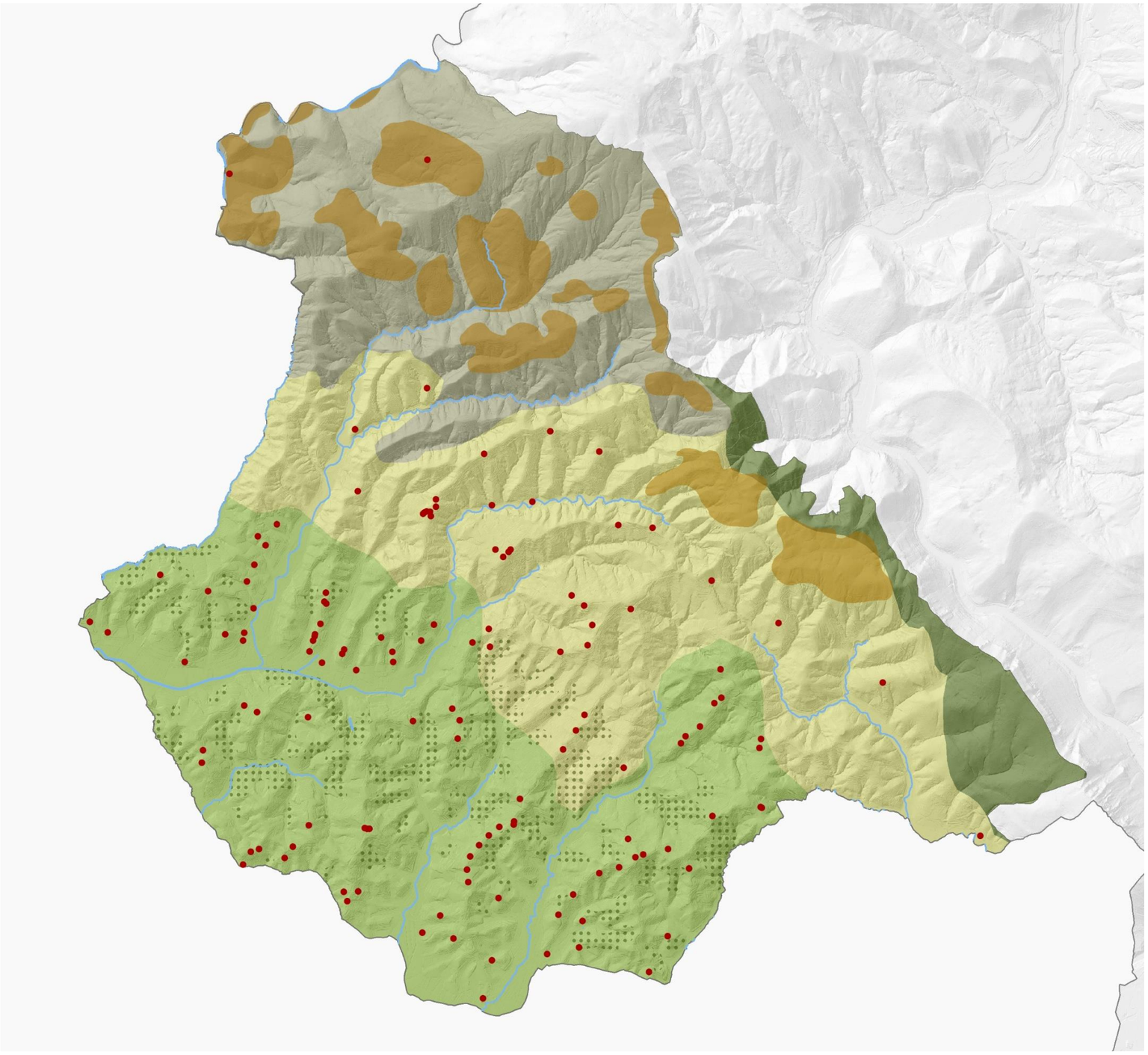

območje intezivnih trajnih nasadov z manjšimi zaplatami gozda
pretežno gozdna območja
izmenjava ožjih izravnav ter gozda
preplet rab - intenzivni nasadi, gozd, njive, travniki
ohranjanje gozdnih zaplat med kmetijskimi površinami
ohranjanje prepleta kmetijskih rab
velika kmetijska gospodarstva (več kot 20 ha primerljivih obdelovalnih površin)
vodotok

Kmetijstvo in kmetijska zemljišča

Kmetijstvo v občini Brda je zaradi ugodne lege in klime predstavlja pomembno gospodarsko panogo. Med kmetijskimi zemljišči je v Brdih prisotnih največ intenzivnih nasadov, predvsem vinogradov, vse več pa je tudi intenzivnih oljčnikov in sadovnjakov. Obseg površin vinogradov se je od leta 2000 do 2020 povečal iz 1.616 na 2.047 ha in predstavlja 76 % kmetijskih zemljišč v uporabi oziroma 69 % med vsemi kmetijskimi zemljišči.

Na podlagi Uredbe o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo (gl. analizo Strateška območja za kmetijstvo in pridelavo hrane), ter primerjavi podatkov pridobljenih s terena, kakovosti tal in podobno, lahko v Brda določimo štiri različna območja razvoja kmetijstva oziroma kmetijskih zemljišč.

Območja intenzivnih nasadov z manjšimi zaplatami gozda.

Gre za večja zaokrožena območja kmetijskih površin na kulturnih terasah, prilagojenih razgibanemu gričevnatemu terenu. Predvsem so to vinogradi, ponekod sadovnjaki ali oljčniki.
Razvojni poudarek tega območja je ekološko kmetovanje predvsem v funkciji ohranjanja kulturne krajine in hkratno spodbujanje razvoja trajnostnega turizma na kmetijah. Eden glavnih ciljev je vzdrževanje mejic, gozdnih zaplat in posledično biotske pestrosti.

Izmenjava ožjih izravnav ter gozda
Manjša območja kmetijskih površin, ki jih obkroža gozd. Hribovita območja, strmejše lege. Prevladuje gozdnata krajina. Praviloma naravno ohranjena območja. Kljub manjšim zaplatam imajo ta območja lokalni pomen za kmetijstvo. Kmetijska pridelava je pretežno ekstenzivna, trajni travniki predstavljajo precejšen del kmetijskih površin. Prisoten je trend zaraščanja.
Preplet rab – intenzivni nasadi, gozd, njive, travniki.

Pretežno gozdna območja
Vzhodni, pretežno gozdni del občine za kmetijstvo ni tako pomemben, saj na tistem območju ni kmetijskih površin, ali pa so le te zanemarljivo majhne.

Preplet rab – intenzivni nasadi, gozd, travniki

Ključni cilji razvoja kmetijstva in varstva kmetijskih zemljišč:

- Predvsem kmetijska zemljišča z visokim pridelovalnim potencialom se ohranja kot vir za izvajanje gospodarske dejavnost. Hkrati se ohranjajo tudi druga kmetijska zemljišča in spodbuja kmetijska raba. Ob upoštevanju usmeritev za izboljšanje krajinske in biotske pestrosti se intenzivnejša raba usmerja na obstoječe lokacije.
- Intenzivnih sadovnjakov in obsežnejših površin vinogradov brez vmesnih predahov se ne razpršuje na vse dele občine, zlasti ne na območja, ki so prepoznana kot krajinsko bolj vredna in prepoznavna zaradi vinogradniške dejavnosti oz mozaičnega prepleta rab.
- V največji možni meri se ohranjajo gozdne zaplate, zlasti na južnem in osrednjem delu Brd. Na severu se preprečuje zaraščanje površin.

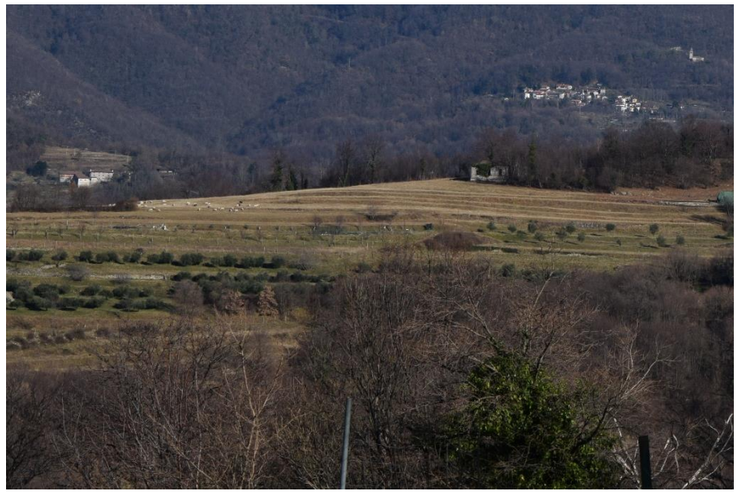

- Spodbujajo se druge funkcije kmetijstva, kot je ohranjanje kulturne krajine in razvoj turizma in rekreacije v kulturni krajini. Na območjih, kjer je pridelovalni potencial manjši, se spodbujajo dopolnilne dejavnosti, kot so prodaja kmetijskih pridelkov, čebelarstvo, kmečki turizem ipd.
- Na območjih, ki so prepoznavne kot kulturna krajina, se spodbuja ohranjanje tradicionalnih oblik kmetijstva (obdelovalne terase). Omejuje se preveliko specializacijo, ohranja se preplet kmetijskih kultur in preprečuje razvoj večjih intenzivnih monokulturnih nasadov.
- Na območjih, varovanih po predpisih s področja varstva kulturne dediščine, kjer se varuje prostorski kontekst dediščine ali spomenika, agrarne operacije, ki spreminjajo prostor (komasacije, melioracije, arondacije) praviloma niso dopustne.
- V območjih ohranjanja narave, kjer je zaradi agrarnih operacij zmanjšana ali ogrožena biotska raznovrstnost, je treba načrtovati omilitvene ali izravnalne ukrepe. Melioracije na območjih ohranjanja narave se izvaja le na kmetijskih zemljiščih, kjer je mogoče zagotavljati ohranjanje lastnosti naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti.
- Pri urejanju kmetijskih zemljišč se izogiba obsežnim enoličnim ploskvam (spodbuja se preplet raznolikih kmetijskih kultur) in organizaciji pridelovalnih površin, ki ne sledi lokalni krajinski zgradbi in členitvi prostora. Na območju občine obsežnejši monokulturni nasadi niso ustrezni na delih, ki so prepoznani kot krajinsko prepoznavna območja zaradi svojih ohranjenih kvalitetnih prvin. Obsežnejše monokulturne komplekse se usmerja na obstoječa obmčja.
- Posegi na območjih, ki mejijo na najboljša kmetijska zemljišča se izvajajo tako, da nanje vplivajo v najmanjši možni meri.
- Predvsem v intenzivnejših kmetijskih območjih se ohranja gozdne zaplate in vegetacijo ob vodotokih ter melioracijskih jarkih.
- Predvsem na intenzivnih kmetijskih površinah se ohranjajo ali ponovno vzpostavljajo omejki, živice, posamezna drevesa in skupine dreves, gozdni otoki in vodna telesa.
- Ne uvaja se neavtohtonih kultur, ki bi zahtevale specifične ureditve in s tem spremembo krajinskih vzorcev, nove posege ali netradicionalne objekte. Spodbuja se naravi prijazne oblike kmetovanja (ekološko kmetovanje, integrirana pridelava) ter tako izvajanje kmetijskih dejavnosti, ki zagotavlja ohranjanje biotske raznovrstnosti.
- Ohranjajo se ekstenzivni sadovnjaki. Posebno stara sadna drevesa predstavljajo pomembno sestavino slovenske kulturne krajine.
- Na ostalih predelih občine, kjer so slabši pridelovalni pogoji, se spodbuja ohranjanje obstoječih oblik kmetijstva in s tem ohranjanje značilne prepoznavne kulturne krajine ter biotska raznovrstnost.
- Spodbuja se naravi prijazne oblike kmetovanja (ekološko kmetovanje, integrirana pridelava), še posebej na delih občine, kjer je kmetijstvo manj intenzivno.

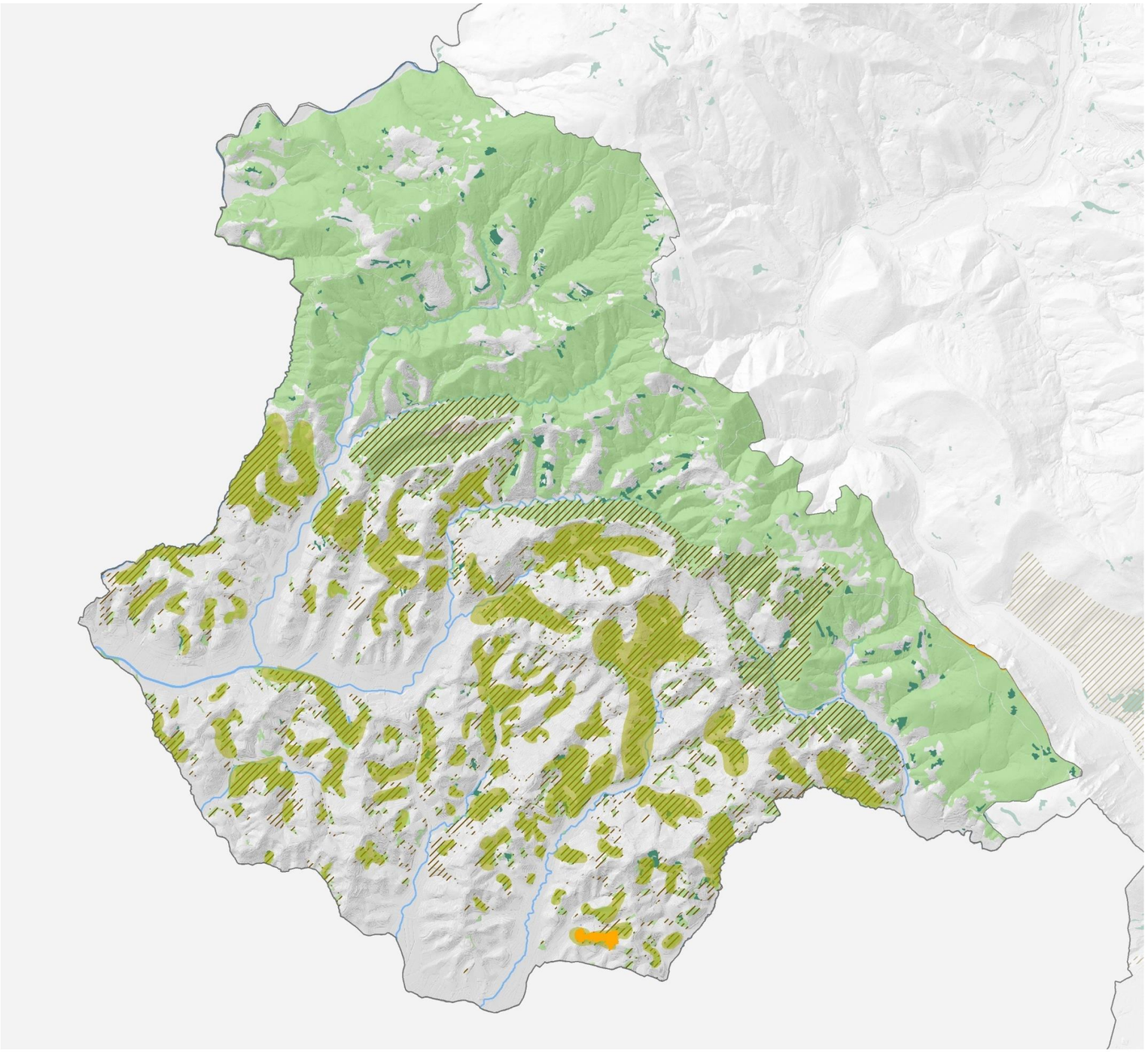

Varovalni gozd
Gozdne zaplate v intenzivni kmetijski krajini
Proizvodna funkcija gozdov
Pretežno sklenjeno gozdno območje
Površine v zaraščanju

Gozdarstvo in gozdovi

Gozdovi so ključnega pomena iz vidika biotske in krajinske pestrosti, vizualne privlačnosti krajine, socialnih in ekoloških funkcij.

Po podatkih dejanske rabe zemljišč (MKGP) gozdna zemljišča pokrivajo več kot polovico občine. Prevladujejo gozdovi bukve in črnega gabra, pri čemer imajo zlasti bukovi gozdovi pomembno gozdnogospodarsko vlogo.

Gozdovi na območju naselja Dolnje Cerovo so v skladu z Uredbo o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (Ur. l. RS, št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13, 39/15) opredeljeni kot varovalni gozdovi. Skupaj obsegajo 6,9 ha.

Usmeritve za gozdarstvo:

- V gozdovih, ki imajo velik krajinski, ekološki in rekreacijski pomen, se gospodarjenje prilagodi tem pogojem.
- Območja varovalnih gozdov se sprotno obnavlja in revitalizira. Takšno je območje na jugu v naselju Dolnje Cerovo
- Pomembno vlogo imajo gozdovi v bližini poselitve, ki se jih razvija in vzdržuje glede na njihovo poudarjeno ekološko in socialno funkcijo. Gozdove ob robovih naselij, ki imajo pomembno ekološko izravnalno in krajinsko vlogo se v največji možni meri ohranja in vključi v zelene sisteme naselja s primernimi oblikami rekreacijske rabe. Presodi se smiselnost zavarovanja teh gozdov.

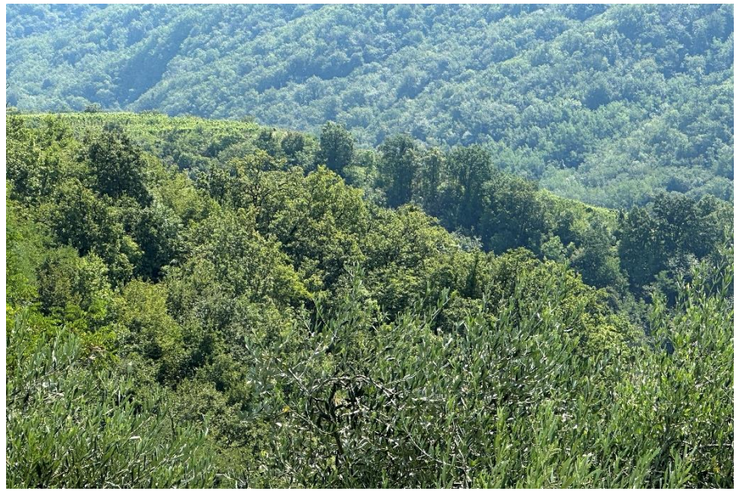

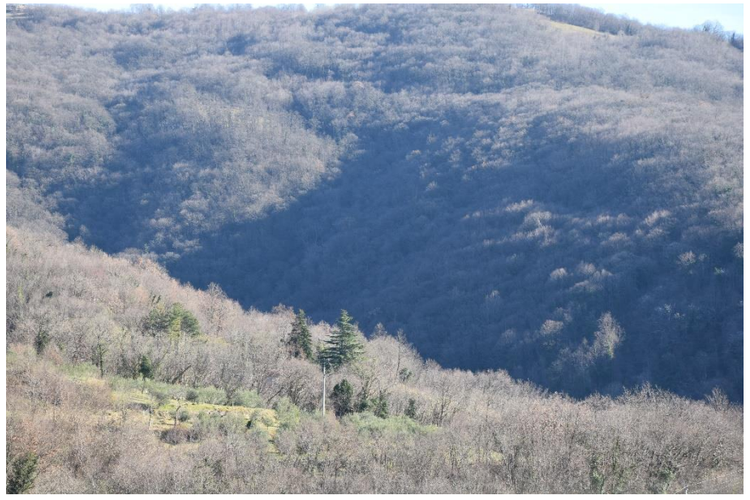
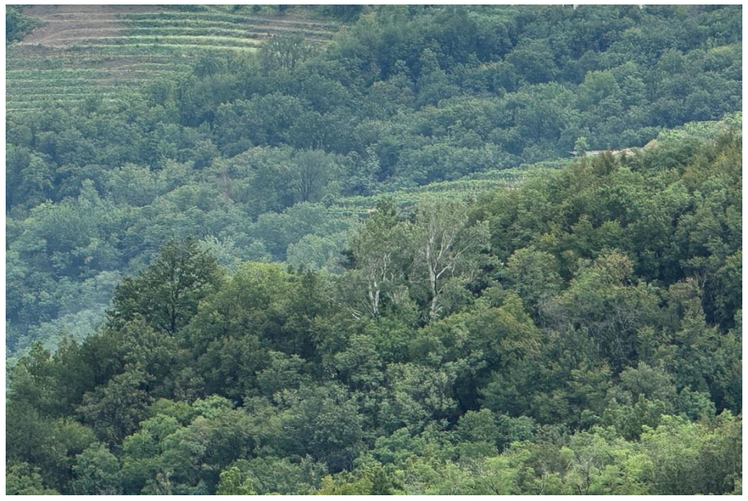

- Z ohranjanjem in vzpostavitvijo ekoloških koridorjev, predvsem čez poselitvena in kmetijsko intenzivna območja, se ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst in omogoča ponovno povezanost, če je le-ta prekinjena. Vzpostavitev koridorjev je pomembna predvsem v kmetijsko intenzivni primestni krajini.
- Za zaščito mladovja pred divjadjo se uporabljajo naravi prijazni materiali in sodobne metode zaščite.
- V primeru naravnih nesreč, ujm, se zagotovi ustrezna sanacija. V primeru večjih ujm se sanacija izvede skladno s sanacijskim načrtom.
- V intenzivni kmetijski in primestni krajini, kjer je delež gozdnih površin pod 25%, se gozdove varuje in ohranja vsaj v obstoječem obsegu. V gozdnati krajini se ohranja in varuje gozdove na rastiščih z nadpovprečno proizvodno sposobnostjo, v gozdni krajini se ohranja strnjene komplekse.
- Gozdni rob je zelo pomemben del krajine in predstavlja stičišče gozda z drugimi ekosistemi. Na območjih, kjer je zaradi spremembe rabe prišlo do posega v gozdni rob, se rob ponovno oblikuje v skladu z naravno strukturo in pojavnostjo okoliškega gozdnega roba.
- Nelegalna odlagališča v gozdovih je potrebno sanirati.
- Na območjih Nature 2000 se ohranja ali izboljšuje kakovost habitata rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitata, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze kot so mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali.
- Za izboljšanje socialne funkcije gozda se ohranja in vzdržuje prehodnost poti.
- Za potrebe gospodarjenja z gozdovi se zagotavljajo dostopi do gozdnih zemljišč.
- Vsi posegi v gozdove morajo biti skladni s sprejetimi gozdnogospodarskimi načrti in drugimi pravnimi akti.
- Preprečuje se fragmentacijo strnjenih gozdnih kompleksov. Varuje in obnavlja se gozdne robove
- Opuščene površine na strmih pobočjih, (grape ter erozijsko aktivna območja) se prepustiti naravnemu zaraščanju.
- Na območjih, kjer je zaradi spremembe rabe prišlo do posega v gozdni rob, se rob ponovno oblikuje v skladu s krajinskimi značilnostmi območja. Ohranja se gozdove ob robovih naselij, ki imajo ekološko izravnalno in krajinsko vlogo.

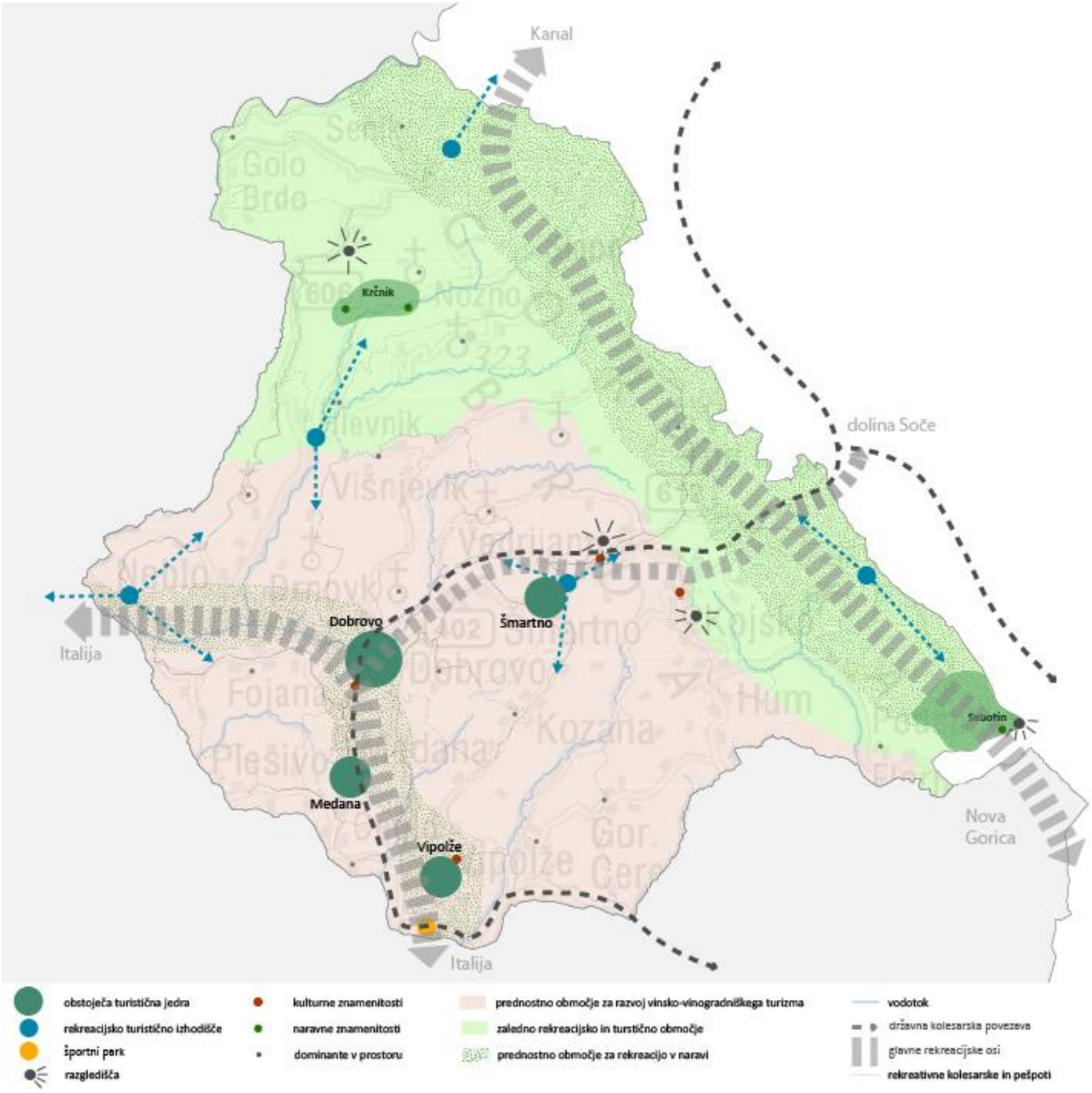

Turizem, šport in rekreacija

Brda so poznana po svoji značilni terasirana kulturna krajina – terasasto oblikovana gričevnata pobočja, ki so rezultat iskanja čim boljših vinogradniških in sadjarskih leg. Tveganje izgube značilne mozaične krajine, ki daje karakter destinaciji, hkrati pa nudi zavetje divjim živalim, številnim pticam in žuželkam, je prisotno in potrebno pozornosti, tako z vidika vinogradništva kot umeščanja turizma v prostor. Da bi preprečili preraščanje v »monokulturno krajino«, ohranili biotsko pestrost znotraj kulturne krajine in njeno prepoznavno podobo, je nujno ohranjanje mešanih kmetijskih kultur v kmetijski in vinogradniški praksi. Tveganje izgube značilne mozaične krajine, ki daje karakter destinaciji, hkrati pa nudi zavetje divjim živalim, številnim pticam in žuželkam, je prisotno in potrebno pozornosti, tako z vidika vinogradništva kot umeščanja turizma v prostor.

Na območju se vzpostavlja 4 glavna turistična območja:

- Dobrovo,
- Šmartno,
- Vipolže,
- Medana.

Razgledišča so v naseljih Gonjače, kjer je razgledni stolp, cerkev v Vrhovljjah pri Kožbani, pri cerkvi sv. Križa v Kojskem, ter na Sabotinu.

V bolj poseljenem in turistično razvitem južnem delu občine je prepoznano prednostno območje za razvoj vinogradniškega turizma. V tem območju je tudi največ prepoznavnih vinarjev in turističnih ponudnikov.

Greben med Korado in Sabotinom se spodbuja za razvoj rekreacije v naravi. Tam se umešča tudi dve izhodišči namenjeni rekreaciji v naravi,

Glavne rekreacijske osi potekajo po grebenu med Korado in Sabotinom, Neblem in Vipolžami ter prečno preko občine. Pomembne pa so osi, ki segajo preko meja občine oz. Slovenije. In sicer navezava na Italijo (Krmin, Videm, italjanska brda), Novo Gorico ter soško dolino.

Na zalednem območju v bolj hribovitih predelih na območju kulturne krajine pa naj se turistični programi navezujejo predvsem na podeželski turizem. Spodbuja se razvoj turizma in prostočasne dejavnosti v povezavi s kmetijstvom in s tem ohranjanje prepoznavnih kvalitet kulturne krajine Spodbuja se ohranjanje tradicionalnih oblik rabe.

Prednostna območja za razvoj rekreacije v naravi se vzpostavlja na vzhodnem robu občine, po grebenu med Korado in Sabotinom. Ter na jugozahodu med naseljem Neblo, preko Dobrovega do Vipolž.

Izhodišča za turizem in rekreacijo se vzpostavljajo v naselju Neblo (s čezmejno navezavo n Italijo – Krmin, Videm). V naselju Senik (izhodišče za vrh Korade), pod Sabotinom v naselju Podsabotin ter v bližini naselja Šmartno.

V naselju Vipolže se razvija športno programsko območje, ki se zaradi že obstoječe infrastrukture in vsebin prednostna razvojna območja, je treba smiselno vsebinsko povezati ter navezati na omrežje kolesarskih in pešpoti.

Usmeritve za turizem, šport in rekreacijo:

- Turizem se usmeri proti trendu premika od globalnega k lokalnemu (hrana, viri, rezervacije, avtentična doživetja, prispevek v skupnost …).
- Spodbuja se samooskrba in kratke nabavne verige – promocija 100 % briških izdelkov in s tem trženje blagovne znamke.
- Turizem naj bo močno vpet v prevladujočo dejavnost v občini -vinarstvo. Z Izkoriščanjem sinergij med dejavnostmi (turizem-kmetijstvo-vinarstvo) bi se povečala vrednost doživljajske izkušnje ob obisku občine.
- Vsa infrastruktura, ki se umešča v odprti prostor za potrebe turističnih in prostočasnih dejavnosti naj bo načrtovana celovito. Posegi naj bodo minimalni, razvijajo naj se že obstoječe točke. Spodbuja se uporaba naravnih materialov in sodobnih informacijskih rešitev (telefonske aplikacije namesto novih informacijskih tabel,…)
- Spodbuja se razvoj trajnostnih oblik rekreacije (pohodništvo, kolesarstvo) in dejavnosti, ki so usklajene z naravnimi danostmi in ne pogojujejo velikih posegov. Turistično in rekreacijsko infrastrukturo se praviloma zagotavlja v poselitvenih območjih in na turističnih točkah kot je Krčnik in Kotline, Šmartno, Dobrovo in druge.
- Kulturni in doživljajski turizem se usmerja v območja s pomembnejšimi objekti kulturne dediščine. Razvija se predvsem v jedrih naselij: Medana, Šmartno, Vipolže, Kojsko, Dobrovo, Plešivo.
- Ponudba prenočitvenih kapacitet se spodbuja s prenovo objektov stavbne dediščine. Morebitni novi objekti se umeščajo v naselja in ne v odprto krajino.
- V vaških naseljih se dopušča razvoj podeželskega turizma. Prenočitvene zmogljivosti usmerja v obstoječa naselja. Spodbuja se dopolnilna kmetijska dejavnost – kmečki turizem.
- Parkirnih mest se ne umešča na vizualno izpostavljena območja, ustrezno se jih zasadi.
- Spodbuja se razvoj turizma in prostočasne dejavnosti v povezavi s kmetijstvom in s tem ohranjanje prepoznavnih kvalitet kulturne krajine Spodbuja se ohranjanje tradicionalnih oblik rabe.
- Zagotavlja se zveznost kolesarskih, peš povezav in njihovo vzdrževanje. Mreža poti se smiselno dopolnjuje. Poti v odprti krajini se vodi po obstoječih poljskih in gozdnih poteh ali ob vodotokih. Za ureditev počivališč in razgledišč se uporablja obstoječe atraktivne točke, ki pa ne poslabšujejo naravnih, kulturnih in krajinskih kakovosti. Ob tem se skrbi za zadostno označenost.
- Skrbi se za zadostno označenost peš in kolesarskih ter konjeniških povezav oz. podajo jasnih informacij, kje se slednje nahajajo.
- V izhodiščnih rekreativno turističnih točkah se poskuša zagotoviti ustrezne možnosti parkiranja ter informativne table in ustrezno infrastrukturo.

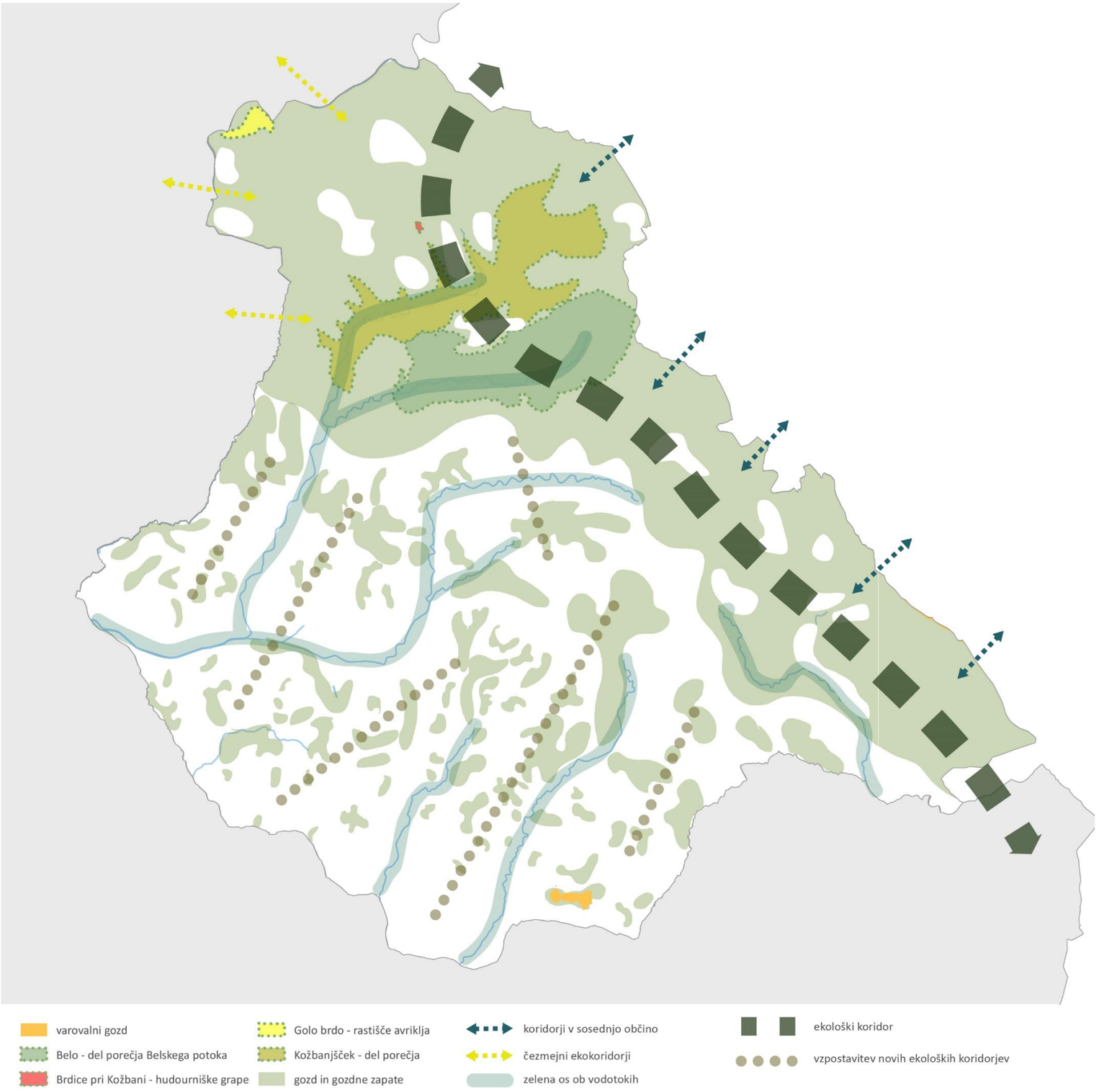

Zeleni sistem in ohranjanje krajinske pestrosti

Krajinska pestrost je tesno povezana z biotsko raznovrstnostjo, zlasti kadar je krajina izraz ekstenzivne kmetijske rabe z mnogimi strukturami oziroma prvinami. Je pogled na habitatne tipe s krajinskega vidika. Kulturna krajina je pomemben in značilen element prostora, hkrati pa so z njenim obstojem in spreminjanjem povezane številne rastlinske in živalske vrste. Zato Panevropska strategija biotske in krajinske pestrosti (Sofija, 1995), ki je bila pripravljena kot evropski okvir za izvajanje Konvencije o biološki raznovrstnosti, posebej poudarja pomen ohranjanja kulturne krajine.

Načeloma se biotska raznovrstnost povečuje s povečevanjem sestavne pestrosti bolj naravno ohranjenih območij, kot tudi povečevanjem sestavne in oblikovne pestrosti površin, vključenih v kmetijsko pridelavo, vendar je odvisna od odziva vrst na kombinacijo habitatov. Poenostavljanje krajine zaradi izginjanja naravnih struktur in kulturnih elementov v krajini zmanjšuje tako krajinsko pestrost kakor biotsko raznovrstnost ter vodi v izginjanje identitete določenega tipa krajine. K biotski in krajinski pestrosti pomembno prispevajo: gozdne površine, gozdne zaplate, živice in posamezna drevesa, ekstenzivne kmetijske površine, vodotoki, druge vodne prvine.

Zelena infrastruktura regije se širše povezuje z zeleno infrastrukturo na nacionalni ravni. Na lokalnem nivoju se zeleni sistem občine Brda navezuje na sistem zelene infrastrukture sosednjih občin (Nova Gorica, Kanal), ter čezmejno (Italija).

Naravno zaledje predstavljajo večja gozdnata območja ter odprta krajina severnega dela občine, kjer prihaja do prepleta kmetijske krajine z gozdom. Prostor je prepoznan kot pomembno rekreacijsko območje s posebno ekološko vrednostjo. V osrednjem in južnem delu občine zeleni sistem prepleta mreža vodotokov, intenzivnih kmetijskih zemljišč ter gozdnih zaplat povezanih s številnimi rekreacijskimi in tematskimi peš in kolesarskimi povezavami.

Usmeritve za zeleni sistem:

- Za blaženje podnebnih sprememb je pomembno ohranjanje večjih sklenjenih gozdnih površin, smotrno načrtovanje urbanih površin ter upravljanje voda.
- Vodne površine in gozd hkrati omogočajo širšo povezanost zelenega sistema z lokalnim zelenim sistemom. Za povezovanje z regionalnim nivojem je pomembna prepoznava večjih sklenjenih območij zelenih površin, večji koridorji in povezanost celotnega sistema.
- Ohranjanje drevesne in grmovne vegetacije, gozdnih površin, gozdnih robov, drevesnih živic in posameznih dreves.
- Naselja se povezuje z zelenimi površinami v zaledju z urejeno mrežo kolesarskih in pešpoti.

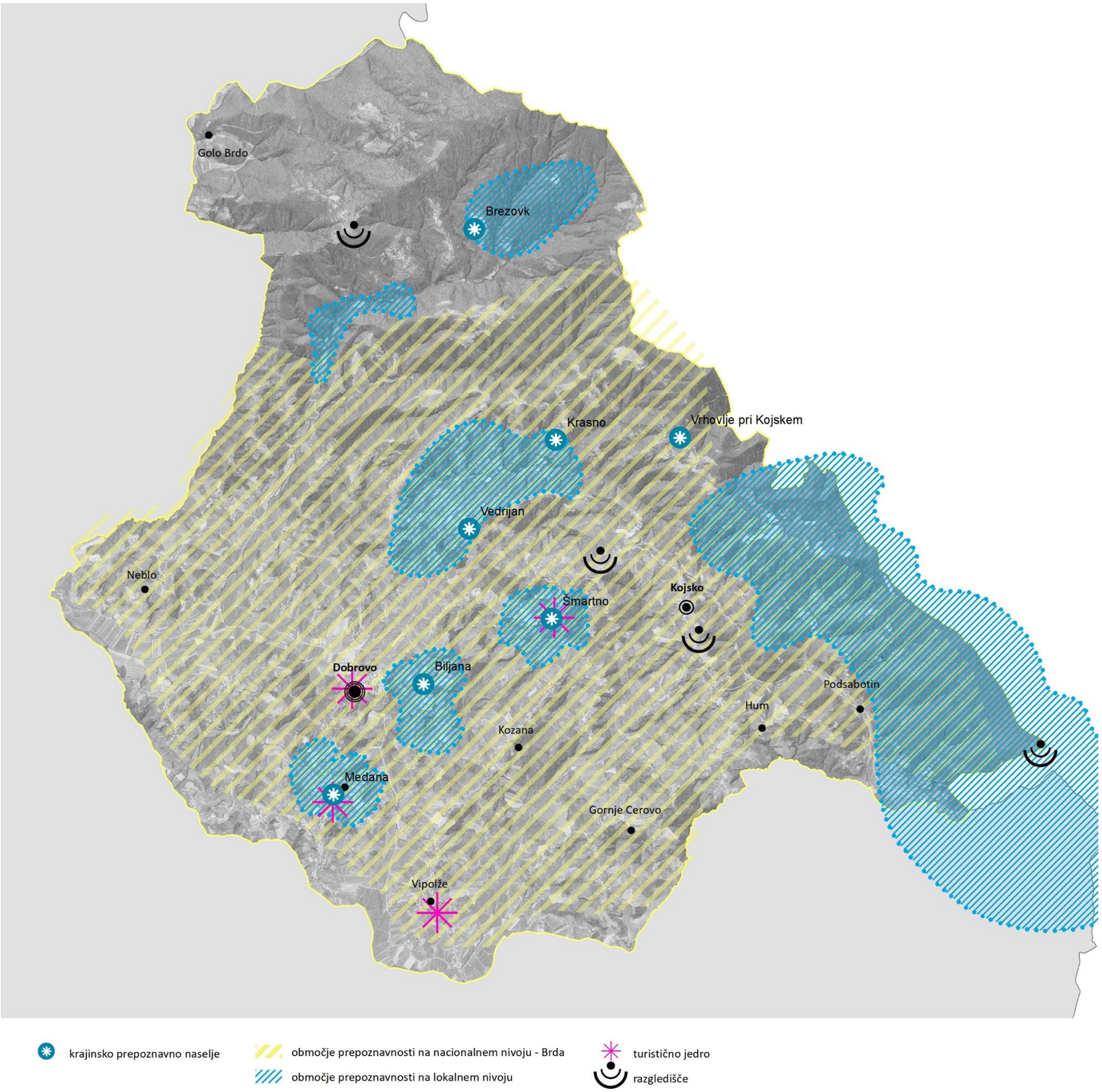

Območja prepoznavnosti

Opredeljena lokalna območja prepoznavnosti so zaokrožene enote, ki so pomembne predvsem z vidika ohranjanja prepoznavnosti in doživljajske vrednosti krajine. Med območja prepoznavnosti se uvrščajo nekatera območja prepoznana že na državni ravni dediščinske kulturne krajine, zavarovana območja naravne in kulturne dediščine in druga območja, ki izkazujejo visoko doživljajsko vrednost, ohranjenost, privlačnost, krajinsko pestrost in skladnost.

Lokalno prepoznavna območja so bolj izpostavljena, še ohranjena območja, katerim je treba nameniti še posebej veliko pozornosti pri umeščanju posegov, ki utegnejo skladno strukturo, prepoznavnost in doživljajsko vrednost krajine poslabšati. Z lokalno prepoznavnimi območji so neločljivo povezana tudi prepoznavna naselja oz. tipologija pozidave, pri čemer gre za ohranjenost strukture naselja, kot celote in njegovo umeščenost v prostoru. Opredeljuje se jih zlasti iz vidika pogleda iz krajine na naselje, zaradi česar je za ohranjanje prepoznavnosti in doživljajske vrednosti pomembno tudi ohranjanje kvalitete krajine v katero so naselja umeščena. Pri tem je treba opozoriti, da se pri določanju območij prepoznavnosti ni mogoče izogniti določeni stopnji subjektivne presoje.

V občini Brda je kot krajinsko območje s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni opredeljeno območje **spodnjega dela Goriških Brd**. Gre za območje, ki pokriva osrednji del občine. Na lokalnem nivoju so v občini kot prepoznavna prepoznana:

- **Širše območje Parka miru na Sabotinu** (območje sega prek občine Brda in se povezuje s širšim območjem Sabotina v sosednji občini. Vstopna točka v Park miru se nahaja izven občine.),
- **Širše območje vinogradniške krajine ob naseljih Šmartno, Biljana in Medana,**
- **Kmetijska krajina s posameznimi domačijami vzhodno od Brezovka,**
- **Vinogradniško območje osrednjih Brd med Krasnim in Vedrijanom,**
- **Naravna krajina korita Krčnik.**

Kot prepoznavna iz krajinskega vidika, so opredeljena naslednja naselja:

- **Šmartno,**
- **Biljana,**
- **Medana,**
- **Vedrijan,**
- **Krasno,**
- **Brezovk,**
- **in Vrhovlje pri Kojskem.**

Pomembno je ohranjanje ključnih vedut, razgledov. Prepoznavnost občine je tudi eden izmed gradnikov turistične ponudbe, zato je pomembno ohranjati in izboljševati prepoznane kvalitete podobe krajine tudi na širšem območju turističnih jeder: Vipolže, Dobrovo, Medana in Šmartno.

Šmartno

Medana

Krasno

Vrhovlje pri Kojskem

Biljana

Vedrijan

Brezovk

- **Brezovk:** gre za dva značilno gručasta zaselka (Gorenji Brezovk in Dolenji Brezovk), ki ležita na jugozahodnem pobočju Korade obdana z gozdom, ki sta relativno dobro ohranjena. Ohranja se gručasta struktura naselja. Spodbuja se ohranjanje in prenova obstoječih objektov pred širitvami.
- **Vrhovlje pri Kojskem:** Strnjeno naselje vzhodnega dela Brd. Gre za eno najvišje ležečih vasi v Brdih. Vas obdajajo kmetijske površine in gozd, zaradi lege pa se iz območja odpirajo pogledi prek briških gričev vse do Alp in morja. Za ohranitev prepoznavnih značilnosti je pomembno, da se ohranja zlasti severni in južni rob naselja

Naselja pomembna za krajinsko podobo in tipologija pozidave

S kulturno krajino je neločljivo povezana tudi poselitev. Ključna za prepoznavnost občine so zato tudi naselja in tipologija pozidave. Posebej so pomembna tista, ki so na podlagi strukturne urejenosti, povezanosti in odnosa naselij do odprte krajine, vključno z značilnimi vedutami in prepoznavno silhueto naselij prepoznana kot kakovostnejša.

Gre za naselja z dokaj ohranjenim tradicionalnim poselitvenim vzorcem in zlasti vsaj delno ohranjenimi poselitvenimi robovi oziroma tradicionalnim prehodom poselitvenega območja v odprto krajino. S tem so ohranjeni kakovostni pogledi, vedute in pojavnost naselja v odprtem prostoru. Pri tem velja poudariti, da opredelitev teh naselij ne izhaja iz ocene kakovosti objektov in struktur znotraj naselja. Pri opredelitvi se največkrat upošteva osrednji del naselja in ne poselitev celotne enote (npr. RPE). Usmeritve se torej nanašajo na najbolj ohranjen, osrednji del naselja in izboljšanje stanja na delih, ki so morebiti že manj ustrezna.

Za poselitveni vzorec v občini so značilna gručasta naselja in slemenska poselitev. Za novejšo gradnjo je značilna razložena poselitev po slemenih.

Krajinsko prepoznavna naselja v občini so:

- **Šmartno:** leži v osrednjem delu Brd. Strukturno gre za razloženo naselje z gručastim jedrom. Naselje je prepoznavno zaradi osrednjega lepo ohranjenega srednjeveškega trdnjavskega jedra. Predstavlja eno izmed pomembnejših turističnih točk v občini in se zato še naprej razvija kot eno ključnih turističnih središč in izhodiščna točka. Osrednji del, naselbinska in stavbna dediščina, se razvija skladno z usmeritvami za kulturno dediščino. Naselje je tudi del izjemne krajine, ki obsega poleg Šmartnega še del zaledne kulturne krajine. Ohranja se prepoznane kvalitete naselja. Naselja se ne širi na območju starega jedra, kjer se na robovih v največji meri tudi ohranja obstoječo vegetacijo.
- **Biljana:** Biljana je naselje v osrednjem delu Brd, ki ga obdajajo vinogradniška območja. Gre za naselje z gručastim jedrom, ki je vzdolžno razpotegnjeno po slemenu. Dominanto predstavlja cerkev, ki stoji v samem jedru. Naselje se razvija v obstoječih gabaritih. Ohranja se kvalitetne robove in obstoječo vegetacijo, ki se jo po potrebi nadomešča. Na rob naselja se ne umešča večjih objektov, ki bi predstavljali novo dominanto.
- **Medana:** je gručasto naselje v spodnjem delu Brd. Kot krajinsko prepoznavno naselje je prepoznano gručasto jedro starega dela naselja. Območje je prepoznano tudi kot naselbinska dediščina, zato se tu upoštevajo usmeritve za ohranjanje in varstvo kulturne dediščine. Naselje se razvija kot turistično naselje in izhodiščna točka za turistično in rekreacijsko ponudbo v zaledju. Ohranja se torej zlasti jedro naselja ter zahodni in južni rob. Ohranja se ključne prepoznane vedute na naselje na način, da se ne umešča novih objektov, ki bi s svojo vizualno izpostavljenostjo ali podobo tvorili nove prostorske dominante.
- **Vedrijan:** osrednji del naselja ima gručasto strukturo, novejša pozidava pa je nekoliko razpotegnjena po slemenu. Ohranja se zlasti gručasti del naselja. Robove naselja opredeljuje relief in se jih take ohranja. Ohranja se zelene predahe med starim delom naselja in novejšo pozidavo s čemer se prepreči zlivanje.
- **Krasno:** Gručasto jedro razloženega naselja leži na koncu flišnega pomola v osrednjih Goriških Brdih. V obstoječem obsegu se ohranja razloženo strukturo zaselka. Za ohranjanje vizualne podobe in preprečevanje zlitja z novejšim delom pozidave, se ohranja zeleno cezuro ob starem delu naselja. Prav tako se ohranja gozdni rob. Osrednji del naselja je prepoznan kot naselbinska dediščina in se ga skladno z usmeritvami tudi ohranja in razvija.

Ustvarjene reliefne oblike

Valovit relief – vinogradniško gričevje

Drevesne gruče, zaplate gozda

Ravninski svet

Ustvarjene reliefne oblike

Sadovnjaki, vinogradi

Preplet kmetijskih površin

Slemenska poselitev z dominanto (navadno cerkev)

Krajinske prvine

Krajinska prvina je posamezna sestavina krajine, ki v kombinaciji z ostalimi sestavinami ustvarja krajinske značilnosti oz. na višji ravni krajinske vzorce.

Ključne krajinske prvine oblikujejo značilne krajinske vzorce, povečujejo krajinsko in biotsko pestrost, prepoznavnost in doživljajsko pestrost krajine.

Pomembno je ohranjanje in varstvo ključnih elementov in značilnosti v krajini, saj se s tem ohranja podoba območja.

Ključne krajinske prvine v prostoru:

- **Ustvarjene reliefne oblike (obdelovalne terase)**

  Ohranja se prepoznavne reliefne oblike, način obdelave površin na terasah, preprečuje se njihovo zaraščanje.

- **Reliefni – valoviti svet**: Relief označuje pahljača slemen, ki se spuščajo z ne preveč visokega grebena med Korado in Sabotinom. Značilno za območje je, da so med grebeni ozke grape, na samih grebenih pa ni obsežnejših izravnav. Z umeščanjem novih objektov se čim manj posega v relief.

- **Kmetijska krajina – vinogradi na pobočjih:** Za območje so značilni vinogradi in sadovnjaki, ki se pojavljajo zlasti na pobočjih med grapami. Ležijo na različnih ekspozicijah, na južnem delu tudi bolj na ravnini. Spodbuja se ohranjanje vinogradov na strmejših legah z namenom ohranjanja značilne strukture. Poudarja se pomen členjenosti in ohranjanja posameznih dreves in manjših gozdnih zaplat med posameznimi kompleksi.

- **Drevesne gruče, zaplate gozda med kmetijskimi površinami** se ohranja in vzdržuje še posebej v intenzivni kmetijski krajini in tam, kjer preprečujejo erozijo in vzdržujejo stabilnost tal. Invazivne rastline naj se redno odstranjuje.

- **Posamezna drevesa**

  Na območjih nečlenjenih površin se ohranja posamezna drevesa, odstranjena se ponovno zasajuje.

- **Preplet kmetijskih površin**

  Ohranja se tak način kmetijske rabe. Na območjih, ki so prepoznana kot krajinsko prepoznavna, se omejuje nastajanje monokulturnih nasadov. Spodbuja se ohranjanje prepleta kmetijskih površin – vinogradov, sadovnjakov ter manjših gozdnih zaplat.

- **Linijski vegetacijski pasovi:** obvodno rastje in živice med obsežnimi tajnimi nasadi. Obvodno rastje se ustrezno vzdržuje in ohranja.

- **Sklenjena gozdna območja**, ki so prisotna zlasti na S delu občine se ohranjajo, preprečujejo se goloseki.

- **Ravninski del Brd –** za jugozahodni del občine bolj uravnan. Na ravninskem delu je za vzorec značilno poleg večjih vinogradniških kompleksov še večji kompleksi sadovnjakov (breskve..).

- **Vodotoki in stoječe vode** Za območje so značilni manjši vodotoki v grapah med grebeni. Ohranja se morfologijo vodnih pojavov in obvodno zarast. Vodne površine se vzdržuje in občasno čisti, vendar ne z goloseki.

Spodnji del Goriških Brd – nacionalna prepoznavnost (celoten osrednji del občine)

Kulturna krajina širšega območja naselij Šmartno, Biljana, Medana

Korita Krčnik

Kmetijska krajina vzhodno od Brezovka

Vinogradniško območje osrednjih brd med Krasnim in Vedrijanom

Sabotin – širše območje Parka miru na Sabotinu

Usmeritve za ohranjanje prepoznavnosti

- Ohranja, varuje, obnavlja in izboljšuje se opredeljena območja prepoznavnosti, ter naselja pomembna za krajinsko podobo in krajinske prvine. Na teh območjih se še posebej skrbno zagotavlja ohranjanje tako krajinskih prvin kot tudi strukturnih in morfoloških značilnosti.
- Za prepoznavnost krajine obravnavanih območij je treba zagotavljati predvsem ohranjanje prepleta kulturne krajine z zaplatami gozda ter obstoječe reliefne prvine. Med obsežnejšimi vinogradi na območjih ohranjanja prepoznavnosti se ohranja manjše gozdne zaplate in mejice.
- V največji možni meri se ohranjajo značilni krajinski vzorci, zlasti na območjih, ki so opredeljena kot krajinsko prepoznavna.
- Lokalno prepoznavna območja se ohranja, vanje se ne vnaša prostorskih ureditev, ki bi zaradi svojih lastnosti lahko degradirale prvine, zaradi katerih so območja pomembna za prepoznavnost.
- Prepoveduje se umeščanja neustreznih ureditev in gradenj, ki bi porušili prepoznaven rob naselja ali razmerje med naseljem in kulturno krajino. Omejuje se širjenje poselitve in umeščanje večjih kmetijsko gospodarskih objektov na vedutno bolj izpostavljenih območjih.
- Naselja in prepoznavna območja tvorijo kvalitetno vizualno podobo kulturne krajine, zato je pri razvoju še posebej pomembno ohranjanje poselitvenih robov. Ohranja se zlasti robove naselij, ki so zaradi vsaj delne ohranjenosti strukture in robov opredeljena kot krajinsko prepoznavna. Poselitev se tu razvija zlasti v obsegu zaokrožitev, na način, da se izboljšuje obstoječa strukturo in podobo robov naselja.
- Preprečuje se zlivanje naselij.
- Krajinsko kvalitetnejša naselja se razvija na način, da se ustvarjajo zaključeni in kvalitetni robovi, poselitev se posebej tam ne širi stihijsko. Poselitev se zgošča v zaključene entitete in ne razpršuje. Načrtuje se smiselne mreže povezav, stremi se k vzpostavljanju hierarhije cest s čimer se izboljša orientacija v prostoru.
- Varuje se vedutne poglede, predvsem vstope v naselja ter poglede na značilno kulturno krajino. Gre zlasti za poglede na območja, ki so opredeljena kot prepoznavna in prepoznavna naselja. V območjih pomembnejših vedut se ne načrtuje obsežnejših posegov (umeščanje OVE, gospodarskih con, obsežnejših kmetijskih objektov ipd.).
- V odprto krajino se ne umešča novih stavb, razen v okviru sanacije obstoječe gradnje.
- Pri razmeščanju in načrtovanju dejavnosti je treba upoštevati območja naravnih kakovosti in kulturne dediščine.
- Območja, ki so zaščitena z režimi varstva naravne in kulturne dediščine se vzdržuje in razvija v skladu s posameznimi varstvenimi smernicami za posamezna območja.

Usmeritve za urbanistično, arhitekturno in krajinsko oblikovanje prostorskih ureditev

Občina Brda sodi v skupino primorskih regij, v soško-vipavsko arhitekturno regijo. Večji del občine leži v arhitekturni krajini Brda, manjši del na jugovzhodu pa v arhitekturni krajini Nova Gorica. V prvi naselja ležijo v pobočjih in na vrhu gričev; postavljena so gručasto, strnjeno; dominante so največkrat oblikovane samostojno. V drugi so naselja na stiku s pobočjem in ob robu kulturne krajine; gručasto so strnjena okrog dominant; domačije so združene v manjših gručah, so pa naselja tudi na vzpetimi ali pobočju; strnjena so okrog dominant z izločenimi manjšimi gručami; domačije so v malih gručah ali kratkih nizih. Oboji pa ustvarjajo videz ulic; dominante pa so vgrajene v silhuete naselij.

Območje je prepoznano po svoji vinogradniški krajini, ki je pomembna nosilka identitete. Za občino so značilni tudi sadovnjaki. Usmeritve za razvoj območja torej temeljijo na iskanju ravnovesja med prihodnjim razvojem prepoznavne dejavnosti z upoštevanjem tehnoloških in podnebnih sprememb na eni, ter ohranjanjem prepoznavnih značilnosti in kvalitetnih prvin na drugi strani.

Splošne usmeritve za urbanistično, arhitekturno in krajinsko oblikovanje

- Pri umeščanju novih objektov v prostor se ohranjajo obstoječe naravne in ustvarjene prvine. Preprečuje se razvrednotenje obstoječih kvalitet krajine. Ohranja se kakovosten, obstoječ poselitveni vzorec, orientacija objektov in ohranja ter vzpostavlja kvalitetne poselitvenih robove in oblikovanje kakovostnih vstopov v naselja.
- Samostojna parkirišča se umeščajo na vizualno neizpostavljena mesta. Umeščanje na krajinsko prepoznavna območja ni priporočljivo, usmerja se jih na primerna mesta znotraj ali na robovih naselij. Zadostno parkiranje se zagotavlja zlasti v naseljih, ki se jih razvija kot turistična jedra: Vipolže, Dobrovo, Šmartno in Medana. Pri razvoju novih turističnih vsebin se ustrezno predvidi potrebe po parkiranju in zagotovi ustrezne kapacitete. Spodbuja se razvoj alternativ za zmanjšanje potreb po parkiranju (razvoj javnega potniškega prometa, turističnih kombi prevozov ipd.).

  Parkirišča v odprti krajini naj bodo ozelenjena z avtohtonimi ali značilnimi neinvazivnimi drevesnimi vrstami, z zamejenim robom, manjša, razpršena in razporejena v skladu s krajinskimi značilnostmi posameznega območja (manjši žepi, podolgovata, linijska, obcestna ipd.). Obstoječa »divja« parkirišča se ustrezno uredi (v skladu z lokacijo), zameji in ozeleni, določi se jim ustrezno namensko rabo prostora. Če so predvidene obremenitve manjše, naj se parkirišča izvedejo s travnimi rušniki ali naj bodo peščena.
- Za potrebe umeščanja proizvodnih naprav za izkoriščanje obnovljivih virov energije (sončne in vetrne elektrarne) se predlaga izdelava celovite strokovne podlage, s pomočjo katere bo presojana ustreznost potencialnih lokacij za postavitev sončne ali vetrne elektrarne. V izdelavo strokovne podlage se na ustrezne načine vključi javnost.
- Območij se praviloma ne omejuje z ograjami. Neustrezno je tudi ograjevanje z obsežnimi visokimi striženimi živicami. Ograjevanje je dopustno, kjer je slednje nujno zaradi varnosti ali preprečevanja prehoda živali. Ograje naj bodo skladne s podobo in tradicionalnimi materiali.

Usmeritve za oblikovanje robov naselij in umeščanje novih stavb

- Zlasti na robovih naselij se ohranja dimenzioniranje in orientacija objektov. Velikost objektov naj bo prilagojena merilu kakovostnih objektov v okolici in krajini nasploh.
- Nove oz. prenovljene stavbe naj bodo čim manj izstopajoče, prilagojene reliefnim značilnostim območja. Sledijo naj celoviti strukturi naselja in tvorijo jasen rob. Arhitekturna tipika se prilagaja okolici, spodbuja se uporaba lokalnih materialov.

- Vizuelno izpostavljenih, višinsko, arhitekturno ali drugače izstopajočih objektov se ne umešča v naselja. Še posebej to velja za naselja, ki so prepoznana kot krajinsko prepoznavna.
- Ohranjajo naj se značilni kakovostni stiki med poselitvijo in krajino. Zlasti v naseljih, ki so prepoznana kot krajinsko prepoznavna, se spodbuja na stiku med poselitvijo in

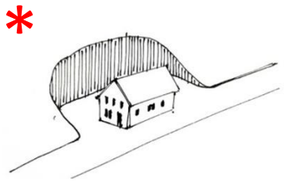

- Neustrezno je umeščanje novih objektov na območja, kjer so potrebni obsežnejši posegi v relief (obsežnejši izkopi v hrib, visoki podporni zidovi,…).
- Ohranja se kvalitetne in s smiselnimi zaokrožitvami izboljšuje manj kvalitetne poselitvene robe.

- Preprečuje se zlivanje naselij, ohranja se zelene cezure. Na primer: zeleni predah se ohranja med zaselkoma Gradno (ohranjati vinograd); med starim jedrom naselja Verdijan in novejšimi zgostitvami pozidave. V naselju Šlovrenc se ohranja predah med naseljem in pokopališčem na S, ter prepreči zlitje starega jedra zaselka s posamično poselitvijo, ki se niza proti jugu. Med posameznimi deli naselja se kot zeleni predah spodbuja ohranjanje manjših vinogradov.

- Območij se praviloma ne omejuje z ograjami. Neustrezno je tudi ograjevanje z obsežnimi visokimi striženimi živicami. Ograjevanje je dopustno, kjer je slednje nujno zaradi varnosti ali preprečevanja prehoda živali. Ograje naj bodo skladne s podobo in tradicionalnimi materiali.

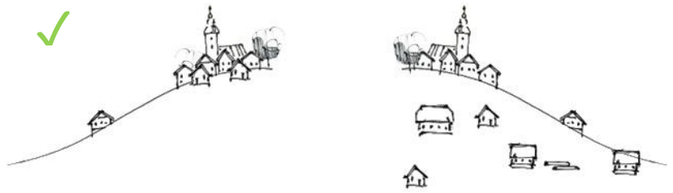

- Omejuje se razprševanje poselitve. Novo poselitev se usmerja v obstoječa naselja in poselitvena območja.

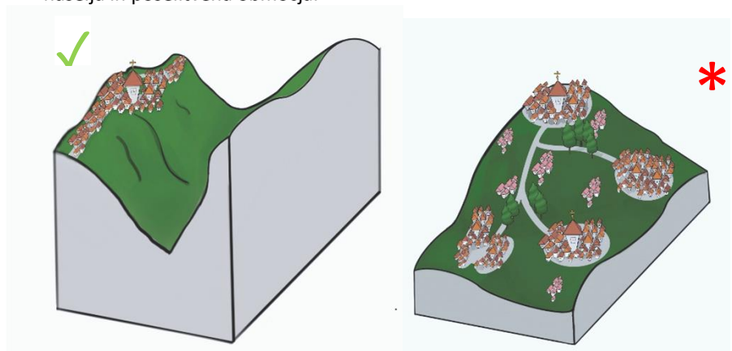

- Ohranja se značilno slemensko poselitev. Nova poselitvena območja se načrtuje tako, da se ne spreminja obstoječega poselitvenega vzorca (npr. širitve slemenskega tipa poselitve po pobočju, razprševanja poselitve ipd…).
- Kolesarske in pešpoti se opremlja z minimalno opremo. Spodbuja se poenotenje urbane opreme in označevalnih tabel na nivoju celotne občine. Ob prenovah posameznih že urejenih območjih se obstoječe elemente postopno nadgrajuje in s tem zagotavlja celovito podobo občine.
- Manjša rekreacijska območja (igrišča, otroška igrišča) se opremlja čim bolj minimalno. Območja se zamejuje, kadar je to nujno iz vidika varnosti. Območja se z bližnjimi naselji povezuje z urejenimi in varnimi peš povezavami, omogoča se varno prečkanje prometnic (prehodi…).
- Poenoteno se ureja izhodiščne točke, kjer se zagotavlja minimalno infrastrukturo (označevalne table, koši kjer je to smiselno, klopi). Več urbane opreme in druge infrastrukture je dopustno umeščati neposredno ob naselja, v odprti krajini naj bodo posegi minimalni.
- Pri urejanju manjših počivališč oz. razglednih točk se spodbuja zagotavljanje senčenja v obliki posameznih dreves.

Usmeritve za umeščanje in oblikovanje objektov za kratkotrajno nastanitev in druge turistične infrastrukture

- Kampe in glamping nastanitve se umešča z upoštevanjem krajinskih značilnosti posameznih območij. Ne umešča se jih na vizualno izpostavljena mesta in na način, da njihova umestitev zmanjša kvaliteto prvin prostora. Glamping nastanitve se navezuje na obstoječo stavbno tkivo, v okviru obstoječega stavbnega fonda, v sklopu turističnih kmetij ipd. Za oblikovanje in umestitev se izdela analiza širšega prostora ter na podlagi izdelane idejne zasnove zagotovi individualna presoja posameznega posega.
- Umeščanje kampov in ''glampingov'' se usmerja na reliefno ne izpostavljena območja. Umeščanje le teh na reliefne robove je omejeno. Prednostno se jih umešča ob naravne prostorske robove in teren, da niso preveč vizualno izpostavljeni in kar se da minimalno posegajo v naravne danosti ter so skladni z naravnimi krajinskimi elementi v prostoru. Kampe (glampinge), vikende in druge objekte za turistične namestitve se v odprti prostor umešča nadzorovano in v omejenem obsegu.
- Spodbuja se navezava na obstoječa območja turističnih kmetij oz. ostala območja, kjer se ostala infrastruktura zagotavlja v sklopu obstoječih objektov. Izogiba se reštivam, ki zahtevajo umeščanje podpornih, servisnih objektov v odprti prostor.

- Čimbolj subtilno umeščanje v naravni prostor:
  - objekte se umešča ob gozdni rob ter druga območja, kjer niso vizualno izpostavljeni,
  - umestitev glampinga naj ne predstavlja izrazitega novega prostorskega roba.
  - Umestitev glampinga naj ne predstavlja nove prostorske dominante.
- Pri umeščanju na prepoznavna območja se predhodno pripravi krajinsko zasnovo za širše vplivno območje, kjer se preverijo tudi vedute na prostor.

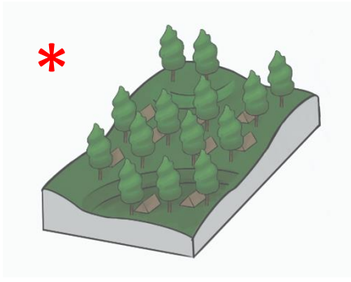

- Večji posegi v teren niso dopustni.
  - za potrebe umeščanja ni dopustno izvajati večjih izkopov oz. izravnav in s tem izrazito vplivati na obstoječ relief.

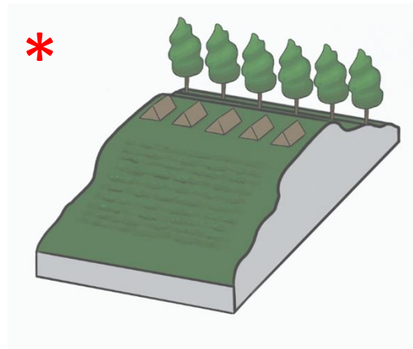

- Umeščanje na reliefni rob tako, da »glamping« vizualno izstopa. Umeščanje kampov in »glampingov« na reliefne robove ni dopustno.
- Pri umeščanju na prepoznavna območja se predhodno oz. kot del zasnove pripravi krajinsko zasnovo za širše vplivno območje, kjer se preverijo tudi vedute na prostor.

Usmeritve za oblikovanje in urejanje krajine

- Rastlinjake je dopustno umeščati na manj izpostavljena območja, ustrezna za tako pridelavo. Rastlinjakov se ne umešča na območja, prepoznana kot krajinsko izredno kvalitetna in v pomembne vedute značilnimi za naselje. Kadar gre za rastlinjake, ki pridelave nimajo v tleh, se takih objektov ne umešča na kmetijska zemljišča. Na ravninskem delu Brd se upošteva večjo vizualno izpostavljenost območja v širšem prostoru.

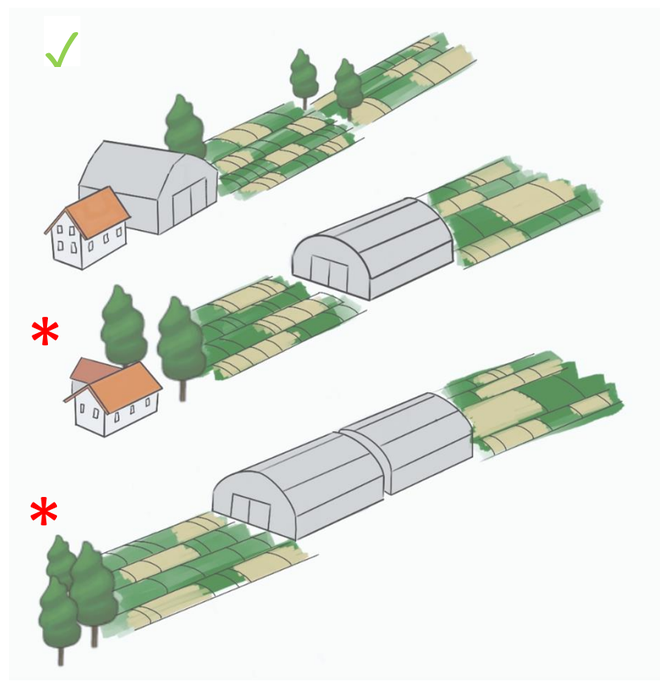

- Ohranja se obvodna vegetacija ob hudourniških in rečnih strugah. S tem se preprečuje erozija in plazenje ter prehitro odtekanje vode. Preprečujejo se spremembe vodnega režima na naravno ohranjenih vodotokih.
- Melioracijske jarke se ureja sonaravno, za povečano biotsko pestrost in da je zmanjševanje razpršenih obremenitev iz kmetijstva čim večje.
- Ohranja se drevesne živice, drevorede sadnega drevja in posamezna velika drevesa v odprti krajini. V odprti krajini vegetacijski poudarki s cipresami niso zaželeni, razen v primeru zasaditve pokopališč kot prostorskega poudarka. Pri umeščanju novih dreves v odprt prostor se izbira lokalno prisotne vrste.
- Varuje se vse kmetijske površine in preprečuje njihovo zaraščanje. Pomemben element prostora je tudi gozd, ki ima pomembno tako zaščitno kot tudi rekreacijsko funkcijo.
- Ohranja se prvobitnost naravnih in kulturnih kakovosti.
- Na območju se ohranja in vzdržuje kulturno krajino, predvsem s spodbujanjem sonaravnega kmetijstva s poudarkom na razvoju trajnostnega turizma z ogledom naravne in kulturne dediščine, lokalno prepoznavnih območij, naselij in turističnih točk, ki naj bodo vpete v mrežo peš in kolesarskih poti.
- Poselitev se ohranja v obstoječih okvirih.
- Preprečuje se obsežnejše krčitve gozdov.
- Za ohranjanje kulturne krajine in privlačnosti prostora je ključnega pomena obdelovanje kmetijskih zemljišč, vzdrževanje kulturnih teras.
- Na območjih, ki so prepoznana kot krajinsko prepoznavna, se ohranja preplet kmetijskih rab, spodbuja se ohranjanje mejic med vinogradniškimi območji, posameznih dreves v odprti krajini. Na teh območjih se spodbuja pomen kmetijske rabe v kombinaciji s turistično vlogo s čemer se zagotavlja ohranjanje značilne prepoznavnosti prostora, hkrati pa se zagotavlja ohranjanje biotske in krajinske pestrosti.

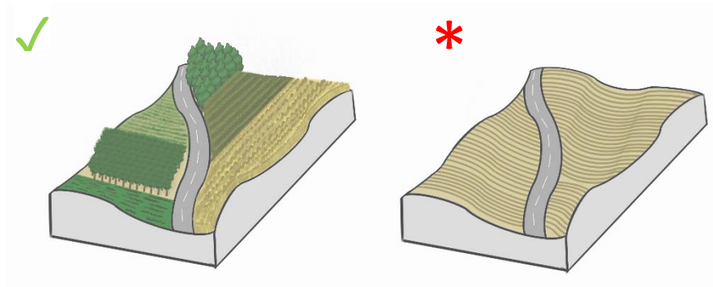

- V osrednjem delu Brd, izven območij izjemne krajine, ter prepoznavnih območij se dopušča intenzivnejše komplekse kmetijskih površin.
- V največji možni meri se ohranja zaplate gozda med kmetijsko krajino.

Usmeritve za umeščanje in oblikovanje objektov gospodarske javne infrastrukture

- Ekoloških otokov se ne umešča v odprto krajino, temveč v naselja, na območja, kjer ne bodo negativno vplivali na kakovosti naselja (izven območij kulturnih spomenikov, središč naselij, vstopov v naselja ipd.) Območja ekoloških otokov se z značilnimi zasaditvami (avtohtone in lokalno značilne neinvazivne vrste) v največji možni meri zakrije.
- Nove bazne postaje in drugi telekomunikacijski objekti (antene in oddajniki) v odprtem prostoru se umeščajo na vidno čim manj izpostavljena mesta, s čim manjšim vplivom na kvalitete prostora, izven značilnih in najkakovostnejših vedut, z minimalno potrebno ureditvijo brez nepotrebnih ograjevanj, podestov ipd. Oblikovanje in umeščanje objektov mora biti čim bolj prilagojeno naravnim danostim prostora, okolico objekta je treba ozeleniti. V območja lokalne prepoznavnosti in v krajinsko prepoznavna naselja se tovrstni objekti praviloma ne umeščajo. Priporoča se umeščanje v gospodarske cone in ob že obstoječih telekomunikacijskih objektih.
- Prometnic v podeželskem zaledju se praviloma ne širi, ustrezno se oblikuje obcestno krajino, ohranja se makadamske poti in povezave.
- Križišča, prometna vozlišča, parkirišča in avtobusna postajališča se umešča na način, da le ta ne ustvarjajo novih dominant v odprti krajini. Pri avtobusnih postajah v odprtem prostoru se zagotavlja senčenje.
- Objekte gospodarske javne infrastrukture (transformatorske postaje, črpališča, vodohrane ipd.) se umešča na vizualno neizpostavljena območja. Z značilnimi zasaditvami (avtohtone in lokalno značilne neinvazivne vrste) se jih v celoti ali deloma zakrije.

Usmeritve za umeščanje in oblikovanje objektov OVE

Strokovna podlaga v obliki krajinske zasnove obravnava zlasti vizualni vidik posegov, ki jih predstavlja umeščanje elektroenergetskih objektov v prostor in njihov vpliv na okoliško krajino. Usmeritve so pripravljene zlasti iz vizualnega vidika in v odnosu do krajine in ohranjanja kvalitetnih krajinskih prvin, pri odločanju pa so pomembni tudi drugi vidiki.

- Predlaga se izdelava celovite strokovne podlage, ki upošteva vse vidike umeščanja posameznih tipov OVE, zlasti umeščanje vetrnih in sončnih elektrarn.
- Izraba sončne energije za proizvodnjo dodatne električne energije večjega obsega (sončne elektrarne) se dovoljuje in spodbuja na proizvodnih območjih, na večjih poslovnih in kmetijskih objektih, v obsegu za lastne potrebe pa tudi na drugih objektih, če niso v nasprotju z varovanjem kulturne dediščine. Na strehah večjih industrijskih, poslovnih in kmetijskih objektov se spodbuja postavitev fotovoltaičnih zbiralnikov, v kolikor njihova postavitev ne posega negativno v krajinsko podobo naselij. Na območjih naselbinske dediščine in krajinsko prepoznavnih naseljih ter bolj vizualno izpostavljenih delih naselij, ki so prepoznana kot kakovostna, se individualno obravnava predloge posameznih umestitev. Spodbuja se umestitev sončnih
- Umeščanje objektov za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov ne sme biti v nasprotju z zahtevami varstva narave in ohranjanja kulturne dediščine. Tovrstni objekti morajo biti skladni z obstoječim prostorskim merilom in čim manj vedutno izpostavljeni.
- Za umeščanje novih objektov se spodbuja energetsko varčno gradnjo in gradnjo, ki uporablja različne oblike alternativnih virov energije.
- Upošteva se lokalni energetski koncept.
- Pri umeščanju vetrnih elektrarn se upošteva zlasti vpliv na prepoznavna območja. Umestitev ne sme negativno vplivati na prepoznavne vedute. In na območja pogledov na krajinsko prepoznavna naselja.

Gradivo Celovit pregled potencialno ustreznih območij za izkoriščanje vetrne energije (Aquarius 2015) opredeli potencialna območja za postavitev večjih vetrnih elektrarn, med katerimi ni območij v občini Brda. Predlog potencialnih območij za postavitev vetrnih elektrarn moči nad 5 MW ne izključuje postavitve elektrarn z manjšo močjo še kje drugje, načelno (ne brezpogojno) pa naj bi se pri umeščanju izogibali:

- območjem, ki so oddaljena manj kot 800 m od robov strnjenih naselij ter območjem velike gostote razpršene poselitve,
- območjem Natura 2000 POV, območjem, pomembnim za ptice (IBA) in območjem velikih zveri, zavarovanim območjem,
- območjem z večjo gostoto kulturne dediščine,
- izjemnim krajinam na nacionalni in lokalni ravni ter krajinskim območjem s prepoznavnimi značilnostmi in simbolnim pomenom ter
- najožjim varstvenim območjem virov pitne vode.

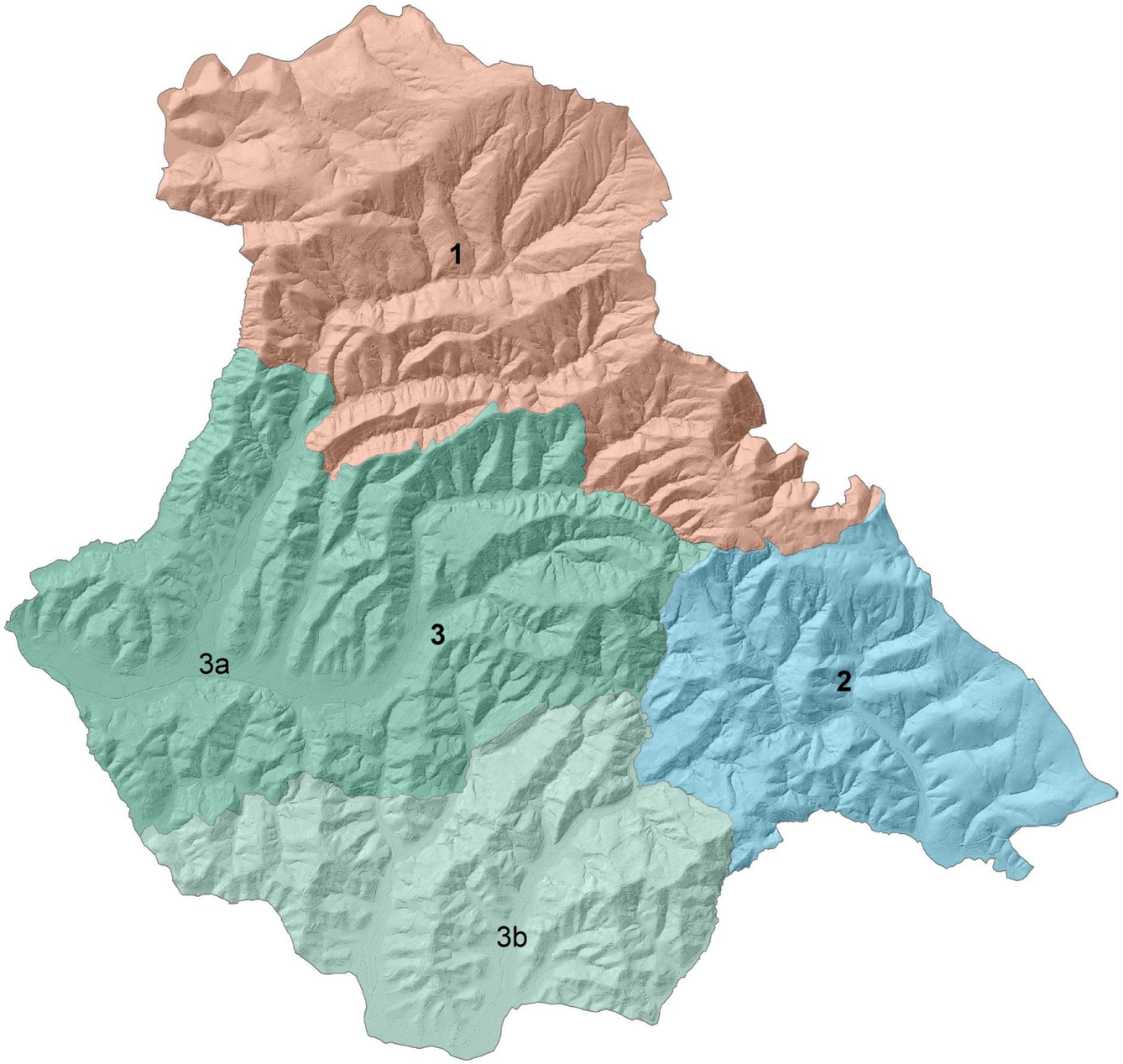

6 KRAJINSKE ENOTE

1 Zgornja Brda

2 Pobočje Sabotina do Kojskega in Huma

3 Vinogradniška krajina Brd

Zgornja Brda (1)

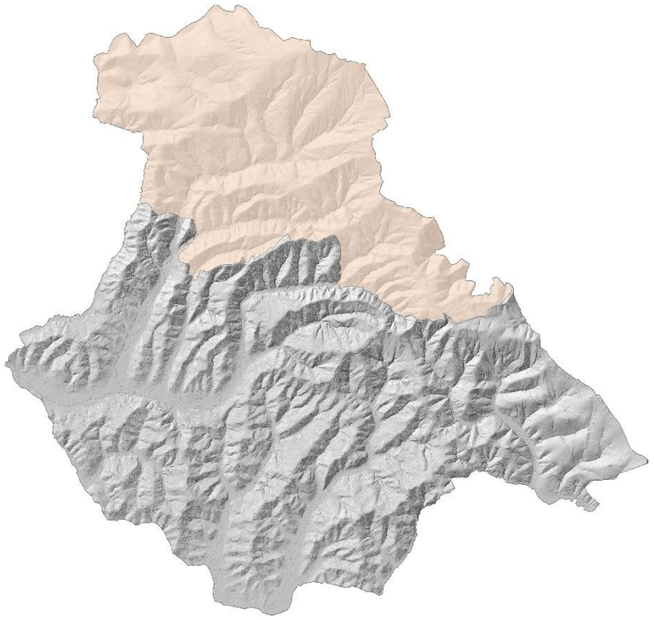

Glede na značilnosti krajine, rabe prostora ter arhitekturno in krajinsko tipologijo se občina najizraziteje deli na Zgornja in Spodnja Brda, pri čemer lahko v spodnjih Goriških Brdih območje členimo še nekoliko podrobneje. Za severni del občine – enoto Zgornja Brda, je značilna redkejša poseljenost, vsa večja naselja se nahajajo na južnem delu. Tu najdemo več posameznih domačij in manjših zaselkov. Večji naselji sta Golo Brdo in Kožbana. Gre za reliefno razgibano območje, z značilno gručasto poselitvijo, kjer se je relativno dobro ohranjal avtohtoni poselitveni vzorec.

Na območju je, v primerjavi z ostalimi deli občine, poselitev redkejša, prav tako je več razpršene poselitve. V primerjavi z ostalimi deli občine je zaradi majhne poseljenosti tudi slabše razvita prometna mreža. Ključne regionalne povezave potekajo v smeri J – S na zahodnem robu enote.

DEJANSKA RABA

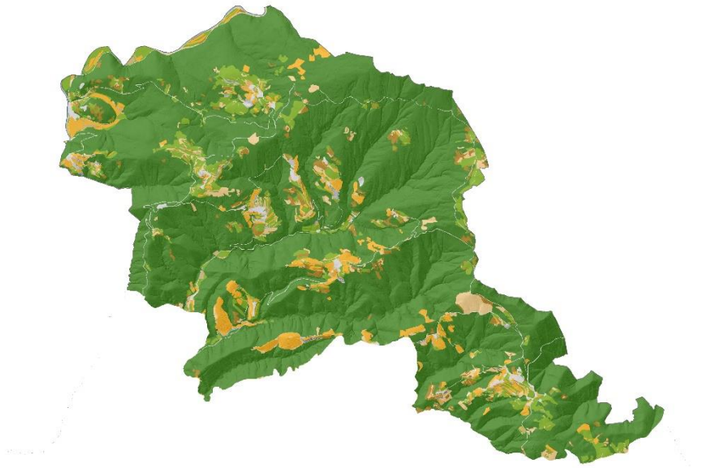

Krajinsko enoto v primerjavi z ostalimi opredeljuje nadpovprečna gozdnatost. Kar 80% enote pokriva gozd. Ostali delež predstavljajo kmetijske površine in manjši zaselki, pri čemer je največ trajnih travnikov (6%). Pozidanih površin je za okoli 2% enote. Raba prostora je bila v preteklosti sicer drugačna. Iz Franciscejskega katastra je mogoče razbrati na območju Zgornjih Brd večji delež vinogradov, slasti pa znatno večji delež travinja na račun gozda (skoraj polovica vseh površin).

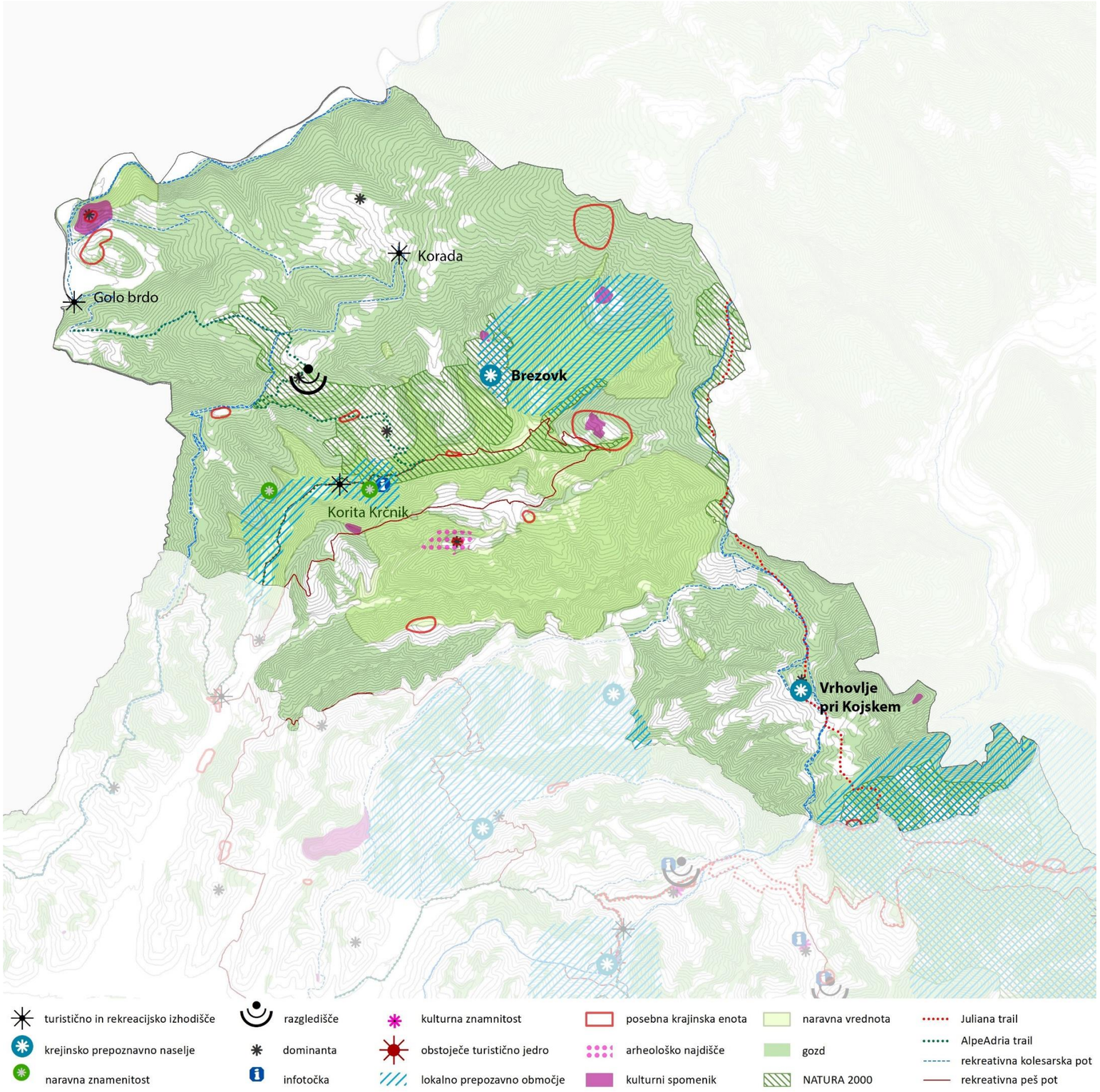

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Enota ima **potencial za razvoj podeželskega turizma s poudarkom na rekreaciji v naravi.** Turistične in rekreacijske dejavnosti se smiselno in zadržano razvijajo na celotnem območju ob hkratnem ohranjanju kulturne krajine.

Izhodiščni – oskrbni turistični točki se vzpostavljata v naselju Golo Brdo in na severu, slednji nudi izhodišče na vrh Korade. Obe izhodiščni točki ležita tako, da predstavljata vstop na reliefni rob planote. Izhodiščna točka v Golem Brdu predstavlja izhodišče za okolico tako znotraj občine, kot tudi izven meja Slovenije, proti Krminu in Vidmu, prav tako pa leži na trasi daljinske peš poti Alpe Adria. Sicer pa mimo obeh točk vodijo rekreativne kolesarske in pešpoti. Točki se opremi s parkirišči, z možnostjo izposoje koles in informacijsko tablo.

Še ena izhodiščna točka se vzpostavi v neposredni bližini naravne vrednote Krčnik in kotline. Točke se opremijo z utrjenimi parkirišči (minimalno število) in osnovno urbano opremo (klop, miza, koš, informativna tabla).

V enoti sta krajinsko prepoznavni naselji Brezovk in Vrhovlje pri Kojskem, ki ima dobro ohranjen tradicionalni poselitveni vzorec in vsaj delno ohranjene poselitvene robove in tradicionalni prehod v odprto krajino. Razgledišče je prepoznano pri dominantni cerkvi sv. Andreja, od kjer je mogoče videti v sosednjo Italijo (Videm), Krnsko pogorje, ter proti Novi Gorici.

Enota je najbolj ogrožena z vidika opuščanja kmetijstva in posledično zaraščanja kmetijskih zemljišč. Poleg tega se pojavlja tudi razpršena gradnja, kar vodi k izgubi avtohtonega vzorca poselitve in k negativnim spremembam v vizualni podobi krajine.

Lokalno prepoznavna območja sta dva in sicer naravna vrednota potoka Krčnik z bližnjimi kotlinami. Dejavnosti, predvsem turizem in rekreacija na območjih potekajo nadzorovano in s posluhom do naravne dediščine. Na lokalno prepoznavnih območjih s prisotno poselitvijo ni opaznih večjih degradaciji povezanih s pozidavo. Poselitveni robovi so večinoma prepoznani in ohranjeni. Pri drugem prepoznavnem območju gre za značilno krajino Zgornjih Brd, ki se postopno izgublja zaradi odseljevanja in opuščanja rabe.

Usmeritve za krajinsko enoto

- Na območju se ohranja in vzdržuje kulturno krajino, predvsem s spodbujanjem sonaravnega kmetijstva v povezavi z dopolnilnimi dejavnostmi na kmetijah s poudarkom na razvoju trajnostnega turizma z ogledom naravne in kulturne dediščine (Krčnik, kotline,…), lokalno prepoznavnih območij, naselij in turističnih točk, ki naj bodo vpete v mrežo peš in kolesarskih poti.
- Pomemben element prostora je tudi gozd, ki ima pomembno tako zaščitno kot tudi rekreacijsko funkcijo. Na območju se preprečuje zaraščanje kmetijskih površin.
- Za zgornja Brda je značilno odseljevanje prebivalstva in s tem povezano praznjenje naselij in opuščanje rabe. Z ukrepi je nujno aktivno spodbujati spremembo trenda. Kot prostorski potencial je prepoznano degradirano območje naselja Slapnik.
- Velik potencial ima razvoj kolesarstva in pohodništva. Na območju se odpirajo številni razgledi. Kolesarsko in pohodniško infrastrukturo se razvija čim bolj sonaravno. Urbana oprema naj bo skladna z ostalim delom občine.
- Z vidika ohranjanja značaja krajine je opuščanje kmetijske rabe v teh območjih nezaželeno, a je dopustno v obsegu in na način, da se ohranja razmerje med odprtim in zaprtim prostorom oz. zadostna površina odprtega prostora ob naseljih.

USMERITVE ZA POSEBNE KRAJINSKE ENOTE

1.1 Cerkev Sv. Marije

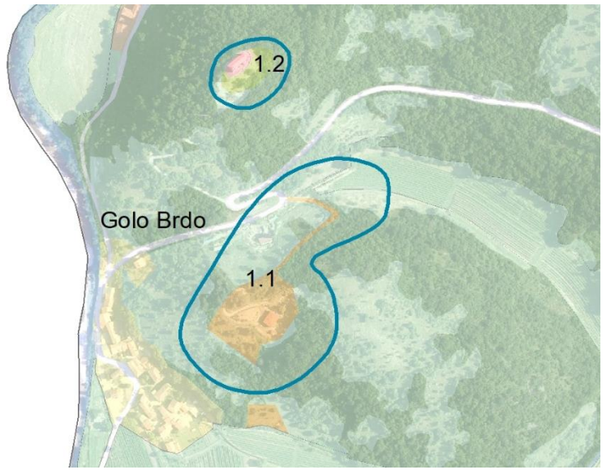

Gre za območje, ki je v OPN opredeljeno kot enota GOB-10 in se ureja z OPPN. Enota se nahaja na reliefno dvignjenem delu vzhodno od naselja Golo Brdo. V veljavnem občinskem prostorskem načrtu je območje že opredeljeno kot površine za turizem. Ureditev naj ne predstavlja nove prostorske dominante.

1.2 Cerkev Sv. Marije

Območje ima v OPN oznako GOB02 in GOB03. Območje je opredeljeno kot arheološko najdišče, cerkev pa je prepoznana tudi kot sakralna stavbna dediščina. Območje leži na griču severno od vasi Golo Brdo. Ohranja se ga v obstoječem obsegu.

1.3 Igrišče pri Vrhpolju pri Kožbani (Karawla)

Rekreacijske površine se ureja in ohranja v obstoječem obsegu.

1.4 Zelena površina v Brdicah pri Kožbani

1.5 Brezovk – nahajališče mineralnih surovin Vriskov Gaber

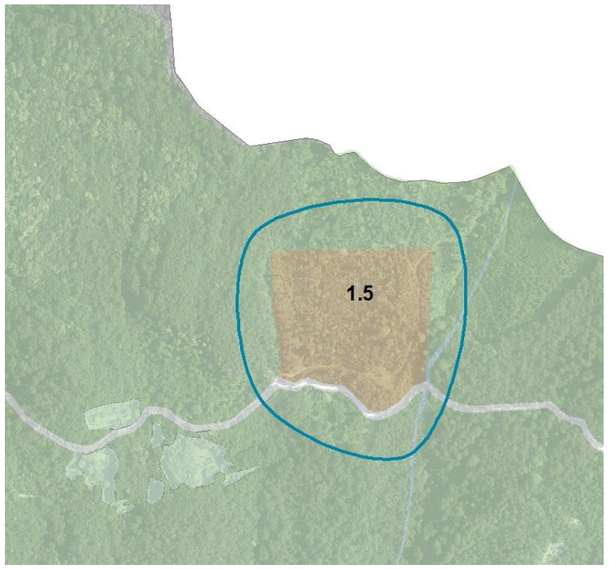

Nahajališče mineralnih surovin je v veljavnem OPN opredeljeno z EUP BRK 01.

Na območju je dopustno raziskovanje mineralnih surovin. Gre za naravni kamen – flišni peščenjak. Območje je naravno sanirano in zaraščeno in se kot tako ohranja. Na območju se ne razvija novega kopa, uporablja se ga v raziskovalne namene. Za potrebe uporabe območja se uporabljajo obstoječe dostopne poti, nove infrastrukture se v te namene praviloma ne razvija.

1.6 Slapnik

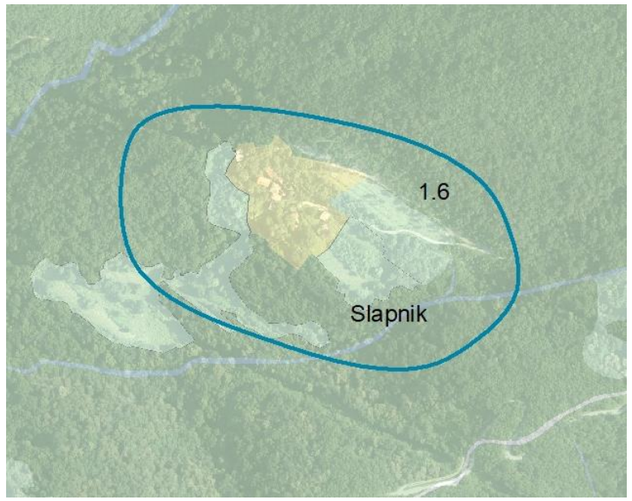

Posebna enota opredeljuje širše območje opuščene vasi Slapnik, katere del sta tudi v obstoječem OPN enoti urejanja prostora SLA- 01 in SLA – 02. Gre za manjši gručast zaselek na zahodnem pobočju Korade, ki ga obdajajo travniki (v zaraščanju) in gozd. Vas je v celoti opuščena. Zaradi značilne briške arhitekture je vas prepoznana kot območje varstva kulturne dediščine – spomenik.

Spodbuja se celovita prenova območja, pri čemer se upošteva kulturnovarstvene usmeritve. Pogoji se opredeljujejo v skladu z oblikovnimi zahtevami za kulturni spomenik Slapnik – vas (EŠD – 4760).

Na območju se ne razvija proizvodnih dejavnosti. Prenova in morebitni razvoj stavb naj bo skladen z določili OPN za to območje. Pri tem je pomembno, da se v območje ne vnaša neznačilnih arhitekturnih elementov. Na območje je treba ponovno ustrezno urediti tudi dostopno povezavo. Območje se ureja celovito z občinskim podrobnim prostorskim načrtom (OPPN). V največji možni meri se ohranja obstoječe kvalitetne elemente. Med morebitnimi novogradnjami in obstoječimi objekti se ohranja zeleni pas. V največji meri se ohranja prisotno vegetacijo. Spodbuja se raba prostora in s tem preprečuje zaraščanje okoliških travniških površin oz. njihova ponovna aktivacija.

1.7 Zelene površine za rekreacijo pri naselju Nozno

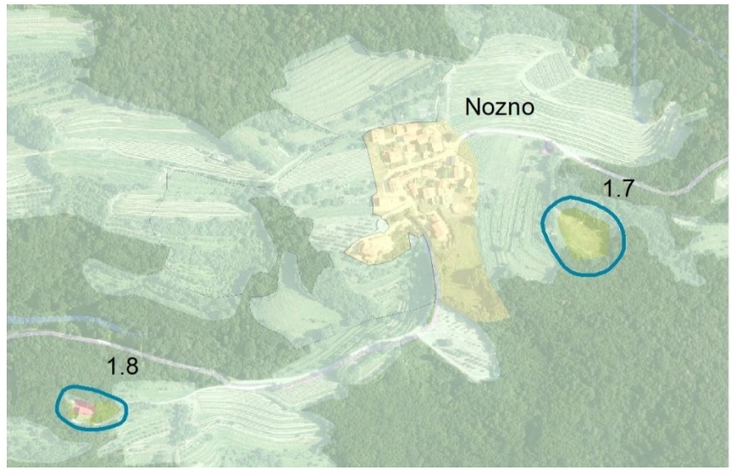

Na območju enote gre za rekreacijske površine vzhodno od naselja Nozno. Do območja se dostopa po obstoječi povezavi iz severa.

1.8 Cerkev sv. Pavla

Enota predstavlja cerkev sv. Pavla. Na območju se ohranja obstoječe stanje. Območje se ureja s skladno podrobnimi izvedbenimi pogoji (PIP) EUP NOZ-02.

1.9 Zelena površina

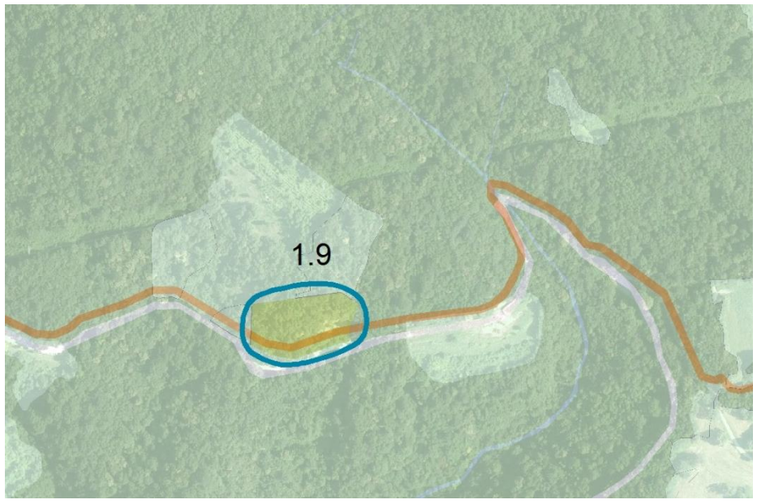

Na območju je načrtovana raba ZS – zelene površine. Načrtovana raba naj se na območju razvija na način, da se ohranja travniške površine in zmanjšuje zaraščanje območja. Za utrditev površin potrebnih za izvajanje dejavnosti je potrebno prednostno uporabiti mreže za utrjevanje zemlje.

POSEBNE ENOTE – OBMOČJA ZA UMEŠČANJE OVE

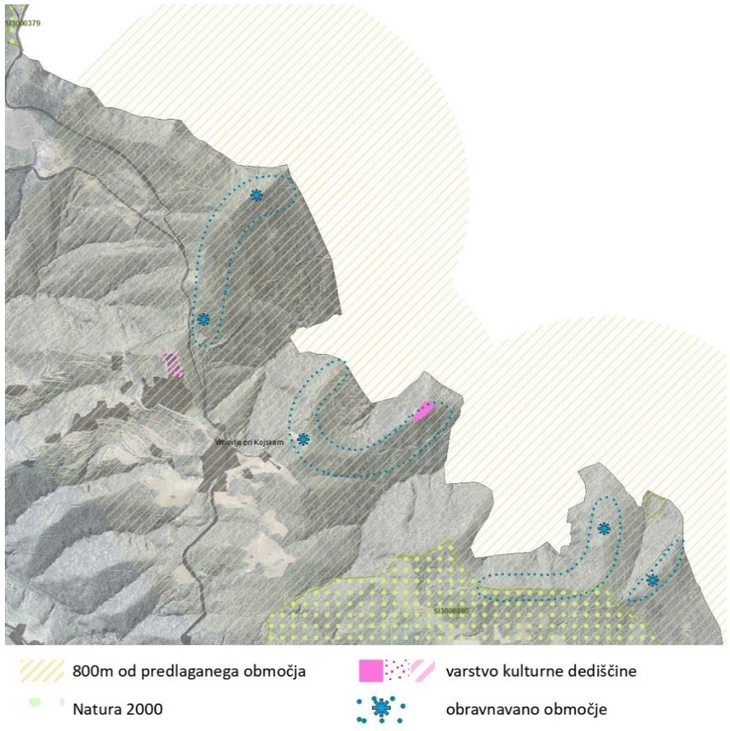

Posebna enota prikazuje možna predlagana območja umeščanja vetrnih elektrarn. Lokacija je območje vzhodno od naselja Vrhovlje pri Kojskem, na skrajnem vhodnem delu občine. Pri tem velja poudariti da gre za predlog lokacij, ki še nima predvidenega obsega in velikosti vetrne elektrarne. Lokacija še ni bila podrobneje preverjena. Predlagano območje je bilo v slopu te strokovne podlage preverjeno iz krajinskega vidika in na nivoju priprave dokumenta. Podrobneje mikrolokacije niso bile vrednotene.

Predlagane lokacije niso del območji varstva narave, nekoliko južneje so območja Nature 2000, vendar lokacije v tej KE niso del območja Nature 2000. Prav tako na predlaganih točkah ni območij varstva kulturne dediščine. Lokacije so manj kot 800m oz. tudi manj kot 500m oddaljene od poselitvenega območja – naselja Vrhovlje pri Kojskem. Območje ni zelo vizualno izpostavljeno, na pojavnost v prostoru bi vplivala velikost umeščenega objekta.

V splošnem je priporočljivo, da se podrobnejšo krajinsko zasnovo oz. ustrezno strokovno podlago v obliki celostne krajinsko urbanistične rešitve izdela ob vsakem večjem posegu, ki bi lahko vplival na krajinske ali druge kakovosti prostora, prepoznavnost. Tak poseg je tudi umestitev vetrnih elektrarn. Pri tem se ovrednoti dopustnost posega.

Iz vidika ustreznosti umeščanja se predlaga izdelava celovite strokovne podlage, ki upošteva vse vidike umeščanja elektroenergetskih objektov v prostor in njihov vpliv na krajino, saj so poleg vizualnega vidika in odnosa do krajine in ohranjanja kvalitet pomembni tudi drugi vidiki in vplivi takega posega, hkrati pa je smiselno oceniti tudi ustreznost lokacije iz vidika učinkovitosti delovanja, ustreznosti vetrnih razmer na mikrolokaciji ipd. Območje v elaboratu Celovit pregled potencialno ustreznih območij za izkoriščanje vetrne energije ni opredeljeno kot eno izmed 12 potencialnih območij za umeščanje večjih vetrnih elektrarn.

Pobočje Sabotina do Kojskega in Huma (2)

Gre za enoto, ki se po lastnostih nekoliko razlikuje tako od zgodnjih Brd, kot od osrednjega, izrazito vinogradniškega dela. Enota predstavlja vstop v občino po regionalni povezavi iz Nove Gorice. Za enoto je značilen razgiban relief, iz severozahodne strani jo opredeljuje pobočje Sabotina. V notranjost občine se enota nadaljuje do naselij Kojsko in Hum.

DEJANSKA RABA

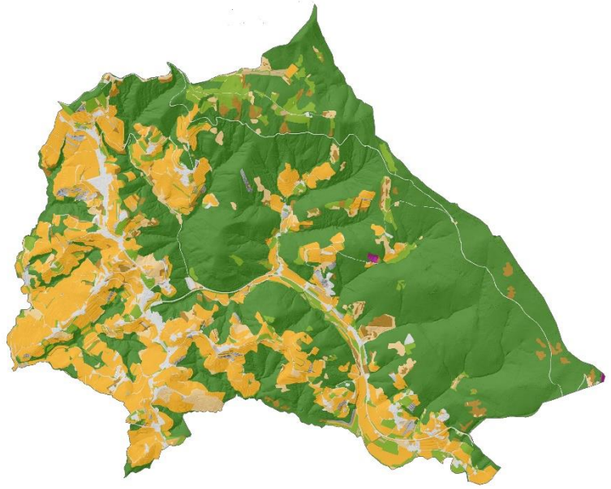

Enoto v primerjavi z ostalima opredeljuje podoben delež gozda in ostalih kmetijskih površin. Približno polovico enote pokriva gozd, pri čemer gre v večjem deležu za severozahodni del – pobočje Sabotina. Proti vzhodu enota prehaja v vinogradniška območja. Teh je, v primerjavi z območjem celotne enote, 14%. Po 5% je še trajnih travnikov in sadovnjakov, podoben delež pa predstavljajo tudi pozidana območja.

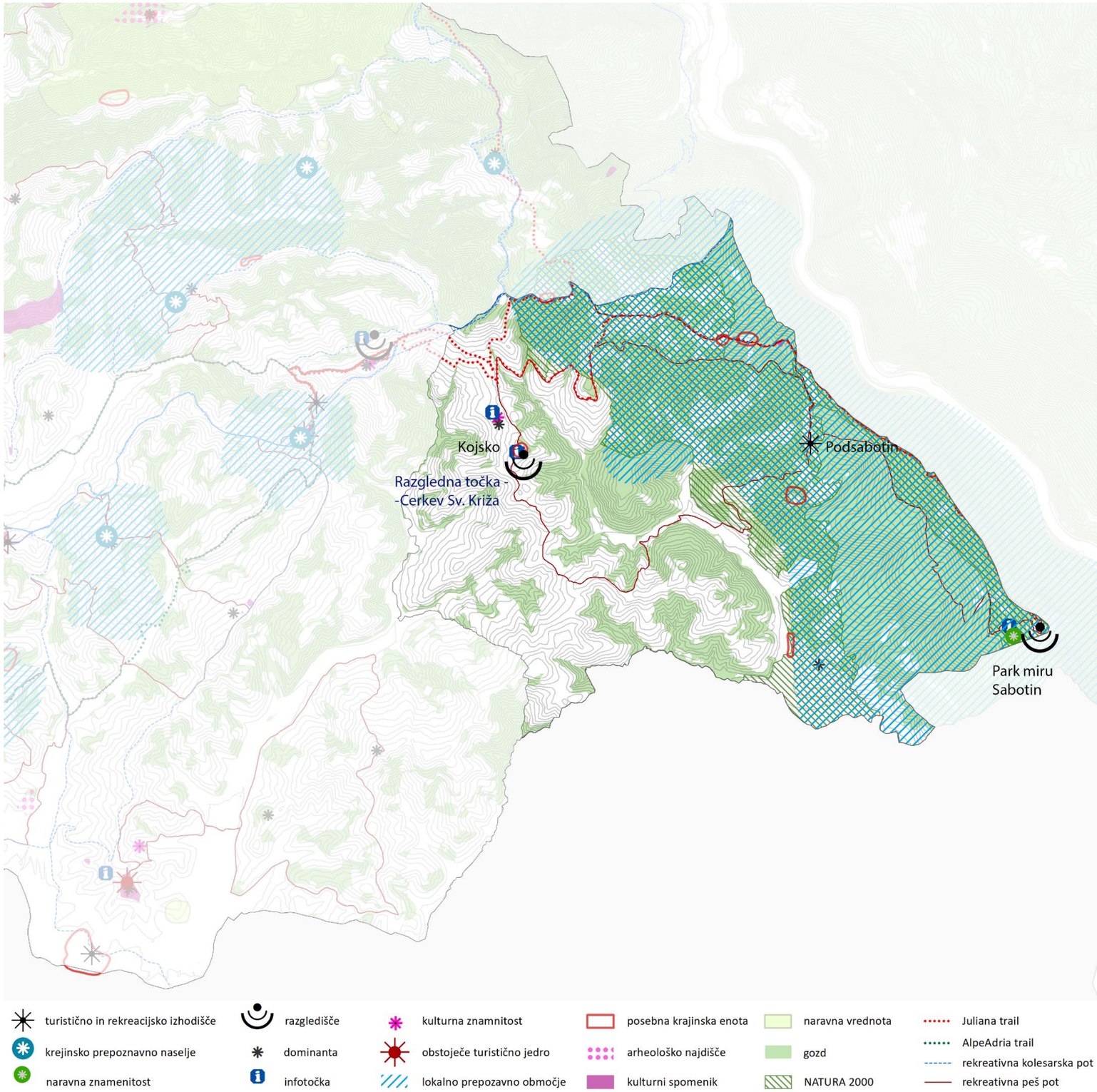

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Enota ima velik **potencial za razvoj rekreacije.** V tej krajinski enoti ima pomembno vlogo greben Sabotina, ki je hkrati tudi prepoznan kot lokalno prepoznavno območje, saj gre za kvalitetno ohranjeno naravo.

Izhodišče– oskrbna turistična in rekreacijska točka se vzpostavlja v naselju Podsabotin mimo katerega poteka več rekreacijskih pešpot, v bližini pa tudi daljinska pešpot Juliana trail. Točka služi kot izhodišče za dostop do Parka miru in Sabotina.

Pomembna točka v prostoru je tudi cerkev sv. Križa na vzpetini v naselju Kojsko. Prepoznana je kot razgledišče, saj nudi razgled na briške griče in tudi preko njih, proti sv. Gori, Novi Gorici, Italiji,…

Usmeritve za krajinsko enoto

- Pred neustreznimi posegi se varujejo robovi naselij, še posebej robovi Preprečuje se nadaljnje širjenje razpršene gradnje. Ohranjajo naj se značilni kakovostni stiki med poselitvijo in krajino.
- Na območju se ohranja in vzdržuje kulturno krajino, predvsem s spodbujanjem sonaravnega kmetijstva s poudarkom na razvoju trajnostnega turizma z ogledom naravne in kulturne dediščine, lokalno prepoznavnih območij, naselij in turističnih točk, ki naj bodo vpete v mrežo peš in kolesarskih poti.
- Na strmih pobočjih se ohranja gozdne površine. Na lokalno prepoznavnem območju se ne umešča večjih stavbnih objektov, kjer bi z večjim posegom spreminjali videz obstoječe krajine.
- Peš in kolesarske poti naj bodo ustrezno vzdrževane ter označene. Oznake naj bodo enotne in skladne z ostalimi oznakami v občini.

USMERITVE ZA POSEBNE KRAJINSKE ENOTE

2.1 Kojsko cerkev sv. Križa – razgledna točka

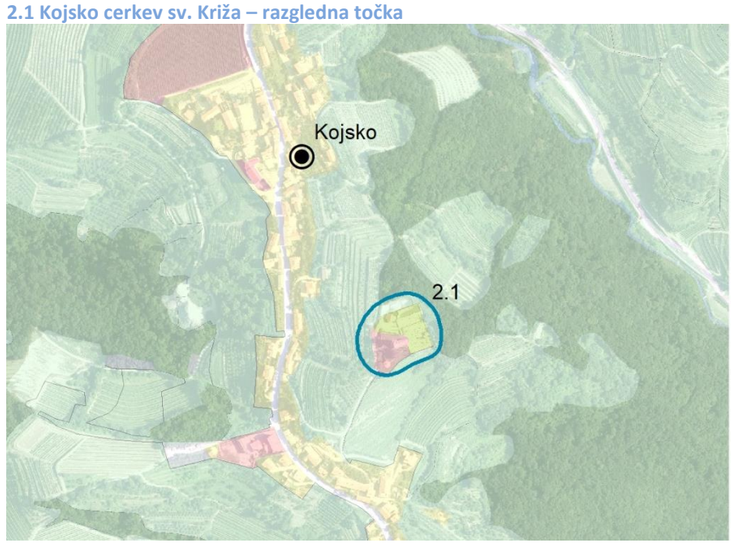

Posebna enota se nahaja vzhodno od naselja Kojsko, na griču nad vasjo. Na griču je cerkev Sv. Križa, ki predstavlja tudi zanimivo turistično, rekreacijsko točko in je ena izmed zanimivejših razglednih točke. Območje se ureja skladu z usmeritvami varstva kulturne dediščine. Na območju se ohranja dostopnost in prehodnost. Širšo okolico se vzdržuje na način, da se ohranjajo ključne vedute (vedutna sečnja). Območje se ureja s PIP.

2.2 Pokopališče Podsabotin

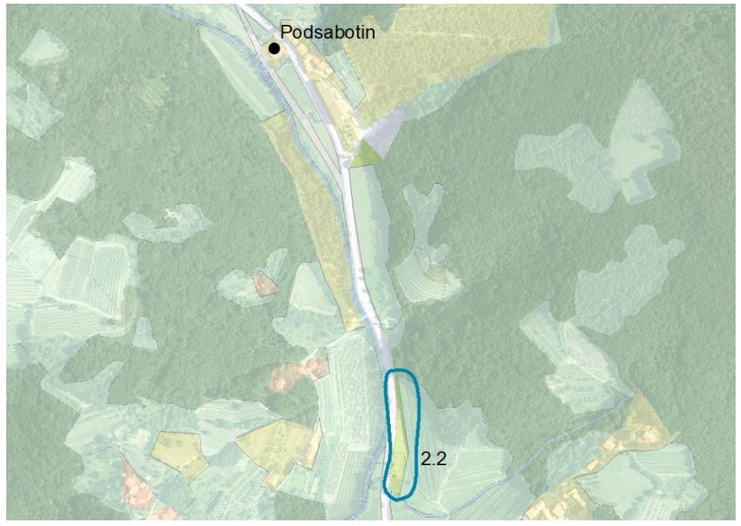

Na območju južno od naselja Podsabotin je pokopališče, ki je v veljavnem prostorskem načrtu opredeljeno kot POD-30. Do pokopališča se dostopa iz S, kjer so urejene tudi parkirne površine. Območje se ureja v obstoječem obsegu.

2.3 Nahajališče apnenca – Podsabotin.

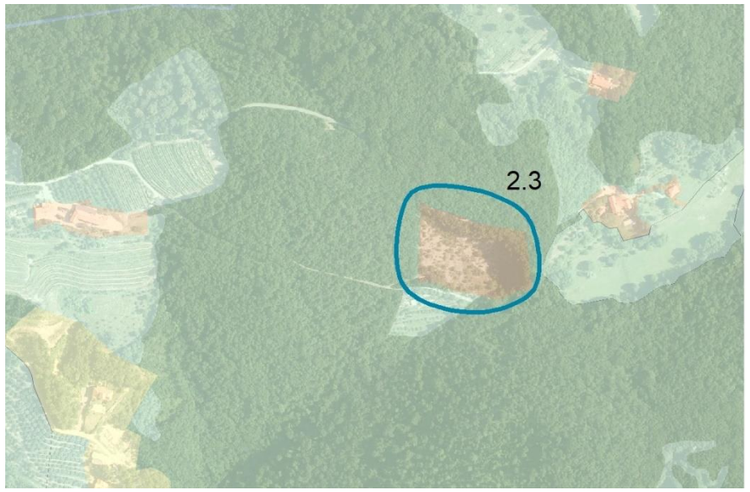

Gre nahajališče apnenca, ki se nahaja na vznožju Sabotina. V enoti so trije manjši opuščeni kopi. Površina se zarašča. Nadaljuje se sanacijo območja.

2.4 Lovska koča in 2.5 površine za rekreacijo

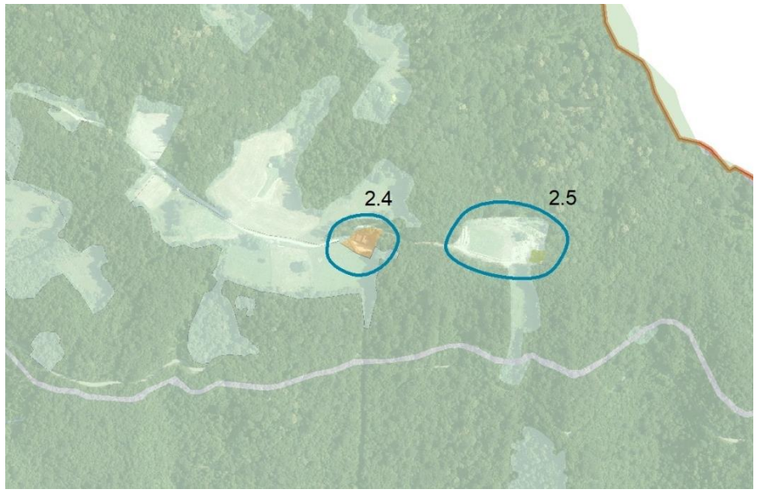

Pri območju 2.4 in 2.5 gre za lovsko kočo in površine za turizem z željo po razvoju območja za glamping. V enoti sta obstoječi rabi BT v 2.4 in ZS na skrajno vzhodnem delu enote 2.5 .

Do območja se dostopa po cestni povezavi iz zahoda. Območje se ureja na čim bolj sonaraven način. V največji možni meri se ohranja obstoječo vegetacijo. Oblikovanje in morebitno umeščanje urbane opreme naj sledi poenotenemu oblikovanju elementov v celotni občini. Območje za glampinga naj bo umeščeno na način, da bo čim bolj skladno z okoliško krjaino.

POSEBNE ENOTE – OBMOČJA ZA UMEŠČANJE OVE

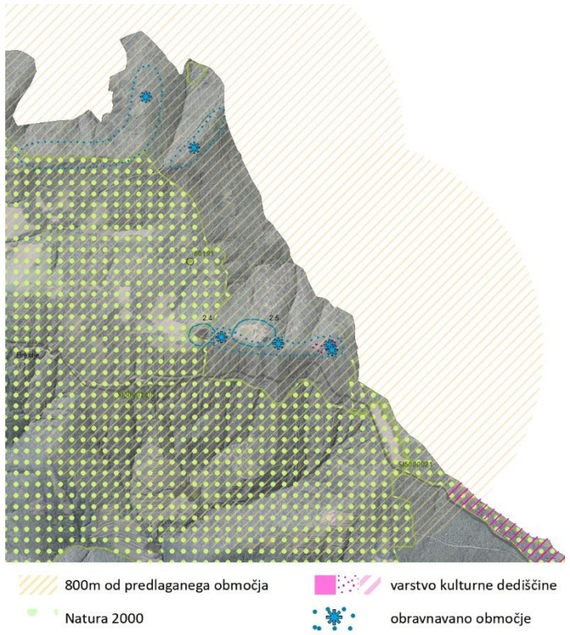

Posebna enota prikazuje možna predlagana območja umeščanja vetrnih elektrarn. Lokacija je območje na Sabotinu, Sv. Primož. Pri tem velja poudariti da gre za predlog lokacij, ki še nima predvidenega obsega in velikosti vetrne elektrarne. Lokacija še ni bila podrobneje preverjena. Predlagano območje je bilo v slopu te strokovne podlage preverjeno iz krajinskega vidika na nivoju priprave dokumenta. Podrobneje mikrolokacije niso bile vrednotene.

Točke južnega dela predloga so del območja, ki je v krajinski zasnovi prepoznano kot krajinsko prepoznavno območje – Širše območje Sabotina. Pri morebitnem umeščanju je zato nujno preveriti vpliv tudi na krajinsko podobo, doživljajska kvaliteta širšega prostora se z umestitvijo naj ne zmanjša. Predlagane lokacije obdajajo območja Nature 2000. Nekoliko južneje je območje varstva kulturne dediščine – Sabotin zgodovinsko območje prve svetovne vojne, vendar predlagane točke ne ležijo v samem območju. Predlagane umestitve niso zelo vizualno izpostavljene – vpliv na širši prostor je odvisen od velikosti (višine) objekta.

V splošnem je priporočljivo, da se podrobnejšo krajinsko zasnovo oz. ustrezno strokovno podlago v obliki celostne krajinsko urbanistične rešitve izdela ob vsakem večjem posegu, ki bi lahko vplival na krajinske ali druge kakovosti prostora, prepoznavnost. Tak poseg je tudi umestitev vetrnih elektrarn. Pri tem se ovrednoti dopustnost posega.

Iz vidika ustreznosti umeščanja se predlaga izdelava celovite strokovne podlage, ki upošteva vse vidike umeščanja elektroenergetsih objektov v prostor in njihov vpliv na krajino, saj so poleg vizualnega vidika in odnosa do krajine in ohranjanja kvalitet pomembni tudi drugi vidiki in vplivi takega posega, hkrati pa je smiselno oceniti tudi ustreznost lokacije iz vidika učinkovitosti delovanja, ustreznosti vetrnih razmer na mikrolokaciji ipd. Območje v elaboratu Celovit pregled potencialno ustreznih območij za izkoriščanje vetrne energije ni opredeljeno kot eno izmed 12 potencialnih območij za umeščanje večjih vetrnih elektrarn.

a. Vinogradniška krajina Brd

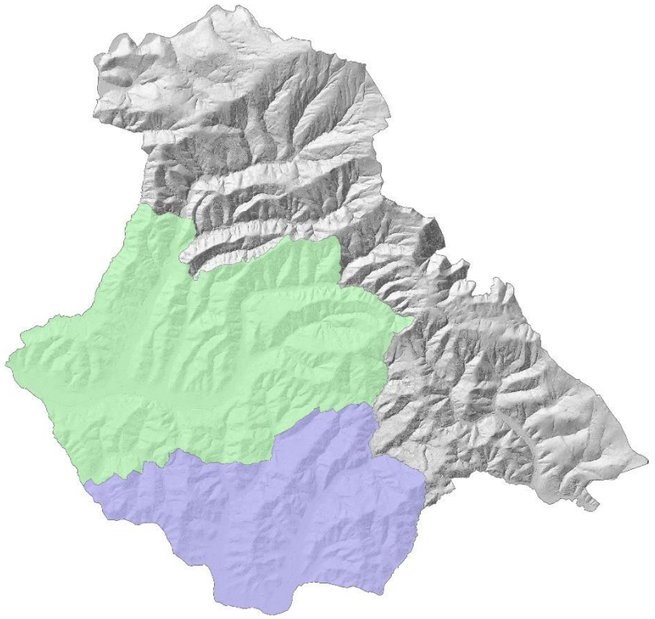

Za osrednja Brda je značilna slemenska in razložena poselitev. Avtohton poselitveni vzorec izhaja iz gručastih zaselkov, pa tudi posamične gradnje. V novejšem obdobju je rast poselitve preoblikovala avtohtoni poselitveni vzorec tako, da so se posamezni zaselki združili v vzdolžno poselitev, nastala so po slemenih razpotegnjena poselitvena območja. V enoti so tudi večja urbana središča in občinsko središče Dobovo ter turistični središče Šmartno in izhodiščni turistični točki Medana in Fojana. Na tem delu občine biva tudi največ prebivalcev.

Podobo območja opredeljuje zlasti vinogradništvo, ki je pogojeval tudi poselitveni vzorec. Kmetijstvo je v enoti še vedno prevladujoča dejavnost in oblikuje krajinsko podobo. V tej enoti se koncentrirajo velika kmetijska gospodarstva.

V primerjavi z zgornjimi Brdi je enota bolje prometno povezana. Ker so v enoti bolj urbanizirana območja oz. središča lokalnega pomena, je tudi prometna mreža bolj razvejana. Glavna prometna povezava v občino poteka iz jugovzhodnega dela enote in preko osrednjega dela do zahoda, kjer se nadaljuje v sosednjo Italijo.

Številne lastnosti in ugotovitve analiz veljajo za celotno enoto. Vendar pa se prostor enote reliefno nekoliko razlikuje, kar vpliva tudi na njegovo rabo, zato je enota ločena na dve podenoti. Za severno je značilen bolj razgiban relief, v južnem delu pa je več bolj ravninskega sveta.

DEJANSKA RABA

V enoti prevladujejo površine trajnih nasadov. Kar 44% od vseh površin predstavljajo vinogradi, še okoli 10% pa sadovnjaki (skupno intenzivni in ekstenzivni sadovnjaki). Okoli 20% enote pokrivajo površine gozda, ki jih je več v severnem delu enote. V večini gre za manjše gozdne zaplate med vinogradniškimi območji, velikokrat na S delih gričevja.

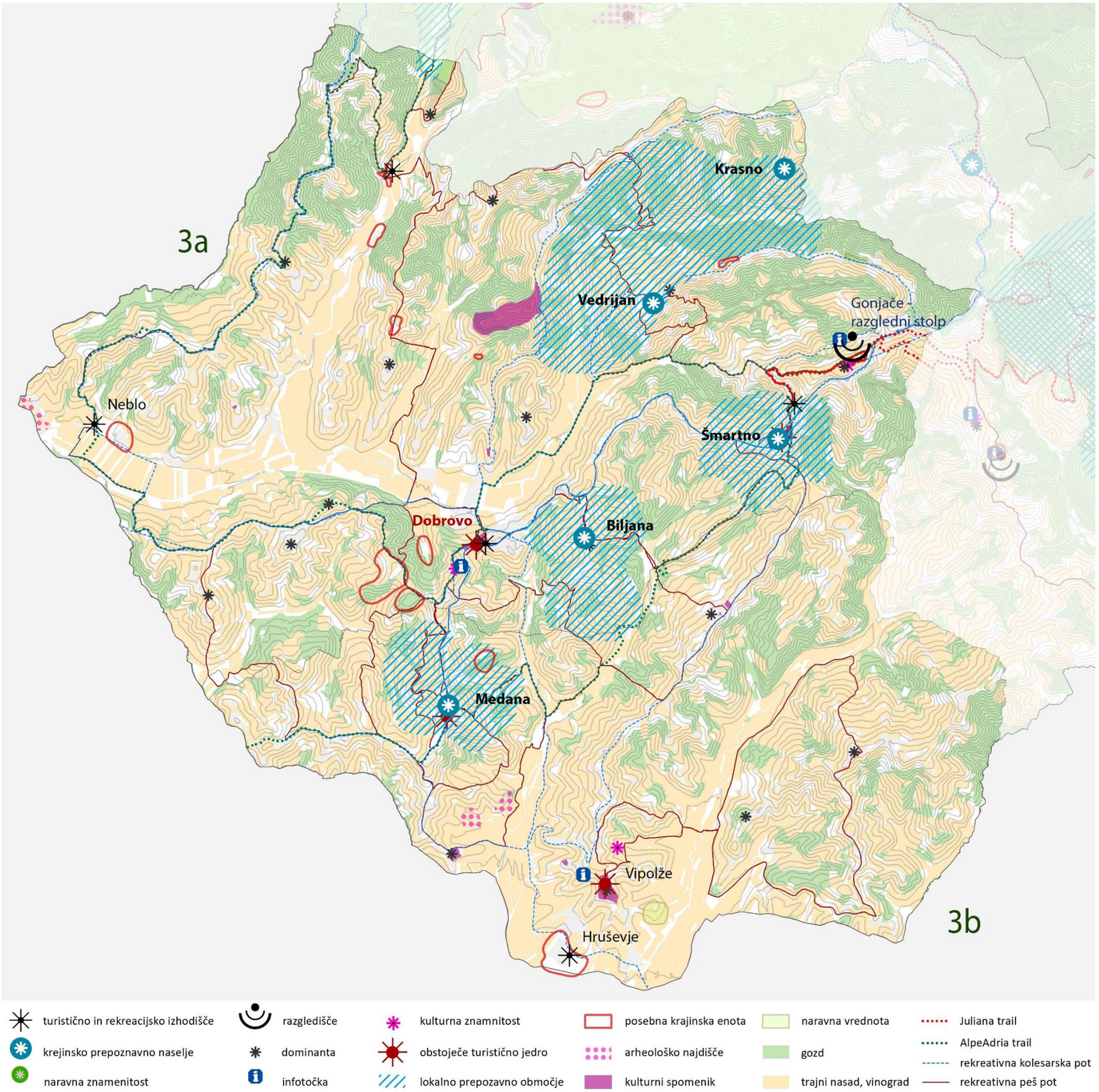

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Enota ima velik **potencial za razvoj vinogradniškega turizma s poudarkom na rekreaciji in aktivnem preživljanju prostega časa.** Turistične in rekreacijske dejavnosti se smiselno in zadržano razvijajo na celotnem območju.

V enoti je več krajinsko prepoznavnih naselij, ki imajo dobro ohranjen tradicionalni poselitveni vzorec in vsaj delno ohranjene poselitvene robove in tradicionalni prehod v odprto krajino. Taka naselja so: Krasno, Šmartno, Vedrijan, Biljana in Medana.

Enota je najbolj ogrožena z vidika širjenja intenzivnih kmetijskih površin v obliki intenzivnih nasadov, predvsem vinogradov. S tem se v veliki meri izsekava gozd in posledično izgublja biodiverziteta prostora.

Lokalno prepoznavnih območja so štiri. Gre za ohranjena naselja in njihove robove, ki so večinoma dobro ohranjeni. Dejavnosti, predvsem turizem in rekreacija na območjih potekajo tako, da vsaj vizualno ne degradirajo obstoječih kvalitet. Na lokalno prepoznavnih območjih s prisotno poselitvijo ni opaznih večjih degradaciji povezanih s pozidavo. Pozidava ima na več mestih tradicionalni prehod v odprto krajino.

Izhodišče kot oskrbna turistična in rekreacijska točka se vzpostavlja v naselju Dobrovo, Neblo, med naselij Šmartno in Gonjače ter v naselju Hruševlje.

Usmeritve za krajinsko enoto

- Na območju se ohranja značilno podobo silhuet naselij in kulturne krajine (mozaični preplet predvsem trajnih nasadov, sadovnjakov, vinogradov, oljčnikov) na robovih naselij.
- V enoti se razvija bolj intenzivna oblika kmetijstva. Na območjih večjih kmetijskih kompleksov se dopušča razvoj intenzivnejših in obsežnejših kmetijskih površin. Na območjih krajinskih prepoznavnih značilnosti in ob prepoznavnimi naselji se spodbuja ohranjanje manjših kmetijskih kompleksov v kombinaciji z drugimi rabami.
- V največji možni meri se ohranja prisotne manjše zaplate gozda.
- Spodbuja se notranji razvoj naselij. Varuje se ohranjene robove naselij, še posebno krajinsko prepoznavnih Krasno, Šmartno, Vedrijan, Biljana in Medana.
- Na delih, ki so opredeljena kot prepoznavna območja se ohranja in vzdržuje kulturno krajino, predvsem s spodbujanjem sonaravnega kmetijstva s poudarkom na razvoju trajnostnega turizma z ogledom naravne in kulturne dediščine, lokalno prepoznavnih območij, naselij in turističnih točk, ki naj bodo vpete v mrežo peš in kolesarskih poti.
- Vse rekreativne poti se označi. Oznake naj bodo enotne, skladne s širšim rekreativnim območjem. Urbana oprema naj se razvija minimalno, poenoteno z ostalimi deli občine.
- Na razglednih delih cest se spodbuja razvijanje razglednih točk, pri čemer naj bodo slednje oblikovane na način, da bo poseg v prostor čim manjših. V odprto krajino se ne umešča obsežnejših parkirišč.
- Turistične nastanitve se praviloma urejajo v okviru obstoječih objektov, značilnih za območje (hrami, kmetije). Novo turistično infrastrukturo se umešča v omejenem obsegu v obstoječa turistična območja in brez večjih posegov v značilne krajinske prvine. Uporabljati je treba lokalno značilna gradiva in način gradnje. Spodbuja se razvoj dopolnilnih dejavnosti povezanih s kmetijstvom.
- Pri umeščanju glampingov in podobnih nastanitvenih tipov se območja načrtuje v sklopu obstoječih poselitvenih območjih – servisne objekte se razvija v obstoječih stavbah.
- Ob vodotokih in hudourniških grapah se ohranja vegetacija. Ohranja in varuje se omejke in gozdne zaplate, predvsem na strmih pobočjih med intenzivnimi nasadi.
- Ponudba se usmerja v aktivnosti vezane na doživljajsko vrednost okoliške krajine, opazovanje narave,… Pri tem se na območje ne umešča novih turističnih objektov, ki bi negativno vplivali na prepoznavno podobo kulturne krajine.
- V enoti 3b gre za bolj ravninski del brd. Tu so prisotne še nekoliko večje enovite sklenjene površine kmetijskih zemljišč, ki jih je dopustno ohranjati. V delu enote 3a (severni in delno osrednji del enote) se spodbuja več ohranjanja prepleta in navezave na dopolnilno tejavnost v obliki turizma.

USMERITVE ZA POSEBNE KRAJINSKE ENOTE

3a.1 in 3a.2 Zelene površine

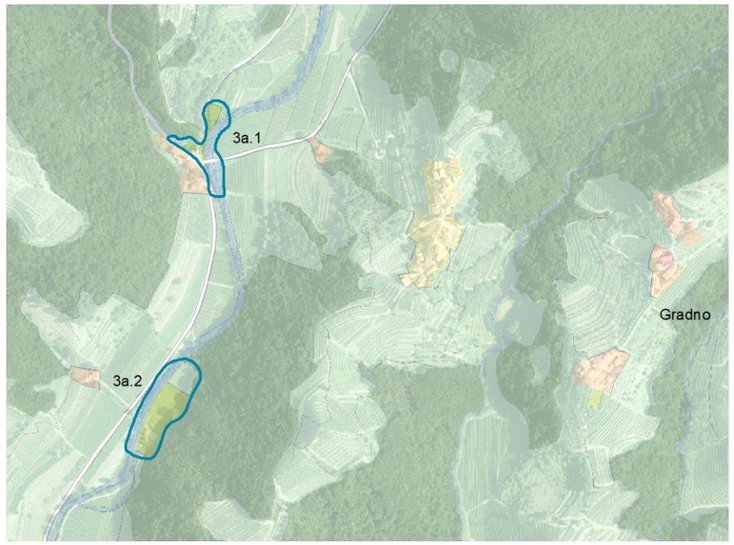

3a.2 Nogometno igrišče, 3a.1 Spomenik

Na območju zahodno od naselja Gradno je enota, ki obsega območje zelenih površin. V enoti je območje, ki je v registru nepremične kulturne dediščine opredeljeno kot Hlevnik – Spomenik NOB. Gre za Spomenik v obliki kamnitega bloka, ki ima na prednji strani pritrjeno napisno ploščo. Stoji na ploščadi, obdani s kamnitim zidom in ožganimi špirovci. Območje je med dvema prometnima povezavama in se ga ohranja kot manjšo parkovno zeleno površino.

V enoti 3a.2 gre za zeleno površino nogometnega igrišča. Območje se ohranja v obstoječem obsegu.

3a.3 in 3a.5 površine za turizem in 3a.4 akumolacijsko jezero Kozlink

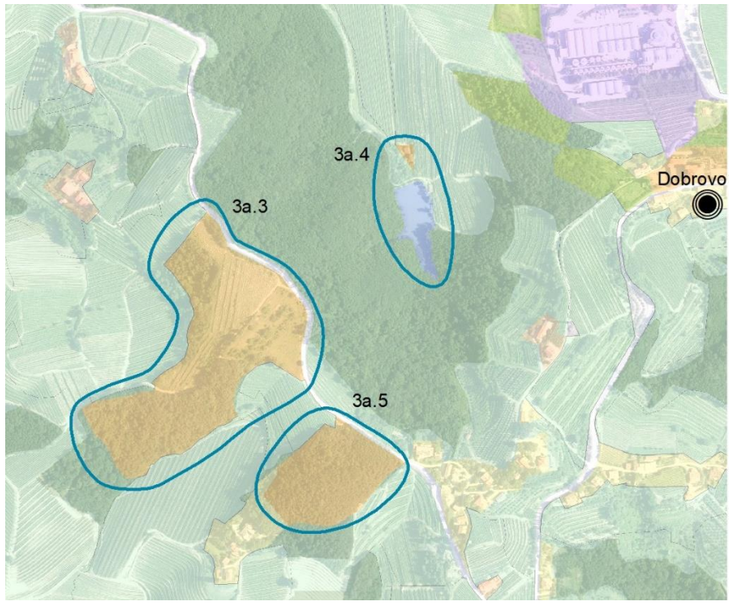

3a.3 Površine za turizem

Območje namenjeno razvoju Term Fojana. V veljavnem OPN gre za enoto urejanja prostora FOJ-10.

Na območju jugozahodno od naselja Dobrovo je večje območje, ki je v veljavni namenski rabi namenjeno turistični dejavnosti. V prostoru območje delno pokriva gozd, delno pa trajni travnik. Območje je povezano s cesto, ki poteka od Medane (južno) proti Fojani (severno).

Preveri se aktualnost namere razvoja turistične dejavnosti na območju. Primarno se razvoj namestitvenih kapacitet usmerja v naselja.

Na območje se ne umešča objektov, ki bi v širšem prostoru predstavljali novo prostorsko dominanto, zlasti v navezavi na širše območje Medane (južno od območja). Višina objektov ne sme presegati višine okoliških dominant (npr. cerkev v Medani, Fojani). Celotna enota se ureja celovito.

Na območju gre za razgiban gričevnat teren, ki se ga v največji meri ohranja. Načrtovanje objektov naj sledi poteku obstoječega terena.

V največji možni meri se na robovih enote ohranja obstoječo vegetacijo. Večje tlakovane površine naj bodo ozelenjene (npr.: parkirne površine) in ustrezno umeščene na način, da bodo v širši okolici čim manj vizualno izpostavljene.

3a.5 Površine za turizem pri naselju Dobovo

Enota je v veljavnem OPN opredeljena kot DOB-40. Območje se načrtuje z občinskim podrobnim prostorskim načrtom (OPPN).

3a.4 akumolacijsko jezero Kozlink

Zahodno od naselja Dobrovo je manjše akumulacijsko jezero Kozlink. Območje ima potencial za razvoj rekreacije, v zaledju je navezava na sprehajalne in pohodniške poti. Obalo jezera se ureja na čim bolj sonaraven način. Spodbuja se uporaba naravnih materialov za umeščanje urbane opreme. Obsežnejši posegi niso dopustni (umeščanje večjih parkirišč, gradnja stavb,…).

3a.6 Casino Neblo

Enota se nahaja na ravninskem delu juga občine, zaradi česar so vsi posegi vizualno še bolj izpostavljeni. Območje Casinoja in hotela se ohranja v obstoječem obsegu. V enoti ni ustrezno izvajati prenove oz. dograjevanja/nadgrajevanja obstoječega objekta na način, da bi v prostoru bolj izstopal. Spodbuja se urejanje enote na način, da se s posegi veča doživljajska vrednost prostora in poudarjajo prepoznane kvalitete krajine.

3b.1 Območje za turizem - glamping

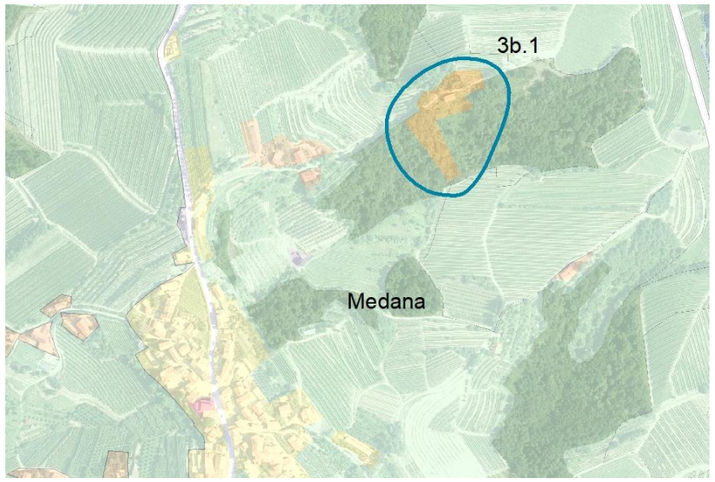

Območje je namenjeno za turizem.

V enoti je na ustrezni rabi mogoče urediti glamping. Servisne objekte se uredi v sklopu obstoječih stavb (na S delu enote). Pri umeščanju se sledi usmeritvam poglavja Arhitekturno in urbanistično oblikovanje, v delu, ki podaja usmeritve za umeščanje glampingov.

Ureditv naj v prostoru ne izstopa. Pri umeščanju naj se v največji možni meri ohranja gozd.

3b.1 Rekreacijske površine južno od Vipolž

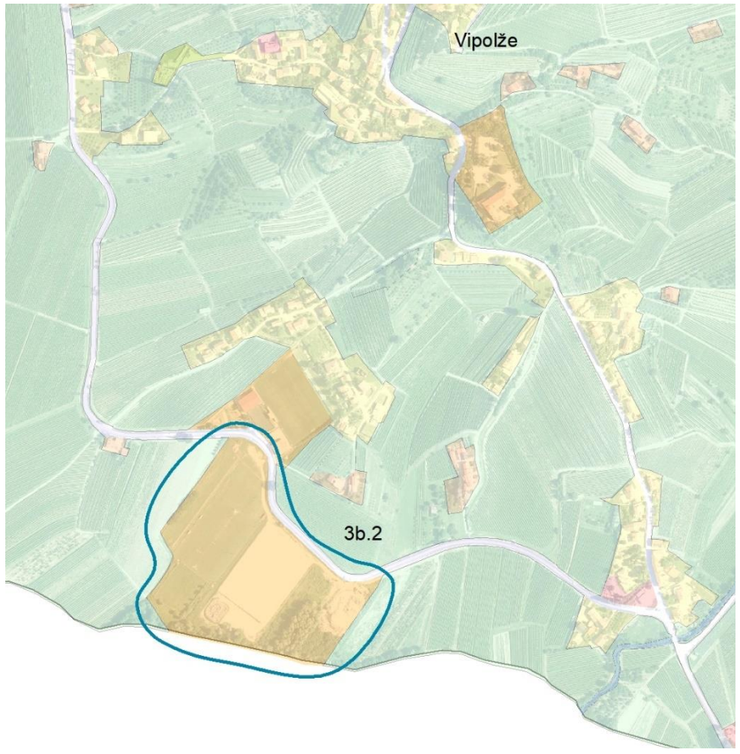

V enoti se razvijajo površine za šport in rekreacijo. Delno je območje že urejeno. Na povezavi na relaciji med rekreacijskimi površinami in naseljem Vipolže je urejen kolesarski pas.

Zagotovi se varno prehajanje preko ceste na športne površine severno od območja (urejen prehod za pešce). Ob ureditvi dostopa na območje se na območju, ki bo namenjeno parkiranju, zagotovi ustrezno senčenje z umestitvijo dreves. Uredi se prehajanje med posameznimi športnimi površinami znotraj območja (stran od prometnice). Kjer je mogoče, se zagotovi senčenje z umestitvijo dreves.

7 VIRI IN LITERATURA

- Hudoklin, J., 1997. Usmeritve za urejanje izjemnih krajin. Poročilo I. faze Podroben program vsebine izvedbe naloge. Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje
- Analize obstoječega sistema načrtovanja, varstva in upravljanja krajine v Sloveniji (Acer, 2018)
- Presoja vplivov na kulturno dediščino, Locus, d. o. o., Domžale, oktober 2017
- Krajina in prostorski razvoj Slovenije – zasnova.2001
- Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji (zadnji sprejet za obdobje do 2015) vsebuje analize, predloge in ukrepe po posameznih sklopih in je namenjen spodbujanju trajnostnega razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji.
- Golobič, M.,etal., 2015. Opredelitev krajinske pestrosti in krajinskih značilnosti, pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Ciljni raziskovalni program (CRP) »Zagotovimo si hrano za jutri«, Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije (MKGP), Ministrstvo za okolje in prostor (MOP), 247 str.
- Marušič, I., Jančič, M., 1998. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji, Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje, 136 str.
- Strategija varstva krajine v Sloveniji, 1996. Inštitut za krajinsko arhitekturo, BF, Univerza v Ljubljani
- Resolucija o strategiji prostorskega razvoja slovenije 2050
- Smernice za celostno ohranjanje dediščinske kulturne krajine. Acer Novo mesto d.o.o., november 2005
- Geografija Slovenije (Pedogeografske značilnosti, Franc Lovrenčak)
- Slovenska klasifikacija tal, Prus, Kralj, Vrščaj,… 2015
- Prepoznavanje osnovnih prsti slovenske klasifikacije, Repe, B., Dela 34, 2010
- Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030,URL:https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilaterala/razvojno-sodelovanje/1289ed1268/Agenda_za_trajnostni_razvoj_2030.pdf
- Podrobnejša pravila za urejanje prostora, Ohranjanje prepoznavnosti slovenskih krajin, zaključno poročilo, Acer Novo mesto d.o.o, oktober 2005
- Pirnat J., 2017. Krajinska ekologija, univerzitetni učbenik. Dostopno na: https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=103786&lang=slv
- Naravovarstveni atlas, https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ
- Register kulturne dediščine: https://gisportal.gov.si/portal/
- Atlas voda: https://gisportal.gov.si/portal/apps/webappviewer/index.html?id=11785b60acdf4f599157f33aac8556a6
- Atlas okolja: http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso
- https://ms.geo-zs.si/
- Turizem v brdih: https://www.brda.si/
- Vinarstvo v Brdih: https://sloveniavino.com/vinarji-category/goriska-brda/
- Poročilo o prostorskem razvoju občine Brda, Locus 2023
- Strategija trajnostnega razvoja in trženja turizma v občini Brda 2023 – 2028
- Celovit pregled potencialno ustreznih območij za koriščenje vetrne energije, Strokovna podlaga za prenovo akcijskega načrta za OVE (obdobje 2010 – 2020), Aquarius 2015
- Slovenija, pokrajine in ljudje
- Rudarska knjiga: https://ms.geo-zs.si/
- Občinski prostorski načrt – grafični del: https://www.geoprostor.net/piso/ewmap.asp?obcina=brda